
CLASICII LITERATURII
UNIVERSALE

CLASICII LITERATURII UNIVERSALI;

R.L.
STEVENSON

SENIORUL DE BALLANTRAE

în romånc-ște de *Frida Papadache* Preurtfl (ie *Coi:mdia I J.omorovaki*

Hucnroţti — 1967

V
£ DIT U R A PENTRU LITERATURA UNIVERSALA

ROBERT LOUIS STEVENSON

Creatori cu **înalte** exigenţe **mistice, ca** Henry **James sau Marcel Proust,** au **fost** entuziasmaţi dc operele **lui Robcrt Louis Stevenson.** *„Estt înrr-adeiar un mare scriitor* exclama **rafinatul cunoscător de arta Swann**

— plămădit din imaginaţia şi gusturile **lui Proust —** *unul foarte mare, egal cu cei mai mari*:*[1] Viaţa sa **fascinantă — mai ales ultimii ani pe**trecuţi în **Polinezia —** şi **o** grij?. **parnasiană pentru puritatea expresiei artisticc** erau trăsăturile care-i **izbeau în primul rînd pc contemporanii** acestui romantic întîrziar. *„Apro&pe ultimul cuvînt care se poate rosti despre el,* **scria Hcnry James,** *ar ji că, in orice caz, a scris extraordinar, dacă nu <tr părea şi mai bine caracterizat de faptul ca a trăit Intr-un mod ' extraordinar**

Robcrt Louis Balfour Stevcnson descindea după mamă — Balfour — dinu-o familie care se înrudea cu alţi doi scoţicni îndrăgostiţi dc viaţa eroică şi strălucitoare a trecutului: Robcrt Bums şi Waltcr Scott. Steven- sonii sînc, în convingerea scriitorului, de origină scandinavă. Ei se ocupă cu ceea ce în chip firesc este de aşteptat într-o epocă a tehnicii de la nişte demni urmaşi ai vikingilor :

Jn zori ţi in noapteP pe oceanul bătut de vîntun Ei pun răsad de
*stele pentru marinari** [3]

/

[1] **Marcel Proust :** *Le tempi retronve,* **I, Paris, Oallinurd, N.R.l',, |9Î0, p. 34.**

• Henry' James : ***The Letiers of Robert Louis Stevtnson***, în ***llcnry James *nd ten Louis Stevcnson. A Record of Frif'tdskip and Criticism,*** Edîted by Janet Adaro Smith, Loodon, Rupert Hart Divis, 194$, p, 256. *

[1] **Skci ryvore, în** R. L. **Savenson ;** *CotJccted Pottns,* **Loa4on, Rnpfri** Hart **Da* fis, 1950. p. 142.**

scrie Robert Louis, ai cărui părinţi şi străbuni pc linie bărbătească au fost, timp de trei generaţii, ingineri — constructori de faruri. Tînarul Stevenson îşi admiră tatăl pe care îl însoţeşte, uneori, în drumurile sale dc lucru, pe insule şi pe stînci pustii, spălate de valurile Atlanticului. Intr-o poezie [1] vorbeşte despre iubirile şi nădejdile care se îndreaptă spre coastele sălbatice, călăuzite, în nopţi întunecate şi seri ceţoase,

I *To my father,* ta R. L. Stevcnsoa : Coliected Poema, op. cit., p. 13*.

* R. L. Stevenson : *Memoriis and Portraiti,* Tusiula editioa, voi. XXIX, p. 149.

de farurile construite de tatăl sau... De aceea, mai tîrziu, cînd va înșela așteptările acestui tată iubit și respectat, scriitorul va trece printr-o reala criză sufletească.

Cel ce trebuia să reprezinte a patra generație de Stevcnsoni-ingineri de faruri, s-a născut, la 30 noiembrie 1850, în orașul Edinburgh. *„Eram copil unic fi, poate tocmai de aceea, deopotrivă inteligent ft bolnăvicios** Imaginația bogata a copilului se mișcă pe culori întunecate, hrănită de clima aspră a Scoției, de coșmarul nopților de suferință fizică și de lecturile unei doici puritane. Plină dc temeri religioase, ea îi citcște pagini care îl fac sa se înfioare la gîndul păcatului inevitabil; serile, băiatul stă treaz ascultînd geamătul vîntului și crede că zărește diavoli printre draperiile patului. Aici sînt, poate, germenii interesului său dc mai tîrziu pentru polaritatea bine-rău și pentru situațiile macabre. Adult, va scrie în notele autobiografice că poveștile citite atunci *„erau curată otrava"*... Căci copiii ...*„trebuie să trăiască pe lingă ape însorite fi jâră adîncimi, culegînd crinii optimismului"* s.

Conform tradițiilor familiei, Robert Louis urmează școala de ingineri ; abandonează însă curînd această muncă aridă, în care slaba sa rezistență fizica pare a fi o piedică, și începe studii juridice. învățămîntul universitar nu îl atrage nici dc data aceasta. 11 seduce, în schimb, viața boemei. Se îmbracă neglijent, cu o cămașe neagră și o haină de catifea ostentativ jerpelita ; poartă pantaloni de doc și părul lung și cutreieră prin localuri rău famate. Trăiește acum etapa răzvrătirii tinerești și încearcă sa se emancipeze de mediul înțepenit în convenții rigide. Conflictul între ere* dința și libera-cugetare este în genere caracteristic pentru ultimele patru decenii ale secolului trecut, tn 1859, o data cu *Origina speciilor*, știința fusese adusă la înțelegerea unui public foarte larg și vechea credință începe sa se destrame. Rindurile unor scriitori ca Swinburne, Hardy, S. Bucltr și G. B. Shaw reprezintă, fiecare în felul sau, o îndepărtare de formele orto-doxe ale religiei. Dar schimbarea manifestă a concepțiilor tînărului Robert Louis îl supără pe tatăl acestuia. Pentru a-1 împăca, fiul își dă osteneala și termină facultatea de drept, apoi, în 1875, se înscrie, pentru foarte **scurt timp, chiar în barou. O face formal, spre a-și mulțumi părinții ; in realitate nu profesează.**

Stevenson începuse să simtă chemarea scrisului. O cunoscuse încă din adolescență, dnd publicase, în 1866, o voluminoasă povestire istorică, lipsita însă de merite. Familia se simțise dezonorată de tipărirea povestirii și tatăl s-a grăbit să o scoată din circulație, cumpărînd toate exemplarele nevîndute. Dar pe Stevenson îl urmărea nevoia de a-și însuși arta scrisului. *„Jn toata copilăria fi tinerețea... am fost întotdeauna preocupat de pro* priul meu țel, care era acela de a învăța să* sen#.*[1]... In 1873 Robert Louis cunoaște pe Fanny Sitwell, pentru care nutrește o pasiune ce avea să sc transforme cu timpul în prietenie, și pe Sidney Colvin, viitorul soț al acesteia, carc urma sa fie principalul editor și corespondent al lui Stevenson. Ei sînt primii care îi prețuiesc talentul și îl îndeamnă să scrie. în 1873, Stevenson publică într-o revistă primul său eseu, *Drumuri,* ti urmează alte eseuri și articole de critică literari, apărute în diverse reviste din Londra și Edinburgh. Sc împrietenește cu poetul și publicistul W. E. Henley, din figura căruia se inspiră când îl creează pe Long John Silver *(Comoara din insulă) ;* și în

---

[1] Ibîd. ; p. 155.

I R. L. Sievensoo : A College Magazine, în Memories and Portraits, op. cit., p. 29.

colaborare cu el scrie patru piese de teatru, un gen pe care îl va abandona fără a fi izbutit să dea lucrări demne de menţionat.

Pentru a-și îngriji plămînii bolnavi, Robert Louis face repetate călătorii în Franţa, a cărei climă îi era mai prielnică. Frecventează Cartierul Latin la Paris, colonia artiştilor de la Barbizon, îndrăgeşte pădurea de la Fontainebleau. în 1876 întîlneşte aici o americană, pe Fanny Van de Grift Osbourne, femeie căsătorită şi cu doi copii. La vîrsta de 25 de ani, Stevenson se îndrăgosteşte de această doamnă cu 11 ani mai vîrstnica, mama a unei fiice de 17 ani.

în Franţa, Stevenson este un turist autentic ; pluteşte, în canoe, pe canalurile şi rîurile dintre Anvers şi Pontoise ; cu un măgar şi un sac de dormit, confecţionat după propriile indicaţii, cutreieră prin munţii Ceveni. Notează impresiile de călătorie şi le publică ; astfel, în 1878 apare prima sa carte, O *călătorie pe continent*, iar un an mai tîrziu, *Plimbări cu măga- rul prin Ceveni*, volum dedicat lui Sidney Colvin.

Fanny Osbourne plecase în California. Stevenson află că este nefericită, bolnavă şi părăsita de soţ. In ciuda sfaturilor date de prieteni şi

— din nou — în dezacord cu familia, deci, practic, lipsit de mijloace de existenţă, Stevenson traversează Atfinticul pe un vas de emigranţi; plătește o cabină de clasa a 11-a ca să poată dispune de o masă de scris şi tot timpul călătoriei îşi notează impresiile despre oamenii şi viaţa de pe.

bord. Ajuns în America, scriitorul îşi continuă călătoria pe uscat, într-un tren emigranţi, în condiţii carc îi zdruncină sănătatea. Se căsătoreşte cu l'anny Osbourne tn mai 1880 ; apoi pleacă împreună pe munte, lîr.ga
o losu mi iu dc argint, dc multa vreme lăsată în părăsire. Din noteta călătoriei peste Atlantic se încheagă volumul *Emigrantul amator*, care este acceptat spre publicare de un editor ; autorul primise şi banii, dar la întoarcerea în Anglia este convins de tatăl sau să împiedice publicarea volumului, îi înapoiază editorului banii şi retrage cartea. *Emigrantul amator* avea să apară postum, în 1895. In 1885 Stevenson va publica notele scurtului popas de munte, lîngă mina părăsita *(Silverado Squatters)*, iar în 1892 notele călătoriei cu trenul de emigranţi *(De-a lungul cîmpurilor).*

tn toamna anului 1380 revine în Scoţia cu soţia sa şi fiul acestcia, Lloyd. Părinţii scriitorului o îndrăgesc pe Fanny.

Urmează o perioadă grea pentru sănătatea lui Stevenson; încearcă să şi-o refaci în Elveţia, la Davos, ori în sudul Franţei. Etapa de suferinţă fizică coincide însă cu una de rodnică activitate creatoare, tn 1881 publică primul volum de eseuri, *Virginibus Puerisque ;* acesta este urmat de un al doilea, *Studii despre fiinţe şi cărţi cunoscute.* Incepînd din octombrie 1881 apare, sub formă de foileton, într-un periodic pentru tineret, *Comoara din insulă,* romanul de aventuri care îi aduce notorietatea, tn 1884 avea să fie publicat în volum. Stevenson a început romanul în joaca : pentru a-1 distra pe Lloyd, fiul soţiei sale, desenase harta unei insule imaginare, „Insula comorii" ; alături de ea, o alta insuliţă se numea, pitoresc, „Insula scheletelor”. Denumirile fuseseră date la întimplare ; dar cînd inventează pentru băiat o poveste potrivită cu harta, ele cer o justificare. Lloyd era un copil; şi pentru ca *„mai romantic decît un copil nu este nimeni** Stevenson întrebuinţează ‘ în construcţia sa fantezistă cuburi din cutiile scriitorilor romantici. Ca în *Cărăbuful de aur* este căutată o comoară îngropată de un căpitan de piraţi ; tot ca în Poc, oamenii care au săpat groapa au fost ucişi, iar cadavrele lor folosite drept indicatoare pentru regăsirea locului ; monezi provenite din diferite epoci alcătuiesc comorile ambilor autori. Dar harta, cu posibilităţile ei infinite de sugestie, rămîne izvorul principal de inspiraţie; iar elanul tineresc şi puritatea eroului-copil Jim Hawkins întregesc farmecul acestei cărţi devenite model clasic al romanului de aventuri.

Călătorind pe continent pentru a-şi îngriji plamînii, Stevenson trccc de la atmosfera scoţiană, aspră şi fttunecată, la clima blinda mediteraneana. Contactul cu două medii atît de diferite aduce parcă în opera sa
doua unde deosebite : pc de o parte, fantezia lui generează forme bizare, supranaturale şi apăsătoare, ca în nuvelele *Ciudatul caz al doctorului Je- kyll şi al domnului Hyde* (1886), *Băieţii veseli* (1886) *Markbeim* şi *Olalla,* in *Noile nopţi arabe* (LS82) sau in *Alte nopţi arabe* (18$5) ; pe de altă. parte, imaginaţia i sc întoarce spre trccut, robustă, voioasa şi optimistă, cînd reînvie istoria Angliei, sau aeriană şi surîzătoare cînd se opreşte la anii îndepărtaţi ai propriei sale copilării (Culegerea de poezii *Gradins de icriHH a copţilor* — 1883).

limc 1381 şi 1887 sc defineşte şi sc impune personalitatea literară a lui Stevenson. Comoara *din insulă* U scosese din anonimat; *Ciudatul caz al doctorului*

Jekyll îi aduce popularitatea.

în răstimpul şederilor în Anglia, Stevenson citeşte multe materiale privitoare la istoria palpitantă, îndeosebi pentru scoţieni, a secolului al XVI II-lea. Acum înmagazinează, de fapt, şi datele de care se va servi, mm tîrziu, la redactarea romanelor *Răpit de piraţi* (1886) şi *Catnona*

(1893) , urmarea celui dintîi. Andre Gide, mare iubitor al lui Stevenson, găsea romanul *Răpit de piraţi* „excelent*[I] Şi Hcnry James e îneîntat de .această carte, pe care, cxceptînd două fragmente, o aşază alături de *Henry Esmond.* Autobiografie fictivă, scrisă în forma arhaică, ea povesteşte peripeţiile eroului în anul 1751. Lucrînd la roman, autorul îi scria tatălui său în legătură cu epoca aleasă : *„Găsesc că este <> epocă deosebit de pitoreasca şi mă mir ca Scott a lăsat-o sa-i scape* * *. Plini de culoare i se păreau lui Stevenson anii grei trăiţi de Scoţia după cea de a doua răscoală încercată, în 1743, sub lozinca restaurării Stuarţilor. Cea dintîi, care avusese loc în anul 1713, urmărise să-l aducă la tron, împotriva familiei de Hanovra, pe fiul lui Iacob al II-lea — regele care alungat de la putere în 1688 de către Wilhelm de Orania, fugise în Franţa*. Cea de a doua rebeliune iacobită îl susţine pe fiul pretendentului din 1715, pe nepotul lui Iacob al II-lea, prinţul Charlie, numit şi tînarul pretendent. El debarcă în Scoţia în 1743, adună în jurul lui muntenii credincioşi, Ocupă oraşul Edinburgh şi înaintează, cu sorţi de izbîndă, spre Anglia. Familia domnitoare de Hanovra cîştigă însă victoria decisivă în 1746, în lupta sîngeroasa de la Culloden. Tînărul pretendent fuge în Franţa, iar scoţienii suferă represălii; formele lor patriarhale de organizare şi viaţă sînt interzise, sînt sărăciţi, urmăriţi, închişi, ucişi ; mulţi dintre ei emigrează în America.

Nici un scriitor englez nu este preocupat de aceasta răscoală[II] şi de urmările ei cu atîta intensitate ca Stevenson. Nu îl impresionează atîta visurile naive de viaţă mai buni pe care scoţienii le asociaseră posibilei reveniri a Stuarţflor, cit suferinţele la care ei fuseseră con st rin şi după alungarea „pretendentului[14]. Cîţiva ani mai orziu avea sa explice, parţial, atracţia sa pentru viaţa socială din Polinezia, comparînd-o cu momentele trăite de Scoţia la jumătatea secolului al XVIII-lea. Contemporanii lui din Insulele Pacificului treceau prin nişte situaţii tot atît de grele ca acclea cunoscute cu un secol în urmă de către scoţieni. *„Jn ambele cazuri a fost impusa o autoritate străina, clanurile au fost dezarmate, căpeteniile risipite, au fost introduse obiceiuri noi, ţi, mai cu seamă, acel mod de a socoti banii ca mijloc fi obiectiv al existenţei*[III] *

I R. L. Stevenson : *Child's Play,* în *Virginibus Puerisque,* Oiford, The World** Classtcs, p. 145

II L. Secvcdsod : 7k *Gtrtesn a) Tbt Mästfr of* ta *Tbt Ltuiys,* L«-don. VUcdonaM, I95C, p. 442.

Htnry famet md Jtofrm loc Smw*, op. cn., p. 115.

III Despre ea pomeneşte Walter Scott în *Vaverley.*

—

Stevenson poposeşte adeseori în convulsionatul secol al XVIII-lea. *Comoara din insulă, Băieţii veseli*, *Catriona*, *Seniorul de Ballantrae* îşi desfăşoară acţiunea în acest veac. Tot din el se inspiră şi caricatura micului stat german pe care Stevenson îl reconstituie în romanul *Prinţul Oito* (1885). Pe Steveoson îl mai atrag, însă, şi alte momente din trecut : începutul secolului al XlX-lea *(Saint-Yves* şi *Weir din Hermiston)* şi secolul al XV-lca ; admirator al lui Villon, el scrie o nuvela, *Găzduire pentru o noapte,* al cărei erou principal este poetul-bandit; aici, ca şi în nuvela *Uşa seniorului de Maletroit* (acţiunea se petrece în 1429 şi tot în Franţa), el sugerează atmosfera unui ev mediu seducător prin taină şi neaşteptat, înspăimîntător prin duritate şi ciudăţenie. Tot în evul mediu se desfăşoară şi acţiunea, proiectată pe fundalul Războiului celor două roze, din *Săgeata neagră* (1888), roman mai facil, cu eroi convenţionali; de altfel, romanul nu-i plăcea nici autorului, după cum îi şi mărturisea într-o scrisoare, lui M. Schwob, cînd acesta din urmă îşi exprimase dorinţa de a-1 traduce.

Şederea în Anglia înseamnă pentru Stevenson şi lărgirea cercului de prieteni din lumea liLerelor. li cunoaşte pe Thomas Hardy şi pe Robert Browning ; se împrieteneşte temeinic cu Henry James. Se văd prima oară. în Anglia, în 1885 ; James, cu 8 ani mai vîrstnic, devine în casa lui Stevenson un oaspete drag şi bine primit, căruia i se păstra, lîngă cămin, un scaun special.

Clima Angliei era nocivă pentru plămînii lui Robert Louis. După pierderea tatălui, scriitorul părăseşte ţara; în 1887 pleacă în America împreună cu mama, soţia şi fiul său vitreg. Nu mai este pasagerul unui vas
de emigranţi, călătorul anonim lipsit de mijloace care, cu 8 ani în urmă, îndurase frigul ţi foamea pe aceleaşi meleaguri. Cărţile Lui, mai populare în America dech în Anglia, îl transformaseră într-un fel de vedetă ; i se cer interviuri, este solicitat să colaborezc la diverse publicaţii.

Sttvenson sc stabileşte m munţii Adirondack, unde scrie cîteva dintre cele mai remarcabile eseuri : *Ua capitol despre visuri, Lampagiii, Pitlvis et umbra ;* tot aici începe romanul *Seniorul de Ballantrae.* II concepe intr-o casă izolată, situată în afara unui cătun ; era iarnă şi întuneric cînd, în- tr-ur dialog interior, autorul işi propunea să-l înceapă: „Hui *să {aurim o poveste, o poveste despre mtJ(i ani ţi multe {ari, despre mure fi despre usca* î, *despre sălbăticie fi civilizaţie*“

Stevenson doreşte pentru această cane a sa un subiect ca caracter legendar şi, in linii mari, familiar cititorilor ; îi vine în minte caşul ciudat al unui fachir îngropat şi reînviat, imaginează, pentru acest episod, împrejurimile reci ale munţilor Adirondack. Şi în timp ce ciuta cu fervoare liniile subiectului şi ale personajului, le descoperă, dintr-o dată, într-o poveste imaginată cu 9 ani în urmă, sub ploile şi ceţurile Scoţiei. Astfel înccpe munca la *Seniorul de Ballantrae.*

---

[1] R. L. Stevenson : *hi tbc South Scas,* Tauchniiz, 1901, voi. I, p. 2).

Respins parcă de emisfera nordică şi de viaţa civilizată, Stevenson părăseşte, în iunie 1888, continentul american şi se îndreaptă spre Australia, tn cele 18 luni petrecute In călătorii pe ocean termină cartea începută la colaborare cu Lloyd, fini soţiei sale. *Cutia grefîtâ* (1889), poveste bufă a rătăcirilor unui cadavru împachetat în locul unei statui, şi romanul, începui în Amcrica, *Seniorul de Ballantrae.* tn timp ce lucra la finalul romanului, primele capitole se şi tipăreai! într-o revistă americană, *Tbe Scribner's Magazine.* In Anglia avea să apară mai tîrziu.

tn martie 1890 Henry James îi scria lui Stevenson : *„„cea mai intensă pulsajie a vieţii mele literare ca fi a aceleia a multor altora a fost* Seniorul de Ballantrae... *un cristal curat, dragul meu, o operă de o artă rafinaţi fi inefabila"* *.

Acţiunea romanului începe în timpul celei de a doua rebeliuni iacobite şi sc desfăşoară în următorii 18 ani. Imaginaţia intens dramatică a lut Stevenson reia problema predilectă a dualităţii bine-rău şi o întrupează de astă dată nu într-un *alter* ego, ca în *Cazul ioctoiultd Jekyll* ci într-un cuplu dc fraţi duşmani dintr-o famitie dc nobili scoţieni.

Cei doi fraţi nu deţin în exclusivitate binele sau răul. Ambiguitatea umana reprezentată în nuvelă prin simbioza Jekyll-Hyde este conţinută de fiecare dintre eroii romanului, văzut în desfăşurare, în timp.

James, fratele cel marc, viitorul lord Durrisdeer este interesat, lipsit de scrupule, perfid. £1 are însă strălucirea şi energia personajului satanic care îşi ascunde forţele demonice sub o mare putere de scducţie. Naratorului, Mackellar, îi evoca pe eroul miltonian : *„Avea toata gravitatea fi ceva din splendoarea Satanei* în Paradisul pierdut*. Părînd a purta în sine taina nemuririi, el apare viu şi nevătămat de fiecare dată cînd i se p!înge moartea : după lupta de la Culloden sau după lovitura primită în duelul cu Henry. Frumos, spiritual şi talentat, se pricepe să exprime şi ceea ce nu simte ; gesturile îi sînt fireşti, cuvintele agere sau învăluitoare, ştie să tacă, sa privească, să cÎQte. Făcîndu-se iubit, fură, de fapt, sentimente ce nu i se cuvin, în măsura în care acestea se datorează unor aparenţe înşelătoare. Alături de el, păleşte mezinul, Henry, un tînăr întunecat, om plat şi cumsecade ; în cei ce-1 iubesc şi-l admiră pe James, Henry nu trezeşte decît sentimente călduţe.

James îi provoacă mezinului tot felul de suferinţe şi pagube ; pînă la sfîrşit, pentru a scăpa de urmărirea diabolică a fratelui, Henry îşi părăseşte ţara şi pleacă în America. Dar cea mai tristă consecinţă a sadismului lui James nu consta în modificările exterioare impuse căii urmate de Henry, ci într-una mult mai adîncă, în procesul de prefacere temperamentală trăit de Henry. Treptat, bunul Henry în care s-au adunat resentimente de atîta vreme înăbuşite, uitînd de vechea sa onestitate şi smerenie, îşi pune în minte să-l piardă pe James. Se produce un transfer dc comportări : Henry scoate la iveală o capacitate de a urî asemănătoare cu a fratelui mai mare ; iar James dovedeşte o credulitate neaşteptata, asemănătoare cu a mezinului. însă Henry DU are titanismul malefic al fratelui său, iar James ştie sa-şi întîmpine sfîrşitul cu eleganţa şi

inteligenţa lui de totdeauna. Interesul cititorului se îndreaptă obsedant spre James, Seniorul de Ballantrae. Treptat, şi simpatia lui, la început întoarsă către Henry, se detaşează de acesta cu milă. Fratele demonic încetează de a mai fi doar un geniu rău. Faptele Iţii reprobabile încep să apară ca nişte consecinţe ale unor energii şi aspiraţii anarhice ; este înspaimîntător, dar nu dezgustător ; şi să nu uităm că în Comedia Divina, Ruggieri este mai prejos de Brunctto Latini; iar în cea Umană domnişoara Michonneau este mai prejos de ocnaşul Vautrin.

Finalul romanului este puţin forţat ; cea de a treia moarte a lui James şî încercările desperate dc a-1 salva ale lui Sccundra Dass, care izbutite să-l facă să mai deschidă o dată ochii, acît cît să provoace fratelui sau
un soc mortal şi as; fel să piară împreună, ca Eteocle şi Polinice, nu l-a mulţumit nici pe Stevenson. tn manie 1888 accsta îl informa pe Henry Jaine». intr-o scrisoare, că ultima parte a romanului nu i se parc bine concepută ; o găsea neverosimilă şi sc tenica că ar putea compromite şi restul cărţii. Rezervele autorului cu privire la sfîrşitul cărţii Le-au împărtăşit şi al'u (W. li. Htnie), Leslic btephcn etc.). Dar lui Henry James romanul i-a plăcut întru lutul. Dc asemenea lui Andre Gide, care nota în jurnalul său, la 17 dccembrie 1913 : *„<Ciudata cai te, în care totul este admirabil*, *dar înn-o asemenea măsura eterogen, ineît pare o mostră cu eşantioane din toate calităţile în care excelează Stevenson*

Optsprezece luni a călătorit Stevenson pe mari şi pe oceane ; s-a oprit în insulele Marchize, laliiti, la Honolulu, Gilbcrt, Samoa. Cobora şi se apropia de neguţătorii albi şi de localnici : războinici, conducători de triburi. Bolnav, este vizitat şi îngrijit în Tahiti de prinţesa neagră Moe, cea care l-a inspirat şi pe Pierre Loti *(Le mariage de Loti).* Stă de vorbă, fără teamă, cu bolnavii dintr-o leprozerie, joacă crochet cu copiii; îl roagă într-o scrisoare pe Sidney Colvin să adune cîrpe şi să le trimită fetiţelor de aici pentru rochiile păpuşilor.

In octombrie 1890, Stevenson se fixează definitiv în arhipelagul Samoa,' la Vailima — locul celor „cinci ape* — unde cumpără un mic domeniu la poalele muntelui Vaea. tşi construieşte o casa între palmieri şi cocotieri, „girafe vegetale®, cum îi plăcea să le numească. Era o gazdă admirabilă ; se împrieteneşte cu albi şi băştinaşi ; aceştia îi zic *Tusitala*, „cel ce spune poveşti".

O convenţie încheiată la Berlin în 1889, stabilind că Samoa rămîne sub un triplu control : englez, american şi german, prevede totodată înlocuirea regelui Mataafa. Înlăturarea şi exilarea acestui şef popular, carc condusese cu înţelepciune şi hotarîre, i se pare lui Stevenson nedreaptă. El adresează ziarului *Times* cîteva scrisori deschise (1892) în care semnalează nedreptatea, riscînd pericolul de a fi îndepărtat de pe insulă de către autorităţile germane, iar în Europa, pe acela de a nu fi înţeles. Sidney Colvin se reme că interesul pentru băştinaşi îi va seca forţa creatoare : chiar Henry James ii reproşa, într-o scrisoare, timpul pierdut cu asemenea preocupări.

Cu rigoare şi seriozitate cercetează Stevenson tulburările din Samoa în

O *notă pentru istorie* (1893). Îşi dă osteneala să înveţe limba indigenilor, este preocupat de viaţa şi de problemele lor ; luptă împotriva obiceiului de a se lua capete în războaiele dintre localnici. Cerc să se îmbunătăţească hrana prizonierilor de război; devine un fel de profet pentru ci, iar cînd

tînr eliberaţi, foştii prizonieri construiesc pînă la casa lui „Drumul recunoştinţei* sau „Calea inimilor iubitoare*.

Dincolo de îmbrăcămintea pitorească şi de obiceiurile primitive şi copilăroase ale insularilor, Stevenson vede veşnicele nedreptăţi şi dureri omeneşti. *poţi şti...* scria el prietenilor îngrijoraţi pentru creaţia lui... *ce este politica*, *nici ce este viaţa omului, pînă cînd nu o vezi redusa la o scara mică ţi nu mizezi pe ea propria-ţi libertate. Pentru nimic in lume nu aţ fi renunţat la acest lucru."* I

tn insulele Pacificului, Stevcnson pare a fi găsit ceea ce căuta : soare, mare, păduri, pentru trupul său fragil ; autenticitate omenească pentru suflet. Cînd prietenii îl roagă insistent să se întoarcă, el răspunde : *„Prefer Samoa. ...Nu mi-au fost niciodată dragi oraşele*, *casele*, *societatea ori (se pare) civilizaţia**

Ţara făgăduinţei, care-i umpluse din copilărie fantezia, i-a apărut, cînd du irtai nădăjduia sa o afle, *yipe insula ta de soare*% cum scria într-o poezie închinata prinţesei Moe *.

îndepărtatul Stevenson rămînea pentru prietenii lui europeni „o *voce rătăcitoare",* cum se numea singur într-o scrisoare către M. Schvob. Scrie şi i sc scrie; în afara corespondenţei foarte regulate cu Sidney Colvin, deosebit de interesantă este şi cea purtată cu Henry James. James îi trimite, pe lîngă propriile sale opere» cărţi de Zola, Anatole France, Kipling, Paul' Bourget, iar Stevenson — daruri exodee.

Prietenii se temeau că interesul pentru băştinaşii din Samoa ii va sărăci vîna literară. Poate că niciodată Stevenson nu a fost mai rodnic decît în răstimpul petrecut pe insule. Scrie versuri, două volume cu însemnări de călătorie, *în mările sudului* (1896), romanele *Naufragiatul* (1892), în colaborare cu Lloyd, *Catriona* (1893) — urmare la *Răpit de piraţi*, *Refluxul*
(1894) , volumul de nuvele *Nopţi de veghe pe insule* (1893). Se trezea în zorii zilei şi se apuca imediat de lucru. Scria tot timpul şi oriunde; poziţia favorită : pe podea, cu hîrtia pe genunchi. Obişnuit să lucreze în acelaşi timp la mai multe opere, pentru a se relaxa prin variaţie, Stevenson începuse, în 1894, două romane : *Saint-Yves* şi *Weir din Hermhton.*

Cu *Weir din Hermiston, Catriona,* şi, parţial, cu *Saint^Vves,* se întorcea în Scoţia. Foarte departe de ţară, într-un cadru exotic pe care şi-l dorise din totdeauna şi în care se stabilise definitiv, inspiraţia lui se hrănea, ca >i cea a lui James Joyce, din seva meleagurilor părăsite. Pe coasta Californiei nota cu gîndul la Scoţia : *^fara aceasta cenuşie, cu arhipelagul ei ploios, bătut de valurile mării, nu are o frumuseţe deosebită ; întinderile muntoase întunecate, aşezările neaspectuoase, negre de cărbune ; cîmpiile golaşey neîmbietoare, posace ; oraşul ei ciudat, cenuşiu, plin de închisori, unde duminica dăngănesc clopotele, şuieră vîntul ţi*

I *Henry James and Roben Louis Stevenson*, op. cit., p. 218.

• Henry James îi scrie tn iulie 1888 : *... ,Jntoane-te. Lasă tot, ztnrle tot, ţi vino... Este *n strigoi egoist : te doresc înapoi : câci literatura e goala ţi Boumemouth e pustiu jârâ dumneata*... (Henry fames and Robert Louis Stevenson*, op. cit., pp. 173—174).

R. L. Stevenson : *Cotlecred Poems, op.* cit., p. 264.

izbesc ploi torenţiale. Nici nu ştiu daca doresc să trăiesc acolo ; dar dacă, într-o ţară îndepărtată, aud o voce înrudită cîntînd : «O, de ce-am plecat din patria mea ? •, mi se pare, deodată, câ nici o frumuseţe de sub bolta cerească, şi nici o tovărăşie bună sau înţeleaptă nu-mi pot răsplăti lipsa ţării mele. Deşi cred că voi muri pe alte meleaguri, totuşi, în adîncul inimii mele, doresc să fiu îngropat sub bulgării ţâmîmulm scoţian[1]

Pe acest pămînt scoţian se desfăşoară acţiunea celui din urmă al sau roman, U'e/r *din Hermiston*, inspirat de figura unui judecător celebru, Robert Macqucen lord Dra&field, al cărui portret, pictat de Raeburn, ii fermccasc odinioară.

Stevenson îşi dicta cartea Isabellei, fiica vitregă ; o dicta curgător, ca şi cum romanul se afla de multă vreme conceput şi maturizat în mintea lui. Lucra intens şi poate ar fi trebuit să-şi îngăduie un răgaz ; dar <1 credea ca „e *mai bine să-ţi pierzi sănătatea ca un risipitor, decît să o iroseşti ca un avar. E mai bine să trăieşti şi apoi să pieri, decît sa mori cite puţin în fiecare zi, în camere de bolnavi. Incefe-ţi cu orice preţ opera: chiar daca doctorul nu-ţi dă decît un an, chiar dacă şovăie şi pentru o luna, ia-ţi curajos avîrtt şi vezi ce se poate face într-o săptamină. Nu trebuie să cinstim munca utilă doar în lucrările duse pitia la capăt... Toţi cei ce au pus la cale o treaba bună, din toată inima lor, au şi făcut-o, cbiar dacă mor înainte de a avea timp sa o semneze*.* [1] Stevenson nu a mai avut timpul să semneze *Weirdin Hermiston.* în 1894, o hemoragie cerebrală l-a răpus în două ore. Băştinaşii l-au îngropat pe vîrful muntelui Vaea.

Saint-Yves a fost încheiat de A. Quîller-Couch, care a scris ultimele şapte capitole după finalul indicat celor din jurul său, de scriitor, în timpul vieţii. Din romanul *Weir dm Hermiston* s-au publicat doar capitolele terminate şi un apendice, în care Sidney Colvin indica, laconic, intenţiile autorului în ccea ce priveşte evolujia personajelor. Chiar din aceste capi* tole se observă imediat că, la 44 de ani, cînd îl scria, Stevenson depăşise tot ce crcease pînă atunci, că intrase într-o etapi noua, de mare stâpîiiire a condeiului.

[1] R. L. SrevtMOO : *Silvrrado Squat'.crs.* în voi. *Tht Aniaieur fmigrartt,* p. 213.
• R. L. Stevenson : *Virfinibus putrisque,* op. ctt., p. 107.

Arta şi acţiunea au fost cele două visuri ale lui Stevcnson. Cu o lună înainte de a muri îi scria unui prieten : „*Ar fi trebuit sa fiu irt* sM»f *să construiesc jaruri ţi în acelaşi timp să* i*c*r*iu* Catriona" *. Pentru că o

I Apud R. L. Stevenson : *Colieetsd Poems,* op cit., XX p. 4*5 (Note).
* ApuJ O. K. Chcstcrion ; *ihe* *tn l.tten*wre, Oxiord Uni>ersity Pre^s, 1913, p. 149.

sănătate şubredă i-a interzis acţiunea propriu zisă, Rolert Louis s-a mulţumit sa scrie despre ea ; şi, poate, ca o compensaţie, a scrib despre acţiunea concentrată, în care fapte excepţionale se petrec in intervale scurte de timp şi împrejurări neobişnuite : sub forma aventurii.

*
V * *

Aventura înseamnă în genere căutare. Ea devine oneori un simbo* în cărţile în care peripeţiile ascund de fapt investigaţia interioară. >ondMul în necunoscut. Atunci povestea unor aventuri este străbătută, ca la E. A. Poe, de fiorul tainei ce învăluie viaţa omenească, sau ca la Mei viile, de angoasa luptei cu necunoscutul şi incognoscibilul ; o'i, ca la Steven^n, de nevoia unei vieţi eroice şi strălucitoare. Lui Stevenson i se părea că societatea contemporană ignoră tocmai această nevoie vitală a omului» contribuind astfel la treptata lui alienare. într-o scrisoare el se plînţci; *...„civilizaţia noastră e o treabă neloiala ii murdara: iasă la o parte atitea lucruri din om t* *.*

La jumătatea veacului trecut, cînd se naşte Stevenscn, nădejdile epocii industriale păreau întrupate în faimoasa *expoziţie din 1851 ;* în 1890, cu 4 ani înainte de moartea lui, avea loc marea grevă a docherilor, llu'/.iile unei bune stări generale se destrămau. Realiştii robuşti şi luminoşi, Dickons şi Thackeray, muriseră de mult. Ceva din tristeţea timpului răzbatea în scepticismul lui Mercdith şi Butler, în romanele pesimiste aîe lui Hardy. Spiritele păreau obosite de excesul de pozitivism şi uti.itarism, în Anglia* poate, mai mult decît pe continent ; nevoia de evaziune îşi găseşte o portiţă in romanul istoric, exotic sau de aventuri ; ea îşi află ecoul în succesul lui Stevcnson, Kipling, Conrad sau Loti. Lumea exotică ori fantastică făurită de ei, csre o declaraţie tacită a dorinţei dc a o ignora pe cea !n mijlocul căreia trăiau. De aceea imaginaţia, şi nu observaţia exactă, reprezintă pentru ci calitatea fundamentală a scriitorului, tn eseul *Liimpjgiih* Stevenson opune aceste două călirăţi ; el vorbeşte despre sterilitatea celei

din urmi şi funcţia înnoUiiiuo.ire a celei dintîi. In paginile unui „realist[1] aflam, scrie Sieven>un, *tablou! unei vieţi alcătuite din Horoi }i fiare vecbi, tlorinfe fi temeri ieftine, pe tare ne ruşinăm sa nt le amintim fi de care nu ne sinchisim dacă le-am uitat*[1]* -. Le reproşează scriitorilor naturalişti că, în dorin;a dc a zugrăvi omiii obişnuit, spre deosebire de Whitman, care a ştiut să-i surprindă bucuriile >1 poezia, ei creează un personaj cenuşiu şi plicticos.

Repudiind naturalismul cu care angajează, după cum se vede, o adevărată polemica în repetate discuţii de principiu, 'Stevenson sc orientează către literatura romantica. Autorii săi favoriţi — despre care scrie, *i a căror influenţă în opera sa o declară deschis — sîm romantici : Poe, Scott, Hugo, Dumas. Dar din romantism Stevenson ia în primul rînd bucuria zărilor largi, sed... uitului. El respinge nota elegiacă, boala veacului ; *„...această* Maladie de Rene, *cum ne place să » numim in Europa*, *este> în multe privinţe*, *un fenomen dintre cele mat umilitoare fi morbide*“ ■*.

fn articolul O *umila obiccţie*, Stevenson repetă că *‚Arta nu concurează cu viaţa*.* Romanul *„există nu prin asemănarea lui cu viaţa*, *...ci printJ-o incomensurabilă deosebire ţaţă de viaţă. ...Viaţa este monstruoa$ă, mftmtă*, *ilogica, abruptă şi sfiţietoare ; o operă de artă este*, *în comparaţie cu ea, simplă, \iniiă, unitară, raţionalii, cursivă...** [4]. Arta ordonează realitatea. Romanele *„clarifică lecţiile vieţii*, *ele ne scot din noi înşine, ne obligă $â-i cunoaştem pe alţii"* [5]

Dar închipuirea unei lumi noi in artă nu însemna pentru Stevenson re* fuzirt- realităţii. El reproşează naturalismului incapacitatea de a sesiza „bucuria* vieţii şi de a sugera omului existenţa unei lumi frumo.iv: şi ideale către care ar putea năzui, pentru că nădăjduim cu toţii *„că >1 noi am putea fi eroi*[u].■ De aceea, aventura nu arc în opera lui Stevenson doar o valoare ornamentală, iar scrierile lui nu au doar un. merit stilistic. „Vh *exută nici o carte bună fără învăţăminte frumoase* ; *dar lumea e vasi i şi principiile de asemenea**, afirma Stevenson. O carte nu le poate satisface

pe coate... *,/tu putem prinde soarele tn tablouri*, *nici bineţe abstract (dacă ăţa ceva există) in cărţile noastre ;* ...e *de ajuns daca străluceşte un spirit generos, chiar asupra unor detalii false*[m] [1]. .

împrejurările excepţionale devin pentru Stevenson un prilej de verificare a omului, uneori chiar de autocunoaştere. Henry James explica atracţia lui Stevenson pentru „extraordinar" prin faptul ca *„cele mai nobile simţăminte — incertitudinea*, *cutezanţa*, *hotărîrea*, *pasiunea*, *curiozitatea*, *bravura*, *elocinţa, prietenia — sînt implicate în el ţi este infinit de important ea tradiţia acestor lucruri preţioase să nu piară" **.

Neobişnuitul se prezintă în opera lui Stevenson sub forma cadrului exotic sau îndepărtat în timp, a evenimentului rar, a personajelor de excepţie. Călătoria, cuprinsă în ţesătura epica a celor mii multe dintre romanele sale, este parcă o invitaţie de a căuta aventura. Personajele lui pleacă, de bună voie, sau „răpite*, în America, spre Pacific, ori în direcţii necunoscute. Ele sc întîlnesc cu piraţi,

---

IR. L. Stevenson : *Memorin ană* Porfiaitj, op. cit., p. 115.

* Henry James : *Robert Lomis Stevenson*, In *Henry James and Robert Louis Stevmson,* op. cît., p. 152.

* Supranaturalul are, în povestirile de mai sus, o funcţie anume într-o alegorie mo- căjă, el este un simbol al străfundurilor rafleieţii.

‘ In tradiţia romanului gotic.

contrabandişti, îngroapă comori sau le caută pe ccle ascunse de alţii. Oameni şi fapte rămîn îndelungata vreme ori pentru totdeauna învăluite în enigmă : ce s-a întîmplat cu tată! lui David Balfour ? cum a murit tatăl lui Dick Shclton *(Săgeata neagră)*• pe ce cale va merge viaţa lui Alan Brcck, a lui Secundra Dass, a frumoasei Olalla ?

Uneori, în desfăşurarea episoadelor intervine nota fantastică ; o sticlă miraculoasă poate îndeplini orice dorinţă *(Diavolul din clondir),* un individ se ,dedublează în momente diferite în timp *(Doctorul Jekyll)* sau chiar în acelaşi moment (Markheim)[3]. Alteori supranaturalul ne este sugerat cu abilitate de o naraţiune în care episoadele rămîn, de fapt, verosimile. Marcel Schwob vorbea despre realismul ireal sau irealitatea realismului lui Stevenson (Spîcilege, Paris, Mercure de France, pp. 77, 80—81). Expresia revine şi la Mario Prato care vede în acest *yjetdismo. irreale"* — o consecinţă a contrastului între atenţia lucidă a naratorului pentru concrct şi caracterul de excepţie al faptelor povestite *(Storia della lett era tura in%lese$_f$* Fircnze, Sansoni, 1960, p. 622). Pînă la sfîrşit, totul se lămureşte în chip logic, dar cititorului i se transmite starea dc tensiune prin care sînt presupuse a trece personajele uimite de ciudăţenia aparent inexplicabilă.

La această* tensiune contribuie şi gustul lui Stevenson pentru nota macabra [4]. (Existenţa unui club de sinucigaşi — *Noile nopţi arabe* ; cele doua sau chiar trei morţi aparente ale Seniorului de Ballantrae ; femeia-vampir care se hrăneşte cu sînge de om viu — *Olalla;* batrînul nebun care sc bucura cînd valurile uriaşe aduse de furtună înghit corăbiile şi pîndeşte pe naufragiaţii scăpaţi, pentru a-i ucide — *Băieţii veseli.)*

Personajul romanelor naturaliste i se părea lui Stevenson plat şi plicticos, incapabil să sugereze nobila vibraţie umană. Platitudinii acestuia i sc opune personalitatea şi forţa eroului Stevensonian. Fără îndoială că Stevenson îi datorează lui Carlyle ceva din cultul energiei umane şi al efortului eficient ; în bine sau în rău, prezenţa lui colorată se ridică deasupra banalităţii.

Stevenson, în a cărui familie era vie tradiţia presbîteriană scoţiană, este preocupat de polaritatea morală bine-rău. Ea apare în forme variate; uneori este întrupată în doi fraţi — James şi Henry *(Seniorul de Ballantrae)* sau tatăl şi unchiul lui David Balfour *(Răpit de piraţi).* Alte ori, succesiv sau simultan, ea este conţinută în aceeaşi fiinţă (Doctorul Jekyll, Markheim). Personajul lui satanic este adeseori marcat fizic : Bill arc o cicatrice, lui Long John Silver îi lipseşte un picior, James, seniorul de Ballantrae, este *neobişnuit* de frumos. în cadrul acestei dualităţi autorul cunoaşte un fel de atracţie, aparent bizară, a demonicului. Jim Hawkim este impresionat de piraţi ; admiră energia lui Billy şi a lui Long John, deşi îi cunoaşte ca pe nişte ucigaşi. Onestul Mackellar, naratorul *Seniorului de Ballantrae*, se simte atras de James. Dar însuşi Stevenson declara : $_a$.Afo *mică a fost mîndria mea pentru John Silver ; fi pînă în ziua de azi pot spune că mai degrabă îl admir pe acest aventurier calm şi înspâimîntâtor* *.

Se află în eroul demonic o taină cc se vrea explicată : binele presupus care ar puica fi descoperit şi rădăcinile răului care, găsite fiind, ar putea fi înlăturate. Există, asociat cu personajul satanic, un izvor neobişnuit de energie, de vitalitate, o fervoare, o putere de voinţă — trăsături care, tn serviciul binelui, ar putea deveni calităţi.

Alături de ecourile seducţiei romantice a satanismului, interesul luî Stevenson pentru personajul pătat moralmente, se explică şi printr-o năzuinţă de a surprinde omul în ambiguitatea sa, de a îmbrăţişa întreaga realitate umană. Omul poate părea monstruos... *,ji totuşi, privit mai îndeaproape, cunoscut aşa cum îl ştiu cei din jur, de ce calităţi surprinzătoare poate da dovadă / Sărman suflet, născut. pentru atit de puţin, zvîrlit printre atite* greutâţiy încărcat cu dorinţe incomensurabile şi atît de inconsistente... opnn- du~se$_t$ in mijlocul vieţii sale de un moment, pentru a dezbate binele şi răul** •. ...David BaHour exprimă cam acce.i>i idee : „iV/ci o MjtmJ o.i- *meni nu-t pe de-antreiţul ticăloasa,* u f» .< i *;\uatcU* >/ <j,

iar aceftt tovarăfi de corabie at mei nu >e deoyebvau în ateastă pniunţă dt toţi cetlalţt oameni· ·

Dincolo de sublinierea ambiguităţii umane răzbate încrederea tn esenţa hună a omului, sentimentul că fondul lui nobil- .t fost corupt de o m> triate care i-a sttlcii natura adevărată , Markhcim ti replica celui ce declarare că îl cunoaşte pînă în fundul sufletului : *„Cinr-ar putea <<î mj* m- *nnascâ f Viaţa mea e doar un travesti, fi o autodejăhnare. Am trăit ia să-rm dezmint natura. Toţi oamenii fac aşa : toii oamenii sint mai bum Jerii această mască ce creşte pe ei fi ii sufocă*.“ *

Binele este fragil, poate fi uşor corupt, degradat, destrămat. Răul nu irebuie ignorat şi nici lăsat să se dezvolte, fie chiar şi pe un făgaş izoint. El trebuie supus judccaţii conştiinţei. Conştiinţa nu înseamnă doar luciditate ; ca este discriminatorie şi activă şi se exprimă în adoptarea unei atitudini. Stevenson ne înfăţişează tn nuvela *Markheim* lupta morală desfăşurata în conştiinţă. Un individ a ucis un negustor ca să-l jefuiască ; scotoceşte prin odăi în căutarea banilor ; se iveşte un altul care parc a-l cunoaşte : îi vorbeşte despre trecutul lui şi perspectivele triste dc viaţă. îi arată, că, în urma gestului de azi, va păşi, probabil, dintr-o crimă în alta ; de pildă acum va apărea servitoarea şi nu va avea de făcut altceva decît să o ucidă, pentru a nu fi prins. Markheim respinge această posibilitate; trăsăturile celuilalt, strălucind de tandreţe şi triumf, devin difuze, se topesc — omul dispare. Se aude soneria : soseşte femeia de serviciu ; M.xrk- heim o trimite să anunţe poliţiei crima sa. Conştiinţa s-a trezit şi a reprimat răul înainte ca acesta să dobîndcască o şi mai gravă amploare ; dar ea trebuie să fie permanent trează, să ia atitudine *in stătu nascenti* şi nu după ce malcficul a fost pus în mişcare. Problema ne reaminteşte dezbaterea sufletească şi chiar situaţia lui Raskolnikov. De altfel, la scurt timp după ce a compus această povestire, Stevenson îi scria entuziast unui prieten despre *Crimă fi pedeapsă.* Nu se ştie dacă a citit-o înainte sau după ce a scris *Markheim.* Preocupat de adîncimilc vieţii sufleteşti şi de ciudăţeniile ei, Stevenson a încercat uneori, după cum am remarcat, să dea o expresie alcgorică sau simbolică gravelor probleme morale.

A fimund că Stevcnson adaugă analiza psihologică la tradiţia luî Dumas, Henry James a schiţai formula creaţiei stevensoniene : romanul de aveu* tura aiuliză.

în romanele sale, Stevenson ţtie să creeze, adeseori, impresia unei logici a acţiunii prin înlănţuirea fireasca a comportării şi gesturilor umane ; cauzele se acumulează, ca mai tîrziu la J. Conrad, într-o ţesătură dc momente interdependente şi necesare.

Da vid Daichcs observa că majoritatea scriitorilor victoriem se caracterizează printr-o oarecare neglijenţa stilistică şi că preocuparea pentru construcţia operei şi îmbunătăţirea stilului apar prima oari o dată cu Ste- vensojiProza lui nervoasa, sclcctarca îngrijită a cuvintelor, coloritul pe care îl capătă în frază cele mai umile obicctc, au stîrnit admiraţia multora dintre scriitorii care i-au urmat. Henry James afirma : *Jnatrtte de orice, este un scriitor care are stil*“ [1].

I Jeao Mărie Carrl : *R. L. Sieveison rt ta France,* îo *Mclanges d'bistoire littfi ttnerale ei comparie* offcus *a Baldemperzcr,* voi. 1, Paris, 19)0.

* M. Schwob : *Spicili^e,* Paris, Mercure dc France, MCMXX1, p. 72.

[a] M. Schwob : *Coeur double,* Paris, Les Editions G. Cres et Cîe, MCM XXI, *p. 7.*

' la scurta poezie !n ihe States Sirvcnsoo exprima în

„Nici un om nu a scris vreodată atît de bine ca Stevenson“ :i, spunea G. K. Chcstcrton. Fraza lui este moderna : suplă, fără podoabe, uneori chiar eliptica, alteori aparent îngreuiata de paranteze, semn de punctuaţie plăcut analiştilor care iubcsc preci'/ia. In prefaţa din I8S9 a *Seniorului de Ballantrae*, Stevenson prezintă romanul ca suma unor vechi însemnări autentice dăruite dc o gazdă din Scoţia, pentru a fi publicate, după ce vor fi înfrumuseţate stilistic. Autorul îi răspunde ca va publica manuscrisul *„afa cum se gâse^te... peutru* că *nimic nu este atît de nobil ca simplitatea, ...fi nimic nu e atît de interesant* 4.*

După moartea lui Stevenson, unii prieteni au încercat sî-şi exprime du* rerea de a-l fi pierdut — ţi ponto, uneori, să doveJească legătura lor cu o personalitate atît de notorie — îngrijindu-se în cliip cu totul neobişnuit de reputaţia lui postumă. Corespondenţa lui e publicată foarte repede, dar trunchcat şi neglijent ; se scoate în relief viaţa lui neobişnuita ; personalitatea este substituita operei. în 1914, o data cu *Un studiu critic* al lui

F. Swinnerton, apare prima carte care îi clatină reputaţia. Urmează a*t*a* cîteva *„mai degrabă stupide*, *$cri\t să-l diminueze pe Stevemon*" *. Prosti* giul lui scade treptat. Abia dupâ 1940 se impune un nou interes pentru

1 Da"id Datches, *fntrodmiions* IO *lnţ.H\h Literature^ 7be* Vicio»;jn *Age in ture,* op. cit., p. 148.

1 *Robert Louit 5tcvrnson*, In *Hvmy Jjmes }i Robtn Louts Steicnso»,* op. cit., f. 12A.

• lb>d., p. 233 *(Scrisoare către Jamti* — Vil 1S93).

1 R. L. Stevcnson : *The* EJUJÎ, op. cit., p. 449.

1 G. K. Cbwrerton : *Autobiogrjpby,* LonJon, Huichinsoo & Co., 1S37, p. %.

Opera sa. Cu timpul se clarifica *şi* influenţa pe cart Stevenson a exercitat-o asupra cîiorva scriitori.

In autobiografia sa, G. *K.* Chesterton îşi mărturiseşte admiraţia fierbinte pentru Stevenson, căruia, de ahfeî, îi închină un întreg voluni. Joteph Conrad — ostil naturalismului ca şi Stevenson — opune societăţii birocratice, vlăguite, romantismul aventurii, al decorului exotic şi al mării; ca fi el, adaugă, la vechea formulă a romanului de aventuri, studiul sufletului omenesc.

tn Franţa, din a cărei literatură (Montaigne, Hugo, Dumas, etc.) Stevenson a extras seva principalelor sale trăsături, inrîurirea operei lui s? va simţi, după cum observă Jean-Mari? Carrc fie direct, asupra lui Pierre Benoît, Mac Orlan, Marc şi Louis Chadourne şi Jean Dorsenne, fie indirect prin intermediul lui Marcel Schwob. Din fragedă tinereţe, Schvob trăieşte în haloul ficţiunii stcvensonienc. Citind *Comoara din insula* descoperă *„puterea unui nou creator de literatură*", îşi da seama că spiritul sau va fi de acum înainte obsedat *‚jde imagini de o culoare necunoscută şi de sunete încă neauzite*.* * S-ar părea că tot din problematica lui Stevenson, căruia de altfel îi şi dedică volumul *Coeur double,* se inspiră şi cînd poposeşte asupra polarităţii bine-rău. Aceasta este şi semnificaţia „inimii duble", în care

versuri* convingerea y* ua declinul Angliei (Collected Poerus, op. cit., p. 139).

„egtHsmw/ *ţine in echilibru caritatea*“ *. Povestirea *Omul dublu* prezintă un asasin cu două conştiinţe — una onestă şi alta crini- nală — care sînt, succesiv, ca la doctorul Jekvll, în acţiune sau în letargie. *Vieţile imaginare* par a fi o ilustrare artistică a ideilor din eseul lui Stevenson *Pulvis et Umbra.*

Privită astăzi, opera (ui Stevenson izbeşte prin modernitatea artei narative şi a cîtorva dintre problemele ei centrale. Modern este interesul pentru complexitatea şi ambiguitatea umană, cît şi sentimentul, la Stevenson încă implicit al hazardului arbitrar. Se desprinde din lectura operelor sale ca şi la Conrad, tristeţea şi nevoia de fugă a omului ce nu mai crede înn-o posibilă armonie a lumii în care trăieşte. Prăbuşirea idealurilor victoriene[4] a creat în iurul acestei generaţii un gol ; lipsa unor idealuri reale coordonatoare îi face, probabil, să le caute pe mari sau tn sălbăticie departe dc societatea în care s-au format; tot ea le ascute sentimentul amar al hazardului inechitabil şi al precarităţii omului ; Ic generează deci, in-tr-o măsură, impresia, neexpliciiată, a absurdului. Ea este mai puternică decît oriunde în romanul lui Stevenson, *Refluxul;* aici lucrurile se ieagă între ele cu o aparentă consecvenţă, dar rămîn suspendate, fără sens. Surprinzătoare este oprirea lui Stevenson intr-un eseu, asupra figurii lui Caligula ; ca şi mai tîrziu lui Camus, i se părea că imaginea unui masacru săvîrşit de acest împărat roman, înfăţişează, „*miniatural, ceea ce lace natura cu trecătoarei speţă a oamenilor*[1]

Dar în acelaşi timp, neoromanticul Stevenson îşi exprimă în visurile de eroism ale cărţilor sale credinţa în frumuseţea fiinţei omeneşti. Parafra- zîndu-1 pe Keats, într-unul dintre eseuri, el dădea glas crezului său ;

An aspiration is a joy forever. [9]

Cornelia Comorovski

I R. L. Steveosoo : *Aes Triplez,* în *Virginibus puerisqve,* op. cit., pp. IOD—101.

1 *In veci e bucurie — năzuinţa* (R. L. Stevenson : *El Dorado,* tn Virginibus Pueris- que, op. cîi., p. 109.)

Către Sir Percy Florence şi Lady Shelley

Iată o poveste care se extinde asupra multor ani şi asupra unor călătorii în multe ţări Printr-o curioasă potriveală a împrejurărilor, scriitorul a început-o, a reluat-o şi a încheiat-o în decoruri îndepărtate şi diverse. Şi mai cu seamă, s-a ajlat mult pe mare. Caracterul şi soarta fraţilor duşmani, sala şi păduricea de la Durrisdeer, problema povestirii brute a lui Mackellar şi a modelării ei pentru zboruri mai înalte — iată gînduri şi imagini ce i-au ţinut tovărăşie pe punte, în multe limanuri oglindind stelele; i-au umblat adesea prin cap, însoţite de melopeea zbaterii velelor; dar s-au îndepărtat (uneori cît se poate de brusc) la apropierea furtunilor. Trag nădejde că aceste împrejurări ale alcătuirii poveştii mele vor găsi în oarecare măsură bunăvoinţă în ochii unor călători pe mări şi iubitori de mări cum sînteţi voi.

Oricum, iată o dedicaţie care vine de foarte departe; scrisă pe ţărmurile sonore ale unei insule subtropicale, aproape la vreo zece mii de mile depărtare de vîlceaua şi de manoarul Boscombe al căror peisaj mi se înalţă în faţă pe cînd scriu — laolaltă cu feţele şi glasurile prietenilor mei. Da, o dată mai mult mă avînt în larg — fără îndoială şi Sir *Percy la fel. Să ne trimitem, deci, peste ape, semnalul B.R.D. /*[1]

R1..S.

Waikiki, ***17 mai 1889***

[1] Iniţiale reprezeorîod uo vechi «emoal al pescarilor to larg.

CAPITOLUL I

Rezumat al întâmplărilor din timpul pribegiei fratelui mai mare

De mult aşteaptă lumea adevărul deplin asupra acestor lucruri bizare ; el va fi desigur binevenit curiozităţii publice. S-a întîmplat astfel ca eu unul să iau parte cît se poate de îndeaproape la ultima perioadă din istoria familiei; şi nu se află în viaţă nici un alt ins în stare a lămuri ca mine aceste lucruri, sau la fel de dornic a le relata întocmai după cum s-au petrecut. L-am cunoscut pe fratele mai mare — pe Senior, cum îl voi numi de aci înainte ; asupra multor trepte tăinuite ale carierei sale posed o dare de seamă autentică ; în ultima sa traversare a oceanului, i-am fost aproape singurul tovarăş ; am luat parte la acea călătorie iernatică despre care s-au răspîndit atîtea poveşti, şi am fost de faţă la moartea acestui om. Cît priveşte pe răposatul meu stăpîn, Lordul Dur- risdeer, l-am slujit şi l-am iubit aproape douăzeci de ani în şir — stimîndu-1 tot mai mult pe măsura ce-1 cunoşteam mai bine.

l'ăcînd toate socotelile, gîndesc că nu se cade ca atît de multe mărturii să piară ; adevărul e o datorie ce-o "am faţă de memoria stăpînului meu şi gîndesc că anii bătrîneţii mi se vor scurge mai lin şi capul meu alb va odihni mai liniştit pe pernă, atunci cînd datoria va fi plătită.

Neamul Duriilor de Durrisdeer şi Ballantrae a fost o familie puternică, în sud-vest, încă din zilele lui David întîiul. Versurile ce se mai aud şi acum prin ţinut:

„Mulţi şi mărunţi alde Durrisdeer,
Cu ce de mai suliţi ies călări !"

sînt semn al vechimii sale ; iar numele lor mai apare şi-n altele, pe care gura lumii le atribuie lui Thomas de lîrcildonne însuşi — cît de veridic n-aş putea spune — iar unii le-au pus în legătură — cît de îndreptăţit iar nu cutez a spune — chiar

cu întîmplările din povestirea de iaţă :

> *yyDoi Durii la Durrisdeer,*
>
> *Unu tot legat, alţii tot* pe-ncălecat.
>
> *Vai de mire şi mireasă —*
> *Haină soartă le fu dat* /“

In plus, istoria autentica e plină de isprăvile lor de viicjie (care în ochii noştri, ai oamenilor moderni nu apar drept Ioane lăudabile) ; şi familia a luat parte din plin la toate înălţările cărora din totdeauna le-au fost supuse marile case ale Scoţiei. Trec peste toate, pentru a ajunge la acel memorabil an 1745, cînd s-au pus temeiurile acestei tragedii.

în acea vreme trăia o familie de patru persoane în casa de la Durrisdeer, în apropiere de St. Bride pe ţărmul Solway. Bătrinul Lord, al optulea purtînd acest nume, nu era bătrîn de ani, ci suferea prematur de neajunsurile virstei înaintate ; locul său era lîngă cămin, unde şedea, într-un halat căptuşit, citind ; avea puţine vorbe de spus orişicui, iar vorbe rele nimănui — model al unui cap de familie retras de la treburile gospodăriei — însă mintea îi era bogat înzestrata cu învăţătură, iar în ţinut îi mergea vestea a fi mai isteţ decît părea. Feciorul mai mare, Senior de Ballantrae, James pe numele de botez, moştenise de la taica-său dragostea pentru lectură serioasă ; poate în parte şi tactul său ; dar ceea ce la părinte era doar purtare chibzuită, devenise la fecior neagră prefăcătorie. Pe dinafară văzută, purtarea sa alt cusur n-avea decît

că-i plăcea a trăi deavalma cu poporul şi a petrece neînfrî- nat ; şedea pînă tîrziu noaptea la băutură şi încă şi mai tîr- zm la joc de cărţi ; ii mersese vestea prin împrejurimi ca „ilăcau primejdios fetelor* şi unde era zarvă, încăierare şi gilceavă, el era în frunte. Dar, fiind primul care se avînta în de-alde acestea, se băgase de seamă că. far'de greş, tot -[1]. u\\] ieşea totdeauna basma curată, iar părtaşii sai întru rele plăteau de obîcei singuri oalele sparte. Acest noroc ori
această dibăcie îi aduse reavoinţa unora ; însă printre toţi cci- lalţi din ţinut îi spori faima ; incit se aşteptau din parte-i lucruri mari pentru viitor, cînd avea să fi dobîndit mai mu!tă seriozitate. O singură pată foarte neagră se prinsese de numele său ; dar lucrul fusese cocoloşit la vremea sa, şi într-atît îl schimbase la faţă vorbăria oamenilor — încă mai dinainte de a veni eu prin acele locuri — încît preget a-1 aşterne pe hîrtie. De va fi fost adevărată, era îngrozitoare faptă din partea unui om atît de tînăr ; iar mincinoasă de va fi fost, era o îngrozitoare calomnie. Socotesc vrednic de însemnare faptul că el însuşi totdeauna s-a fălit a nu avea nici urmă de îndurare, şi că era crezut pe cuvînt; încît printre vecini, se mai spunea în plus şi că „e de rău să-l superi". Iată deci, fă- cînd toate socotelile, un tînăr gentilom (care în '45 nu împlinise nici douăzeci şi patru de ani) devenit foarte dc timpuriu o figură remarcabilă în ţinut. Cu atît mai puţin este de mirare că nu prea se auzeau multe despre cel de-al doilea fiu, domnul Henry (răposatul Lord Durrisdeer), care nu era nici foarte rău nici foarte destoinic, ci un soi de băiat de treabă şi de nădejde ca mulţi alţii de prinprejur. Nu se auzeau multe, am zis, dar adevărul e că nu se vorbea mult în ceea ce-1 privea. îl cunoşteau pescarii de somon din liman, căci cu sportul acesta se îndeletnicea sîrguincios; apoi era eminent doftor de cai ; iar în gospodărirea domeniului avusese rol de frunte încă de pe cînd era flăcăiandru. Cît de grea se găsea a fi această sarcină, în situaţia familiei, nu ştie nimeni mai bine ca mine ; şi nici cît de lesne şi pe nedrept putea cineva dobindi acolo faima de-a fi despot şi avar.

A patra din casă era Domnişoara Alison Graeme, o rudă

apropiată, orfană, şi moştenitoare a unei averi considerabilei dobîndită de taică-său în negoţ. La aceşti bani recurgea făţiş milordul pentru a putea face faţă trebuinţelor ; pămîntul fiind ipotecat din plin, iar domnişoara Alison menită a deveni soţia feciorului mai mare ; ceea ce, ea, una, primea bucuroasă ; cît de bucuros va fi fost dînsul, e altă socoteală. Era o fetişcană frumuşica, şi în acele zile mai era şi tare ageră şi pornită a face toate după căpşorul ei ; caci, bătrînul Lord neavînd nici o fiică, iar doamna sa răposînd cu mult înainte, fata crescuse cam la voia întîmplării.

Acestora patru le sosi vestea debarcării Prinţului Charîie [I] şi-i făcu degrabă să se ia la harţă. Milordul, ca unul deprins a păzi vatra, ştia una şi bună : că trebuie cîştigat timp. Domnişoara Alison, dimpotrivă, era de cealaltă parte, pleda pentru intrarea in acţiune, părîndu-i-se aceasta mai romantică ; iar Seniorul (deşi după cîte am auzit nu se întîmpla adesea să-i dea dreptate) de data aceasta fu de aceeaşi părere cu dînsa. După cîte îmi închipui, îl ispitea aventura ; era ispitit şi de prilejul de-a mări veniturile casei şi de a-şi plăti datoriile personale, cu mult mai însemnate decît ar fi crezut oricine. Cît despre domnul Henry, se pare că la început a vorbit destul de puţin ; lui i-a venit nndul mai tîrziu. Cei trei s-au ciorovăit o zi întreagă pînă a se învoi să aleagă o cale de mijloc, adică unul dintre feciori să plece şi să scoată sabia pentru regele Iacob, iar-Lordul cel bătrîn şi celălalt fiu să ră- mînă acasă şi sa-şi păstreze bunăvoinţa regelui George. Fără îndoială că aceasta

---

I Charles Stuart zis „Pretendenta}" (1720—1788), nepot al lui Iacob al ll*lea care a pierdut tronul Angliei îostrâinîndu-şi sentimentele poporului to urma convertirii U tiito* liciim ţi a alianţei sale cu Ludovic al XIV-lea. Iacob al HJ-lea, fiul regeloî, fi Chir Ies, nepotul său, au făcut cîteva încercări nereuşite de a recuceri tronul Angliei ocupa de *Ctoige al* (1683—1760). Evenimentele deferise se referi la răscoala ucobiu din 1745.

fu hotărîrea milordului ; şi, după cum prea bine se ştie, a fost soluţia adoptată de multe familii însemnate. Dar de cum se potoli o dispută, se ivi alta. Căci mi or- dul, domnişoara Alison şi domnul Henry erau toţi de aceeaşi părere : că se cuvenea mezinului să plece; iar fiul cel mare, din neastîmpăr cît şi din vanitate, nu voia cu nici un preţ să consimtă a rămîne acasă. Pleda milordul, plînse domnişoara, vorbi foarte răspicat domnul Henry ; totul în zadar.

— Intîiul moştenitor al casei Durrisdeer se cuvine a călări alături de „regele său", zicea Seniorul.

— De-am juca pe faţă, bărbăteşte, vorbe ca acestea ar avea înţeles spunea domnul Henry. Dar noi ce facem ? Trişăm !

— Salvăm neamul Durrisdeer, Henry, îi răspunse taică-său.

— !>i gîndeşte-te, James, argumentă domnul Henry» dacă plec eu şi Prinţul e învingător, va fi lesne să faci pace cu regele Iacob. Pe cînd dacă te duci tu şi expediţia dă greş, înseamnă că împărţim drepturile şi titlul. Ce voi fi eu atunci ?

— Vei fi Lordul Durrisdeer, îi răspunse Seniorul. Eu pun în joc tot ce am.

— Eu nu iau J>arte la asemenea joc, a strigat domnul Henry. O să rămîn într-o situaţie pe care nici un om de onoare n-ar putea-o îndura. N-o să fiu nici cal nici măgar! a strigat.

Şi niţel mai tîrziu a mai adăugat ceva, poate mai pe şleau decît avusese de gînd:

— E de datoria ta sa fii aici lîngă tata, a spus. Știi prea bine că pe tine te iubeşte mai mult.

— Aşa ? făcu Seniorul. Vorbeşte Invidia ? Şi-ai vrea să-mi pui piedică, Iacove ? [1]

I Alexie la episodul din *Biblie* fu care Iacov, fiul mai mic al patriarhului Avraam, îl aniâgejt*

Domnul Henry se duse de se plimbă niţel prin capătul celălalt al sălii, fără a răspunde ; avea darul de preţ al tăcerii. Apoi se întoarse.

— Sînt mezinul şi *se cuvine* să plec. spuse. Iar tată-meu aci de faţă, stapînul casei, spune că *trebuie* să plec. Ce-ai de răspuns la acestea, frate-meu ?

— Am de răspuns Harry, îi întoarse vorba Seniorul, că de se intîlnesc doi inşi foarte căpăţînoşi, nu-s decît două căi ca s-o scoată la cap. Ori bătaia — şi gîndesc că niciunul dintre noi doi n-ar putea dori s-ajungă atît de departe ; ori judecata hazardului. Iată aci o guinee — ai să te ţii de hotărirea acestui ban ce-1 voi arunca ?

— Am să mă ţin sau am să cad, după cum va hotărî el, zise domnul Henry. De cade cap, plec, de cade scut, rămîn.

Banul fu aruncat şi căzu cu scutul la vedere.

— Aşa, asta-i de învăţătură lui Iacov, făcu Seniorul.

— Vom trăi şi ne vom căi, a zis domnul Henry, şi s-a năpustit afară din sală.

Cît despre domnişoara Alison, ea ridică acel ban de aur ce-1 trimisese la război pe iubitul ei şi-l zvîrli afară pe fereastră, drept prin blazonul familiei pictat pe vitraliile înalte.

— De m-ai fi iubit cum te iubesc eu, ai fi rămas! a strigat.

— Nu te-aş putea iubi, dragostea mea, cum te iubesc, de n-aş iubi mai mult onoarea, a spus Seniorul.

— O ! plînse ea, n-ai inimă, nădăjduiesc să fii ucis \ şi fugi din (sala, lăcrămînd, către iatacul ei.

Seniorul s-a înturnat, pare-se, către milord şi cu o mutră foarte comică, a spus :

— Are aerul că va fi un drac de nevastă.

— Tu eşti un drac de fecior, a strigat taică-său, tu care ai lost totdeauna preferatul, spre ruşinea mea fie spus. De-un singur ceas bun n-am avut parte dc pe urnu-ţi, de cind ai venit pe lume ; nu,

nici măcar de-un singur ceas bun — şi-o mai repetă şi-a treia oară.

Nu ştiu ce îl tulburase într-atîta : uşurătatea Seniorului, ori nesupunerea sa, ori vorbele domnului Henry despre cel mai iubit dintre feciori ; înclin însă a crede că acestea din urmă — deoarece ştiu din spusele multora că din ceasul acela i-a dovedit mai multă atenţie domnului Henry.

Pîna una alta, cînd a pornit-o călare Seniorul spre nord, le făcuse destul sînge rău la toţi şi nu prea se avea bine cu familia de fel ceea ce-şi aminteau cei rămaşi cu şi mai mare mihnire, mai apoi, cînd se părea a fi prea tîrziu.

Ici cu ameninţări, colo cu favoruri, izbutise a aduna laolaltă cam vreo duzină de flăcăi, îndeosebi feciori de-ai arendaşilor moşiei. Făceau cu toţii zarvă mare cînd s-au pornit şi-au prins a sui dealul pe lîngă schitul cel vechi, răcnind şi cîntînd şi purtînd fiştecare cocarda albă la pălărie. Pentru o ceată atît de măruntă, a voi să străbată mai toată Scoţia fără nici un sprijin era o aventură nebunească — şi asta cu atît mai mult (gîndea lumea) cu cît, chiar pe cînd această biată niîna de oameni se căţăra pe deal, o navă mare din flota regelui — care-i putea băga pe toţi într-o singură barca — sta ancorată în golf, cu steagu-i cel mare larg des* faşurat.

fn după amiaza zilei următoare, după ce-i îngăduise fratelui mai mare a porni falnic înainte, îi veni rîndul şi domnului I lenry ; iar dînsul porni calare, de unul singur, pentru a-ţi pune sabia în slujba regelui George şi a-i duce scrisori de plecăciune de la taică-său.

Domnişoara Alison rămînca încuiată în iatacul ei şi, pînă plecară amîndoi, altceva decît să plîngă nu prea lăcea ; doar că-i cususe cocarda Ia pălărie Seniorului, iar cînd i-o duse jos John Paul (după cum mi-a povestit) mai era încă uda de lacrimi.

în tot cc-a urmat, domnul Henry şi milordul au respectat învoiala încheiată. Să fi făptuit cîndva oarece, n-am auzit — şi nici nu cred să fi fost dînşii cu mare tragere de inimă de partea regelui. Dar respectau litera datoriei lor de supunere ; corespondau cu Lordul Preşedinte ; stînd între timp frumuşel acasă şi neavînd cu Seniorul nici un fel de legaturi, sau prea puţine, cîta vreme se desl'âşurară evenimentele ştiute. Din parte-i, nu fu nici dînsul mai comunicativ. Domnişoara Alison, la drept vorbind, îi tot trimitea solii, nu ştiu însă de va fi căpătat răspunsuri. O dată a plecat călare, trimis de dînsa, Macconochie şi i-a găsit pe *Higblanderi*[1] în faţa Car- tisleului, iar pe Senior călărind alături de Prinţ şi în mare cinste. Seniorul a luat scrisoarea (spuhe Macconochie), a des- chis-o, şi-a aruncat ochii prin ea, ţuguind buzele a fluierat, apoi a vîrît-o în cingătoare, de unde, la un salt jucăuş de-al calului a picat la pămînt nebăgată în seamă. Macconochie ridicase hîrtia — şi-o mai păstra încă ; am şi vă/ut-o, in- tr-adevăr, în mîinile lui.

1-ireşte că soseau la Durrisdeer veşti, purtate de gura lumii, după cum se lăţesc veştile de-a lungul unui ţinut — lucru de care

eţ, unul, totdeauna mă minunez. în ăst lei familia află mai multe despre favoarea de care se bucura Seniorul pe lîngă Prinţ şi despre temeiul ce se spunea că l-ar fi avut acea favoare : — ciudată înjosire la un bărbat atît de mindru (doar că era în şi mai mare măsură ambiţios), se spunea că s-ar fi strecurat pîna la acea situaţie strălucită, ploconindu-se !a Irlandezi[i]. *Sir* Thomas Sullivan, colonelul Burke şi ceilalţi erau tovarăşii săi obişnuiţi, şi prin această purtare se depărtase de proprii sai compatrioţi. Era amestecat în uneltirea tuturor măruntelor intrigi, se pusese de-a curmezişul panurilor regelui George de-o mie de ori ; înclina totdeauna către acel sfat care-i părea a fi pe gustul Prinţului, indiferent de era bun ori rău ; şi în ansamblu (după cum întreaga-i viaţă a riscat în jocuri de noroc) îl preocupau, pare-se, mai puţin şansele de reuşită ale campaniei decît belşugul de avantaje la care el personal ar fi putiit să ajungă, dacă, din fericire, acea

* Cei «lin ţ.ira Je fus — muntenii.

* Irlanda catolică a to&t sprijinul de ciptteaie şi ultima citadelă a lui Iacob al II-le* Siuart >i a ţiului *>ău în fuga ţi în încerc.trilc acotora. de recucerire a trotiuiui cu ajutorul Ilighiar.denlor din Scoţia al Franţei lui ludovic al XlV-lea.

campanie ar fi izbutii. De altminteri 5-a purtat foarte bine pe cîmpul de bătaie — aceasta n-o puneâ nimeni la îndoiala ; căci fricos nu era.

A urmat ştirea înfrin^erii de la Cui loden [1] adusă la Durrisdeer de către unul dintre feciorii de fermieri, singurul supravieţuitor, afirma el. dintre toţi care urcaseră dealul cîn- tînd. Printr-o nefericită întîmplare, chiar în acea dimineaţa, John Paul şi Macconochie găsiseră în grădină moneda de-o guinee, pricină a întregului rău, înfiptă într-un tufiş de ilice ; ţi cum spuneau servitorii de la Durrisdeer „se duseseră glonţ* la hanul cu circiumă ; iar pînă la urmă, deşi îşi lăsară acolo mai toată guineea, lăsară încă şi mai mult din cîtă minte aveau. Şi ce se-apucă John Paul a face — dă buzna în sala unde familia era pe cale de-a prîn7.i şi răcneşte ştirea că ,,Tam Mac- morland acuşica descălicat-a şi vai, vai, îndărătu-i nu mai vine nimenea".

Au primit ştirea în tăcere, ca nişte osîndiţi doar că domnul Henry a dus mîna la faţă, Lar domnişoara Alison şi-a pus capul pe masă, ascunzîndu-şi-1 în palme. Cît despre milord, obrazul îi era ca cenuşa. *

— îmi mai rămîne un fiu, a rostit. Şi. Henry, voi 1f drept cu tine, de astă dată — îmi rămîne cel mai bun.

Era ciudat lucru de spus într-o asemenea clipă : dar bă- trînul nu uitase nicicînd vorbele domnului Henry şi avea pe conştiinţă ani de nedreptate. Era lucru ciudat, şi mai mult decît putea trece cu vederea domnişoara Alison. Izbucnind, ea-1 mustră pe milord pentru vorbele sale nefireşti, şi pe domnul Henry că şedea acolo în siguranţă cînd fratele său zăcea mort, şi pe sine însăşi că-i dăduse dragului ei vorbe rele la plecare — şi-l tot numea cel mai mîndru şi mai minunat dintre toţi, şi-şi tot frîngea mîinile, strigîndu-şi cu glas tare dragostea şi chemîndu-1 pe nume încît servitorii au rămas uluiţi.

Domnul Henry s-a ridicat în picioare şi sta ţinîndu-se de scaun. Acum el era ca cenuşa la faţă.

— O ! a izbucnit pe neaşteptate. Ştiu că l-ai iubit !

— Știe toată lumea, slava Domnului ! a strigat dînsa, iar apoi către domnul Henry : Dar una o știu numai eu — că tu în inima ta l-ai trădat.

— E martor Dumnezeu, a gemut dînsul, ca dragoste-r» deșert a fost, de amîndouă părțile.

De-aci încolo, timpul se scurse, în acea casă, fără multe schimbări ; doar că acum erau trei în loc de patru, ceea ce necontenit le amintea pierderea lor.

Nu trebuie uitat că banii domnișoarei Alison erau în cea mai mare măsură trebuincioși domeniului ; și cum unul-dintre feciori îi murise, curînd milordul a început a nutri din toată inima nădejdea ca fata să-l ieie de bărbat pe celălalt. Zi de zi căuta s-o încline într-acolo — în timp ce ședea lîngă că-min, cu degetul între filele cărții sale latinești și cu ochii ațintiți asupra chipului ei, într-un fel de stăruință plăcută, care-1 prindea destul de bine pe bătrînul domn. De plîngea domnișoara, dînsul o compătimea, ca un moșneag care-a trecut prin vremi încă și mai grele și a început a nu mai da mare însemnătate nici chiar mîhnirii ; de se mînia domnișoara, el se-apuca iar de citit în cartea sa latinească — dar totdeauna cu o scuză cuviincioasa; cînd se oferea domnișoara — cum adesea făcea — să le dăruiască banii ei. milordul îi arăta cît de puțin cadra aceasta cu onoarea sa și-i amintea ca, de-ar fi consimțit el unul. domnul Henry tot ar fi refuzat, cu siguranță. „Noh *vi scd saepe cadendo“* [1] era o vorbă favorită de-a sa ; și fără îndoială că această pașnică persecuție a tocit cu timpul hotărîrea ei ; fără îndoială, iarăși, că bătrînul avea o mare înrîurire asupra fetei, de vreme ce ținuse locul părinților ei amîndoi ; și-apoi era ea însăși plină de spiritul familiei Duriilor. și-ar fi făcut tot ce-i sta în putință pentru sporirea falei Durrisdeerului ; dar chiar atît de departe încît să-l ia de bărbat pe bietul meu stăpin, gîndesc ci n-ar fi mers (ciudat lucru) de n-ar fi fost dînsul atît de rău-văzut. Această faimă rea i-o făcuse Tam Macmorland. Tam nu era băiat rău ; dar avea această jalnică slăbiciune : o limbă lungă ; și fiind singurul om din ținut care plecase în acea expediție, sau mai bine zis care se întorsese de-acolo, firește că nu-i lipseau ascultătorii. Cei rămași învinși în vreo bătălie

---

pe bâtrmul săo cată, orb, că el ar fi Esau, fecior»! mai mare» ca să râmină apoi cu binecuvântarea și cu dreptul primului niscut.

I tn bit&lia dc la Culloden, pretendentul Charles Stuan a foit definitiv in>Yri? și armatele sale alcătuite din elanurile notd-scoțienr si parti?ani irlandezi, au' fon nimicite sau puse pe fuga.

— am observat faptul — au totdeauna mare grijă a se convinge

[1] Aproximam : nu pria forţă ci prin stăruinţă (lat.)-

c-au fost trădaţi. După cîte povestea Tam, rebelii fuseseră trădaţi la fiece cotitură şi de către fieştecare dintre ofiţerii lor ; fuseseră trădaţi la Derby ; şi trădaţi la Falkirk ; marşul de noapte era pildă de trădare de-a regelui George ; iar bătălia de la Culloden fusese pierdută prin. trădarea Macdo- nalzilor. Această deprindere de-a reproşa orişicui trădare, în- tr-atîta îi deveni nărav acelui nerod, încît pînă la urmă zor- nevoie sa-i scornească aceeaşi vină şi domnului Henry. Acesta (după cîte povestea el) îi trădase pe flăcăii de la Durrisdeer : făgăduise a veni în urmă-le, cu alţi oameni, şi cînd colo, dînsul călărise întru ajutorul regelui George.

— Şi vai, chiar de-a doua zi ! se văita Tam, sărmanu nostru Senior, şi sărmanii, unii feciori care călăreau cu dînsu, abia trecuseră dealul, că dînsu a şi tulit-o ! Da, aşa-i — pornit-a şi dînsu la bătaie, da după inima lui de Iudă — şi-acu dînsu are să-mi fie stăpîn, cu toate aistea, — da-n Ţara de Sus zac morţii cu duiumu, prin buruiana ierbii negre !

Şi aci, de băuse Tam, se apuca să plîngă.

Vorbească oricine vreme destul de îndelungată, că se vor găsi unii să-i dea crezare. Această părere despre purtarea domnului Henry, încetul cu încetul, se strecură prin ţinut, o comentau oameni care ştiau prea bine că lucrurile se petrecuseră altminteri, dar cărora le lipseau subiectele de vorbă, şi-o ascultau şi-o credeau şi-o dădeau drept literă de evanghelie neştiutorii şi rău-voitorii.

Domnul Henry începu a fi ocolit ; nu mai trecu mult şi obştea prinse a murmura la trecerea sa, iar femeile (care în- totdeauna-s cele mai cutezătoare, fiind cele mai ocrotite) începură să-i strige în faţă mustrările lor. Feciorul cel mare fu proclamat un sfînt. îşi aminteau cum el, unul, nicicînd n-avusese vreun amestec cînd fusese vorba de a-i sili pe oameni la plata dărilor (după cum într-adevăr nici n-avusese altul decît de-a cheltui banii). Fusese el, poate, niţeluş cam zvăpăiat, spuneau oamenii ; dar cu cît mai bun era un flăcău zburdalnic din fire, care curînd s-ar fi potolit, decît un mototol, unu'care-ar fi jupuit şi pietrele de avar ce era, şi toată ziulica şedea cu nasu-n catastife, ca să-i poată hărţui pe bieţii fermieri! O destrăbălată, căreia Seniorul îi făcuse un prunc, purtîndu-se apoi, după spusele tuturor, foarte prost cu dînsa, deveni totuşi o zeloasă apărătoare a memoriei lui. într-o bună zi. zvîrli cu o piatră în domnul Henry.

— Lude-i feciorul cel mindru car's-a-ncrezut în tine *i* strigă.

Domnul Henry şi-a înfrînat calul şi şi-a coborît privirea asupra-i, pălindu-i buzele :

— Aşa, Jess ? a zis. Şi tu ? Deşi tu s-ar cuveni să mă cunoşti mai bine. (Căci dînsul era cel care-o ajuta cu bani.)

Femeia avea pregătita încă o piatră — pe care se părea ca era gata s-o

arunce — iar dînsul, spre a se apăra, înălţă mîna în care ţinea cravaşa.

— Ge, dai într-o fată, urîtule ? strigă ea şi-o luă la fugă ţipînd de parcă ar li fost lovită.

A doua zi se raspindise prin ţinut, ca para focului, ştirea că domnul Henry ar fi bătut-o pe Jessie Broun, de mai, mai s-o ucidă. Dau asta ca un exemplu pentru telul cum crescu acest bulgăre de zăpadă — o calomnie aducea alta, pîna ce bietului meu stăpîn i se veştejise într-atîta bunul nume, de prinse a sta numai pe-acasă, ca şi bătrînul lord. In tot acest timp, fiţi siguri că nu se jelui de fel faţă de ai săi — însuşi temeiul scandalului fiind prea dureros de atins, iar domnul Henry fiind foarte mindru şi ciudat de îndărătnic in tăce- rea-i. Bătrînul milord trebuie să fi auzit despre toate astea, de la John Paul, dacă nu de la alţii, iar pe de altă parte, nu se poate să nu li văzut că fecioru-său îşi schimbase deprinderile. Totuşi, nici măcar dînsul nu-şi da seama, probabil, cît de tare sporiseră acele sentimente faţă de domnul Henry ; iar cit despre domnişoara Alison, dînsa era totdeauna cea din urma care să audă vreo veste şi-o interesa cel mai puţin, chiar de-o auzea.

Tocmai cînd simţămintele duşmănoase crescuseră la culme (căci mai apoi au pierit la fel cum se iscaseră, fără ca cineva să ti putut spune pricina), se pregătea o alegere în tîrsul ST. Bride, care-i cel mai apropiat de moşia Durrisdeer, aflîn- du-se pe rîul Swilt. Fierbea o nemulţumire — pe ce temei nu mai ştiu, chiar de-o voi fi al lat-o cîndva — şi toţi spuneau că vor fi capete sparte mai înainte de-a se lăsa seara, şi că şeriful trimisese după soldaţi tocmai la Dumfries. Milordul a stăruit ca s-ar cuveni ca domnul Henry să fie dc faţă, asigurîndu-1 că era necesar ca dînsul să apară, pentru bunul nume al casei sale.

— Va merge vorba în curînd, spuse, că nu luam conducerea în propriul nostru ţinut.

— Ciudată conducere pot eu lua, zise domnul Henry, iar după şi mai multă stăruinţă din partea celorlalţi, a întregit :

— Vă voi spune adevărul adevărat — nu cutez a-mi arăta faţa.

— Eşti primul din neamul nostru, care să fi spus cîndva .ina ca asta! a strigat domnişoara Alison.

— Ne vom duce toţi trei, a hotărit mi lordul ; şi într-a- devăr, şi-a încălţat cizmele (pentru prima oară în patru ani — mare chin pe John Paul pmă să i le tragă-n picioare), iar domnişoara Alison şi-a pus costumul de călărit, şi toţi trei au plecat împreună călare spre St. Bride.

Străzile erau pline de drojdia satelor ; nici n-apucară bine sa dea ochi cu domnul Henry, c-au şi prins să se audă şuierături şi huiduieli, şi strigăte de „Iudă !“ şi „Unde-i Seniorul ?“ şi „Unde-s bieţii flăcăi ce-au pornit călare cu dînsul ?“ Pînă şi-o piatră fu zvîrlită ; dar mai toţi de faţă au strigat „ruşine!", din pricina bătrînului milord şi-a domnişoarei Alison. Nu i-au trebuit milordului nici zece minute ca să se încredinţeze că domnul Henrv avusese dreptate. N-a scos nici un cuvînt, ci şi-a înturnat calul şi-a luat-o înapoi spre casă, cu bărbia în piept. Un cuvinţel n-a scos nici domnişoara Alison ; fără îndoială însă că de gîndit, s-a gîndit cu atît mai mult; fără îndoială că i-a fost mîndria împunsă, căci

era şi din sa o Durie pînă în măduva oaselor ; şi fără îndoială c-a fost mişcată văzîndu-1 pe verişorul ei batjocorit în chip atît de nedrept. în noaptea aceea nici nu s-a apropiat de pat. Adesea am învinuit-o pe doamna — cînd îmi vine în gînd noaptea aceea, îi iert bucuros totul. Iar în dimineaţa următoare, întîiul lucru ce-1 făcu, veni la bătrinul lord, unde şedea la locul său obişnuit.

— Dacă Henry mă mai vrea, îi spuse, acum sînt gata sa-1 iau.

Dar lui — însuşi altminteri i-a vorbit :

— Dragoste nu-ţi pot aduce, Henry, în schimb Dumnezeu mi-i martor că-ţi aduc toată mila ce se află pe lume.

întîi iunie 1748 fu ziua cununiei lor. Şi decemvrie al aceluiaşi an mă văzu pe mine descălicînd pentru prima oară în fiţa conacului cel marc. Iar de aci înainte pornesc şirul po - vestirii întâmplărilor, după cum s-au perindat ele sub ochii mei, aidoma unui ins ce-ar depune mărturie în faţa unei curţi de judecată.

CAPITOLUL II

Beramat al iatimpUritor (în conţin uare)

Mi-am făcut ultima parte a călătoriei într-un sfîrţit friguros de decembrie, pe un pui de ger de trosneau pietrele, şi cine s-a nimerit a-mi fi călăuză — tocmai Patey Macmorland, un frate de-al lui Tam. Pentru un puşti de zece ani, cu capul ca firul cînepii şi cu picioarele goale, era mai limbut în istorii deşucheate decît pomenisem cîndva ; pasă-mi-te mîncase din acelaşi blid cu frate-său. Nici eu, unul, nu eram înci atît de bătrîn ; mîndria încă nu-mi era mai mare decît curiozitatea ; şi-apoi, adevărul este că orişicine ar fi fost impresionat, în acea dimineaţă geroasă, auzind de toate ciocnirile di demult de prin ţinut, şi arătîndu-i-se în cale toate locurile pe unde se întîmplaseră lucruri ciudate. Avui parte de poveşti despre Claverhouse pe cînd străbateam mlaştinile şi de poveşti despre diavol pe cînd treceam creasta dealului. Cînd am ajuns la schit, auzii cîte ceva despre călugării de odinioară, şi — mai multe încă — despre contrabandişti, care îi folosesc ruinele drept magazie, acostînd în acest scop la o bătaie de tun de Durrisdeer ; şi cît ţinu drumul, neamul Duriilor şi domnul Henry, bietul, se găsiră în prima linie a bîrfelii. Astfel, îmi fu în mare măsură înriurit cugetul împotriva familiei pe care mă pregăteam a o sluji — încît rămăsei cam uluit cînd dădui cu ochii de însuşi domeniul Durrisdeer, aştemîndu-se într-un golf frumos, adăpostit, sub Dealul Schitului ; casa cît se poate de spaţioasă, zidită în stil franţuzesc, sau poate italian — eu, unul n-am prea multa pricepere în aceste arte — şi tot locul înfrumuseţat cu grădini, pajişti, boschete şi arbori, cum n-am mai văzut aiurea. Banii zacînd acolo fără a produce nimic, ar fi ajuns pentru a restabili buna stare a familiei; dar aşa, trebuia un venit întreg, pentru a păstra domeniul precum era.

Domnul Henry însuşi veni la uşă în întîmpinarea mea : un tînăr gentilom înalt ţi oacheş (toţi bărbaţii din neamul Du- riilor sînt oacheşi), cu o faţă lipsită de frumuseţe ca şi de voioşie, cu un trup foarte solid şi o sănătate mai puţin solidă. Mă luă de mînă, fără pic de trufie, cu vorbe simple şi pline de bunătate şi mă pofti să mă simt ca acasă. Aşa încălţat cu cizme cum eram, mă duse în sala cea mare, spre a mă înfăţişa bătrînului Lord. Era încă lumină de zi şi cel dintîi lucru pe care l-am observat intrînd, fu lipsa unui ochi de sticlă în centrul blazonului din vitraliu! cel mare, pictat; îmi amintesc că mi s-a părut o ştirbire a acestei încăperi, altminteri atît de

arătoase, cu portretele strămoşilor înşirate pe pereţi, cu plafonul casetat şi boltit şi cu şemineul sculptat, lîngă colţul căruia şedea bătrînul milord citind din Tit Liviu. Era şi dînsul ca şi domnul Henry — foarte asemănător cu acela în purtarea-i simplă ; doar că mai subtil şi mai agreabil, iar vorbirea îi era de o mie de ori mai plăcută. Avu a-mi pune multe întrebări, ţin minte, despre Universitatea din Edin- burgh, unde tocmai îmi luasem licenţa în litere, şi despre diferiţi profesori, părînd a-i cunoaşte bine, cît şi capacitatea fiecăruia ; iar eu, mulţumită acestei convorbiri despre lucruri ce-mi erau familiare, izbutii degrabă a vorbi nestînjenit în casa care de-aci încolo avea să-mi fie căminul.

între timp intră în încăpere doamna Henry ; fiind foarte înaintată in sarcină — domnişoara Katharine urma a se naşte vreo şase saptămîni mai tîrziu — nu-mi păru chiar atît de frumoasă la prima vedere ; iar dînsa mă trată cu mai multă condescendenţă decît ceilalaţi, încît, făcînd tote socotelile, o aşezai la locul al treilea în preţuirea mea.

Nu mi-a trebuit mult pentru ca să-mi pălească în amintire toate poveştile lui Patey Macmorland, nemaidîndu-le nici o crezare, şi să devin, ceea ce de-atunci încolo am rămas neîncetat, un slujitor din toată inima al casei Durrisdeer. Partea de căpetenie în afecţiunea mea o avea domnul Henry. Cu dinsul lucram ; şi-l găsii un patron exigent, păstrîndu-şi toată bunătatea pentru orele cînd amîndoi n-aveam de lucru, iar în cancelaria intendentului nu numai încărcîndu-mă cu treburi, ci şi supraveghindu-mă cu agerime. în cele din urmă.

într-o zi, ridică ochii de pe hîrtia pe care o cerceta şi, cu oarecare sfială, îmi vorbi:

— Domnule Mackellar, cred că se cuvine să-ţi spun ca lucrezi foarte bine.

Acestea fură întîile cuvinte de laudă ; iar din ziua aceea, zelul supravegherii sale slăbi; şi în curînd n-auzeai decît: „domnule Mackellar“ încoace, „domnule Mackellar" încolo, din partea întregii familii; şi mai toată vremea cît am slujit la Durrisdeer, am împlinit fiece lucrare la timpul care-mi convenea şi după cum credeam eu că era bine, şi nu mi s-a cerut socoteală cîtuşi de puţin. Chiar pe cînd se mai ţinea de capul meu, începusem să văd că-mi dă inima ghes către domnul Henry ; fără îndoială că în parte din compătimire — atît era de lesne să simţi că-i un om nefericit. Uneori cădea pe gînduri, rămînînd cu nasul în socotelile noastre, sau cu privirea pironită afară, pe fereastra deschisă ; şi atunci, expresia feţei sale şi suspinul ce-i scăpa din piept trezeau în mine simţăminte vii de curiozitate şi mila.

Intr-o zi ţin minte c-am zăbovit împreună mai mult, cu o treabă oarecare, în cancelaria intendentului. Încăperea aceea se afla în partea cea mai de sus a casei, avînd priveliște asupra golfului şi, dincolo de un mic promontoriu împădurit, asupra limbilor lungi de nisip. Şi iată-i colo pe contrabandişti, proiectaţi pe soarele ce asfinţea, cutreierând grăbit ţărmul, cu mulţime de oameni şi cai. Domnul Henry stătuse cu privirea aţintită spre apus, atît de îndelung, încît mă minunam că nu-1 orbise soarele; dsodată-şi încruntă sprîn- cenele, duse mîna la frunte, frecîndu-şi-o, apoi se întoarse către mine, zîmbind :

— N-ai ghici la ce mă gîndeam, spuse. Mă gîndeam c-aş fi un om mai fericit de-aş putea să cutreier călare ţinutul, cu primejdia vieţii, în tovărăşia acelor oameni nelegiuiţi.

I-am spus atunci că băgasem de seamă că nu se bucura de-o bună dispoziţie ; şi că-i o amăgire comună oamenilor, dc a crede pe alţii mai fericiţi şi de a gîndi că le-ar merge mai bine de s-ar schimba ceva — citîndu-1 în sprijinul acestei păreri pe Horaţiu, ca un tînăr de curînd ieşit din universitate ce eram.

— Fireşte c-aşa-i, a zis el. Dar hai să ne-ntoarcem la socotelile noastre.

N-a trecut mult pînă să încep a mirosi din ce pricini era atît de abătut. într-adevăr, chiar ţi un orb ar fi descoperit curînd că asupra acestei case plana o umbră, umbra fratelui mai mare. Mort sau viu (pe atunci era presupus a fi mort) omul acela era rivalul fratelui său în lumea de-afară, unde pentru domnul Henry nu se afla nicicînd o vorbă bună, iar la

adresa seniorului nu se auzeau decît regrete şi laudă ; şi-i era rival acasa, nu numai pe Ungă tată ţi soţie, ci şi faţă de servitori chiar.

Doi slujitori bătrîni erau capii celor două tabere : John Paul, un omuleţ chel, solemn, pîntecos, ţi evlavios nevoie- mare — una peste alta o slugă destul de credincioasă — era în fruntea celor ce jurau pentru senior. Nimeni nu cuteza să meargă atît de departe ca John. îi făcea o adevărată plăcere să-l desconsidere făţiş pe domnul Henry, adesea mai folosind şi cîte-o asemuire jignitoare. Milordul şi doamna Henry îl mustrau, desigur, dar niciodată atît de hotărît pe cît s-ar fi cuvenit, şi era deajuns să facă o mutră plîngăreaţă şi să prindă a-1 căina pe Senior, — „flăcăiaşul lui“, aşa-1 numea — pentru ca să i se ierte totul. Cît despre Henry, el lăsa să treacă aceste lucruri în tăcere, cu o faţă uneori tristă, alteori întunecată. Nu-i chip să te lupţi cu morţii — ştia asta — şi el, unul, nu vedea cum ar putea fi mustrat un bătrîn servitor pentru prea multă credinţă. Nu era omul care să fi scos o vorbă întru asemenea mustrare.

Macconochie era căpetenia celeilalte tabere : un bătrîn beţivan, rău-văzut, veşnic cu blesteme şi cu vorbe deşănţate în gură ; şi adesea m-am gîndit ca la, o ciudată alcătuire a firii omeneşti că fiecare dintre aceşti doi slujitori era apărătorul contrariului său, înnegrindu-şi propriile cusururi şi tre- cînd cu vederea propriile virtuţi, cînd le vedea întrupate într-un stăpîn. Macconochie mirosise curînd înclinaţia mea ascunsa, îmi făcea multe destăinuiri şi obişnuia să spumege împotriva Seniorului ore întregi, încît mă şi stingherea in lucru.

— Is smintiţi ăştia! striga, fir-ar ei afurisiţi ! Seniorul! Dracu e-n căpăţînile lor de-i face să-i zică aşa — domnul Henry e acu Seniorul de drept! Cînd l-aveau aici, nu-1 prea iubeau chiar aşa din cale afară p-acel Senior — eu unu pot să vă spui asta. Jalnic nume a lăsat! O dată n-am auzit din gura lui o vorbă cuviincioasă, nici eu şi nici vrun altul, ci doar vorbe de ocara şi sudălmi şi blesteme păgîne — aibă parte diavolul de el ! Niu i-a ştiut nimenea răutatea... el, nobil ! Aţi auzit vrodată. d.'m’le Mackellar, de Wully White, tăbăcarul ? Nu ? Păi. Wully era un om grozav de evlavios

— toată ziulica se ru«a — un plicticos, care sc potrivea cu mine ca nuca-n perete — eu, unul, nu-1 înghiţeam, nici să-l văz în ochi — da era om de ispravă-n felul lui... ei, dînsul s-a apucat să-l ţie de rău pe Senior, pentru vro faptă deocheată d-a sa. Mare fală pe Seniorul de Ball’ntrae sa se ia la harţă c-un tabăcar — ce părere aveţi ? rînjea Macconochie; de fapt niciodată nu rostea titlul întreg altminteri decît c-un soi ele scîncet de ură. Da el aşa a făcut ! Halal treabă! îi tot crăpa uşa omului şi-i striga „huu !“ cînd era pe aţipite ; îi punea praf de puşcă-n vatra şi pocnitori de artifiţuri în fereastră ; pîn’ce oinu s-a luat de gînduri, şi-a zis c-o fi venit să-l caute

Scaraoţchi. Mi, ca să vă spui pe scurt o poveste lungă, Wully s-a scrîntit. Către sfîrşit, stătea numa-n genunchi, tot răcnind şi rugîndu-se şi frămîntîndu-se-ntr-una pîn'ce şi-a dat sufletul. A fost curat omor, aşa a spus careva. întrebaţi-1 pe John Paul — s-a ruşinat rău de pozna aiasta, dînsu care-i atîta de creştin ! Straşnică ispravă pentru tînărul Senior de Ballantrae.

L-am întrebat ce spunea despre asta Seniorul însuşi.

— De un'să ştiu eu ! a răspuns. El nicicînd nu spunea nimic ! Şi iar a luat-o de la cap, în felul lui obişnuit, afurisind şi înjurînd şi pufnind una, două, pe nas a batjocură : Seniorul de Ballantrae !

într-una dintre aceste revărsări de confidenţe, mi-a arătat scrisoarea de la Carlisle, cu potcoava calului încă întipărită pe hîrtie. De fapt, asta a fost ultima noastră convorbire confidenţială, pentru că atunci a vorbit atît de urît despre doamna Henry, încît am fost nevoit a-1 certa cu asprime şi de-aci încolo a trebuit să-l ţiu la distanţă.

Bătrînul Lord era totdeauna la fel de binevoitor cu domnul Henry ; avea chiar unele gesturi plăcute, de recunoştinţă ţ uneori îl bătea pe umăr, zicînd, de parcă ar fi spus-o lumii întregi : „Iată un fecior bun cu mine !“ Şi recunoscător desigur că era, fiind un bărbat înţelept şi cu simţul dreptăţii. Cred însă că asta era tot — şi-s sigur că şi domnul Henry gîndea la fel. Dragostea sa toată o păstra pentru feciorul cel mort. Nu că aceasta ar fi răbufnit adesea în afară ; de fapt, numai

0 dată s-a întîmplat faţă de mine. Milordul mă întrebase în- tr-o zi cum mă împăcăm cu domnul Henry, iar eu îi spusesem adevărul.

— Da, spuse dînsul, privind pieziş spre flăcările din cămin.
1lenry e băiat bun, foarte bun, adăugă. Ai auzit, domnule Mackellar, că am mai avut un fecior ? Mă tem că nu era la fel de virtuos ca domnul Henry — dar, vai, e mort, domnule Mackellar !... însă pe cînd trăia, eram cu toţii foarte mîndri de el ; da, cu toţii, foarte mîndri. Chiar dacă în unele privinţi nu era întru totul precum ar fi trebuit să fie — de — noi îl iubeam poate cu atît mai mult !

Ultimele cuvinte le rosti privind spre flăcări, dus pe gîn- duri ; apoi se întoarse către mine, cu multă însufleţire :

— Dar mă bucur că te-mpaci aşa bine cu domnul Henry. Vei vedea că-i un patron bun.

Şi cu asta îşi deschise cartea, felul lui obişnuit de-a pune capăt unei convorbiri. Dar, desigur, de citit, nu prea citea, şi încă şi mai puţin pricepea ; cîmpul de bătaie de la Culloden şi tinărul Senior, acestea îi împovărau cugetul, iar pe-al meu îl împovăra o nefirească gelozie (de dragul domnului Henry) pe cel ce murise — sentiment care încă de pe atunci începuse a creşte în mine.

Las la urmă pe doamna Henry, încît această înfăţişare a sentimentelor mele ar putea să pară neîntemeiat de pătimaşă ; cititorul va judeca el însuşi, cînd voi fi terminat. Dar trebuie să povestesc mai întîi despre altceva, care avu darul să mă pună în raporturi mai apropiate cu această casă. Nu eram nici de şase luni la Durrisdeer cînd s-a întîmplat ca John Paul să se îmbolnăvească şi să trebuiască a sta la pat; băutura era la originea boalei lui, după umila mea părere ; dar tratat era şi de purtat se purta ca un biet sfînt supus torturii ; pînă şi preotul, care veni să-l vadă, se declară înălţat sufleteşte la plecare. într-a treia dimineaţă a bolii sale, vine domnul Henry la mine, cu o mutră cam jalnică :

— Mackellar, zice, te-aş obosi cu un mic serviciu, dacă se poate. Plătim cuiva o pensie ; e treaba lui John să o ducă, şi acum că el e bolnav, nu ştiu cui altuia m-aş putea adresa, decît doar dumitale. Chestiunea e foarte gingaşă ; eu, unul am destulă pricină să nu pot duce personal aceşti bani; pe Macconochie nu cutez a-1 trimite fiindcă-i un limbut — iar eu doresc... vreau... doresc... ca acest lucru sa nu-i ajungă la cuno- şimţâ doamnei I lenry, zise, robind pini ui virlul urechilor, pe cînd vorbea astfel.

Ca să fiu sincer, cînd am aflat că trebuie să duc bani uneia Jessie Broun, care nu era mai ceva decît ce putea fi, am presupus că domnul Henry ascundea vreo escapadă de-a sa. Cu atît mai impresionat am fost cînd ieşi în vileag adevărul.

Locuinţa lui Jessie era cocoţată în capul unei ulicioare ce se deschidea dintr-o stradă lăturalnică a tîrgului St. Bride. Casa avea locatari foarte

deocheaţi — în cea mai mare parte dintre cei din tagma contrabandiştilor. La intrare am dat peste un om cu capul spart; la catul din mijloc, într-o tavernă, nişte indivizi răcneau şi cîntau, cu toate că nu era încă nici orele nouă dimineaţa. Una peste alta, nu mai văzusem în viaţa mea o vecinătate de mai proastă speţă — nici chiar în marele oraş Edinburgh — şi stam cu inima îndoită dacă să nu mă înapoiez. Odaia lui Jessie era p-acelaş calapod cu cele înconjurătoare, iar ea însăşi ntţ era mai bună. Pînă nu trimise după rachiu şi nu consimţii să beau cu ea un pahar, nu vru să-mi dea chitanţa pe care îmi spusese domnul Henry să i-o cer (metodic cum era dînsul) ; şi-n tot acest timp, se purta ca o zănatică şi uşuratică ce era — ba maimuţărindu-se a cucoană, ba apueînd-o o veselie necuviincioasă, ba făcîndu-mi avansuri cochete care mă supărau de-mi venea să intru în pămînt. Despre bani vorbi însă la modul tragic :

— E răscumpărarea trădării ! declamă. îi iau ştiind asta ; e plată pentru sîngele celui trădat! Vezi ce-am' ajuns, ce-s silită să primesc ? O, de s-ar întoarce drăguţu de băiat — alte zile aş avea. Dar e mort — zace mort pîn dealurile Ţării-de-Sus drăguţu meu de băiat, drăguţu meu !

Avea un fel exaltat de-a plînge după drăguţul ei băiat, îm- preunîndu-şi mîinile şi înălţînd ochii spre cer — trebuie să-l fi învăţat de la niscaiva actori ambulanţi ; iar eu, unul, am gîndit că această mîhnire era în mare parte afectată şi că stăruia asupră-i fiindcă, în afară de ruşinea ei, n-avea cu ce se făli. Nu spun că n-o compătimeam, dar era în cel mai bun caz o milă amestecată cu dezgust ; şi pieri şi aceasta cînd la urmă îşi schimbă iar purtarea. După ce se plictisi a mi se da în spectacol, în sfîrşit îşi puse numele pe chitanţă. „Na!“ zice şi apueîndu-se a înjura cum nu se poate mai urît şi cum nu se cuvine unei femei, mă pofti s-o iau din loc şi sa duc hîrtia ludei care mă trimisese. Pentru prima oară auzeam acest epitet formulat la adresa domnului Henry ; am rămas uluit de brusca ei vehemenţă în cuvinte şi gesturi şi m-am strecurat afară din odaie, sub acea ploaie de blesteme, ca un cîine bătut. Dar nu scăpasem încă nici cu atît; arţăgoasa se repezise la fereastră şi deschizînd-o, furioasă, se aplecă peste pervaz şi continuă să mă beştelească pe cînd străbăteam ulicioara ; contrabandiştii ieşiră în uşa cîrciumii şi se alăturară ocărilor ei, iar unul avu chiar neomenia să asmuţă asuprâ-mi un căţel afurisit, care mă muşcă de gleznă. Dacă voi fi avut nevoie de asemenea învăţătură, fu o lecţie convingătoare de-a evita tovărăşia păcătoasă. Am călărit înapoi spre casă cu o durere arzătoare în gleznă şi-o mare indignare în suflet.

Domnul Henry se afla în cancelaria intendentului, prefă- cindu-se că are treabă, dar vedeam foarte bine că era doar nerăbdător să audă cum mă achitasem de sarcina mea.

— Ei! făcu, de cum intrai pe uşă — şi după ce-i spusesem cîte ceva din cele întîmplate, şi că Jessie îmi părea o nevrednică, foarte departe de

a nutri recunoştinţă. Nu-mi poartă prietenie, zise dînsul, dar de fapt, Mackellar, eu nu mă pot făli cu mulţi prieteni, iar Jessie are oarecare pricină a fi nedreaptă. E inutil să-ţi ascund ce ştie tot ţinutul ; n-a fost prea bine tratată de către unul din neamul nostru.

Aceasta fu prima oară cînd îl auzeam pomenind de Senior, măcar pe departe ; şi cred că, şi pentru atît, a considerat că i se răzvrătise limba ; degrabă a adăugat :

— De aceea mi-ar plăcea să nu se vorbească de loc despre asta. I-ar pricinui neplăcere doamnei Henry... şi tatălui meu, adăugă, roşind din nou.

— Domnule Henry, i-am răspuns eu, dacă-mi îngăduiţi a vă vorbi deschis, eu vi-aş spune s-o lăsaţi în plata Domnului pe femeia aceea. Ce-i folosesc ei banii dumneavoastră ? Una ca ea nu ştie nici de înfrînare nici de economie — cît despre recunoştinţă — e ca şi cum ai v^ea să storci lapte din cremene ; iar de-aţi pune capăt generozităţii dumneavoastră, altă schimbare nu văd decît c-ar fi cruţate gleznele mesajerilor dumnea-voastră.

Domnul Henry zîmbi.

— Dar sînt mîhnit în privinţa gleznei dumitale, spuse în clipa următoare, cu gravitatea cuvenită.

— Şi luaţi aminte, cominuai eu, vă dau acest sfat după ce m-am gîndit bine ; fiindcă, totuşi, la început mi-am simţit inima atinsă de compătimire pentru această femeie.

— Vezi ce-ţi spuneam eu ! a exclamat domnul Henry. Şi nu trebuie sâ uiţi că eu am cunoscut-o pe vremuri ca pe o fată foarte cumsecade. în afară de asta, deşi nu vorbesc mult despre familia mea, ţin mult la bunul ei nume.

Şi cu aceasta puse capăt discuţiei, prima ce-a avut loc între noi în asemenea termeni confidenţiali. Dar în aceeaşi după- amiază avui dovada că tatăl său era perfect la curent cu această chestiune şi că doar faţă de soţia sa o tăinuia domnul Henry.

— Mă tem că astăzi ai avut o însărcinare penibilă — mi se adresă milordul — pentru care, deoarece nu intră de fel în îndatoririle dumitale, doresc a-ţi mulţumi ; şi, cu acelaşi prilej (pentru cazul că domnul Henry va fi omis s-o facă), vreau să^ţi amintesc cît de mult este de dorit ca niciun cuvînt din toate astea să nu ajungă la urechile fiicei mele. Reflecţiile asupra celor morţi, domnule Mackellar, sînt de două ori penibile.

în inima mea dogorea mînia şi aş fi fost în stare să-i spun pe faţă milordului ce nepotrivit lucru făcea, susţinînd în inima doamnei Henry chipul celui mort şi cu cît mai utilă treabă ar fi împlinit de-aT fi fărîmat acest idol fals ; căci ajunsesem acum să-mi dau foarte bine seama cum stăteau lucrurile între patronul meu şi soţia sa.

Condeiul mi-e destul de ager pentru a spune lămurit o poveste limpede; dar a reda efectul.unei infinităţi de lucruri mărunte — niciunul destul de însemnat în sine pentru a fi povestit ; şi-a tălmăci povestea privirilor şi mesajul glasurilor cînd spun lucruri fără importanţă ; şi a pune în jumătate pagină esenţa a aproape optsprezece luni — iată ceea ce deznă- dăjduiesc a împlini. Vina — spus fără nici un înconjur — eri întreagă a doamnei Henry. în sinea ei, considera un merit din parte-i a fi acceptat această căsătorie, ce-o îndura ca pe un martiriu — atitudine pe care milordul, cu sau fără ştiinţă — o întreţinea. în plus, dînsa îşi făcea un merit din statornicia ei faţă de cel mort, deşi una ca asta, unei conştiinţe mai scrupuloase, ar fi trebuit mai degrabă să-i pară nelealitate faţă de cel în viaţă; şi aici, iarăşi, milordul o susţinea în sentimentele ei.

Presupun ca era bucuros a vorbi despre pierderea sa şi că se ruşina a stărui asupră-i faţă de domnul Henry. I: cert cel puţin ca întreţinea un mic cerc aparte în sînul acestei familii de trei inşi — ţi exclus era soţul. Se pare

că fusese un vechi obicei la Durrisdeer, pe cînd erau numai între dinţii, ca Lordul cel bătrîn să-şi ia paharul cu vin lîngă colţul şemineului, iar domnişoara Alison, în loc de-a se retrage, să-şi aducă un scăunel lîngă genunchii lui şi să şadă acolo, mergîndu-i guriţa numai pentru dînsul ; iar după ce-i devenise soţie patronului meu, obiceiul rămăsese neschimbat. Ar fi fost plăcut să-l vezi pe acest domn venerabil atît de iubitor cu fiica sa ; eu, însă, prea eram partizanul domnului Henry pentru a simţi altceva decît mînie faţă de excluderea lui. De cite ori n-am văzut limpede cum lua o hotărîre, se ridica de la masă şi se alătura soţiei sale şi Lordului Durrisdeer ; iar din parte-le, dînşii nu se codeau a-l primi cu amabilitate, se îndreptau către dîasul, zîmbindu-i ca unui copil care deranjează intrînd pe neaşteptate şi cu o sforţare atît de prost disimulată îl făceau părtaş la conversaţie, încît curînd el se întorcea iarăşi lîngă mine, la masă, unde glasurile dc lingă şemineu nu ajungeau decît ca un murmur (atît de mare e sala de la Durrisdeer). Acolo rămînea şi-i urmarea cu privirea, iar eu de asemeni — şi la răstimpuri — după felul mîhnii cum clătina din cap bătrînul lord, sau îşi aşeza mina pe creştetul doamnei Henry, sau după cum îşi aşeza ea mina pe genunchii lui, de parcă l-ar fi consolat, sau după un schimb de priviri încărcate de lacrimi, ştiam că alunecaseră iarăşi citre vechiul subiect ţi că umbra celui mort se afla in încăpere.

Sînt ceasuri cînd îl condamn pe domnul Henrv ca accepta totul, prea răbdător ; totuşi, trebuie sa ne amintim ca flusese luat de bărbat din milă şi că-şi acceptase soţia în această condiţie. O dată. îmi

amintesc, le-a spus ca găsise un om care va înlocui ochiul ccl spart din vitraliu, lucru de care era firesc să se ocupe, de vreme ce el era cel care conducea toate treburile domeniului. Dar, în amintirea capriciilor Seniorului, acest ochi spart din vitraliu era un fel de relicva — ţi la primul cu- vînt despre o schimbare, doamnei Henrv ii năvăli sîngelc în obraz.

— Ma mir dc tine ! a strigat.

— Mă-mir eu însumi de mine! a spus domnul Henry, cu mii multă amărăciune in glas decît îl auzisem trădînd vreodată.

Aici a intervenit bătrînul milord, cu vorbirea-i lin curgătoare, dînd altă întorsătură discuţiei, îneît mai înainte de a se fi slrşit, totul părea uitat : atîta doar că după aceea, cînd cei doi se retrăseseră, ca deobicei, in colţul de lingă cămin, o vedeam pe dînsa plîngînd cu capul în poala batrînului. Domnul Henry întreţinea cu mine convorbirea despre vreo treabă oa-recare de-a moşiei — el, unul, ştia a vorbi despre puţine lucruri în al ară de treburi şi niciodată nu s-a prea priceput a face cuiva să-i treacă vremea foarte plăcut în societatea sa — dar în ziua aceea întreţinu conversaţia cu ceva mai multă stăruinţa, în timp ce privirea îi rătăcea iarăşi şi iarăşi spre cămin şi gla- su-i îşi schimba tonalitatea, fără a-şi opri cursul. Ochiul din vitraliu, insă, n-a fost înlocuit, ceea ce cred că el socoti drept o «rea înlrîngere.

Dîrz ori nu — bun era însă — ştie Dumnezeu. Doamna Henry avea faţă de el un fel de condescendenţă, care mie, din partea unei soţii, mr-ar li rănit vanitatea ; dînsu] o accepta ca pe-o favoare. De parcă s-ar fi jucat c-un căţeluş, îl ţinea la distanţă, uita de dînsul, apoi şi-l amintea şi se apleca spre el, cum ne purtam cu copiii ; îl Copleşea cu o bunătate rece ; il mustra, pălind şi muşeîndu-şi buza, de parcă i-ar fi fost ruşine de stîngăcia lui ii poruncea dintr-o privire, cînd uita să se supravegheze iar cînd nu uita, îi adresa rugăminţi pentru cea mai firească dintre atenţii, de parcă ar li fost vorba de nemaipomenite favoruri.

Şi la toate acestea el răspundea cu un neobosit devotament: venerînd pămintul pe. care călca ea, cum se spune, purtîndu-şi iubirea în ochi, strălucitoare ca o făclie. Cind fu să vină pe lume domnişoara Katharine, nimeni nu l-a putut îndupleca a părăsi odaia. Şedea îndărătul tăbliei de la capul patului, alb ca varul — aşa mi s-a spus — cu fruntea şiroind de

sudoare ; iar batista ce-o ţinea în mînă se prefăcuse într-un boţ, nu mai mare cît un glonţ de puşcă. Şi multe zile n-a putut îndura s-o vadă pe domnişoara Katharine ; de fapt, mă îndoiesc că a fost vreodată, pentru domnişoara, ceea ce s-ar fi cuvenit să fie ; pentru care lipsă de simţire firească era condamnat cu as- prime.

Acestea erau stările în familie, pîna la data de 7 aprilie 1749, cînd a intervenit primul dintr-acel şir de evenimente ce- aveau sa frînga atîtea inimi şi sa piardă atîtea vieţi.

In acea zi şedeam în odaia mea, cu puţin înainte de cină, cînd John Paul dădu buzna pe uşă, fără bună-cuviinţa de-a bate şi-mi spuse — rînjind batjocoritor la numirea funcţiei mele — că era cineva jos care dorea sa discute cu intendentul.

Am întrebat ce fel de om era şi cum îl chema; şi atunci a ieşit la iveală pricina arţagului lui John ; se părea, intr-a-devăr, că vizitatorul refuzase a-şi spune numele altuia decît numai mie, ceea ce majordomul considera un afront jignitor.

— Bine, am zis, zîmbind uşor, să vad ce vrea.

In sala de intrare am găsit un bărbat masiv, foarte simplu îmbrăcat şi înfăşurat într-o manta de călătorie pe mare, ca unul proaspăt debarcat, cum şi era. Nu departe de dînsul sta Macconochie, cu limba scoasă şi cu mîna în bărbie ca un prostănac care se gîndeşte încordat; iar străinul, cu gulerul mantalei ridicat spre obraz, părea stînjenit. De cum mă văzu, îmi ieşi înainte, plin de efuziune.

— Dragul meu — mii de scuze că te-am deranjat — nu aflu într-p situaţie cît se poate de ncplăcuta. Uite colo un catîr insolent a cărui mutră parcă aş cunoaşte-o — şi încă şi mai încredinţat sînt că o cunoaşte şi el pe a mea. Dumneata, de vreme ce te afli în această familie, şi într-o slujbă de oarecare răspundere — ceea ce-i şi pricina că mi-am îngăduit a trimite sa te cheme — eşti desigur de „partea cea

dreaptă" M

— Puteţi fi sigur, cel puţin, că toţi ce sînt de-acea parte se află în deplină siguranţă la Durrisdeer.

— Dragul meu, întocmai aşa gîndesc şi eu. Vezi dumneata, chiar adineauri am fost debarcat pe acest ţărm, de cătrc un om foarte de treabă, al cărui nume nu mi-1 pot aminti şi care urmează a rămîne nici prea aproape, nici prea departe de ţărm, pînă mîine dimineaţă, ca să ma aştepte — aceasta cu oarecare primejdie pentru dînsul — şi ca sa fiu deschis faţă de dumneata, sînt niţeluş îngrijorat sa nu fie şi pentru mine cu oarecare primejdie. Mi-am salvat de atîtea ori viaţa, domnule... (îţi uit numele, care e foarte onorabil) încît, zău aşa c-aş fi

[1] *„tbf hor.es: party"* numeau iacobîții partidul celor care luptau pentru restaurarea Sitiariilor.

dezolat s-o pierd totuși, pîna la urma. Și-acest catîr insolent pe care cred că l-ain văzut în preajma bătăliei de la Carlisle...

— O, Domnul meu, l-am asigurat, pînă mîine vă puteţi încrede în Macconochie.

— Bine, sînt încîntat s-aud asta din gura dumitale, zise străinul. Adevărul e că numele meu nu-i foarte potrivit de purtat în această ţară a Scoţiei. Faţă de un gentleman ca dumneata, dragul meu, n-aş vrea să umblu cu ascunzişuri; şi dacă-mi dai voie o să ţi-1 suflu repede la ureche. Mi se spune Francis Burke

— Colonelul Francis Burke; și mă aflu aici, cu un risc afurisit pentru mine, ca să-i văd pe stăpînii dumitale — mă vei ierta, dragul meu, că-i numesc astfel, căci sint sigur că-i un fapt pe care niciodată nu l-aş fi ghicit după înfăţişarea dumitale. Şi dacă vrei să mă îndatorezi transmiţîndu-le îndată numele meu, poţi să le spui că sînt purtătorul unor scrisori pe care-s convins că le vor citi cu mare bucurie.

Colonelul Francis Burke era unul dintre irlandezii Prinţului, care i-au păgubit atît de mult cauza şi care au fost atît de urîţi de scoţieni, pe timpul rebeliunii. îndată mi-a venit în minte cum uimise Seniorul de Ballantrae pe toată lumea, alăturîn- du-se acelei tabere. In aceeaşi clipă, o ciudată presimţire a adevărului puse stăpînire pe sufletul meu.

— Binevoiţi a intra aci, spusei, deschizînd uşa unei odăi, şi-l voi înștiința pe milord.

— Foarte amabil din partea dumitale, domnule... Cum-te- cheamă ? spuse colonelul.

Urcai spre sala cea mare cu pas doniol. Iată-i pe toţi trei — bătrînul milord la locul său obişnuit, doamna Henry cu lucrul ei de mînă lîngă fereastră, domnul Henry (după cum obişnuia adesea) plimbîndu-se încoace şi încolo prin capătul din fund al sălii. în mijloc sta masa pusă pentru cină. Le-am spus pe scurt ce-aveam de spus. Bătrînul Lord se lăsă pe speteaza jeţului. Doamna Henry sări de pe scaun cu o mişcare automată şi rămase în picioare ; de-a curmezişul camerei ea şi soţul ei se căutau din ochi şi se priveau ţintă ; se înfruntau cu o privire cît se poate de stranie aceşti doi oameni, iar pe cînd se priveau, le păliseră obrajii. Apoi, domnul Henry se îndreptă către mine ; nu pentru a vorbi, ci doar pentru a face un semn din deget, dar atîta ajungea... şi coborîi scările, să-l aduc pe colonel.

Cînd am intrat împreună în sală, i-am găsit pe cei trei în aceeaşi atitudine în care-i lăsasem ; cred că nu schimbaseră nici o vorbă.

— Milordul Durrisdeer, fără îndoială ? spuse colonelul, în- clinîndu-se, şi milordul, drept răspuns, se înclină la rîndul său.

Şi acesta, continuă colonelul, trebuie să fie Seniorul de Ballan- trae ?

— Nu mi-am luat niciodată acest nume, spuse domnul Henry, ci sînt Henry Durie ; cu ce vă pot fi de folos ?

între timp, colonelul se întorsese către doamna Henry şi se înclinase ducînd pălăria la inimă, cu cele mai seducătoare maniere galante.

— E cu neputinţă să te înşeli în faţa unei lady atît de frumoasă şi elegantă — mă adresez fără îndoială seducătoarei domnişoare Alison, despre care am auzit atît de des ?

încă o dată un schimb de priviri zbură între soţ şi soţie.

— Sînt doamna Henry Durie, spuse ea, dar înainte de a mă căsători, mă numeam Alison Graeme.

Atunci se auzi glasul milordului.

— Sînt un om bătrîn, colonele Burke, şi c-o sănătate nevoiaşă. Fiţi îndurător şi spuneţi degrabă. îmi aduceţi veşti de la... şovăi, apoi i se rupseră de pe buze, cu o ciudată schimbare a glasului, vorbele : „fiul meu ?"

— Scumpe milord, vă voi răspunde simplu, ca un oştean : Aşa e.

Lordul întinse o mînă tremurîndă ; părea a fi un semn, dar de făcea semn să-i lase timp sau să vorbească înainte, era mai mult decît se putea ghici. în cele din urmă scoase un singur cuvînt :

— Bune ?

— Cum de nu, cele mai bune din lume ! exclamă colonelul. Căci bunul meu amic şi mult admirat camarad de arme se află în ceasul acesta în frumosul oraş Paris şi, după cît îi cunosc obiceiurile, e mai mult ca probabil că se îndreaptă acum în caleaşca spre vreun dineu. Nu zău, îmi pare că doamna e pe cale să leşine !

Doamna Henry era într-adevăr palidă ca o moartă şi se lăsa spre pervazul ferestrei. Dar cînd domnul Henry schiţă gestul de a alerga spre dînsa, se îndreptă, înfiorîndu-se parcă.

— Mă simt bine, rosti cu buzele-i palide.

Domnul Henry se opri locului şi peste faţa lui trecu o zvîc- nire de mînie. Insă în clipa următoare se şi înturnase către colonel.

— Nu vă faceţi nici o mustrare, zise, pentru efectul ştirii dumneavoastră asupra doamnei Durie. E foarte firesc ; am crescut cu toţii laolaltă, ca frate şi soră.

Doamna Henry îşi privi soţul cu o expresie de uşurare, ba chiar de gratitudine. După cîte mă taie pe mine capul, vorbirea aceasta a fost primul pas ce-1 făcu dînsul spre inima ei.

— Străduiţi-vă a mă ierta, doamnă Durie, căci nu-s în adevăr decît un sălbatic de irlandez, zise colonelul, şi merit a ii împuşcat, pentru a nu mă fi priceput să vă aduc vestea în chip mai artistic. Dar iată aci trei scrisori de mîna Seniorului — una pentru fiecare dintre dumneavoastră. I iindu-nii cunoscut talentul prietenului meu, sînt sigur că el îşi va spune povestea cu mai mult farmec.

Vorbind astfel, scoase scrisorile, le rîndui după numele celor cărora le erau destinate, o înfăţişă pe cea dintîi milordului, care o înşfăca lacom, şi înaintă către doamna Henry întinzînd pc cea de-a doua.

'Doamna însă flutură din mînă a împotrivire.

— Soţului meu, zise, cu glas sugrumat.

Colonelul era un om isteţ, dar acum rămase cam buimac.

— Desigur ! făcu, ce prostie din partea mea ! Desigur ! Dar tot mai ţinea scrisoarea.

în cele din urmă, domnul Henrv întinse mîna — nu-i rr.ii rămînea decît să se supună. Domnul Henry luă scrisorile (atît pe a soţiei lui cît şi pe a sa) şi le privi pe din afară, cu sprîn- cenele tare încruntate, ca şi cum s-ar

fi gîndit. în tot acest timp mă uimise cu purtarea-i desăvîrşită, dar acum avea să se întreacă pe sine.

— Dă-mi mîna să te conduc pînă-n odaia ta, îi spuse soţiei sale. A fost o întîmplare cît se poate de neaşteptată; în orice ca?, probabil că vei dori să-ţi citeşti scrisoarea singură.

Din nou ea îl privi cu aceeaşi expresie de uimire ; dar el nu-i lăsă timp şi veni de-a dreptul spre dînsa.

— Va fi mai bine aşa, crede-mă, spuse, iar colonclul Burke e prea cuviincios ca să nu te ierte. “

Şi cu aceasta îi luă mîna, prin/îndu-i cu gingăşie degetele, şi o conduse afară din sala.

Doamna Henry nu s-a mai întors în seara aceea : iar and domnul Henry se duse s-o vadă în dimineaţa următoare — dupa cum am aflai mult limp dupa aceea — ea îi întinse plicul nedeschis.

— Ah, citeşte-o* şi termină o dată ! strigase eh

— Cruţa-mă ! îi răspunse dînsa.

Iar după cum gîndesc eu, cu aceste cîteva vorbe zădărniciră amindoi o parte însemnaţi din buna tor purtare de mai înainte.

Scrisoarea însă — nici- o îndoială în această privinţă — a ajuns în mîinile mele, iar eu, fără a o deschide, am ars-o.

Pentru a fi foarte precis asupra aventurilor Seniorului după lupta de la Culloden, am scris nu de mult colonelului Burke :— acum Cavaler al ordinului St. Louis — rugmdu-1 să-mi trimită cîteva însemnări scrise, întrucît anevoie m-aş putea bizui pe memoria mea, după un- interval atît de. lung. Ca să mărturisesc adevărul, răspunsul lui m-a cam pus în încurcătură, căci dînsul mi^-a trimis memoriile complete ale vieţii sale, care doar pe-alocuri au legătură, cu Seniorul, iar în ansamblu sînt mai lungi decît întreaga mea povestire ; şi (după cîte mi se pare mie) nu-s pretutindeni menite a satisface simţul moral. In scrisoarea lui, datată din Ettenhenm, mă ruga să găsesc un editor pentru ansamblul acestor memorii» după ce mă voi fi folosit de ceea ce mă interesa. Gîndesc a împlini cel mai bine ţelul meu şi dorinţele sale, tipărind pe de-a-ntregul. anumite părţi din memorii. în felul acesta cititorii mei vor avea o dare de seamă amănunţită şi, cred, foarte autentică, a unor întîmplări esenţiale ; iar dacă vreun

editor ar îndrăgi stilul de naraţiune al Cavalerului, va şti unde se poate adresa pentru rest, care-i stă la dispoziţie în cantitate abundentă. Am intercalat aci în- tîiul extras, încît să ţină locul celor istorisite nouă de către Cavaler, la un pahar cu vin, în sala castelului Durrisdeer ; se cuvine însă a presupune că nu realitatea brută, ci o versiune foarte dreasă i-a înfăţişat dînsul milordului.

CAPITOLUL III

Peregrinările Seniorului.

Din memoriile Cavalerului de Burke

...Am părăsit Ruthvenul (e aproape inutil a o spune) cu mult mai mare satisfacţie decît încercasem la venire ; dar fie că voi fi greşit drumul prin pustietăţi, fie că am fost părăsit de tovarăşii mei, fapt e că m-am văzut curînd singur. A fost o situaţie foarte neplăcută ; căci totdeauna mi-au rămas de neînţeles această ţară oribilă şi acest popor sălbatic, iar îndeosebi partea finală a retragerii Prinţului ne făcuse pe noi irlandezii mai puţin agreaţi ca oricînd. Tocmai reflectam la şansele mele mediocre, cînd văzui pe deal un călăreţ, pe care la început îl luai drept o nălucă, deoarece prin toată armata circulase ştirea morţii sale, în primele rînduri, la Culloden. Era Seniorul de Ballantrae. fiul milordului Durrisdeer, un tînăr nobil înzestrat cu vitejia şi însuşirile cele mai rare, din născare deopotrivă menit sa fie fala unei curţi cît şi să culeagă lauri pe cîmpul de bătaie. întîlnirea ne fu cu atît mai binevenită amîndurora cu cit dînsul era unul dintre puţinii scoţieni care îi trataseră pe irlandezi cu consideraţie, iar acum îmi putea fi de mare folos întru ajutorarea scăpării mele. Totuşi, amiciţia noastră deosebită s-a întemeiat pe-o împrejurare nu mai puţin romantică decît oricare dintre legendele din jurul Regelui Arthur. Ea se petrecu în cea de-a doua zi a fugii noastre, după ce dormisem o noapte în ploaie, pe coasta unui munte.

S-a întîmplat ca un bărbat din ţinutul Appin, cu numele de Alan Black Stewart[1], sau cam aşa ceva (dealtminteri l-am re-

[1] *Notă e domnului Mackellar* N-o fi accsia cumva. Alan *Brecb* Stewart, vesiii mai tîrziu drept ucigaşul din Appin ? Cavalerul dă uneori dovadă de-o nevoiaşă ţinere dc minte a numelor.

văzut mai apoi în Franţa), să treacă pe-acelaşi drum cu noi | ţi nutrind

acela o gelozie oarecare faţă de însoţitorul meu, avu loc un schimb de expresii foarte puţin cuviincioase ; după care Stewart îl provoacă pe Senior să descalece şi să-i dea satisfacţie.

— O, domnule Stewart, îi răspunde Seniorul, gîndesc că în clipa de faţă aş prefera să mă iau la întrecere cu dumneavoastră în fugă. Şi zicînd aşa, dă pinteni calului. Stewart (copilărească faptă !) j»oni după noi mai bine de o milă, iar eu nu mi-am putut stăpini rîsul cînd în cele din urmă, privind înapoi, l-am văzut pe o colină, cu mîna în şold şi mai să plesnească de atîta fugă.

— Totuşi, nu m-am putut abţine a-i spune tovarăşului meu, cu, unul n-aş lăsa un om să fugă după mine cu un scop atît dj onorabil, fără a-i face pe plac. A fost o glumă reuşită, dar miroase niţeluş a faptă de om fricos.

El îşi încruntă sprîncenele către mine.

— De una ca asta nu pot fi suspectat, zice, cînd îmi iau în spinare pe omul cel mai nepopular din Scoţia ; ca demonstraţie de curaj, cred că-i de-ajuns !

— Vai, am răspuns eu, v-aş putea arăta în mărime naturală pe unul şi mai nepopular. Iar dacă nu vi-i pe plac tovărăşia mea, vă puteţi lua in spinare pe altcineva.

— Colonele Burke, ripostă el, hai să nu ne certăm ; şi fiindcă veni vorba, daţi-mi voie să vă asigur că sînt omul cel mai puţin răbdător din lume.

— Sînt la fel de puţin răbdător ca şi dumneavoastră, am întîmpinat eu. Şi nu mă sinchisesc s-o afle oricine.

— în pasul ăsta, zice el, frînîndu-şi calul, n-avem s-ajungem departe. Şi propun ca din două lucruri să facem pe data unul : ori să ne certăm şi să isprăvim, ori să cădem la o înţelegere fermă că vom îndura fiecare orişice din partea celuilalt.

— Ca doi fraţi ?

— N-am spus asemenea nerozie, răspunse el. Am şi eu un frate şi nu-l preţuiesc mai mult ca pe o căpăţînă de varză creaţă. Dar dacă e să trăim nas în nas cît va ţine fuga asta, apoi să cutezăm fiecare dintre noi a fi noi înşine, ca sălbaticii, şi să jure fiecare din noi că nici nu-i va purta pică celuilalt, nici nu-1 va ţine de rău. Sînt în fond un up destul de tică'os, şi găsesc simularea virtuţilor foarte supărătoare.

— O, sînt şi eu la fel de ticălos ca şi dumneavoastră, l-am asigurat. Nu-i veţi găsi gust de lapte dulce lui Francis Burke. Ne batem ori ne împrietenim ?

— Pai, zice el, cred că cel mai bun fel de-a rezolva întrebarea e să aruncăm cu banul.

Această propunere prea era în cel mai înalt grad cavalerească, pentru a nu mă captiva ; şi, oricît ar părea de bizar din partea unor tineri de obîrşie bună din ziua de astăzi, am zvîrlit amîndoi o jumătate de coroană (aidoma unei perechi de paladini de odinioară), spre a şti dacă

să ne tăiem unul altuia beregata ori să fim fraţi de cruce. Rareori ar fi putut surveni o mai romantică împrejurare — fiind şi aceasta una dintre pildele prezentelor memorii că vechile poveşti ale lui Homer şi ale poeţilor sînt la fel de adevărate şi astăzi — cel puţin cu privire la cei nobili şi distinşi. Moneda căzu pentru pace, iar noi ne strînserăm mîinile întru întărirea convenţiei. Şi tot atunci tovarăşul meu îmi explică ce gînd avusese fugind de domnul Stewart, un gînd desigur vrednic de intelectul său politic. Legenda morţii sale, îmi spuse, îi era o foarte bună pavăză ; domnul Stewart recunoscindu-1, devenise o primejdie pentru dînsul; aşadar luase calea cea mai scurtă către tăcerea acelui domn. Căci, îmi spuse el, Alan Black e un bărbat prea vanitos încît să povestească despre el însuşi o asemenea întîmplare.

înspre după amiază, am coborît către malurile acelui *loch* [1] spre care ne îndreptam ; şi iată şi corabia, care abia ancorase. Era *Sainte-Marie-des-Anges,* cu portul de baştină Havre-de- Grace. Seniorul, după ce făcusem semn să ni se trimită o barcă, m-a întrebat dacă îl cunosc pe căpitan. I-am spus că era un compatriot de-al meu, desăvîrşit de integru, dar mă tem că niţeluş cam timorat.

— N-are-a face, mi-a răspuns. Cu toate astea, va trebui neapărat să afle adevărul.

L-am întrebat dacă se referă la adevărul despre bătălie ? Căci în clipa cînd ar şti căpitanul că ne-am plecat steagul cu siguranţă că ar lua iar marea, pe data.

— Chiar şi aşa ! a întărit el. Armele nu-s de nici un folos acum.

— Dragul meu, am răspuns, cine se gîndeşte la arme ? Dar desigur trebuie să ne amintim de prietenii noştri. Ne vor fi uimind foarte de-aproape, poate chiar însuşi Prinţul, iar dacă vasul va fi plecat, s-ar putea să fie primejduite o mulţime de vieţi preţioase.

— Daca stai sa te gîndeşti, făcu Ballantrae, şi căpitanul şi echipajul au vieţi.

I-am declarat că răspunsul lui era doar un subterfugiu abil, iar cît despre a-i spune căpitanului adevărul, nici nu voiam s-aud de una ca asta. Şi atunci, Ballantrae mi-a ripostat într-un chip isteţ; pentru a reda vorbele sale (ca şi pentru faptul că am fost învinuit eu însumi în chestiunea aceasta a navei *Sainte-Marie-des-Anges)* am şi relatat întreaga convorbire aşa cum a decurs.

— Frank, a zis el, aminieşte-ţi de învoiala noastră. Eu nu voi obiecta nimic daca tu îţi ţii gura, ba te şi încurajez ca aşa să faci; dar conform aceleiaşi învoieli, nici tu nu trebuie să-mi porţi pică dacă vorbesc.

N-am putut să nu rîd la vorbele astea ; totuşi am continuat să-l previn ce are să iasă dacă se purta aşa.

— N-are decît să iasă pe dracu, mie tot nu-mi pasă, a ripostat nesocotitul flăcău. Totdeauna m-am purtat exact aşa cum mi-a venit să

I to limba seoţiaoS *lac* sau *braţ du mart,* îndeosebi îngust şi împrejmuit de uicat.

mă port.

După cum prea bine se ştie, prevestirea mea s-a realizat. De cuiti a auzit căpitanul ştirea, a şi ridicat ancora şi a luat marea ; şi mai înainte de a se crăpa de ziuă, ne găseam în strîm- toarea Great Minch.

Corabia era foaite veche ; iar căpitanul, deşi cel mai onest dintre oameni (şi pe deasupra şi irlandez) se afla a fi unul dintre cei mai neiscusiţi. Vîntul sufla năbădăios şi marea parcă turbase. în toata acea zi nu prea am avut chef nici să mîncăm nici să bem ; ne-am dus devreme la culcare, cam îngrijoraţi. Şi (de parcă ar fi voii să ne dea o lecţie) în timpul nopţii vîntul s-a rotit brusc spre nord-est şi a devenit uragan. Ne-am trezit în tunetele groaznice ale furtunii şi în tropăitul marinarilor pe punte ; încît eu, unul, am presupus că ne sosise desigur ceasul cel de pe urmă ; iar Ballantrae îmi sporea peste măsură teroarea din suflet, bătîndu-şi joc de rugăciunile mele. în ceasuri ca acestea, vedem apărînd în adevărata-i lumină pe-un om cît de cît evlavios şi se adevereşte (ceea ce ni s-a spus de mici copii) puţinul sprijin pe care ne putem bizui din partea prietenilor lumeşti ; n-aş fi vrednic de religia mea de-aş lăsa sa treacă sub tăcere acest fapt. Timp de trei zile am zăcut în întuneric, în cabină, şi n-am avut de ronţăit decît un pesmet. In cea de-a patra zi, vîntul căzu, lăsînd corabia lipsită de catarg, zbuciumindu-se pe talazuri uriaşe. Căpitanul habar n-avea încotro ne sufla acel vînt; era tare neştiutor în meserie ţi. altceva decît a slăvi pe Sfînta Fecioară nu ştia a face ; lucru bun. ce-i drept, dar departe de a fi tot ce trebuie în arta marinăriei. Se părea că singura noastră nădejde era sa fim culeşi de vreun alt vas; iar dacă acesta s-ar fi dovedit o navă engleză, probabil că n-ar fi fost mare bucurie nici pentru Senior nici pentru mine:

In cea de-a cincea şi în cea de-a şasea zi, continuam să fim jucăria valurilor. în cea de-a şaptea i se puseră corăbiei cîteva vele, dar se poate spune că era, în cel mai bun caz, o nava greoaie — astfel Că n-am reuşit să derivăm decît prea puţin. De fapt fusesem toată vremea purtaţi către sud şi vest, iar în timpul furtunii trebuie să fi fost împinşi în acea direcţie cu o violenţă nemaipomenită. Ziua a noua se arătă, încă din zori, rece şi plumburie ; talazuri mari goneau cît vedeai cu ochii şi nici o mizerie de-a vremii rele nu lipsea. în această situaţie, furăm peste măsură de bucuroşi să descoperim la orizont o corabie mică şi s-o observăm cîrmind şi îndreptîndu-se către *Sainte-Marie.* Dar bucuria ne fu de scurtă durată ; căci dupa ce se opri şi lăsă o barca la apă, aceasta se umplu pe dată ca nişte indivizi care cîntau şi zbierau în timp ce trăgeau la rame, îndreptîndu-se către noi, şi care dădură năvală, buluc, pe puntea noastră, cu pumnalele scoase şi blestemînd zgomotos. Căpetenia lor era un tip îngrozitor, cu faţa înnegrită cu smoala şi cu perciuni inelaţi — Teach fiindu-i numele — un pirat foarte vestit. El se apucă să tropăie de colo-colo pe puntea noastră, vorbind aiurea şi zbierind că Satana îi e numele, iar corabia lui se cheamă *Iadul.* Avea în el ceva care mă descuraja cum nu pot să spun — ceva de copil rău sau de făptură nă- tîngă. I-am şoptit

lui Ballantrae că mă rugam lui Dumnezeu să fie lipsă de oameni pe corabie, iar el, dînd din cap, îmi aproba intenţia.

— Nu zău, i-am spus căpitanului Teach, de eşti Satana, iacă aci un diavol de-al dumitale.

AoM'.u vorbire i-a plăcut ; >i, spre a nu mai zăbovi asupra uiw lapte scandaloase, voi spune doar că Ballantrae şi cu mine, plus alţi doi. am lost recrutaţi, in timp ce comandantul $i uni ceilalţi lură lepădaţi in mare. cu ajutorul metodei dc a-i laie sa sară peste copastie. Era prima oară cind asistam la una ca asta, ni'-am simţii inima cuprinsa de slîrşeala, faţă de acest spectacol ; iar domnul Teach sau unul dintre acoliţii sai (prea îmi pierdusem capul ca să pot spune precis cine era) comentă în eliip loarte îngrijorător paloarea leţei mele. Am avut atunci tăria de-a schiţa un pas, doi de ***giga*** [1] şi de a striga tare nişte cuvinte deşucheate oarecare, ceea ce ma salvă deocamdată. Dar, nu se muiaseră picioarele de tot, cînd trebui sa cobor în bărcuţa printre acei nelegiuiţi ; şi cu oroarea în suflet faţă de soţii mei, ciitrcmunndu-mă de groază in laţa valurilor monstruos de înalte, abia eram in stare a mă sili să llecăresc după chipul şi asemănarea unui irlandez dezgheţat şi sa rup vreo două glume, pe cind eram traşi peste bord. Slavă Domnului că s-a aflat pe punte o vioara ; de cum am dat cu ochii de ea, am şi înşfăcat-o, apucîndu-mă sa cînt ; şi în calitatea asta, de scripcar, avui dumnezeeasca şansă de a intra in graţiile piraţilor, „Pat Scripcarul" fu porecla ce mi-au dat-o ; dar puţin îmi păsa ce nume port atîta vreme cît mi-era pielea nevătămată.

Ce haos infernal domnea pe această corabie, n-aş putea descrie ; atîta pot spune că o comanda un nebun şi

---

[1] Dans vfoi scoţian.

că s-ar fi putut numi un balamuc plutitor. Se îmbătau, răcneau, cîntau, se sfădeau, ţopăiau — o dată nu erau toţi în acelaşi timp treji; şi erau zile de-a rîndul cînd, de-ar fi survenit vreo vijelie, ne-ar fi trimis neapărat la fund ; ori de s-ar fi ivit vreo navă regală, ne-ar fi aflat neputincioşi a ne apăra. De vreo două ori am zărit pînzele cîte unei corăbii ; de eram îndeajuns de treji, o scufundam — ierte-ne Domnul ! Eu, unul, mă rugam sfinţilor în şoaptă. Teach cîrmuia — de se poate numi cîrmuire ceea ce nu aduce ordine — prin teroarea ce-o răspîndea ; şi băgăm de seamă că omul era foarte fudul de situaţia sa. Am cunoscut mareşali ai Franţei — da, şi chiar căpetenii de prin Highland
— care nu se umflau în pene chiar atît de făţiş ; ceea ce aruncă o ciudată lumină asupra celor ce urmăresc faima şi gloria, într-adevăr, cu cît trăim mai mult, cu atît mai bine ne dăm
seama de înţelepciunea lui Aristotel şi a celorlalţi filozofi antici ; şi cu toate că o viaţă întreagă am fost bucuros a cuceri distincţii legitime, pot, la sfîrşitul carierei mele. ,să declar cu mîna pe inimă că nu e nici o distincţie — nu. nici viaţa însăşi
— vrednică a fi dobîndită ori păstrată, de e s-o plătim cu o fărîmă din demnitatea noastră.

Trecu vreme îndelungată pînă să pot sta de vorbă între patru ochi cu Ballantrae ; dar în cele din urmă, într-o seară, ne-am furişat spre bompres, p; cînd toţi ceilalţi îşi vedeau de treburile lor, şi căţăraţi acoio, ne căinam împreună situaţia noastră.

— Doar sfinţii ne-ar putea elibera, am zis eu.

— Nu-s de loc de acord, a răspuns Ballantrae ; eu am să mă eliberez singur. Teach ăsta e o făptură cum nu se poate mai nevoiaşă ; nu tragem nici un folos de pe urma lui şi sîntem mereu expuşi a fi prinşi. Eu, unul, nu voi să fiu de florile mărului un pirat mînjit cu catran şi nici să spînzur în lanţuri, dacă pot face ceva să evit una ca asta. Şi mi-a spus ce gînduri nutrea pentru a îmbunătăţi situaţia, sporind disciplina pe vas, ceea ce avea să ne dea pentru moment mai multă siguranţă şi o mai grabnică nădejde de eliberare cînd se va fi dobîndit îndeajuns de multă

pradă şi piraţii vor desface tovărăşia.

I-am mărturisit cu candoare că starea mea de spirit era zdruncinată rău în acel mediu îngrozitor şi ca anevoie aş cuteza să-i spun că se poate bizui pe sprijinul meu.

— Eu nu mă înspăimînt uşor, mi-a răspuns el, nici nu mă dau bătut cu una cu doua.

La cîteva zile după asta avu loc o întîmplare care mai. mai, să ne ducă pe toţi la spînzurătoare ; şi care dă o excelentă imagine a nebuniei ce domnea în treburile noastre. Eram cu toţii destul de ameţiţi de băutură şi cînd unul dintre zănatici zări o pînză de corabie, Teach, fără măcar să-şi arunce ochii intr-acolo, puse nava pe urmele ei, iar noi ceilalţi începurăm să ne aflăm în treabă, adunînd armele şi fălindu-ne cu grozăviile ce-aveau să urmeze. Am observat că Ballantrae sta liniştit la prova cu mîna streaşină la ochi ; cît despre mine, urmîndu-mi neabătut politica printre acei sălbatici, luam parte cu cea mai mare însufleţire la treburile lor şi le îndrugam glume irlandeze ca să-i distrez.

— Pavilionul sus! a poruncit Teach. Arataţi-le blestemaţilor pe *Jolly Roger* [1] al nostru !

Era doar o fanfaronadă deşănţată de-a beţivanului, în situaţia în care ne găseam, şi ar fi putut face să ne scape o pradă de preţ ; eu însă gîndeam că nu-i treaba mea să judec şi cu propria m mînă am înălţat steagul negru.

Atunci Ballantrae păşi grabnic la pupa, cu un zimbet pe chip.

— Poate-ţi prinde bine să ştii, beţivan ticălos, că urmăreşti o navă regală.

Teach răcni la dînsul că minte, dar totodată alergă către parapet şi la fel făcură cu toţii. Nicicînd n-am văzut atîţia oameni beţi trezindu-se brusc. Crucişătorul cîrmise, văzind neruşinata noastră bravadă' cu steagul ; tocmai lua noul curs ; pavilionul îi flutura în vînt, desluşindu-se lămurit ; şi chiar pe cînd noi încă ne mai zgîiam la el, veni o pală de fum, şi apoi o detunătură, şi o ghiulea se afundă în valuri, la mica depărtare de noi. Unii alergară la odgoane şi întoarseră corabia cu o iuţeală de necrezut. Un flăcău se năpusti la butoiul cu rom, care sta pe punte desfundat, şi-l rostogoli iute peste bord. La rîndul meu, m-am repezit la steagul negru, l-am înşfăcat şi l-am zvirlit în mare ; îmi venea să mă arunc şi eu după el, atît de supărat eram de gogomănia noastră. Cît despre Teach , se făcu galben la faţă şi fără a se stapîni cît de cît, coborî in cabina lui. Doar de două cri a mai suit pe punte in după-amiaza aceea ; s-a dus la balustrada de la pupa, a privit lung spre nava regală, care încă se mai vedea la orizont, îndreptată spre noi; iar

---

1 ..Roger cel Vesel", denumire glumeai daca de piraţi pavilionului lor, înfiţ-jind ut craniu ţi două oase încruciţaie.

după aceea, fără o vorbă, s-a întors- în cabina lui. Se poate spune că a dat bir cii fugiţii, lăsîndu-ne baltă ; de nu s-ar fi aflat la bord un marinar foarte priceput, şi fără de blîndetea vin tul ui din acea zi. cu siguranţă că ne- duceam la fund.

E de presupus că Teach s-a simţit umilit, şi poate şi îngrijorat de situaţia lui faţă de echipaj, iar calea ce-a ales-o spre a r&dobîndi ceea ce pierduse a fost cît se poate de caracteristică pentru omul nostru. în zorii zilei am mirosit că ardea pucioasă în cabina lui ţi l-am auzit strigînd: „Iadul! Iadul!“ ceea ce pricepeau bine oamenii din echipaj şi le umplu inimile de te-
meri. Curînd veni pe punte, ca un adevărat caraghios, cu faţa smolită, cu părul şi perciunii răsuciţi în inele, cu cingâtoarea înţesată de pistoale ; mestecînd cioburi de sticlă, încît îi şiroia sîngele pe bărbie, şi agitînd ameninţător un pumnal. Nu ştiu de va fi luat aceste obiceiuri de la indienii din America, de unde era de baştină ; dar ăsta-i era procedeul ; în acest chip obişnuia el a vesti că e pus pe fapte cumplite. întîiul care se apropie de dînsul fu băiatul care în ajun aruncase romul peste bord ; aceluia îi înfipse pumnalul în piept, afurisindu-l drept răzvrătit; şi-apoi se apucă să ţopăie împrejurul leşului, aiurind, blestemînd şi sfidîndu-ne a înainta spre dînsul. Era cea mai neroadă exhibiţie şi totuşi în acelaşi timp primejdioasă — fiind limpede că laşul individ se aţîţa astfel spre a-şi face curaj pentru o nouă crimă.

Cu neaşteptată bruscheţe, Ballantrae înaintă către el :

— Isprăveşte cu teatrul ăsta! îi spuse. Crezi că ne sperii cu schimonoselile dumitale ? Nu te-am văzut de fel ieri, cînd era nevoie de dumneata ; şi dă-mi voie să-ţi spun că ne-am descurcat bine cît ai lipsit.

Printre oamenii din echipaj se iscă un murmur şi un freamăt, izvorîte, gîndii, din plăcere cît şi din teamă. Cît despre Teach, scoase un urlet barbar şi-şi înălţă pumnalul, gata să-l înfigă prin aruncare, artă în care (ca şi mulţi alţi marinari) era mare meşter.

— Zboară-i ăla din mînâ ! făcu Ballantrae, atît de iute şi categoric, încît braţul meu sc supuse, înainte ca mintea mea să fi priceput.

Teach înlemni, prostit, fără să-i mai dea în gînd că avea la el şi pistoale.

— Du-te jos în cabina dumitale, strigă Ballantrae, şi să te-n- torci pe punte cînd te-i trezi. Crezi c-o să ne lăsăm spînzuraţi de hatîrul tău, brută nătîngă cu faţa smolită, beţivan şi măcelar ce eşti! Şi cînd bătu o dată din picior la el, Teach mai că o luă la fueă înspre tambuchi.

— Acum. fraţilor, zice Ballantrae, am şi cu voi o vorbă. Nu ştiu dacă voi vînaţi norocul pe mare ca să vă distraţi ; eu unul, nu. Eu vreau să fac bani şi s-ajung iar pe uscat şi să-i cheltuiesc cum se cuvine unui bărbat. Dar într-o privinţă îs foarte hotărît; în măsura în care depinde de mine, nu voi să fiu spînzurat. Haide, daţi-mi şi voi o părere ; eu îs începător ! Nu-i chip să facem treaba asta cu niţică disciplină şi ordine ?

Unul dintre oameni vorbi ; spuse că de drept le-ar trebui un

cambuzier ; şi de cum îi ieşi din gură vorba asta, toţi fură de aceeaşi părere. Alegerea se făcu prin aclamaţie. Ballantrae fu numit cambuzier ; i se dete în păstrare romul, se adoptară ni^tc reguli imiiînd pe acelea ale unui pirat cu numele de Ro- berts, şi ultima propunere fu a ne descotorosi de Teach. Dar Ballantrae se temea de un comandant mai destoinic, care s-ar

li putut bucura de aceeaşi trecere ca şi dînsul, şi se împotrivi cu dîrzenie la una ca asta. Teach, spuse dînsul, era destul de bun pentru a aborda corăbii şi a-i îngrozi pe nerozi, cu faţa lui dată cu smoală şi cu blestemele lui ; unul mai bun ca Teach în de-alde astea anevoie am fi putut găsi ; şi apoi, el fiind acum desconsiderat şi ca şi arestat, îi puteam scădea partea din prada. Asta i-a hotărît; partea lui Teach fu tăiată la o cîtime ridiculă, mai mică chiar decît a mea ; şi nu mai rămîneau decît două puncte de întrebare : daca dînsul va consimţi şi cine avea să-i vestească această hotărîre.

— De asta să nu vă pese, o fac eu, zise Ballantrae.

Şi păşi spre tambuchi, coborînd apoi singur în cabină, să dea piept cu sălbaticul beat.

— Asta-i omul care ne trebuie î strigă unul din echipaj. Pentru cambuzierul nostru, de trei ori ura !

îndată se înălţară uralele tuturor, glasul meu fiind printre cele mai gălăgioase, şi fără îndoiala că aceste ovaţii îşi avură efectul asupra domnului Teach, aflat jos în cabină ; aşa cum am văzut cu toţii, recent, că strigătele străzii pot tulbura chiar şi minţile cclor care întocmesc legile.

Cum a decurs exact întrevederea, nu s-a ştiut niciodată, deşi unele puncte capitale au ieşit mai apoi la iveală ; dar cu toţii am fost uimiţi şi totodată bucuroşi, cînd Ballantrae veni pe punte aducîndu-1 de braţ pe Teach, şi vesti că totul fusese consimţit.

Trec repede peste cele douăsprezece sau cincisprezece luni în timpul cărora am continuat să brăzdăm apele Atlanticului de nord, agonisindu-ne merindele şi apa de la corăbiile pe care le scufundam şi, una peste alta mergîndu-ne treburile din plin. Desigur, nu doreşte nimeni să citească ceva atît de scandalos ca memoriile unui pirat, chiar ale unui pirat fără voie cum eram eu ! Lucrurile mergeau cu mult mai prielnic ţelurilor noastre şi spre admiraţia mea, Ballantrae păstră conducerea,

din acea zi. ‘Aş fi ispitit să presupun ca un gentilom trebuie sa fie la loc de frunte ori şi unde, chiar şi pe puntea unui vas de piraţi; dar obîrşia mea nu-i nici un pic mai prejos decît a oricărui lord scoţian, şi totuşi, nu mă st iese a o mărturisi, eu, unul am ramai pînă la sfîrşit Pat Scripcarul, nu mult mai breaz decît un măscărici al echipajului. De fapt, nu era acesta un cadru în care sa-mi ti putut evidenţia meritele. Sănătatea mea sulerea din diferite motive ; toată viaţa m-am simţit mai bine pe spinarea unui cal decît pe puntea unui vas ; şi ca sa fiu sincer, teama mării imi apăsa într-una sufletul, luptîndu-se pentru întîietate cu teama de cei din juru-mi. N-am nevoie sa-mi trîmbivez curajul ; m-am distins pe numeroase cîmpurî de bătaie, sub ochii unor generali vestiţi, iar cea din urma avansare mi-am cucerit-o printr-o laptă de cea mai aleasă vitejie, ııı faţa multor martori. Dar cînd era vorba să trecem le vreun abordaj de-al nostru, inima lui Francis Burke se făcea cît un purice. Barcuţa. fragila ca o coajă de ou, în care porneam la atac, înspăimîntătoarea înălţime a întinselor talazuri, înălţimea navei ce urma să o escaladăm, gindul cît de mulţi se vor afla în garnizoană pe puntea ei, pregătiţi de legitimă apărare. posomoritele ceruri care (în climatul acela) coborau atit de adesea priviri crunte asupra isprăvilor noastre, şi chiar numai vaierul vîntului zbuciumîndu-ni-se în auz, toate erau împrejurări .cum nu se poate mai neprielnice vitejiei mele. Se mai adăuga apoi şi laptul că, fiind din totdeauna o laptură de o sensibilitate cît se poate de gingaşă, scenele ce neapărat urmau izbînzilor noastre ma ispiteau la lei de puţin cît şi riscurile înfrîngerii. în două rînduri am găsit temei la bord ; şi cu toate că văzusem devastîndu-se oraşe, iar în ultimul timp am fost de faţa, în Franţa, la odioase dezordini publice, era ceva în micul număr al celor angajaţi, şi în împrejurimile pustii şi primejdioase ale marii, care tăcea aceste acte de piraterie cu mult mai revoltătoare. Mărturisesc fără sfială că nu puteam niciodată acţiona decît dacă eram pe trei slerturi beat ; chiar şi cu echipajul se îniîmpla la lei. însuşi Teach nu era bun de nimic pînă nu se umplea cu rom ; şi una dintre cele mai dificile părţi ale performanţei lui Ballantrae era de a ne servi băutură în cantităţi potrivite. Chiar şi acest lucru îl făcea într-un chip vrednic de admiraţie, liind în general omul cel mai capabil pe care l-am întîlnit vreodată şi cel mai înzestrat din fire. Dînsul nici măcar nu cerşea favoarea echi-

pajului, ca mine care, cu o inimă foarte neliniştită, făceam necontenit pe măscăriciul, ci, în mai toate împrejurările, păstra destul de multă gravitate şi distanţă, încît era ca un părinte în mijlocul unei familii de copilandri, sau ca un dascăl cu băieţii din şcoala sa. Oamenii fiind deprinşi a cîrti veşnic, rolul lui era şi mai anevoios; disciplina lui Ballantrae, oricît de puţină, contraria totuşi pornirea lor către neînfrinare ; şi ce era şi mai rău : fiind ţinuţi cu capul limpede, aveau timp a se gîndi. Unii dintre ei se apucau aşadar să se căiască de respingătoarele lor nelegiuiri ; în deosebi unul care era bun catolic, (laolaltă obişnuiam uneori să ne furişăm de-o parte, ca să ne rugăm, mai cu seamă pe vreme rea şi pe ceaţă, sub şfi- chiul ploii şi în alte asemenea împrejurări cînd treceam mai neobservaţi şi sînt sigur că nici doi criminali aflaţi în căruţa ce-i duce la spînzurătoare nu-şi vor fi făcut vreodată rugăciunile cu o mai zeloasă sinceritate). Ceilalţi însă, care n-aveau asemenea temeiuri de nădejde, se apucau de altă îndeletnicire, ca să le treacă timpul: făceau calcule. Toată ziua se făleau cu ce dobîndiseră ori comentau posomoriţi rezultatele. Am spus că fusesem destul de norocoşi. Totuşi, e locul pentru
0 observaţie : anume, că, în lumea asta, în nici o îndeletnicire pe care am încercat-o, beneficiul nu atinge aşteptările. Am dat de multe corăbii şi pe multe le-am luat cu asalt; însă prea puţine dintre ele conţineau bani, mărfurile lor nu erau ce ne .trebuia nouă — ce era să facem cu o încărcătură de pluguri,
sau chiar şi de tutun ? — şi e foarte neplăcut să reflectezi cîte echipaje întregi am silit a se arunca peste copastie, pentru o >
provizie de pesmeţi sau o vadră, două, de rachiu.

între timp vasul nostru se hodorogea din ce în ce şi era de mult timpul să ne îndreptăm către *port de carenage* [1] al nostru, care se afla în estuarul unui rîu, printre mlaştini. Era de la , sine înţeles că acolo ne vom desface tovărăşia şi ne vom duce
1 să ne cheltuim după pofta inimii partea din prada, ceea ce-l făcea pe fiecare lacom de niţel mai mult — încît ne amînam hotărîrea din zi în zi. Deciziv fu, pînă la urmă, un accident mărunt, care şi un neştiutor poate presupune că se petrecea adesea în îndeletnicirile noastre. E însă locul să explic : doar pe o singură corabie dintre toate cîte le-am escaladat — de aloninteri prima pe care am aflat femei — am întîmpinat cu
adevărat o oarecare rezistenţă. In acea împrejurare, avusesem doi morţi şi cîţiva răniţi $i fără vitejia lui Ballantrae, am ti fost desigur în cele din urmă respinşi. Pe toate celelalte, apărarea

I Portul unde a fost construita corabia ţi unde urmează a fi reparata (fr.).

(unde se producea cît de cit) era ceva de care ar fi rîs şi cele mai proaste trupe din Europa — încît tot ce-aveam mai primejdios de împlinit, era să ne căţărăm peste copastia vasului ; ba am întîlnit chiar cazuri cind bieţii oameni de pe punte ne zvîrleau cîte o parîmă, cu atît erau mai doritori de-a ne ajuta decît de-a sări în mare. Aşadar, ştiind mereu că nu pot păţi nimic, flăcăii noştri se muiaseră de tot, încît era d; înţeles cum de izbutise Teach să-i impresioneze într-atîta, căci de fapt, însoţirea cu acest nebun era primejdia de căpetenie în viaţa ce-o duceam. Accidentul la care m-am referit a fost următorul : zărisem în pîclă, foarte aproape sub bordul nostru, o corabie mică, avînd toate pînzele desfăşurate ; naviga cam la fel ca şi noi — ca să fiu mai aproape de adevăr, ar trebui să spun : la fel de prost; iar noi am pregătit tunul din prova, ca să vedem dacă n-o putem atinge cu vreo două ghiulele. Hula era extrem de puternică, balansul vasului de neînchipuit ; nu-i de mirare că tunarii noştri trăseseră de trei ori fără a nimeri decît foarte departe de ţintă. Dar între timp corabia urmărită începuse a trage aprig, pîcla cea deasă ocrotind-o. Fiind ei şi mai buni ţintaşi decît noi, întîia lor lovitură ne atinse la prova, îi făcu harcea-parcea pe cei doi tunari ai noştri, încît toţi furăm împroşcaţi cu sîngele lor, şi ne străpunse puntea, pătrunzînd în adăpostul de la prova unde dormeam. Ballantrae ar fi stăruit; într-adevăr, nu era nimic în acest *cotitre-temps*[1] care să afecteze moralul unui soldat ; el, insă, avea o mare capacitate de a percepe îndată dorinţele oamenilor pe care-i conducea; şi era limpede că din acea lovitură norocoasă a celorlalţi, li se făcuse lehamite de îndeletnicirea lor. într-o clipă fură cu toţii de aceeaşi părere : corabia urmărită se îndepărta de noi, zadarnic mai stăruiani, *Sarab* a noastră era acum o asemenea hodoroagă încît nu mai putea ataca nici un clondir gol, ar fi fost nerozie curată să mai zăbovim cu ea pe mare — şi cu aceste aşa-zise temeiuri, se şi făcu manevra de întoarcere şi i se dete noul curs, spre rîu. Era ciudat să vezi ce veselie se abătu asupra echipajului acelei cck-
răbii, >i cum tropăiau pe punte glumind şi socotindu-se fiecare cu cit îi sporise partea de pe urma morţii celor doi tunari.

I Împrejurare potrivnici (fr.).

Nouă zile ne-au trebuit pină la portul nostru, atît erau de line vînturile de care aveam a ne sluji şi atît ne era de şubreda carena ; dar in zorii zilei a zecea, pe o pîclă uşoara, pe cale a se înălţa, trecurăm capul radei. Puţin după aceea, pîcla se ridica şi iar se lăsă. dezvaluindu-ne, loarte aproape, un vas de patrulare. Era o lovitură cruntă, abătîndu-se, mai ales, atît de aproape de limanul nostru. Urmă o vie dezbatere de vom fi fost vaVuţi, şi dacă aşa era, de va fi fost recunoscută ***Sarah.*** Nimicind pe toţi oamenii de pe navele ce le atacam, aveam toata grija a nu lăsa nici o mărturie cu privire la propriile noastre persoane ; înfăţişarea corăbiei n-o puteam însă ţine la fel de secretă, şi mai ales în ultimul timp. de cînd ***Sar ah*** se şubrezise şi atacasem fără succes numeroase vase, era limpede ca descrierea ei fusese dată în vileag. Am presupus că acea alertă ne va face să ne despărţim îndată după incident. Dar şi în cazul acosta, geniul propriu lui Ballantrae îmi pregătea o surpriză. El şi cu Teach (şi acesta era punctul cel mai remarcabil, al succesului sau) lucraseră mîna în mînă, din prima zi de cînd fusese numit cambuzier. li pusesem adesea întrebări în aceasta privinţa, fără să fi obţinut vreun răspuns, decît o dată îmi spuse că el şi cu Teach aveau o înţelegere, care i-ar surprinde foarte tare pe cei din echipaj, de-ar afla-o, şi care destul de mult îl va surprinde şi pe Teach de-avea sa fie împlinită, ti, şi în cazul de faţa, Teach şi cu dînsul, lură de aceeaşi părere şi prin mijlocirea lor unită, de cum aruncarăm ancora, tot echipajul sc porni pe o beţie de nedescris. Pînă după. amiaza, nu mai eram decît o corabie de zmintiţi. care zvirleam lucruri peste bord, urlam fiecare ah cintec, ne certam şi ne

năpusteam sa ne batem *i apoi uitam de sfadă şi ne îmbrăţişam. Ballan- trac mă poftise să nu beau nimic şi sa mă prefac că-s beat, dacă ţineam la viaţă ; şi niciodată n-am petrecut o zi maî plicticoasă, zăcînd mai tot timpul pe acoperişul adăpostului de la prova, cu ochii la smîrcurile şi desişurile ce împresurau micul nostru liman, ascunzmdu-1 privirilor. Puţin după ce se lăsă înserarea, Ballantrae se poticni alături de mine şi îm- pleticindu-se, cu un ris de om beat, se prefăcu a cădea, iar înainte de a se pune iarăşi pe picioare. îmi şopti să mă dau de-a berbeleaca pînă jos în cabină, şi sa mă prefac că adorm

ţ>e o lada, căci va fi curînd nevoie de mine. Făcui după cum îmi spusese, şi ajuns în cabină, unde era întuneric de-a binelea, m-am prăvălit pe cea dintîi ladă. Acolo se afla mai dinaintea mea un oin ; dupa cum a zvîcnit şi m-a aruncat de-o parte, n-am putut crede ca era loarte băut ; şi totuşi, dupa ce mi-am găsit alt loc, el părea să continue a dormi. Acum îmi bătea foarte tare inima, căci îmi dădeam seama ca e pe cale să se petreacă vreo fapta îngrozitoare. Curînd, iată-l pe Ballantrae că vine şi el ; aprinde lampa, se uită prin cabina, dă din cap ca şi cum ar li lost mulţumit, şi suie iar pe punte, lăra sa spună un cuvînt. Hu m-am uitat atent printre degete, şi am văzut ca eram trei care dormeam sau ne prefăceam a dormi, pe lăzi : eu. unul Dutton şi unul Grady. amîndoi oameni hotărîţi. l'e punte, ceilalţi ajunseseră la un apogeu al orgiei, absolut dincolo de ce e omenesc ; incit niciun nume rezonabil n-ar putea descrie zgomotele ce le lăceau acum. Ani lost de laţă la cîte şi mai cîte zaiafeturi cu beţie — multe din ele pe-trecîndu-se chiar la bordul acestei corăbii *Sarah* — dar nici-cîud n-am văzut ceva asemănător ; ceea ce mă lacu să cam bănuiesc ca băutura I usese - dreasa. A durat mult pîna cînd aceste zbierete şi urlete să înceapă a se stinge intr-un fel de

gemete jalnice, şi apoi să. se aştearnă tăcere ; şi păru să mai treacă încă vreme îndelungată înainte ca Ballantrae să coboare din nou, de data aceasta urmat de leach. Acesta blestemă cind dădu cu ochii de noi trei dormind pe lăzi.

— Şşt, zise Ballantrae. poţi să le şi tragi cu pistolul la ureche. Doar ştii ce-au înghiţit o dată cu băutura.

în podeaua cabinei era o gropiţa cu capac şi acolo se alia în păstrare partea cea mai însemnată din pradă, pentru ziua împărţirii. Se încuia cu un belciug şi cu trei lacate, cheile (pentru mai mare siguranţă) fiind împărţite ; una se afla la Teach, alta la Ballantrae. iar a treia la secund, un om cu numele de Hammond. Fui uimit că se aflau totuşi acum în aceeaşi mină, şi inca şi mai uimit (continuînd sa privesc printre degete) ca Ballantrae şi leach scot la iveală cîteva pachete — patru în totul — loarte îngrijit alcătuite şi prevăzute cu cîte un laţ pentru a putea li purtate.

— Și acum, zice Teach, hai sa plecăm.

— O vorbă, îl reţinu Ballantrae, am descoperit ca mai e cineva, în afară de dumneata, care cunoaşte un drum ascuns prin mlaştină ; şi se pare că-i mai scurt ca al dumitale.

Teach răcni că în cazul ăsta erau pierduţi.

— Asta nu ştiu, zise Ballantrae. Căci mai sînt alte cîteva împrejurări pe care trebuie să ţi le aduc la cunoştinţă ! Mai întîi de toate, nu se află nici un glonte în pistoalele dumitale care, (dacă-ţi aminteşti), am avut bunătatea să le încarc azi dimineaţă pentru noi amîndoi. în al doilea rînd, deoarece mai exista cineva care cunoaşte o trecere, trebuie să-ţi dai seama că e cît se poate de puţin probabil să mă încurc cu un nebun ca dumneata. în al treilea rînd, aceşti domni (care nu mai au nevoie a se preface că dorm) sînt de partea mea şi-or să-ţi pună acum căluş în gură şi-or să te lege de catarg ; iar cînd se vor trezi oamenii dumitale (dacă se mai trezesc vreodată, după leacurile ce le-am pus noi în băutură) sînt sigur că vor avea bunătatea să te dezlege şi nu-ţi va fi greu, cred, să le explici cum stau lucrurile în privinţa cheilor.

O vorbă n-a scos Teach, ci doar se uita la noi ca un copilaş speriat pe cînd îi puneam căluşul în gură şi-l legam.

— Vezi acum, viţel încălţat ce eşti, îi spunea Ballantrae, de ce am făcut patru pachete. Ţi-ai găsit naşul, căpitane Teach ! Pînă acum i-ai învăţat tu minte pe alţii, acum ţi-a venit rîndul să mai înveţi şi tu ceva '.

Acestea ne fură ultimele vorbe pe puntea corăbiei *Şurub.* Toţi patru, cu cele patru pachete ale noastre, am coborît binişor într-o barcă, şi am lăsat înapoia noastră acea corabie, tăcută ca un mormînt, în afară de gemetele cîtorva oameni beţi. Pe ape era aşternută o pîclă ce ni se înălţa cam pînă la piept; încît Dutton, care cunoştea treccrca, trebuia să stea în picioare ca să ne dirijeze vîslitul; şi această pîclă, silindu-nc să vîslim domol, fu unealta salvării noastre. Nu ne depărtasem încă mult de navă, cînd se lăsă ca o pînză cenuşie asupră-ne, iar pasările prinseră a zbura pretutindeni peste ape. Deodată Dutton se chinci pe vine şi ne şopti să tăcem şi să ciulim urechile, căci de nu, s-a zis cu noi.

Nu era nici o îndoială ; auzeam dintr-o parte un scîrţîit uşor de vîsle, şi apoi, niţel mai îndepărtat, alt scîrţîit uşor de vîsle, dinspre partea cealaltă.

Era limpede ca fusesem văzuţi cu o dimineaţă înainte; şi iată acum bărcile navei de patrulare venite spre a ne tăia drumul; iată-ne împresuraţi ţi lipsiţi de apărare.

Desigur, nicicînd aflatu-s-au nişte biete suflete omeneşti în mai mare primejdie ; şi cum stăm aşa aplecaţi peste vîsle, rugîndu-ne lui Dumnezeu să dăinuie ceaţa, îmi curgeau nădu-şelile de pe frunte. Curînd auzirăm una dintre bărci atît de aproape' încît am fi putut să aruncam un pesmete în ea.

— Binişor, băieţi, desluşirăm şoapta unui ofiţer ; şi mă minunam că nu-mi auzeau şi ei bătăile inimii.

— Lăsaţi acum drumul, porunci Ballantrae, ne trebuie un adăpost cu orice preţ ; să tragem drept către marginea limanului.

Aşa făcurăm, cu cea mai încordată precauţie, vîslind cum puteam, proptiţi în mîini şi cîrmind la întîmplare în ceaţă, care ne era totuşi singura ocrotire.

Dar cerul ne-a călăuzit; am atins pămîntu) în dreptul unui tufiş ; am ieşit pe brînci la ţărm, purtîndu-ne comoara; şi neavînd alt ascunziş, iar ceaţa începînd a se subţia, am răs-

turnat barca şi am scufundat-o. Eram de curînd la adăpost cînd s-a înălţat soarele ; şi totodată s-au iscat din mijlocul limanului răcnetele marinarilor — şi am ştiut că *Sarah* era escaladată. Mai tîrziu, am aflat că ofiţerul care a capturat-o, avu parte de mari onoruri ; adevărat că a dirijat abordajul în chip iscusit; dar cînd a urcat la bord, gîndesc că a avut o captură lesnicioasă *.

încă mai bineeuvîntam Sfinţii pentru scăparea mea, cînd am băgat de seamă că ne aflam acum într-un alt soi dc încurcătură. Debarcasem acolo la întîmplare, într-o vastă şi primejdioasă mlaştină ; cum să dăm de potecă era prilej de îndoială, de trudă şi primejdie. Intr-adevăr, Dutton era de părere că trebuia să aşteptăm pînă avea să plece nava şi apoi sa ne pescuim barca; orice zăbavă, zicea el, ar fi fost mai cuminte decît să înaintăm orbeşte prin acel smîrc. Unul dintre noi se duse aşadar înapoi la marginea limanului şi ascuţindu-şi privi-
rea prin desiş, văzu ceaţa risipită şi pavilionul englez flmurind pe *barai),* dar nici o manevră de pornire. Situaţia noastră devenise foarte critică. Mlaştina era un loc prea nesănătos încît sa ne fi prelungit şederea acolo ; fusesem atît de lacomi a lua cu noi comori, încît nu luasem decît prea puţine merinde ; apoi era cum nu se poate mai mult de dorit să scăpăm de acea vecinătate şi să ajungem la ţinuturile locuite, mai înainte să se fi răspîndit vestea capturării ; iar împotriva tuturor acestor considerente nu sta decît primejdia străbaterii de partea cealaltă. Nu socotesc de mirare că nc-am hotărît a alege partea activă.

Se şi făcuse o arşiţa cumplită cînd am pornii să trecem mlaştina, mai bine zis să încercăm a da de cărare cu ajutorul busolei. Dutton a luat busola, cîte unul din noi ceilalţi purtîndu-i partea din. comoară. Pot să vă asigur că ne supraveghea cu străşnicie — fireşte — era ca şi cum ne-ar fi încredinţat sufletul său. Desişul ce-1 străbăteam impinzea locul ca un-tufăriş ; solul era foarte amăgitor, încît adesea ne scufundam în chipul cel mai înspăimintător, şi eram nevoiţi a umbla pe ocolite ; se lăsase, apoi. o arşiţă înnabuşitoare ; aerul era ciudat de apăsător, iar insectele ce ne chinuiau inţepindu-ne, roiau în miriade. încît fiecare în parte umbla ca învăluit intr-un nor. S-a comentat adesea cu cit mai bine îndură oboseala gentilomii din născare decît indivizii din prostime, încît in marşuri, ofiţerii obligaţi să tropăie prin noroi alături de soldaţi. îi ruşinează pe aceştia prin

rezistenţa lor. Acelaşi lucru se putea prea bine observa şi in cazul de faţă ; căci iată-ne. de-o parte pe Ballantrae şi pe inine. doi gentilomi cu cea mai aleasă creştere, iar de partea cealaltă. Cirady. un marinar de rînd. aproape uriaş ca tărie trupească. De purtarea lui Dutton să facem abstracţie ; trebuie sa mărturisesc că s-a descurcat la fel de bine ca şi n o i D a r cît despre Grady, el începu curînd să se căineze, se tîra in urină, refuză a purta pachetul lui Dutton cînd îi veni rîndul ; mereu făcea gălăgie, cerind rom (din care aveam puţin)-şi în cele din urmă ajunse chiar sa ne ameninţe dindărăt cu pistolul armat, pentru ca să-l' lăsăm să se odihnească. Ballantrae s-ar fi răfuit cu el, cred ; dar eu 1-ain convins sa cedeze ; am făcut deci un popa* şi am mîncat. Nu prea păru să-i fi priit cine şiie cît lui Grady ; curînd rămase iarăşi îndărăt, mîrîind şi căinîndu-se ; şi în cele din urmă, cum, dintr-o neatenţie oarecare, nu păşise exact pe urmele noastre, nimeri intr-o adîncitură a smîrcului, unde era mai multă apă, scoase nişte ţipete cumplite si, mai înainte ca să-i putem veni intr-ajutor, se şi scufundase cu prada lui cu tot. Soarta lui şi mai ales aceste ţipete ale sale, ne îngroziră pîna-n fundul sufletului ; a fost totuşi, făcînd toate socotelile, o împrejurare norocoasa şi de folos pentru scăparea noastră, îmboldindu-l pe Dutton a se căţăra într-un copac, de unde fu în stare să observe — şi să-mi arate şi mie care-l urmasem — o fîşie de pădure pe o înălţime, ceea ce însemna un punct de reper. Presupun câ asta l-a tăcut sa înainteze dc aci încolo cu mai puţină grijă ; căci îl văzurăm curînd ^cufundîndu-se puţin, tîrindu-şi picioarele şi cufundîn- du-se iar şi aşa de două ori la rînd. Apoi isi întoarse laţa către noi, destul de palid.

— Daţi-mi o mină de ajutor, zise, am nimerit

intr-un loc rău.

— NU ştiu, zău, ce să zic, spuse Ballantrae oprindu-se.

Dutton izbucni in cele mai furioase blesteme, scufundîn-
du-se între timp şi mai adine — încît milul îi ajungea acum pină aproape de mijloc şi, smulgînd dc la brîu un pistol, strigă:

— Ajuiaţi-mă, ori de nu, crăpaţi, afurisiţilor !

— ti, făcu Ballantrae, am glumit doar. Iaca vin. Şi puse jos pachetul său şi pe-al lui Dutton, pe care-l purta în acel moment, — Să nu te aventurezi aproape, decît dacă om vedea câ e nevoie. îmi spuse mie, şi înainta singur spre locul unde se împotmolise în mlaştină Dutton. Acesta se liniştise acum — cu toate că tot mai ţinea pistolul ; şi era foarte mişcător să vezi seninele de groază întipărite pe chipul lui.

— Pentru numele lui Dumnezeu, zise, grabiţi-vă !

Ballantrae ajunsese acum aproape de dînsul.

— Stai liniştit, îi spuse ; păru să chibzuiasca ; apoi : întinde amîndouă mîinile !

Dutton puse jos pistolul ; şi-atu de apos era stratul de sus al acelui loc, încît în aceeaşi clipă, pistolul pieri; cu un blestem, omul se repezi sa-1 înhaţe; în acest timp, Ballantrae, proptindu-se bine, se apleca deasupră-i şi-l înjunghie între «meri. îl văzui pe Dutton înălțînd mîinile peste cap — nu $tiu clacă de durere sau spre a se apăra — iar în clipa următoare se răsturnă cu faţa in noroi.

Ballantrae intrase şi dînsul pînă peste glezne, dar se smulse şi se inapoie la mine, care rămăsesem jocului cu genunchii

dîrdîind.

— Să te ia dracul, Francis, îmi zise. îmi dau seama în ceîe din urmă că lasă de dorit curajul tău ! N-am făcut decît dreptatea care se cuvenea unui pirat. Şi iată-ne definitiv descotorosiţi de *Sarah.* Cine mai poate spune c-am avut vreun amestec în lucruri deocheate ?

L-am asigurat că mă nedreptăţea ; însă simţul meu de umanitate era atît de zdruncinat de oroarea acelei fapte, încît abia i-am putut răspunde, cu răsuflarea tăiată.

— Haide ! îmi zise. Trebuie să fii mai hotărît! Din clipa cînd ne arătase drumul de trecere, nu mai era nevoie de flăcăul ăsta ; nu poţi nega că trebuia să fiu un aiurit ca să fi scăpat un prilej atît de minunat.

Nu puteam nega că în principiu avea dreptate ; dar nici nu mă puteam abţine de-a vărsa lacrimi, de care cred că nici un bărbat viteaz nu avea a se ruşina ; şi numai după ce mi-am luat porţia de rom, am fost în stare să continui. Repet, sînt departe de a mă ruşina de emoţia mea generoasă ; mila îl cinsteşte pe războinic ; şi totuşi nu-1 pot pe de-a-ntregul blama pe Ballantrae, al cărui pas a fost într-adevăr norocos ; căci am dat de potecă fără alte întîmplări neplăcute — şi în aceeaşi seară, cam pe la asfinţit, am ajuns la capătul smîrcului.

Eram prea osteniţi încît să cercetăm mai departe ; ne-am întins pe nişte limbi de nisip uscat, care mai păstrau căldura soarelui de peste zi, chiar sub o pădure de pini, şi într-o clipită ne-am cufundat în somn.

A doua zi ne-am trezit foarte de dimineaţă şi, într-o dispoziţie posomorită, am început o conversaţie care, spre slîrşit, mai, mai, să degenereze în bătaie. Eram acum zvîrliţi pe malul provinciilor sudice, la mii de leghe de orice aşezare de colonişti francezi ; o călătorie îngrozitoare şi mii de primejdii ne aşteptau şi desigur, de-ar fi fost cîndva nevoie de amiciţie, în ceaiul acesta era. Trebuie să presupun că Ballantrae suferise o scădere a simţului adevăratei politeţi şi nu-i nimic ciudat în această constatare, după atît de lunga noastră convieţuire

cu acei lupi de mare. întrucît ma priveşte, s-a răţoit Ia mine foarte urît, ceea ce l-ar fi indignat pe orice gentilom- l-am spus în ce lumină vedeam eu conduita lui. El s-a depărtat puţin de mine, iar eu l-am urmat, continuînd a-1 muştrului. în cele din urmă, m-a oprit cu un gest al mîinii.

— Frank, zice, ştii ce-am jurat şi totuşi, nu s-a născocit încă jurămîntul care m-ar hotărî sa înghit asemenea expresii, de nu ţi-aş purta o sinceră afecţiune. E imposibil să te îndoieşti de mine în această privinţă ; am dat dovezi. Pe Dutton a trebuit să-l iau cu mine pentru că îi era cunoscută trecătoarea, iar pe Grady pentru ca Dutton nu s-ar fi mişcat fără el. Dar ce mă putea îmboldi să ma car cu tine, la drumul ăsta ? Eşti pentru mine o necontenită primejdie, cu afurisitul tău de grai irlandez. De drept, ar trebui să te afli acum în lanţuri pe vasul de patrulare. Şi cînd colo te sfădeşti cu mine, ca un copil pentru nişte jucărele !

Consider această cuvîntare drept cît se poate de neelegantă | într-adevăr, pînă în ziua de azi anevoie o pot concilia cu noţiunea mea despre un amic gentilom. Am replicat pomenind şi eu de accentul lui scoţian, care la dînsul era mai puţin pronunţat ca la alţii, totuşi îndeajuns pentru a fi foarte barbar şi dezgustător, ceea ce i-am spus pe şleau ; şi incidentul acesta s-ar fi lungit foarte, dc nu intervenea ceva îngrijorător.

Ne îndepărtasem o bucăţică de drum, pe nisip. Locul unde dormisem, cu pachetele desfăcute, pe jos, şi banii împrăştiaţi la vedere, se afla acum între noi şi pini; şi de după aceştia trebuie să se fi ivit străinul. Cel puţin acolo se găsea ; o matahală de flăcău, de prin ţinut, cu o secure lătăreaţă pe umăr şi uitîndu-se cu gura căscată, cînd la comoara de la picioarele lui, cînd la disputa noastră, care înaintase într-atît încît amîndoi pusesem mîna pe arme. De cum îl observarăm, îşi regăsi uzul picioarelor şi pieri printre pini.

Scena aceasta nu era menită să ne liniştească ; doi bărbaţi înarmaţi, în straie de marinari, surprinşi certîndu-se în preajma unei comori, la puţine leghe depărtare de locul unde fusese capturat un vas de piraţi — iată ceva care ajungea ca să ne aducă pe cap tot ţinutul. Cearta nici măcar nu fu aplanată ; pur şi simplu ni se şterse din minte ; cît ai clipi din ochi, ne-am adunat pachetele şi am tulit-o, fugind laolaltă în cel mai deplin acord. Partea proastă era însă că nu ştiam în ce direcţie să fugim şi trebuia mereu să ne înapoiem. E drept că Ballantrae adunase coate lămuririle cu putinţă dc la Dutton ; dar e dificil să călătoreşti dupa auzite; iar estuarul resfirîndu-se într-un vast liman neregulat, ne tot obliga sa ne întoarcem, scoţîndu-ne înainte cîte o noua întindere de apa, ori încotro ne îndreptam. %

Eram aproape scoşi din fire şi tare istoviţi de alergătura

cînd, ajungînd pe creasta unei dune, am văzut că iarăşi ne taie drumul o ramificaţie de-a golfului. Aceasta era o gîrlă, foarte deosebita totuşi de apele ce ne opriseră mai înainte, deoarece curgea intre stînci şi era atît de prăpăstios de adîncă, încît un mic vas se alia acostat acolo legat cu un odgon de ancorare, iar echipajul aşezase o seîndură spre ţărm. Aprinseseră acolo un foc şi acum erau aşezaţi în jurul prîtmilui lor. Cît despre corabie, era una de tipul celor ce se construiesc în Bermude.

Dragostea de aur şi marea ură ce o au toţi faţa de piraţi erau motive dintre cele mai puternice — şi desigur că aveau sa ridice ţinutul in urmărirea noastră. în afară de asta, era limpede acum că ne găseam pe un fel de peninsula răzleaţă. alcătuită ca degetele unei miini ; iar încheietura miinii, adică trecătoarea spre uscat, pe unde ar fi trebuit să apucăm din capul locului — era destul de probabil că între timp va li lost străjuită. Aceste considerente ne-au împins la o hotărire mai îndrăzneaţă. Cît timp am cutezat, aşteptîndu-ne in liece clipa sa auzim zgomotele urmăririi, am zăcut ascunşi în tufişuri pe creasta dunei, şi regasindu-ne astfel, în oarecare măsura, suflul şi mai drcgmdu-ni-se înfăţişarea, o luaram în cele din urma agale m jos spre cei de lîngă foc. cu pas degajat şi avind grija a ne preface Ioane nepăsători.

Era un neguţător şi negrii săi, de lei din statul Albany, provincia \ew York. care acum se mapoiau acasă din Indii, cu o îiuărcătură. Numele sau nu mi-1 pot aminti. Furam uluiţi aflînd că se adăposteau aici de groaza vasului ***Sarah ;*** noi habar n-aveam că isprăvile noastre erau atît de vestite. De îndată ce auzi albanianul că S***arab*** fusese capturată în ajun, sări în picioare, ne dete cîte o cană cu rachiu, pentru buna noastră veste şi-şi trimise negrii să pună vela pe corabie. La rindul nostru, am profitat de băutură ca să intrăm în relaţii mai prieteneşti şi în ccle din urmă ne-im oierii drept pasageri. Eî s-a uitat pieziş la straiele noastre mînjite cu smoala şi la pistoale şi a

răspuns, destul de cuviincios, că abia are loc pe vas unde să stea el insuși ;şi

nici rugămințile, nici propunerile noastre de bani — în care ne-am lansat destul de departe — n-au izbutit să-i zdruncine hotărî rea.

— Văd că gîndiți rău despre noi. zise Ballantrae, eu însă va voi dovedi cît de bine gindesc despre dumneavoastră, spu- nindu-vâ adevărul. Sîntem fugari iacobiți, iar pe capetele noastre este pus un premiu.

Auzind aceasta, albanianul Iu nițel mișcat, după cum prea bine se vedea. Ne puse multe întrebări privind războiul scoțian, la care Ballantrae ii răspunse loarte răbdător. Apoi cu un gest în maniera vulgară a omului de rînd, făcu :

— Zic că voi ți cu prințu' C'harlie al vostru mîncarăți o papară mai ceva decît v-așteptați !

— Da, zău, chiar așa, am răspuns eu. Și ini-ar place. nene. să dai dumneata altă pildă, la tel dc neașteptată.

Spusei asta în stilul irlandez, despre care e știut că are ceva foarte cuceritor. E un lucru remarcabil și o mărturie a dragostei de care se bucură poporul nostru, că acest fel dc a aborda oamenii nu dă mai niciodată greș cînd e vorba de-un individ cu suflet; Nici nu pot spune cît de des am văzut cîte un simplu soldat scăpînd de bici sau cîte un calic storcind o pomana grasă, datorită unei brume de dialect irlandez. Adevărul e că de îndată ce albanianul a rîs la vorbele mele, m-am liniștit. Dar chiar și după accea, dînsul a pus multe condiții și, pînă una alta, ne-a luat armele, inainte de a ne îngădui să urcăm pe punte — ceea ce fu semnalul de pornire. O clipă mai tîrziu, lunecam in josul estuarului, cu o briză bunicică și slăvind numele Domnului pentru scăparea noastră. Aproape de gura estuarului, trecurăm pe lingă vasul de patrulare și puțin mai încolo, iat-o pe biata S*arah* cu prețiosul eî echipaj (pe capetele cărora era pus premiu) ; și amindouă aceste două întilniri avură darul să ne Iacă să tremurăm.

Corabia de Bermuda părea un adăpost toarte sigur și îndrăzneață noastră întreprindere părea să se desfășoare toarte armonios, cind prin acea întîlnirc furăm îmboldiți a ne aminti de soarta tovarășilor noștri.

Cu toate astea, nu făcusem decît să schimbăm capcana, sărisem din tingire în foc, de la lațul ștreangului la bușteanul călăului ; scăpasem de ostilitatea fățișă a navei militare pentru a atîrna acum de mila și îndoielnica buna-credință a negustorului nostru din Albany.

Din multe pricini s-a întîmplat să fim în mai mare siguranță decît am fi putut cuteza să nădăjduim. Orașul Albany se îndeletnicea pe atunci în mare măsură cu negoțul de contrabandă făcut cu indienii și francezii, de-a curmezișul deșertului. Această activitate, extrem de nelegală, slăbea lealitatea albanienilor și aducîndu-i în relații cu cel mai șlefuit popor de pe pămînt, le împărțea pînă și simpatiile. Pe scurt, erau, ca toți contrabandiștii din lume, spioni și agenți de-a gata pentru oricare dintre părți.

Albanianul nostru, în plus, era foarte de treabă, într-ade- var, și foarte lacom de cîștig — și, culmea norocului, prinsese mare drag de tovărășia noastră.

încă mai înainte de a fi atins orașul New York, ajunsesem la deplină înțelegere că ne va duce cu vasul lui chiar pînă la Albany, iar de acolo ne va

pune pe un drum de unde să putem trece hotarul şi ajunge la francezi. Toate astea urma să le plătim cu un preţ mare ; dar n-aveam de ales — nişte proscrişi ca noi nu puteau sta la tocmeală.

Am luat-o apoi în sus pe rîul Hudson, care vă asigur că-i o apă foarte frumoasă, şi am tras la *Kings Arms*, în Albany. Tîrgul era plin de miliţie de-a provinciei, foc şi pară pe francezi — să-i măcelărească, şi alta nu. Guvernatorul Clinton însuşi se găsea acolo — după cît am putut afla — mai că înnebunit de răzvrătirea Adunării sale. Indienii se aflau de ambele părţi pe picior de război; văzurăm cete de indieni aducînd prizonieri şi (ceea ce era cu mult mai rău) scalpări (atît de bărbaţi, cît şi de femei) pentru care li se plăteau anumite sume ; şi vă asigur că această privelişte nu era încurajatoare. Făcind toate socotelile, anevoie am fi putut pica într-un moment mai nepotrivit scopurilor noastre. Prezenţa noastră la hanul de frunte era teribil de bătătoare la ochi ; albanianul nostru ne ducea de nas, amînîndu-ne într-una, şi părea pe cale să dea înapoi de la făgăduielile sale ; ne pşteau doar primejdii şi iar primejdii, şi cîtăva vreme ne-am înecat grijile într-un mod de viaţă foarte dezordonat.

Chiar şi aceasta se dovedi însă un noroc ; şi una dintre observaţiile ce se cuvine a face, în legătură cu scăparea noastră, este chipul providenţial in care ne fură călăuziţi paşii, pînă la urmă de tot. Cita umilinţă pentru demnitatea omului ! Filozofia mea, geniul extraordinar al lui Ballantrae, vitejia noastră — în care socotesc că eram egali — toate acestea s-ar fi putut dovedi neîndestulătoare de n-ar fi pogorît asupra eforturilor noastre binecuvîntarea divină. Şi cît e de adevărat că, după cum ne învaţă Biserica, adevărurile religiei sînt la urma urmei, întru totul aplicabile chiar la treburile de fiece *zi*! !n tot cazul, cu prilejul chefurilor noastre, făcurăm cunoştinţă cu un tînăr isteţ, cu numele de Chew. Era unul dintre cei mai îndrăzneţi dintre neguţătorii indieni ; foarte bun cunoscător al drumurilor ascunse ale pustiului, veşnic lipsit de bani, desfrînat şi, printr-o ultimă împrejurare fericită pentru noi, oarecum certat cu familia sa. Pe dînsul l-am convins să ne vină într-ajutor; el a procurat în taină cele trebuincioase pentru fuga noastră, şi într-o bună zi, am şters-o din Albany — fără un cuvînt pentru fostul nostru amic — şi ne-am îmbarcat ceva mai sus, într-o canoe.

Pentru a reda neştirbite truda şi primejdiile acestei călătorii, s-ar cere un condei mai elegant decît al meu. Cititorul trebuie să-şi închipuie singur înspăimîntătoarea pustietate ce-aveam de străbătut de aci înainte : desişurile, mlaştinile, stîncile prăpăstioase, şuvoaiele năvalnice şi uluitoarele cascade, în acest cadru sălbatic eram nevoiţi să trudim cît era ziua de lungă — ba vîslind, ba purtîndu-ne barca pe umeri ; iar noaptea dormeam în preajma unui foc, împresuraţi de. urletele lupilor şi ale altor sălbăticiuni. Planul nostru era să suim izvoarele Hudsonului, pînă în vecinătatea lui Crown Point, unde francezii aveau un fort în pădure, deasupra lacului Cham- plain. Dar să fi făcut asta de-a dreptul, ar fi fost prea primejdios ; am întreprins-o, deci, printr-un asemenea labirint de rîuri, lacuri şi trecători, că îmi ameţeşte capul doar cînd rai-aduc aminte. Aceste drumuri erau în timpuri obişnuite pe de-a-ntregul pustii ; dar acum, ţinutul era răsculat, triburile pe picior de război, pădurile pline de iscoade ale indienilor băştinaşi. Iarăşi şi iarăşi dădeam peste cetele lor, cînd ne aşteptam mai puţin ; o anumită zi mai cu seamă, n-o voi uita, cînd,

pe la mijirea zorilor, am fost brusc înconjuraţi de vreo cinci, şase asemenea diavoli vopsiţi, scoţînd un soi de strigăt absolut lugubru şi agitîndu-şi securile. S-a sfîrşit realmente în chip inocent, ca şi celelalte întîlniri ale noastre, Cliew fiind bine cunoscut şi bucurindu-se de înaltă preţuire printre felu-
riiclc triburi, lira, intr-adevăr, un linăr respectabil, foarte viteaz ; dar chiar avantajaţi cum ne găseam de însoţirea, cu dînsul, să nu credeţi ca aceste întîlniri erau lipsite de o considerabilă primejdie. Pentru a dovedi prietenie din parte-ne, era necesar să recurgem la provizia noastră de rom — de fapt, indiferent sub ce deghizare, aceasta e adevărata îndeletnicire a neguţătorului printre indieni, sa ţină în pădure o cîrciun?ă ambulantă, iar după ce vitejii îşi obţineau sticla cu *scama* (cum numesc ei această ticăloasă băutură) se cuvenea s-o luăm din loc şi să vîslim voiniceşte, ca sa ne salvam pielea capului. Din clipa cînd se îmbâtau niţel, adio orice simţ al buneicuvi- inţe ; nu mai aveau decît un singur gînd : să pună mina pe *mai* multa *scama.* Ar fi putut foarte uşor sa-şi bage în cap a ne urmări, şi de ne-ar ii ajuns din urmă, n-aş mai fi scris niciodată aceste memorii.

Atinsesem porţiunea cea mai critică a drumului ce-aveam de străbătut, unde ne păştea deopotrivă pericolul de-a cădea în mîinile francezilor, cit şi în ale englezilor — cînd ne-a lovit o calamitate groaznică. Chew a căzut brusc bolnav, cu simptome ca de otrăvire, şi în timp de cîteva ceasuri, şi-a dat sufletul, pe fundul canoei. Ne-am pierdut astfel, dintr-o dată, călăuza, tălmaciul, barcagiul şi paşaportul, căci el era toate astea pentru noi ; şi ne-am văzut sortiţi, dintr-o lovitură, celui mai deznădăjduit şi iremediabil dezastru. Chew, care lusese foarte mindru de cunoştinţele sale, ne instruise adesea în geogralia locului ; iar Ballantrae cred că şi asculta, însă, în ce mă priveşte, am găsit totdeauna asemenea informaţie loarte plicticoasă ; şi în afară de faptul că ne găseam acum în ţinuturile indienilor Adirondack, şi nu prea departe de ţinta noastră — de-am li izbutit sa găsitn drumul — eram cu desă- vîrşire neştiutori.

înţelepciunea mea în această privinţă fu foarte curînd cu atît mai evidenta, cu cît, în ciuda silinţelor sale, Ballantrae nu se putea descurca acum mai lesne ca mine. Ştia ca trebuie să continuăm a sui unul dintre rîuri, apoi, cârîndu-ne barca pîna acolo, să coborîm un altul ; şi iarăşi să suim un al treilea. Dar trebuie să aveţi în vedere cît de multe şuvoaie se prăvălesc într-un rîu, din fiece direcţie, în asemenea ţinut muntos. Şi cum poate un gentilom cu desăvîrşire străin prin acele părţi ale lumii, să deosebească un şuvoi de celălalt ? Şi nici măcar nu era ăsta singurul necaz. în plus, mai eram şi foarte
novice, amîndoi, în mînuirea unei canoe ; purtatul ei, pe drumurile stîncoase, mai că ne depăşea puterile, încît adesea ne-am văzut şezînd jos. disperaţi, cîte o jumătate de oră, fără un cuvînt ; iar apariţia unui singur indian, acum că n-aveain cum sa le vorbim, ar Li dus probabil la nimicirea noastră. Făcînd coate socotelile, e deci oarecum de scuzat faptul că Ballantrae manifesta o dispoziţie

cam posomorită ; obiceiul Iui de a face imputări şi a da vina pe alţii, la fel de capabili ca şi dînsul, devenise şi mai insuportabil, şi nici limbajul lui nu era totdeauna de acceptat. într-adevăr, prinsese la bordul corăbiei de piraţi deprinderea de a ţi se adresa într-o manieră cu totul neobişnuită între gentilomi şi acum cînd s-ar fi putut spune că era ca şi năpădit de-o lebră, acest nărav al său sporise enorm.

în cea de-a treia zi a acestor peregrinări, pe cind ne cărarn barca la deal. căţărîndu-ne printre siînci, ni se prăvăli din mîini şi se desfundă pe de-a-ntregul. Drumul se aşternea printre două lacuri, amindouâ destui de întinse ; cărăruia, aşa cum se găsea, dădea în ambele capete asupra apei ; şi de ambele laturi, se afla închisă de păduri virgine ; iar marştinile lacului erau cu desavîrşire inabordabile, din pricina smîrcului ; încît ne-am văzut condamnaţi nu numai a ne lipsi de barcă şi de cea mai mare parte din proviziile noastre, dar şi a ne cufunda de îndată în desişuri de nepătruns şi a părăsi bruma de călăuzire ce o mai aveam : cursul riului. Fiecare dintre noi ne în- fipserăm pistoalele în cingătoare, puserăm pe umăr o secure, iar într-o legătură partea de comoară şi cîte merinde puteam căra împleticindu-ne sub povară ; şi abandonînd restul avuţiilor noastre (pînă şi săbiile, care ne-ar fi stînjenit mult prin pădure), am pornit înainte în această deplorabilă aventură. Muncile lui Hercule, atit de frumos descrise de Homer, au fost bagatele pe lîngă cele prin care trecurăm noi de aci înainte. Unele părţi ale pădurii erau, de sus pînă jos, un zid de desiş, prin care trebuia să ne străpungem drum tîrîndu-ne ca viermii în brînză. în altele călcam prin mlaştină adîncă şi pădurea toată era plină de putregai. într-un rînd am sărit pe o cogeamite buturugă ce zăcea pe jos ; s-a fărîmiţat sub mine şi m-am cufundat pînă la genunchi în putregai ; am căutat să mă opresc din cădere, proptindu-mă de ceea ce părea un trunchi solid, şi totul a pierit la atingerea mea, ca o foaie de hîrtie suflată de vînt. Poticnindu-ne, căzînd, sculundîndu-ne în mîl pînă la genunchi, tăindu-ne drum cu securea, mai să ne scoată ochii rămuricile uscate ţi crăcite, cu hainele smulse de pe trup, trudirăm toată ziua — şi mă îndoiesc că vom fi făcut două mile. Ce era mai rău : cum rareori puteam cuprinde cu vederea ţinutul ţi necontenit eram abătuţi din cale de obstacole, ne era cu neputinţă să fi ghicit măcar în ce direcţie ne îndreptam.

Cu puţin înainte de asfinţitul soarelui, într-un luminiş străbătut de un şuvoi ţi împrejmuit de munţi sălbatici, Ballantrae îşi trînti jos povara.

— Nu mai merg mai departe, făcu. Şi mă puse să aprind focul, afurisindu-mi neamul, în termeni necuviincioşi chiar ţi pentru un căruţaş.

Eu i-am ripostat să încerce a uita că fusese cîndva pirat ţi a-şi aminti că fusese un gentilom.

— Eşti nebun ? a strigat. Nu mă supăra, aici ! Şi apoi, scuturîndu-ţi pumnul către înălţimi : Cînd mă gîndesc, a strigat, că trebuie să-mi las oasele în acest pustiu mizerabil! De-ar fi vrut Dumnezeu să mor pe eşafod, ca un gentilom !

Spuse asta într-o clainoare pătimaşă, ca un actor ; şi apoi şezu,

mușeîndu-și degetele, cu privirea ațintită în pămînt, cu o înfățișare cît se poate de jalnică și nedemnă de-un creștin.

Am simțit un fel de oroare față de acest om, căci gîndeam că un oștean și un gentilom trebuie să-și înfrunte sfîrșitul cu mai multă filozofie. încît nu i-am mai răspuns de fel prin cuvinte și curînd înserarea deveni într-atît de rece încît am fost și eu bucuros de foc și l-am aprins. Dar Dumnezeu știe că într-un asemenea loc deschis, și cu ținutul împînzit de sălbatici, fapta aceasta era aproape nebunească. Ballantrae părea că nici nu nu vede, dar în cele din urmă, pe cînd prăjeam cîteva boabe de porumb, își ridică privirea.

— Ai vreun frate ? rosti.

— Slavă cerului, nu mai puțin de cinci.

— Eu am doar unul — a spus el, cu un glas straniu ; și apoi, iute : O să-mi plătească pentru toate astea !

Și cînd I-am întrebat ce amestec are fratele lui cu nenorocirile noastre, a strigat:

— Cum ! Stă în locul meu, îmi poartă numele, face curte soției mele ; iar eu mă aflu aicea, singur cu un afurisit dc irlandez în pustiul asta unde-ți clănțăne dinții în gura ! Ah ! m-am lăsat amăgit, ca un nătăfleț !

Explozia asta a fost în toate privințele atît de străina de firea prietenului meu, încît m-a impresionat și mi-a alungat toată îndreptățită susceptibilitate. Desigur, o expresie ofensantă, oricît de jignitoare, apare o chestie uimitor de neînsemnată în împrejurări atît de extreme ! Dar trebuie notat aci un lucru curios : doar o dată mai pomenise pînă atunci de nobila domnișoară cu care era menit a se căsători. !>i anume, atunci cînd se înfățișase întîi vederii noastre priveliștea orașului New York ; atunci îmi spusese că, de-ar fi sa dobîndească fiecare ce-i al său, după dreptate, el se găsea acum în fața proprietății sale, întrucît Miss Graeme poseda un vast domeniu în acea provincie. Acesta fusese desigur un prilej firesc ; dar iata ca acum era pentru a doua oară pomenita — și ce e desigur demn a fi remarcat — chiar în acea luna, adica în noiembrie ’47, și ***cred. că în chiar ziua cînd noi ședeam printre acei munți sălbatici,*** fratele său și Miss Graeme au fost cununați. Sînt cel mai puțin* superstițios dintre oa-

meni, dar mîna providenţei se arată aici prea făţiş pentru a nu fi luată în seama *.

A doua zi, şi pe cea următoare, le petrecurăm în aceleaşi munci ; Ballantrae hotărînd adesea asupra căii de urmat prin aruncare cu banul ; iar într-un rînd, cînd l-am dojenit pentru aceasta copilărie, avu o vorbă bizară, pe carc n-am putut s-o uit.

— Nu ştiu un mijloc mai bun, mi-a răspuns, ca să-mi exprim dispreţul pentru raţiunea umana.

Cred că într-a treia zi am dat peste trupul unui creştin, scalpat şi schilodit în chipul cel mai oribil, zăcînd într-o băltoacă de sînge ; cu păsările pustiului ţipînd deasupră-i şi roind ca muştele. Nu pot descrie cît de teribil ne-a impresionat această privelişte ; mi-a răpit însă orice tărie şi orice nădejde pe lumea aceasta. în aceeaşi zi, şi doar puţin mai tîrziu, nc caţăram pe brînci printr-un perete de codru pirjolit, cînd Ballantrae, care se găsea ceva mai în frunte, se ghemui deodată îndărătul unui buştean. M-am aciuit şi eu în acel adăpost, de unde puteam privi pîna departe fără să fini văzuţi, ţi iată, pe fundul văiî următoare, o numeroasă cfcată dc război de-a sălbaticilor trecea, tăindu-ne drumul. Puteau fi cam aliţia cît ar cuprinde un batalion slab ; toţi goi pînă la briu ; înnegriţi cu unsoare ţi funingine şi pictaţi cu vopsea albă >i stacojie, după obiceiurile lor barbare. Călcau grăbit, unul în urina celuilalt ca un cird de gîşte, incit nu lc trebui mult ca să $c caraba - nească prin faţa noastră şi să piară iar printre copacii pădurii. Totuşi bănuiesc ca, în acelc cîteva minute, am îndurat un mai mare chin al şovăielii şi al aşteptării decît îi e de obicci hărăzit unui om pe tot timpul vieţii sale. De erau indieni de prin părţile franceze sau dc prin părţile engleze, de doreau scalpări sau prizonieri, dacă sa ne dăm în vileag, la voia în- umplârii. sau să stăm liniştiţi şi să ne continuăm apoi deznădăjduita călatoric — toate astea erau întrebări care efed c-ar fi pus în încurcătură insăşi mintea lui Aristotel. Ballantrae se întoarse cătrc mine, cu o faţă stafidita şi cu dinţii rînjiţi, după cum am citit că-i înfăţişarea celor pe cale a muri de foame j nu rosti un cuvînt, insă era tot numai o cumplita întrebare.

— S-ar putea să fie din partea engleză, am şoptit eu ; şi gîndeşte-te ! tot ce-am putea nădăjdui atunci, ar fi s-o luăm de la cap.

— Ştiu, ştiu, a răspuns; dar o data şi o dată tot trebuie să ne aruncăm cu capul înainte !

Şi-a smuls brusc banul din buzunar, l-a scuturat între mîi- nile sale împreunate, l-a privit — şi apoi s-a culcat cu faţa în pulberea drumului.

_^

Adăugire de către domnul Mackellar

Abandonez aci relatarea Cavaleiului, deoarece în acecaşi zî, cei doi s-au certat şi s-au despărţit; iar felul cum redă Cavalerul cearta îmi pare (trebuie s-o mărturisesc) cu totul incompatibilă cu caracterul fiecăruia dintre cei doi bărbaţi.

De aci încolo, ei au rătăcit fiecare de capul lui, trecînd prin nemaipomenite suferinţe ; pîna ce mai întîi unul dintre ei, apoi şi celălalt, a fost cules de către o ceată venind de la Tortul St. Frederick.

Sînt do notat doar doua lucruri : mai îutîi (drept foarte important peniru scopul meu) ca Seniorul, în cursul nenorocirilor sale, şi-a îngropat comoara într-un loc care de-atuncî n-a fost nicicînd descoperit, dar după care dînsul şi-a făcut o schiţa, cu sîngele lui, pe căpiuşala pălăriei. *>i al doilea, ca sosind astfel iară nici un ban la Fon, fu întîmpinat ca un frate de către Cavaler, care îi plaţi drumul de-acolo puia în Franţa. Simplicitatea caracterului domnului Burke il îmboldeşte de aci înainte a-1 lauda peste măsura pe Senior ; unui ochi mai experimentat intr-ale lumii i s-ar părea că doar Cavalerul este de lăudat. îmi face cu arh mai mare plăcere sa atrag atenţia asupra acestei trasaturi cu adevărat foarte nobile a stimatului meu corespondent, cu cit mi-e teama că s-ar putea să*l fi lignit puţin, mai inainîc. M-am abţinui dc la comentam cu privire la oricare dintre opiniile sale ieşind din comun (în ochii mei imorale), deoarece il ştiu doritor de respect. însă versiunea dumisale despre cearta depăşeşte în- tr-adevăr limitele celor ce-aş putea reproduce ; peniru că l-am cunoscut pe Senior şi un bărbat mai incapabil a şti ce e frica nu se poate concepe. Regret această scăpare a Cavalerului ; şi cu atît mai

mult cu cir cuprinsul naraţiunii sale (lăsind la o parte cîteva înflorituri) mă frapează ca loarte sincer.

CAPITOLUL IV

Persecuţiile îndurate de domnul Henry

Puteţi ghici asupra cărei părţi a aventurilor sale a zăbovit cu precădere colonelul. Intr-adevăr, de-ar fi fost să ascultăm totul din gura lui, este de presupus că întregul curs al acestei poveşti ar fi fost altul ; totuşi corabia piraţilor a pomenit-o în treacăt, foarte delicat. Dar eu nu l-am ascultat pe colonel pînă la capăt, nici măcar în acea parte pe care era dispus s-o dezvăluie ; căci domnul Henry, după ce rămăsese cîtăva vreme cufundat într-o sumbră meditaţie, se ridică în cele din urmă din scaunul său şi (amintindu-i colonelului că avea de împlinit anumite treburi), mă pofti să-l urmez în cancelarie.

O dată acolo, ¡l nu mai căută să-şi ascundă preocuparea { începu a se plimba în lung şi-n lat prin odaie, cu faţa crispată şi trecîndu-şi în repetate rînduri mîna peste frunte.

— O s-avem ceva de lucru, începu în cele din urmă, şi apoi se întrerupse, declara că vom avea nevoie de nişte vin şi trimise după două ocale din cel mai bun, lucru foarte străin obiceiurilor sale; şi încă şi mai neobişnuit fu faptul că, dc cum sosi vinul, dete peste gît un pahar după altul, ca un om căruia nu-i pasă ce impresie face celor din juru-i. Băutura îl întări însă.

— N-ai să fii prea surprins, Mackellar, zise, cînd îţi voi spune că frate-meu — despre care cu toţii ne bucurăm a afla că e teafăr şi în siguranţă — se află în oarecare nevoie de bani.

I-am spus c-o bănuiam, dar că asta pica într-un moment nu prea fericit, deoarece disponibilul era foarte redus.

— Al meu nu, replică el. Sînt banii pentru ipotecă.
I-am amintit că erau ai doamnei Henry.

— Voi putea răspunde de ei faţă de soţia mea ! a strigat el cu vehemenţă.

— Şi-apoi, zisei, e ipoteca de plătit.

— Ştiu, răspunse, în această privinţă am voit să te consult, l-am arătat cît de nefericit era momentul pentru a abate aceşti bani de la destinaţia lor; şi cum, de făceam una ca asta, aveam să zădărnicim folosul economiilor noastre din trecut şi să împotmolim iar moşia. îmi luai libertatea de-a stărui pe lîngă dînsul ; şi cum tot se mai împotrivea, seu tu rînd din cap şi zîmbind amar şi îndărătnic, m-am lăsat tîrît de zel dincolo de locul meu.

— E nebunie curată ! — am strigat ; nu voiesc să iau parte la una ca asta !

— Vorbeşti de parcă aş face-o de plăcere, ase. însă eu am acuma un copil — şi în afară de asta, ţin la buna rinduială ; şi adevărul cinstit, Mackellar, e că prinsesem a fi mîndru de moşie.

Rămase o clipă cufundat în gînduri sumbre.

— Dar ce vrei să fac ? urmă. Nimic nu-i al meu, nimic. Vestea de astăzi mi-a surpat temelia vieţii. Din toate cele, n-am decît numele şi umbra — doar umbra. Nu-i nici un temei în drepturile mele.

— Se vor dovedi îndeajuns de temeinic; în faţa unei curţi de judecată, am ripostat.

Privi spre mine cu aprindere în ochi, şi păru a-şi înfrîna vorbele ce-i stăteau pe buze ; iar eu mă căii de ce spusesem, căci vedeam că în timp ce vorbea de moşie, el mai nutrea un gînd lăturalnic, cu privire la căsătoria sa.

Apoi, cu bruscheţe, smulse scrisoarea din buzunar, unde zăcuse mototolită, o netezi apăsînd-o pe masă cu mînie, şi îmi citi cu limbă tremurîndă aceste vorbe : „Dragul meu Iacov !
— aşa începe ! — Dragul meu Iacov, pe vremuri te-am numit astfel, poate-ţi aminteşti ; şi acum mi-ai făcut-o — m-ai răsturnat de-a binelea.“

— Ce zici de vorbele astea, Mackellar ? se întrerupse — din partea unui singur frate ! Mărturisesc, în faţa lui Dumnezeu, că ţineam mult la el; totdeauna am fost loial cu el — şi iată cum îmi scrie! Dar eu nu voi îndura liniştit această mustrare! — şi plimbîndu-se de colo-colo — nu-s mai rău decît cl — ha sînt mai bun — ajută-mi Domnul s-o pot dovedi ! Nu-i pot da sumele fabuloase ce le cere ; dînsul ştie că domeniul nu e solvabil ; dar îi voi da ceea ce am — şi asta-i mai mult decît

aşteaptă. Prea mult am răbdat toate acestea ! Vezi ce serie mai departe ! Citeşte singur : „ştiu că eşti un cîine şi un zgircit“. Un dine şi un z.gîrcit ! Eu zgîrcit ! E-ade- vărat, Mackellar ? Crezi că-i adevărat ? Mai c-am crezut că voieşte sâ mă lovească. în aşa fel mă întreba. O ! aşa gîndiţi cu toţii. Bine. aveţi sa vedeţi — şi dînsul are să vadă, şi Dumnezeu are să vada — de-ar fi sa ruinez moşia şi sa umblu desculţ. îl voi îndopa pe acest vampir. Să-mi ceara tot, tot — şi-î voi da tot ! E în dreptul lui ! Ah !, a stricat — şi am prevăzut toate astea — şi rău încă atunci cînd nu m-a lăsat sa plec eu !

îşi turnase alt pahar cu vin şi era pe calc a-l duce la buze, cînd mi-am luat îndrăzneala a-i atinge braţul cu un deget.

— Ai dreptate, a spus. şi a zvîrlit vinul ııı cămin, cu pahar cu tot. Haide, să număram banii !

N-am mai îndrăznit să mă împotrivesc ; de fapt eram foarte impresionat de a vedea atîta tulburare la un bărbat de obicei atît de stapînit ; şi ne-am aşezat laolaltă de-am numărat banii şi i-am rînduit în pachete, pentru înlesnirea colonelului Burke. care urma a li purtătorul lor. Cînd am isprăvit, domnul Henry s-a înapoiat în sala cea mare, unde dînsul şi bă- trînul milord au şezut noaptea întreagă cu oaspetele lor.

Puţin înainte de mijirea zorilor, am fost chemat, spre a-l însoţi la pornire pe colonel. O escorta de mai puţină răspundere nu prea i-ar fi fost pe plac — căci era un bărbat care se preţuia — iar alta mai aleasa nu eram noi în stare a-i oferi, deoarece domnul Henry nu se cădea să apară în tovărăşia contrabandiştilor.

Era o dimineaţa cu un vînt amarnic şi pe cînd coboram aleea cea lunga prin pădurice, colonelul se ţinea încotoşmanit în manta.

— *Sh*, am spus eu. amicul dumneavoastră cere o însemnată suma de bani. Trebuie sa presupun ca necesităţile sale sînt foarte mari.

— Este de presupus, a răspuns el, după cîte mi s-a părut, cam sec, dar poate că din pricina mantalei ce-i învăluia gura.

— Eu nu-s decît un slujitor al familiei, am spus. Mie puteţi să-

mi vorbiţi deschis. Gîndesc că n-avem dc aşteptat mult bine din parte-i ?

— Dragul meu. a grăit colonelul. Ballantrae e un gentilom înzestrat de natura cu cele mai eminente daruri, ţi un bărbat pc care-l admir — mă închin pînă şi pămîntului pe care calcă.

Apoi se opri. ca unul căruia îi e anevoie să continue, după cîte mi se păru.

— Dar cu toate acestea, am urmat, noi n-avem de aşteptat mult bine din parte-i ?

— Fireşte, dragul meu, aşa o fi, cum susţii dumneata, între timp ajunsesem la marginea golfului, unde adăsta luntrea.

— Da, zise, îţi sînt intr-adevăr loarte îndatorat pentru curtoazia dumitale. domnul" Cum-te-o-fi-chemînd ; — >i-o ultima vorbă : de vreme ce dovedeşti atîta inteligent interes, voi pomeni de o mica împrejurare ce s-ar putea sa fie de folos familiei. Imrucît cred că prietenul meu a omis a menţiona faptul câ dînsul încasează cea mai mare pensie de la Fondul Scoţienilor, dintre toţi refugiaţii din Paris ; şi asta-i cu atît mai penibil, domnule. — a strigat colonelul — cu cît pentru mine, unul, nu se aflã disponibil nici un păcătos de penny.

îşi muta pălăria pe-o ureche, privindu-mă ţanţoş, de parc-aş fi purtat eu vina acestci părtiniri ; apoi trecu iarăşi la obiş- nuita-i curtenie semeaţă ; îmi scutura mîna şi porni să coboare către luntre, cu banii la subsuoară şi fluierind în mers cîntecul plin de jale *Sfade Aroon.* Auzeam atunci pentru prima oară acea melodie ; aveam s-o mai aud. cu vorbe cu tot, după cum veţi afla ; îmi amintesc însă cum îmi umbla prin cap acel crîmpei de cîntec, după ce contrabandiştii, cu u-n : „Sst, ce dracu !“ îl poftiseră să înceteze şi îi luase locul scîrţîitul lope- ţilor, iar eu stam şi priveam zorile învăluind marea, şi luntrea îndepărtîndu-se. iar corabia, cu pînza mare a trinchetei îndreptată înapoi, aşteptînd-o.

Golul în banii ce-i adunasem ne stînjeni loarte, .şi printre alte urmări, o avu şi pe accasta : a trebuit neapărat să plec călare pînă la Edinburgh şi să închei acolo un nou împrumut, în condiţii foarte dubioase, pentru a putea ţine pe apă vechiul împrumut — şi astfel,

am fost lipsă de la conacul Our- risdeer aproape trei săptămîni.

Ce s-a petrecut între timp, n-avui pe nimeni să-mi spună ; dar am găsit-o pe doamna Henry, la înapoiere, mult schimbată în purtări : vechile convorbiri cu milordul mai că înlăturate ; faţă de soţul ei (căruia mi se părea că i se adresează mai adesea) vădindu-se un anumit fel de a-şi cere iertare; şi — mai cu seamă — era acum foarte devotată domnişoarei Katharine. S-ar crede că această schimbare va fi fost plăcută Domnului Henry — dar, nici gînd ! Dimpotrivă, fiece împrejurare dovedind schimbarea, îi pricinuia durere ascuţită ; citea în fiecare mărturisirea toanelor ei făr' de temei. De acea statornicie faţă de Senior cu care ea se mîndrea cît îl crezuse mort, trebuia să roşească acum că-l ştia în viaţă — şi doai această ruşinare era obîrşia noii ei purtări, pe care el o ura.

Nu trebuie să ascund nici un adevăr ; voi spune deci deschis că aceasta fu bucata de timp în care domnul Henry s-a purtat cel mai prost. Se stăpînea, într-adevăr, de faţă cu lumea, dar pe dedesubt răzbea un arţag cu rădăcini adînci. Cu mine, faţă de care se ascundea mai puţin, era adesea foarte vădit nedrept ; şi chiar faţă de nevastă-sa îi scăpa uneori cî- te-o ripostă tăioasă ; fie că-l contrariase cu vreo bunătate neobişnuită, fie fără vreun prilej vădit, omul izbucnea făr-de-rost în supărarea ce-i devenise nărav.

Cînd îşi ieşea astfel din fire (lucru atît de nepotrivit condiţiilor legăturii lor) un fior trecea prin toată adunarea, iar cei doi se priveau cu un fel de uimire îndurerată.

Şi aşijderea, pe cînd se păgubea astfel prin acea lipsă de stăpînire, îşi mai vătăma într-una situaţia şi printr-o tăcere, despre care nu ştiu, zău, să spun de era zămislită de mărinimie ori de orgoliu. Contrabandiştii veniră iarăşi şi iarăşi, adu- cînd trimişi din partea Seniorului şi niciunul nu se înapoia cu mîinile goale. Nicicînd nu cutezam să încerc a-1 cuminţi pe domnul Henry ; dădea ce i se cerea cu un fel de turbare generoasă. Poate unde se ştia din fire pornit a fi econom, găsea o plăcere anapoda în nesăbuinţa cu care împlinea pretenţiile fratelui său. Poate că acea situaţie falsă l-ar fi îmboldit şi pe unul mai puţin mîndru ca dînsul la aceeaşi exagerare. Moşia însă pot spune că gemea sub aceste împrejurări ; cheltuielile noastre zilnice erau, într-una, tot mai mult retezate ; grajdurile se goliseră în afara cailor de drum ; fură concediate unele dintre slugi, ceea ce stîrni grozave

murmure prin ţinut şi aţîţă
iarăşi vechea nepopularitate o domnului Hsnry ; iar în cele din urmi fu nevoie a se pune capăt şi vizitării de fiece an a Edinburghului.

Acestea se petreceau la 1736. Trebuie înţeles că timp de şapte ani acea lipitoare supsese sîngele şi viaţa Diirrisdeeruluî şi că în tot acest timp stăpînul meu avusese linişte în casă. Din diavoleasca-i răutate, Seniorul nu se adresa cu privire la exigenţele sale decît numai şi numai domnului Henry, iar milordului nicicînd nu-i sufla un cuvinţel în această privinţă. Pînă acum, familia sta martoră la economiile noastre mirîn- du-se de ele. Nu mă îndoiesc că deplîngeau faptul că patronul meu devenise atît de avar — un cusur totdeauna detestabil, darămite la tineri, de-a dreptul respingător — iar domnul Henry nu împlinise încă treizeci de ani. Totuşi, dînsul se indeletnicise cu treburile Durrisdeerului aproape din copilărie, încît ai săi îndurară aceste schimbări într-o tăcere Ia fel de orgolioasă şi de amară ca şi a lui pînă ce oprirea vizitei la Edinburgh făcu să se reverse paharul.

Pe vremea aceea, cred că stăpînul' meu şi soţia sa erau rareori împreună, în afara meselor. îndată după vestea adusă de colonelul Burke, doamna Henry făcuse avansuri vizibile soţului ei ; s-ar fi putut spune că prinsese a-i face o sfioasă curte, deosebindu-se foarte de felul ei nepăsător şi distanţat de odinioară. Eu niciodată nu mi-am putut călca pe inimă încît să-l condamn pe domnul Henry că da înapoi faţă de aceste încercări; şi nici s-o dezaprob pe nevastă-sa cînd lu adine rănită de respingerea lor. Rezultatul a fost însă o totală înstrăinare, încît după cum am spus, rareori îşi vorbeau, cu excepţia meselor. Chiar şi chestiunea vizitei la Edinburgh Iu mai întîi pusă pe tapet la masă ; şi se iniîmplă ca în acea zi doamna Henry sa nu se simtă bine şi să fie pornită spre gilceavă. Decum pricepu ce voia să spuie soţul dumisale, i se urcă sîngele în obraz.

—Asta-i prea de tot ! strigă. Știe cerul cîta plăcere am eu pe lumea asta, ca să mi se refuze şi ultima mea mîngîiere ! Aceste porniri ruşinoase trebuiesc înăbușite ; am şi ajuns de pomină-n împrejurimi şi spin în ochii lumi ! Nebunia asta nouă n-o voi îndura.

—N-am mijloacele ca să ne îngăduim călătoria, zise domnul Henry.

— N-ai mijloacele ? a strigat ea. Mai mare ruşinea ! Dar am eu banii mei.

— Sînt cu toţii ai mei, doamnă, prin căsătorie, a mîriit el, ţi pe data părăsi încăperea.

Bătrînul milord a ridicat mîinile la cer ; apoi retrăgîndu-se cu

noră-sa lîngă cămin, mi-au dat limpede a înţelege să-i las singuri. L-am găsit pe domnul Henry în obişnuitul său adăpost, cancelaria intendentului, cu o faţă urîcioasă. stind cocoţat pe marginea mesei şi înfigîndu-şi în ea briceagul.

— Domnule Henry, am spus eu — prea vă nedreptăţiţi, ar li timpul ca asta să-nceteze.

— O! a strigat dînsul, nu-i pasă nimănui pe-aici ! Li se pare foarte liresc. Am porniri ruşinoase. Sînt un cîine şi un avar — şi înfipse briceagul pînă-n plasele. Dar îi voi arăta eu acelui blestemat, strigă iar, îi voi arăta eu care din noi doi e mai mărinimos !

— Asta nu-i mărinimie, ani spus eu. nu-i decît orgoliu.

— Crezi câ am nevoie de morală r m-a întrebat.

Eu am gindit câ de ajutor avea nevoie şi că ar trebui să i-1 dau lără să mi-l ceară ; şi de cum se duse doamna Henry în odaia ei, m-am inlăţişat la uşa sa şi am rugat-o a mă primi. Dînsa şi-a arătat lătiş mirarea.

— (le-ai cu mine. domnule Mackellar ? a întrebat.

— Ştie Dumnezeu, doamnă, i-am răspuns, că nu v-am supărat niciodată pînă acum cu îndrăznelile mele ; dar ce se întîinplâ acuma prea înn apasă conştiinţa, şi trebuie <ă ma descarc. I-. cu putinţă ca doi oameni să fie atîta de orbi pe cît Milieu dumneavoastră şi siăpinul meu r şi dumneavoastră să trăiţi toţi aceşti ani cu LUI domn ales ca domnul Ifenry, şi atîi de puţin să-i înţelegeţi lirea ?

--- (.'e înseamnă asia ? a strigat dinsa.

— Dumneavoastră nu ştiţi unde se duc banii lui ? — ai Im şi ai dumneavoastră — şi pînă si preţul vinului de care se lipseşte la masă : am continuat. I.a Paris — la omul acela ! Opt mii de plunzi a primit de la noi în şapte ani, şi stăpînu- meu e atît de nebun încît să Iacă din asta o taină !

— Opt mii de plunzi ! a repetat ea. E cu neputinţă ; mn- 5la ll-aduce atîta venit.

— Dumnezeu ştie cît am năduşit să strîngem fiecare para, că sa putem să-i adunăm, am spus eu. Dar opt mii şi şasezeci e suma exactă, fără dc şilingi. Şi dacă după asta il mai ţineţi dc zgîrcit pc stăpînul meu, va fi fost acesta ultimul meu amestec.

— Nu e nevoie să mai spui nimic, domnule

Mackellar, mi-a răspuns. Ai procedat cum nu se poate mai nimerit, cu acest aşa-zis amestec, cum il numeşti dumneata prea modest, tu, una, merit cu prisosinţă să fiu mustrată ; trebuie, intr- adevăr» să mă crezi o soţie foarte neatenta — (şi privindu-mă cu un zîmbet ciudat), dar voi corecta asta de îndată. Seniorul a fost totdeauna o fire foarte nechibzuită, dar inima lui c minunată ; e generozitatea în persoană, li voi scrie eu însămi. Nu-ţi poţi închipui cîtă mîhnire mi-a pricinuit informaţia asta.

— Adevărat, doamna mea, eu nădăjduiam să va pricinuiască plăcere, i-am spus, mînios la culme s-o văd gîndindu-se tot la Senior.

— Şi plăcere deascinenea, şi plăcere, fireşte, a adăugat ea. în aceeaşi zi (nu povestesc decît ce-am văzut cu ochii mei)

avui satisfacţia sâ-1 zăresc pe domnul Henry venind din camera nevesti-si intr-o stare foarte neobişnuită la dînsul : cu ochii umflaţi de plîns, şi totuşi parcă-mi părea ca pluteşte prin aer. Aceste semne m-au încredinţat ca de data asta soţia sa îi dăduse mulţumirea să-şi recunoască vina pe deplin. „A, — mi-am zis — am făcut o treabă bună pe ziua dc azi.“

A doua zi de dimineaţă, pe cînd şedeam în laţa registrelor melc, domnul Henry intră binişor în odaie, îudărătul meu, mă lua de umeri şi mă scutură niţel, ca în joaca.

— Văd că la urma urmei eşti un trădător, zise, şi asta fu unica lui aluzie la rolul ce-1 jucasem ; dar tonul III care vorbise preţui pentru mine mai mult decît orice cloanţă in declaraţie.

Şi acesta nu fu singurul efect al intervenţiei mele;

căci curînd după aceea, cînd Seniorul trimise iarăşi un mesajer, el nu luă cu sine, înapoindu-se, decît o scrisoare. De cîtva timp încoace, eu fusesem cel care conducea aceste chestiuni, domnul Henfy nepunînd mîna pe pană, iar eu scriind în cei mai uscaţi şi formali termeni. Dar scrisoarea asta nici n-o vă/ui; bănuiesc că nu era plăcuta la citit; căci domnul Henry simţea <ă de data asta avea asentimentul soţiei sale ; şi am băgat de seamă că în ziua cînd expediase scrisoarea, avea o expresie foarte mulţumită. t*!

Acum, lucrurile mergeau mai bine în familie, deşi anevoie s-ar putea spune că mergeau cum trebuie. Cel puţin nu se mai afla nici o greşită interpretare ; se afla bunăvoinţă de toate părţile ; şi cred că stăpînul meu şi soţia lui s-ar fi putut din nou apropia unul de celălalt, dacă el ar fi fost în stare să-ţi dea de-o parte mîndria, iar ea să uite (pricina întregului rău) a se gîndi statornic la alt bărbat. E uimitor cum se strecoară la iveală gîndul ascuns al unui om ; şi-i uimitor pentru mine, încă şi astăzi, cum de puteam urmări cu toţii încotro se îndreaptă sentimentele ei; cu toate că se purta liniştit şi avea o dispoziţie foarte egală, totuşi pricepeam cu toţii, de îndată, ori de cîte ori închipuirea ei zbura spre Paris. Şi n-ar fi crezut oricine că destăinuirea mea era firesc să surpe acel idol ? Gîndesc că se află un diavol în femeie : trecuseră atîţia ani ; nu mai dăduse niciodată ochi cu dînsul ; avea prea puţine fapte bune a-şi aminti din parte-i (după spusele tuturor) chiar de pe cînd îi era aproape ; intervenise ştirea morţii lui ; i se dezvăluise sălbatica lui lăcomie ; dar toate astea nu erau destul şi că tot îi mai păstra acelui blestemat cea mai duioasă parte a inimii ei, îl putea face să turbeze pe-un om simplu ca mine. N-am avut nicicînd multă înţelegere firească pentru patima amorului; dar aceasta lipsă de cuminţenie din partea soţiei stăpînului meu m-a dezgustat de-a binelea de toată povestea. îmi amintesc c-am oprit-o din cîntat, mustrîntl-o, pe-o slujnicuţă care bîzîia un moft copilăresc oarecare, în timp ce eram în acea dispoziţie ; această asprime m-a blagoslovit cu vrajba tuturor fustelor din casă ; lucru de care mie

puţin îmi păsa, dar care pe domnul Henry l-a amuzat foarte ; mă tot tachina cu privire la nepopularitatea ce-o împărtăşeam amîndoi. E destul de ciudat (căci maică-mea era fără îndoială una dintre cele mai bune femei de pe pămînt, iar matuşă-mea Dickson, care mi-a plătit taxele la Universitate, a fost o femeie remarcabilă) — dar niciodată n-am avut multă îngăduinţă pentru partea femeiască, poate nici multă înţelegere ; şi cum sînt departe de-a fi un bărbat îndrăzneţ, am ocolit întotdeauna femeile. Nu numai câ nu văd nici o pricina a regreta această sfială în ce ma priveşte, ci am observat în mod invariabil câ cele mai nefericite consecinţe îi urmăresc pe aceia care au fost mai puţin înţelepţi. Atîta am crezut nimerit a însemna, ca nu cumva să mă arăt nedrept faţă de doamna Henry. Şi-apoi, observaţia aceasta s-a iscat în chip firesc la examinarea scrisorii care a constituit pasul următor în trebile acestea, şi care mi-a sosit, spre sincera mea uimire, printr-o solie confidenţială, cam la vreo săptămînă după plecarea ultimului mesajer.

Scrisoare din partea colonelului (mai tîrziu Cavalerului) Burke către Dl. Mackellar.

către DI. Mackellar

Troyes en Champagne

12 iulie, 1756.

Stimate domn, — veţi fi fără îndoială surprins a primi o comunicare de la cineva care vă este atît de puţin cunoscut ; dar cu prilejul plăcerii ce am avut de a vă întîlni la Durrisdeer, v-am remarcat ca pe un tînăr de o fermă gravitate de caracter, însuşire care mărturisesc, că în admiraţia şi reverenţa mea urmează îndată după talentul înnăscut sau după spiritul cutezător şi cavaleresc al oşteanului. Pe de altă parte, am conceput interes pentru nobila familie ce aveţi cinstea a o sluji, sau (pentru a mă exprima mai corect) al cărei umil şi respectat prieten sînteţi ; iar o conversaţie ce-am avut plăcerea să întreţin cu dumneavoastră în zorii zilei mi-a rămas foarte vie în amîntire. Aflîndu-mă zilele trecute la Paris, venit în vizită din acest vestit oraş unde mă găsesc în garnizoană, am profitat

de prilej pentru a mă informa la Seniorul de B. asupra numelui dumneavoastră (pe care mărturisesc că-l uitasem) şi prezentîndu-se un prilej destul de potrivit, vă scriu pentru a vă pune în curent cu ce e nou.

Seniorul de B. (pe cînd am discutat cu dumneavoastră ultima oară despre dînsul) era, după cum gîndesc că v-am comunicat atunci, beneficiar al unei foarte avantajoase pensii din Fondul Scoţienilor. Ceva mai tîrziu i s-a dat în primire o companie şi curînd după accea a fost înaintat la conducerea unui regiment. Stimate domn, nu încerc să explic această circumstanţă, după cum nici pe aceea că eu, unul, care am călărit la dreapta unor prinţi, am fost amăgit cu doua steaguri şi trimis să I putrezesc într-o văgăună din fundul provinciei. Oricît I îmi sînt de familiare Curţile, nu mă pot împiedica a I simţi că atmosfera lor nu e prielnică pentru un ade- | vărat oştean ; iar ca să avansez prin mijloace similare. *I* n-aş putea nădăjdui niciodată, chiar de-aş fi capabil să { mă înjosesc la asemenea străduinţă. Dar amicul nostru posedă o deosebită aptitudine de a reuşi prin intermediu] doamnelor ; şi de este totul adevărat din cele ce-am auzit, dînsul s-a bucurat de o protecţiune remarcabilă. Este probabil că această s-a întors împotrix ă-i ; întrucît, cînd am avut cinstea de a-i strînge mina. era de scurtă vreme eliberat de la Bastilia. unde fusese zvîrlit în urma unei scrisori cu peceţi ; şi cu toate că acum e liber, şi-a pierdut atît regimentul cit şi pensia. Pînă la urmă, stimate domn, lealitatea unui irlandez deschis la suflet va izbuti a ţine loc dc dibăcie ; după cum sînt încredinţat ca un gentleman de onestitatea dumneavoastră va încuviinţa.

!>i acum, domnul meu, — cert fiind că Seniorul e un bărbat al cărui geniu îl admir nespus de mult

şi că. în plus, mi-e prieten — am crezut totuşi a nu greşi trimiţi n du-vă cîteva cuvinte despre totala schimbare intervenită în cariera sa ; căci. după părerea mea, omul e disperat. Vorbea, cînd l-am văzut, de-o călătorie în India (unde eu însumi am oarecare speranţă a-l însoţi pe ilustrul meu compatriot, domnul Bally) ; dar pentru aceasta, i-ar Trebui (după cîte am înţeles) mai mulţi bani decît cei de care poate dispune prompt. Poate că veţi fi auzit de un prox erb militar care spune: că-i lucru cuminte să-i faci punte de aur duşmanului care fuge ? Nădăjduiesc că vă veţi alătura părerii mele şi semnez, stimate Domn, cu respectele cuvenite milordului Durrisdeer, fiului său şi prea frumoasei doamne Durie,

Al dumneavoastră supus şi umil servitor
Francis Burke

Am dus îndată această misivă domnului Henry ; şi gîndesc că n-am avut amîndoi decît un singur gînd : că sosise cu o saptămină prea tîrziu. Am zorit sa-i trimit colonelului Burke %

un răspuns, prin care-1 rugam, de avea să-l va/a pe Senior, să-l asigure că solul său următor se va bucura de toată atenţia. Dar cu tot zorul, n-am mai avut timpul necesar să înlătur .ceea ce ne ameninţa; săgeata fusese trasă, nu putea decît să zboare. Mai că-mi vine sa mă îndoiesc de puterea providenţei (şi desigur şi de vrerea ei) de a opn mersul uuimplănlor ; şi-i ciudat să te gîndeşti cit de mulţi dintre noi pregătisem elementele acestei catastrofe, de cîtă vreme încoace, şi cu cîtă vorbă neştiuta a ceea ce împlineam.

De cînd sosise scrisoarea colonelului, aveam în odaia mea un ochean şi începusem să strecor întrebări oamenilor care lucrau moşia ; şi cum nu prea se ţineau lucrurile cine ştie cît de secrete, iar contrabanda sc făcea in ţinutul nostru şi prin violenţă şi pe furiş, dobîndisem curînd cunoaşterea tuturor semnalelor folosite, şi puteam şti aproape ora precisă cînd putea fi aşteptat un mesajer. Am spus ca-î descoseam pe lucrătorii paminturilor, deoarece cu contrabandiştii-înşişi, cuţitari puşi pe rele şi de obicei înarmaţi, nu-mi puteam niciodată călca pe inimă să am de-a face de buna voie. Intr-adevăr, după cum s-a dovedit mai apoi printr-o nefericită întîmplare, eu le eram pricina de dispreţ acestor derbedei şi scandalagii, care nu numai că mă dăruiseră cu o poreclă, ci prinzîndu-mă într-o seară pe un drumeag lăturalnic şi fiind ci cu toţii (după cum ar fi zis dînşii) cam cu chef, mă făcuseră să joc ca să-i distrez. Metoda ce-o lolosiră fu să-mi şfichiuie crunt degetele de la picioare cu lamele cuţitelor. în timp ce sirigau : „Picioarc cinstite !ᵘ ; cu toate că au mi-au lăcut un prea însemnat rău trupesc, m-au adus totuşi într-o stare de plîns — timp de cîteva zile n-am putut părăsi patul — fiind acest fapt pentru stările din Scoţia o ruşine ce nu se mai cere comentata.

S-a întîmplat în după amiaza zilei de 7 noiembrie a aceluiaşi an nefericit, să iscodesc în timpul plimbării mele, fumul unui foc de semnalizare pe ***Muckleross.*** Se apropia timpul să mă înapoiez ; dar simţisem în ziua aceea o asemenea apăsare în suflet, încît mai c-am dat buzna prin desiş pînă la marginea locului pe care oamenii de pe-aci îl numesc Craig-Head[1]. Soarele aproape că asfinţise, dar mai zăbovea o lumină mare la apus, care mi-i arătă pe cîţiva dintre tîlhari călcînd în

[1] Capul stîncos.

picioare focul lor semnalizator spre a-1 stinge; iar în golf corabia lor, poposind cu velele ridicate, lira limpede ca ancorase foarte de curînd, dar barca era deja lăsata la apă şi vîslea spre debarcaderul de la capătul păduricii lungi. Şi aceasta ştiam că nu putea însemna decît un singur lucru : sosirea unui mesager la Durrisdeer.

Mi-am înlăturat rămăşiţele spaimelor, m-am lăsat de-a- buşilea la vale pe rîpă, — un loc unde nu ma mai aventurasem niciodată pînă atunci — şi m-am ascuns printre tufişurile de pe coastă, la timp pentru a vedea luntrea ajungind la mal. Craii însuşi cîrmea, lucru neobişnuit; alături de el şedea un calator ; iar vîslaşii trăgeau anevoie la rame, fiind stingheriţi de vreo jumătate de duzină de valize, mari şi mici. Debarcarea se făcu însă la iuţeală ; curînd tot bagajul era îngrămădit pe ţărm, luntrea vîslea înapoi spre corabie, iar călătorul sta singur pe colţul de stîncă, un gentilom cu statură înaltă şi ivcltă, înveşmintat în straie negre, cu sabie la şold şi în mînă cu un bastonaş de plimbare. Stînd astfel, îşi flutura spre căpitanul Craii băţul, drept salut de rămis-bun, cu un amestec de graţie şi de ironie, care făcu să mi sc întipărească adînc în minte acel gest. x

De cum se îndepărtase luntrea cu vrăjmaşii mei juraţi, mi-am luat întrucîtva inima-n dinţi, am ieşit pînă la marginea tufărişului şi acolo m-am oprit iar, zbuciumîndu-mi-se sufletul între o şovăiala firească şi o sumbră presimţire a adevărului. De fapt, poate c-aş fi rămas acolo noaptea întreagă, zbuciu- mîndu-mă, de nu s-ar fi înturnat străinul şi, iscodindu-mă prin pîcla ce începea a se lăsa, nu mi-ar fi făcut semne, strigin- du-mi să mă apropii. I-am urmat îndemnul, cu inima ca de plumb.

— Uite aicea, domnule dragă, spuse, cu pronunţare englezească, uite nişte lucruri de dus la Durrisdeer.

Mă apropiasem îndeajuns acum, încît să-l văd bine ; era arătos la chip şi statură ; oacheş, zvelt, înalt, cu o privire iute, vioaie şi întunecată, ca a unuia ce se îndeletnicise cu bătăliile, deprins a ordona ; pe un obraz avea o aluniţă, re nu-i sta rău ; un- diamant mare îi- sticlea pc mina ; veşmin-tele, deşi într-o singură nuanţă, erau de croiala franţuzească şi de-o eleganţa extravagantă, după ultima modă ; jaboul şi manşetele plisate, mai lungi decit cele obişnuite, erau dintr-o dantela fină, de mare gingăşie, şi mă mirai cu atît mai mult să-l văd în asemenea ţinută, când abia coborîse la mal de pe o biata corabie de contrabandişti, murdară.

intre timp, mă privise şi dînsul mai bine ; apoi a zîmbit:

— Pun rămăşag, amice, rosti, că-ţi ştiu atît numele cît şi porecla. Şi straiele ce porţi ţi le-am ghicit aidoma după scrisul dumitale, domnule Mackellar.

La aceste cuvinte, am prins a tremura.

— O, continuă el, nu trebuie să ie temi de mine. Nu-ţi port ciudă pentru scrisorile plicticoase ce ini le-ai scris ; dimpotrivă, intenţionez să te folosesc destul de mult. îmi poţi spune domnul Bally ; ăsta-i numele ce nii l-am luat; sau mai bine zis (deoarece mă adresez, unei persoane care preţuieşte într-atita exactitatea) astfel mi-am prescurtat numele. Şi-acum hai, ia pe-aceea şi pe

ceastalaltă — arătînd către două dintre valize. Cam atîta vei fi dumneata în stare să duci, iar restul mai poate aştepta. Haide, nu mai pierde timp, te rog.

Glasul îi era atît de tăios, încît am izbutit, dintr-un fel de instinct, să fac ce-mi cerea — mintea fiindu-mi tot timpul rătăcită. De cum pusesem mîna pe valize, îmi întoarse spatele şi o porni înainte prin pădubricea lungă, în care începuse a se lăsa penumbra, arborii liind deşi şi dintre cei totdeauna înfrunziţi.

Eu mergeam în urmă-i, gîrbovit aproape pînă la pămînt, deşi, mărturisesc, nu-mi dam seama de povară, copleşit cum eram de grozăvia înapoierii sale şi cu gîndurile zburîndu-mi prin cap cu iuţeala suveicii.

Brusc, am pus valizele jos şi am stat locului. El a întors capul şi m-a privit.

— Ei ? a întrebat.

— Dumneavoastră sînteţi Seniorul de Ballantrae ?

— Fiţi drept cu mine, zice el, şi recunoaşteţi că n-am pregetat să mă dau în vileag agerului domn Mackellar.

— Şi, pentru numele lui Dumnezeu ! am strigat eu, ce vă aduce încoace ? Intoarceţi-vă înapoi,, cît mai e timp !

— Mulţumesc, mi-a răspuns. Stăpînul dumitale a ales calea asta, nu eu, dar devreme ce-a făcut alegerea, trebuie să suporte urmarea (şi dumneata deopotrivă). Şi-acum ridică-mi lucrurile astea pe care le-ai aşezat într-un loc plin de noroi, şi vezi-ţi de treaba pe care ţi-am dat-o.

Acum însă nici prin gind nu mai îmi trecea sa mă supun { m-am dus drept către dînsul.

— Dacă nimic nu vă poate îmboldi sa vă înapoiaţi, i-am spus —, deşi cert e că, faţă de toate împrejurările, orişice creştin, ba chiar orice gentilom ar pregeta să meargă înainte...

— Va exprimaţi foarte agreabil, a intervenit el.

— Dacă nimic nu vă poate îmboldi să vă înapoiaţi, am continuat, există totuşi nişte forme de bună-cuviinţă ce trebuiesc rcspectate. Aşteptaţi aici cu bagajul dumneavoastră şi cu mă voi duce înainte şi voi pregăti familia. Tatăl dumneavoastră e un om bătrin şi.... m-am poticnit, există totuşi nişte forme de bună-cuviinţă cc trebuiesc respectate.

— într-adevăr. a spus el, cu cît îl cunoşti mai îndeaproape, domnul Mackellar are mai multe virtuţi. Dar ascultă aicea, omule, şi înţelege o dată pentru totdeauna — îţi pierzi timpul cu mine, din calea mea nimic nu mă poate abate.

— A ! am exclamat eu. Aşa ? Vom vedea, atunci !

Şi, lăsîndu-l, am luat-o la fugă spre Durrisdeer. Dînsul a încercat să mă prindă şi a strigat cu mînie, iar apoi mi se pare că l-am auzit rîzind, şi după aceea sînt sigur că m-a urmărit un pas, doi. şi (după cum bănuiesc) a renunţat. Un lucru e însă sigur, că doar un minut-două mai tîrziu, ajunsesem la uşa conacului cel mare, gîfîind de mai să mă înăbuş, dar singur. Am urcat glonţ scara, am dat buzna în sală şî m-am oprit în faţa familiei adunate, fără a putea să scot o vorba ; dar pesemne ca povestea ce-o aveam a spune mi-era scrisă pe chip, căci cu toţii s-au sculat de la locurile lor şi-au rămas cu privirile pironite asupra-mi. ca vrăjiţi.

— A venit dînsul, am gîfîit în cele din urmă.

— Dînsul ? a repetat domnul Henry.

— Chiar dînsul, am adeverit.
— Fiul meu ? a strigat milordul. Ce băiat imprudent, ce imprudent ! Vai — nu putea sta acolo unde era în siguranţă ?
Doamna n-a scos o vorbă ; şi nici eu n-am privit-o, de ce, nu prea ştiu.
— Bine, a spus domnul Henry răsuflînd adine — şi unde este ?
— L-am lăsat m păduricea lungă, i-am răspuns.
— Du-mă la dînsul, a zis.

Şi ani ieşit amîndoi, fără ca cincva sa mai scoată o vorba ; iar pe la mijlocul luminişului presărat cu pietriş, l-am intîl- nit pe Senior, venind in pas de plimbare spre noi, lluicrînd în mers ţi şlichiuind aerul cu bastonul. Mai era inca destulă lumină deasupra capetelor noastre incit sa recunoşti chipul unui om, chiar dacă nu-l puteai ceti limpede.

— A ! Iacov, zise Seniorul, iată dar ca Esau s-a întors.

— James, a spus domnul Henry, pentru numele lui Dumnezeu, numeşte-mă cu numele meu. N-am sa pretind ca-s mulţumit a te vedea ; dar a* fi bucuros să-ţi pot spune un cît mai cordial bun-venit în casa strămoşilor noştri.

— Ori în casa mea ? Ori într-a ta ? zise Seniorul. Ce ţi-a stat pe buze întîi ? Dar asta-i o bubă veche, degeaba o zgîn- dărim. Dc n-ai vrut să împărţi cu mine aflîndu-mă la Paris, nădăjduiesc totuşi că anevoie îi vei tăgădui fratelui tău mai mare un colţ lîngă vatră, la Durrisdeer.

— Astca-s vorbe foarte de prisos, a răspuns domnul Ilenry. Şi iu înţelegi de minune tăria poziţiei tafe.

— Cum să nu, cred că da, a ripostat celălalt, rîzînd scurt. Şi cu asta, putem spune c-a luat sfîişit întrevederea fraţilor,
deşi nici o clipă nu-şi atinseseră mîinile ; căci la acele vorbe Seniorul s-a întors către mine şi mi-a poruncit sa-i aduc bagajul.

ha rindu-mi, m-am întors către domnul Henry, aştcptînd confirmarea poruncii — poate cu oarecare sfidare.

— Atîta timp cît Seniorul e aci, domnule Mackellar, îţi voi fi foarte îndatorat sa consideri dorinţele sale ca şi pe-ale mele, a spus domnul Henry, şi a adăugat: Dar te deranjăm necontenit ; vrei să fii atît de bun să trimiţi pe unul dintre servitori ?, apăsînd asupra acestui ultim cuvînt.

De avea vreun înţeles acest fel de-a vorbi, îl avea desigur pe-acela de a-1 dojeni pe străin ; dar într-atît de drăcească era neruşinarea acestuia, încît întoarse situaţia precum o dorea dînsul.

— Vei fi oarte într-atîta om de rînd încît să-ţi spui : „acu pot s-o şterg* ? întrebă încetişor, scrutîndu-mi faţa cu o privire piezişă.

De-ar fi fost în joc un regat, nu m-aş fi putut bizui să-i răspund ; chiar şi să chem un servitor mi-era peste putinţă ; preferam a-1 sluji pe-acest om decît a vorbi; şi am întors
capul tăcind şi m-am dus inlăuntrul păduricii lungi, cu inima plină de mînie şi disperare. Era întuneric sub arbori, iar eu mergeam înainte, uitînd după ce treabă venisem, pînă cînd, cît p-aci să-mi rup fluierul

piciorului izbindu-mă de geaman- dane. Apoi am băgat dc scama un lucru ciudat; de unde mai înainte le dusesem pe amîndouă şi-abia băgasem de seamă, acum tot ce puteam face era s-o scot la cap cu unul. Şi cum aceasta mă sili la două drumuri, am lipsit din sală un timp mai îndelungat.

Cînd am ajuns acolo, scena de bun-sosit se terminase de mult ; se şi aşezaseră cu toţii la cină ; şi printr-o nebăgare de seamă care-mi puse degetul pe rană, sc uitase de locul meu. Văzusem o faţă a întoarcerii Seniorului meu ; aveam acum s-o văd pe cea de-a doua. Dînsul fu cel dintîi care observa ca intrasem şi ca stam mai îndărăt, oarccum necăjit. Sări de pe scaun:

— la te uită că am luat locul bunului Mackellar a strigat ; John, pune alt tacîm pentru domnul Bally ; credeţi-mă, nu vreau să stingheresc pe nimeni, şi masa voastră-i destul de mare pentru toţi.

Mai că nu-mi venea să-mi cred urechilor, şi nici simţurilor, cînd mă luă de umeri şi mă împinse, rîzînd, pe scaunul meu, cu asemenea glas afectuos şi şăgalnic îmi vorbea. Iar pe cînd John punea alt tacîm pentru dînsul (lucru pentru care stărui), se duse şl se razimă de jilţul tatălui său şi-şi coborî privirea asupră-i, iar bătrînul se întoarse şi ridica ochii spre tecioru- sau, c-o asemenea firească duioşie de amîndoua părţile, ineît îmi venea să duc mîna la cap de mirare.

Dar totul era desăvîrşit. Nici o vorba aspră nu-i ieşea din gură, nici o ironie nu ı se ivi pe buze. înlăturase pînă şi tăiosul accent englezesc şi vorbea cu blîndul grai scoţian, care da preţ cuvintelor afectuoase, şi cu toate că purtarea sa avea o graţioasă eleganţă, — foarte străină obiceiurilor noastre de la Durrisdeer — era totuşi o curtoazie simplă, ce nu ne ruşina, ci ne măgulea. Intr-adevăr, tot ce făcu, cît ţinu masa, — fie că ciocnea paharul cu mine, cu un respect remarcabil, fie că întorcea capul, spre a-i spune lui John o vorbă plăcută, sau că-i mîngîia mîna lui taică-său, sau pornea a povesti istorioare voioase din peripeţiile sale, sau evoca, fericit, întîmplări din trecut — tot ce făcea era atît de potrivit, el însuşi atît de chipeş, încît nu prea mă prindea mirarea că milordul şi doamna Henry şedeau în jurul mesei cu feţe radioase sau că, îndărătul nostru, John ne servea cu lacrimi pe obraz.

De îndată ce se sfîrşi cina, doamna Henry se sculă spre a se retrage.

— Înainte n-aveai obiceiul asta, Alison, a spus el.

— Acum îl am, a răspuns dînsa ; ceea ce ştiam cu toţii că-i un neadevăr, — şi-ţi voi spune noapte bună, James, şi bun-venit dintre morţi — adăugă, cu glas scăzut şi tremurător.

Biet domnul Henry, care avusese un rol cam ingrat de-a lungul serii, fu mai afectat ca

oricînd ; bucuros a o vedea pe nevastă-sa retrăgîndu-se şi totuşi pe jumătate contrariat cînd se gîndi la pricina acestui lucru, iar în clipa următoare zdruncinat deabinelea de fervoarea graiului ei.

La rîndu-mi, gîndii că eu, unul, eram acum de prisos ; şi mă furişam în urma doamnei Ilenry, cînd Seniorul dete cu ochii de mine.

— Se poate, domnule Mackellar ? făcu, iau asta aproape ca o lipsă de prietenie. Nu te pot lăsa să pleci; ar fi să te porţi ca faţă de-un străin cu fiul cel rătăcit; şi îngăduie-mi să-ţi amintesc unde — chiar în casa tatălui său ! Haide, vino şi şezi colea, şi mai bea un pahar cu domnul Bally.

— Aşa-i, aşa-i, domnule Mackellar, a spus şi milordul, nu trebuie să ne purtăm ca faţă de-un străin- nici cu dînsul nici cu dumneata. I-am spus băiatului meu, adăugă, luminîndu-i-se glasul ca de obiceiu cînd rostea aceste vorbe, cît de mult preţuim prieteneştile dumitale servicii.

încît am şezut acolo, tăcut, pînă la ora obişnuită şi mai că m-aş fi putut amăgi asupra firii acelui om, fără de-un episod în care perfidia sa apăru prea limpede.

Iată episodul — în privinţa căruia (după cele ce ştim despre întîlnirea dintre fraţi) cititorul va reflecta singur. Domnul Henry şezînd cam posomorit (deşi îşi da toata silinţa să facă faţă situaţiei în faţa milordului) iată că Seniorul sare în picioare, ocoleşte masa şi-l bate pe umăr pe frate-sau.

— Haide, haide, *Hairry băiatule,* zice, cu-n accent tărăgănat cum îl vor fi avut amîndoi în copilărie, nu trebuie să fi abătut fiindcă s-a întors acasă frate-tău. Totul e-al tău, fireşte, fără-ndoială, şi nu-ţi port pică de fel. Nici tu nu-mi purta pică pentru locşorul meu la vatra tatii.

— t prea adevărat asta, Henry, zise atunci şi bătrînul mi* lord. cam încruntîndu-se, ceea ce rar i se întîmpla. Fost-ai tratele ccl mare din parabolă in înţelesul cel bun ; vezi şi te fereşte de celălalt înţeles.

— L lesne ca eu s-apar vinovat, zise domnul Henry.

— Cine-ţi găseşte vină ? a strigat milordul, după cum gîn- dii, loarte aprig pentru un bărbat blajin ca dînsul. Ţi-ai cîştigat gratitudinea mea şi a fratelui tău de mii de ori | poţi să te bizui pe îngăduinţa lui ; să-ţi fie dcajuns.

— Aşa-i, Harry, poţi să te bizui pe îngăduinţa mea, întări Seniorul; iar mie mi s-a părut că domnul Henry l-a privit atunci cu un fel de sălbăticie în ochi.

Asupra întregii jalnice poveşti care-a urmat, patru întrebări mi-am pus la timpul acela şi mi le pun încă şi-acum : Era oare omul acesta îmboldit de un resentiment anume împotriva domnului Henry ? ori de ceea ce considera dînsul a fi prielnic intereselor sale ? ori de-o plăcere-n cruzime, cum o înfăţişează mîţele, şi cum ne spun teologii c-o are diavolul ? ori de ceea ce ar fi numit dînsul iubire ? Părerea mea de om de rînd, zăboveşte printre cele trei dintîi temeiuri j dar poate că la obîrşia purtării sale era cîte un element din toate. De pildă : vrăjmăşia faţă de domnul Henry ar lămuri felul odios în care-l trata cînd erau singuri ; foloasele în vederea cărora venise, ar fi putut explica atitudinea lui cu totul deosebită faţă de stăpînul casei ; acelaşi

mobil, colorat de-un grăunte de intenţii galante, grija sa de-a fi în raporturi bune cu doamna Henry ţ iar plăcerea în răutate de dragul răutăţii, osteneala ce şi-o da necontenit de-a amesteca şi-a dezbina aceste linii de conduita.

în parte fiindcă eram foarte făţiş prietenul stăpînului meu, în parte fiindcă în scrisorile ce-i trimisesem la Paris, îmi luasem uneori libertatea de-a obiecta, omul acesta mă cuprindea şi pe mine în diavoleasca-i joacă.

Singur cu mine, ma persecuta cu batjocuri • faţă de familie, mă trata cu cea mai mare bunăvoinţă familiară. Asta nu numai că era penibil în sine, nu numai că mă punea într-una într-o poziţie falsă, dar avea şi un element insultător de ne- descris. Că mă lăsa astfel în afara prefăcătoriei sale, ca şi cum pînă şi mărturia mea ar fi fost prea de dispreţuit ca sa fie luată în consideraţie, îmi învenina sîngele. Dar ce însemna

asta pentru mine, nu merita a retine atenţia. Doar notez aci acest lucru ; şi în primul rînd pentru motivul c-a avut o singura urmare bună : aceea de a ma face sa simt mai degrabă martiriul domnului Henry.

Povara cea mare dînsul o purta. Cum ar fi putut răspunde avansurilor făcute în public, ale unuia care nu pierdea nicicînd prilejul de a-l batjocori cu răutate între patru ochi ? Cum ar Fi putut întoarce zimbetul prefăcutului şi insultătorului ?

Era condamnat să pară răuvoitor. Era condamnat Ia tăcere. De-ar fi fost mai puţin mindru, de-ar fi vorbit, cine ar fi dat crczarc adevărului ? Calomnia ce-o punea în scenă Seniorul fusese elicace ; milordul şi doamna Henry erau zilnic martori a ceea cc se petrecea ; ei ar fi putut jura în faţa unei curţi de judecată ca seniorul era un model de blindeţe îngăduitoare, iar domnul Henry un exemplu de pizmă şi ingratitudine. Şi uri te precum ar *f*\ părut la orişicine, aceste năravuri păreau înzecit de urîte la domnul Henry ; căci cine putea uita că Seniorul era în primejdie de a-şi pierde viaţa şi că îşi şi pierduse iubita, rangul şi averea ?

— Henry, mergi să călăreşti cu mine ? il întrebă într-o zi Seniorul.

Iar domnul Henry, care toată dimineaţa fusese împuns de acel om, răspunse cu bruscheţe :

— Nu, nu mergj

— Cc mult doresc uneori să tc văd mai prietenos, rosti celălalt cu melancolie.

Dau aceasta ca o pilda ; dar asemenea scene se întîmplau necontenit. Nu-i de mirare că domnul Henry purta vina; nu-i dc mirare că eu însumi într-atita m-am frămîntat, pînă am dat într-un soi de friguri cu gălbinare ; ba chiar şi numai cînd mi-aduc aminte, îmi simt sîngele învcninîndu-se. Sigur, nicicînd pe lumea aceasta nu se văzu o născocire mai diavolească ; intr-anta de perfidă, într-atît de simplă, într-atît de cu neputinţă de combătut. Şi totuşi, gîndesc iarăşi, gîn- desc mereu, doamna Henry ar fi putut citi printre rînduri *ţ* ar fi putut cunoaşte mai bine firea soţului ei, după atîţia ani de căsnicie, ar fi putut stăpîni sau cuceri încrederea lui. Şi bătrînul milord de asemenea — acest gentilom foarte vigilent — unde îi era tot simţul de observaţie < Dar, una la mină — înşelătoria era împlinită de un mare maestru şi l-ar

fi putut amăgi şi pe-un înger ; şi-apoi (întrucît o priveşte pe doamna Henry) eu, unul, am observat că nu există oameni mai depărtaţi unul de altul ca acei căsătoriţi şi înstrăinaţi totodată, de parcă ar fi atît de îndepărtaţi în spaţiu încît nu-şi pot auzi glasul, sau de parcă n-ar vorbi aceeaşi limbă.

în al treilea rînd (şi asta priveşte pe amîndoi accşti martori) dînşii erau orbiţi de-o părtinire de mult înrădăcinată. Iar în al patrulea rînd, primejdia în care era presupus a se afla Seniorul (spun presupus — şi veţi afla în curînd de ce —) făcea să pară cu atît mai lipsit de mărinimie faptul de a-1 critica ; şi ţinîndu-i într-o neîntreruptă duioasă grijă pentru viaţa sa, îi orbea şi mai pe deplin faţă de năravurile lui.

în acest timp mi-am dat eu cel mai limpede seama de importanţa manierelor, şi am ajuns să depling simplitatea purtărilor mele. Domnul Henry avea însuşirile esenţiale ale unui gentilom ; cînd era mişcat, sau îmboldit de vreo împrejurare, ştia să se poarte cu demnitate şi spirit ; dar în treburile de toate zilele (în van am nega-o), nu reuşea a fi decorativ. Seniorul (pe de altă parte) nu făcea o mişcare, să nu-1 pună într-o lumină avantajoasă. încît se întîmpla astfel că atunci cînd unul apărea graţios şi agreabil, iar celălalt dezagreabil, fiece gest inconştient al mădularelor lor, părea să proclame acel caracter. Şi nu numai atît; ci cu cît domnul Henry se zbatea şi se încîlcea mai afund în mrejele fratelui său, cu atît mai stîngaci şi mai necioplit devenea ; iar cu cît mai mult îşi gusta Seniorul plăcerea-i haină, cu atît mai fermecător şi mai surîzîtor îşi urma calea ! încît urzeala, prin însăşi întinderea şi desfăşurarea ei, propăşea şi se întărea.

Unul dintre meşteşugurile acelui om, era de-a se folosi de primejdia în care (după cum am spus) se presupunea c-ar fi. Povestea despre acea primejdie celor ce-1 iubeau, cu un blînd ton şăgalnic, care o făcea şi mai înduioşătoare. Faţă de domnul Henry o folosea ca pe o cruntă armă pentru injurii. îmi amintesc cum a pus degetul în ochiul ccl gol din vitraliul pictat, într-o zi pe cînd ne aflam laolaltă, singuri noi trei, în sala cea mare.

— Pe-aici a zburat guineea ta norocoasă, lacove ! a zis.

Şi cînd domnul Henry i-a răspuns doar cu o privire întunecată, a adăugat:

— O ! nu e nevoie să priveşti cu atîta răutate neputincioasa, buna mea muscă. Poţi scăpa de păianjenul tău cind pofteşti. Cîtă vreme — o, Doamne —, vei mai răbda ? Cînd o s-ajung să te exasperez îndeajuns încît să te poţi preface într-un denunţător, frate scrupulos ? E unul dintre lucrurile care-mi inspiră interes, în fundătura asta searbădă* Mi-a plăcut totdeauna să experimentez.

Domnul Henry continua să-l privească ţintă, cu fruntea întunecată, schimbîndu-i-se doar culoarea feţei; şi în cele din urmă Seniorul izbucni în rîs şi-l bătu pe umăr, zicîndu-i „cîine morocănos". Atunci stăpînul meu a sărit înapoi, cu un gest care mi s-a părut încărcat de primejdie, şi trebuie să presupun că şi Seniorul a avut acelaşi glnd ; căci arăta un picuşor zăpăcit şi nu-mi amintesc ca de atunci să mai fi pus mîna pe domnul Henry. Dar cu toate că, într-un cliip sau altul, mereu avea pe limbă primejdia în care se afla, eu îi găseam purtarea ciudat de imprudentă — şi începusem a gîndi că Guvernul, care pusese un preţ pe capul său, adormise de-a binelea. Nu voi nega că mă ispitea dorinţa de a-1 denunţa ; dar două gînduri mă reţineau : unul, că de avea să-şi sfîrşească viaţa pe un eşafod onorabil, acest om va rămîne pe veci un sfînt în mintea lui taică-său şi în a soţiei slăpînului meu ; iar celălalt, că de-aş fi eu într-un chip oarecare amestecat în aceasta treabă, era probabil ca domnul Henry să nu scape de răsfrîn- gerea suspiciunilor asupră-i. Iar între timp, duşmanul nostru pleca şi venea, mai mult decît aş fi crezut cu putinţă ; se flecărea în tot ţinutul că este iarăşi acasă — şi totuşi nu se atingea nimeni de dînsul.

Dintre toţi aceşti inşi atît de numeroşi şi atît de feluriţi, cărora le era cunoscută prezenţa sa, n-avea nici unul cîtuşi de puţină lăcomie — cum ziceam eu înciudat — sau cîtuşi de puţină lealitate ; şi omul ncsiru calarea colo şi colo, fiind, faţă de rămăşiţele vechii sab nepopularităţi, din plin mai binevenit decît domnul Henry, iar dinspre partea contrabandiştilor, în mult mai mare siguranţă decît mă aflam eu.

E drept că avea şi dînsul o supărare ; şi pe aceasta, întru- cît fu pricina unor grave urmări, trebuie acum s-o relatez.

Cititorul n-o va fi uitat pe Jessie Broun ; ea-şi ducea viaţa mai mult prin tagma contrabandiştilor ; însuşi căpitanul Craii era unul dintre intimii ei ; şi dînsa primise de timpuriu veste» prezenţei Ia conac a domnului Bally. După părerea mea. femeia încetase de mult a se sinchisi cît de cît de persoana Seniorului ; dar îşi făcuse un obicei din a stabili mereu o legătură între persoana ei şi numele Seniorului. Acesta era temeiul tot teatrului pe care-1 juca ; încît acum că dînsul se întorsese, ea credea că i se cuvine să dea mereu tîrcoale împrejurimilor Durrisdeerului.

Mai niciodată n-apuca Seniorul să iasă, fără ca sa fi stat la pîndă. să-l aştepte — o apariţie

scandaloasa lemeia asta; rareori nebătutâ, îl intiinpina pătimaşă, zicindu-i ..mindreţea ei de flăcău“ debitind poezioare de-alc negustorilor cu traista şi, după cum mi s-a povestit, chiar străduindu-se a plinge de gîtul lui. Mărturisesc că îmi frecam mîinile de bucurie cînd auzeam de această persecuţie, dar Seniorul care-i asuprea în- tr-atît pe alţii, era el însuși cel mai puţin răbdător dintre oameni. S-au petrecut scenc bizare ııı timpul acestor tactici. Unii spun că dînsul ar li croit-o cu bastonul şi ca Jessie a recurs la armele ei ştiute — pietrele. Cert este cel puţin că dînsul i-a făcut căpitanului Craii, faţă de martori, propunerea formală de a o momi pe corabie, ameţită şi a pune să-i spargă ţeasta femeii âşteia şi că această propunere fu refuzată de către căpitan cu o vehemenţă neobişnuită. Iar pînă la urmă. Jessie a rămas victorioasă. S-au adunat bani, a avut loc o întrevedere cu prilejul căreia falnicul meu gentilom a trebuit să consimtă a fi sărutat şi stropit cu lacrimi ; iar femeia a fost instalată într-un cadru prielnic, undeva prin părţile Solwayului, într-un loc al cărui nume l-am uitat şi despre care nu mai ştiu decît că era frecventat de nişte persoane cum nu se poate mai dubioase.

Dar am anticipat întîmplările. La un momenat dat, cînd Jessie se ţinuse scai de dînsul doar scuriă vreme, Seniorul vine la mine în cancelaria intendentului şi, cu mai multă curtenie ca de obicei, îmi spune :

— Mackellar, e o blestemată de fetişcană nebuna care tot vine pe aici. Eu însumi nu prea pot lua măsuri în chestia asta, şi de aceea mă adresez dumitale. Fii bun şi fă dumneata ce trebuie ; oamenii de pe moşie să lase poruncă strictă în tot locul ca să fie alungată fetişcana cînd se apropie.

— *Sir,* am răspuns eu, tremurînd puţintel, treburi de soiul acesta murdar rezclvaţi-vi-le singur.

tCft

LI n-a răspuns nimic şi a ieşit din odaie.

In 'curînd veni domnul Henry.

— Ce aflu ! a strigat. De parcă n-ar fi destule — trebuie sa mai imi sporeşti şi dumneata necazurile. Se pare că l-ai insultat pe domnul Bally !

— Binevoiţi a cunoaşte, domnule Henry, am răspuns, că .dînsul e cel care m-a insultat şi-după cîte cred, foarte tare.

Dar poate că n-ani ţinut seama de situaţia dumneavoastră cînd am ripostat ; iar dacă altfel veţi gîndi cînd veţi afla totul, dragul meu stăpîn, este destul să spuneţi o vorbă. Pentru dumneavoastră m-aş supune în orice privinţă, chiar şi căzind în păcat. Mă ierte Dumnezeu !

Şi-apoi i-am spus ce se întîmplase.

Domnul Henry a zimbit pentru sine — un zîmbet înverşunat cum n-am mai văzut.

— Foarte bine. ai lacut exact ce trebuia, a zis. Să se sature pînă-n git de drăguţa lui de Jessie Broun.

Şi apoi, isciidindu-1 pe Senior pe-alară, deschisc fereastra şi strigîndu-1 pe numele de domnul Bally. îi ceru să poftească sus, ca să-i spuie o vorba.

— James, zise. după ce vrăjmaşul nostru intrase şi închisese uşa înapoia sa (privindu-mă cu-n zîmbet de parc-ar fi gîndit că acum aveam să fiu umilit) — ai venit la mine cu o plîngere împotriva domnului Mackellar, pe care am cercer tat-o. Nu-i nevoie să-ţi spun că oricînd aş lua drept bun cuvîntul lui faţă de al tău ; căci sîntem singuri şi voi folosi întrucîtva libertatea pe care ţi-o iei tu. Domnul Mackellar este un om ales, pe care eu il preţuiesc, şi trebuie să te stră- duieşti. atîta vreme cît eşti sub acest acoperiş, să nu mai intri în nici un fel de conflict cu unul pe care-l voi susţine, cu orice preţ cu putinţa din partea mea şi-alor mei. Cît despre însărcinarea cu care ai venit la dînsul, trebuie să te eliberezi singur de urmările cruzimii tale, şi nici unul dintre slujbaşii mei nu va fi cîtuşi de puţin lolosit într-un asemenea caz.

— F vorba, cred, de slujbaşii tatălui meu, a zis Seniorul.

— Du-te la dînsul cu povestea asta, a ripostat domnul Henry.

Seniorul a pălit foarte tare. A îndreptat un deget către mine.

— Vreau ca acest om să fie concediat, a zis.

— N-are să fie, a răspuns domnul Her.ry.

— Vei plăti cam scump pentru asta, a ameninţat Seniorul.

— Atît de scump am şi plătit pentru un frate rău, i-a răspuns domnul Henry, încît sînt lipsit pînă şi de temeri. N-a mai rămas nici un loc unde mă poţi lovi.

— Am să-ţi arăt eu şi asta, zise Seniorul şi ieşi cu pas domol din odaie. »

— Ce-o să mai scornească acum, Mackellar ? a strigat domnul Henry.

— Lăsaţi-mă să plec, am spus eu. Dragul meu stăpîn, lă- saţi-mă să plec ! De pe urma mea nu vă puteţi aştepta de-aci înainte decît la noi necazuri.

— Vrei să mă laşi singur de tot ? a zis el.

N-am rămas multă vreme nelămuriţi asupra noului sistem de atac. Pînă în ceasul acela, Seniorul jucase faţă de doamna Henry rolul unui personaj foarte rezervat; evita cu tot dinadinsul a fi singur cu ea, ceea ce eu luam drept un efect al bunei-cuviinţe, însă acum consider a fi fost un meşteşug foarte viclean ; n-o întîlnea, s-ar putea spune, decît în timpul meselor ; şi cu asemenea prilej se purta ca un frate afectuos. Pînă în acel ceas se poate spune ci mai de loc nu intervenise direct în relaţiile dintre domnul Henry şi soţia sa ; în afară de faptul că manevrase astfel încît îl îndepărtase foarte mult de bunăvoinţa ei.

Acum toate astea aveau să se schimbe — dar dacă într-ade- văr din răzbunare ori fiindcă se plictisise de Durrisdeer şi căuta o distracţie — cine în afara Satanei ar putea şti cu certitudine ?

în tot cazul, din ceasul acela începu asedierea doamnei Henry, urmărită cu atîta dibăcie, încît soţul ei trebuia să asiste în tăcere, şi nu prea ştiu dacă ea însăşi îşi dădea seama. Introducerea o făcu, aparent din întîmplare, în chip de paralelă. Conversaţia se abătuse, ca adesea, asupra exilaţilor aflători în Franţa ; şi lunecă firesc spre cîntecele lor.

— Dacă vă interesează capitolul ăsta — zise Seniorul, e unul care mie mi-a părut totdeauna foarte mişcător. Versurile sînt necioplite, dar mie, poate din pricina situaţiei mele, totdeauna mi-au mers la inimă. E presupus a fi cintat, trebuie sa vă spun, de iubita unui exilat şi înfăţişează poate nu atît ce gîndeşte ea cu adevărat, cît ce nădăjduieşte de la dînsa el, bietul, acolo-n depărtări străine ! Şi aci Seniorul a suspinat. Vă asigur că-i un spectacol înduioşător cînd vreo douăzeci de vlăjgani irlandezi, cu toţii dintre străjile de rînd, se pornesc a-1 cînta — şi cînd ii vezi cum lăcrimează cîntînd, îţi dai seama cît îi atinge unde îi doare. Cîntecul e aşa, tată, zise, luîndu-1 în chip dibaci pe milord drept ascultătorul său — şi de nu voi izbuti să-l cint pînă la capăt, gîndiţi-vă că la (el ar păţi oricare dintre noi, exilaţii.

După această introducere, intonă aceeaşi melodie pe care-o auzisem fluierată de colonel; dar acum îi auzeam şi cuvin- telc, rustice într-adevar, dînd însă glas în chip foarte mişcător dorurilor unei biete fete al cărei iubit e în surghiun ; mai ţin încă minte şi-acum cuprinsul (poate aproximativ) al uneia din strofele acelui cîntec :

Ah, fusta-n roşu mi-oi vopsi,
Cu flăcăul meu drag oi merge-a cerţi,
Zică ai met că mai bine-aş muri,
Ah, Willie s-ascunde prin trestii!

Cinta bine, chiar şi cîntecul însuşi; dar şi mai iscusit ştia sa-1 interpreteze.

I-am auzit pe unii actori vestiţi, cînd în teatrul din Edin- burgh nu vedeai om să nu plîngă ; era adevărată minune sa asişti la aşa ceva ; dar nu mai mare minune decît cum mînuia Seniorul, ca un instrument muzical, această mică baladă şi sentimentele celor ce-1 ascultau. Ba părea atît de copleşit încît nu mai putea inainta, ba parea să-şi învingă durerea ; cuvintele şi melodia parcă se revărsau din însăşi inima lui şi din însuşi trecutul lui, pentru a ţinti deadreptul către doamna Henry. Iar arta sa mergea şi mai departe, căci atingea totul cu atîta gingăşie încît părea cu neputinţă să-l suspectezi de-o urmă de premeditare ; şi-atît de departe era de-a face paradă de emoţie, încît ai fi jurat că se sileşte a fi calm. Cînd sfîrşi, ramaserăm cu toţii cîtava vreme tăcuţi; alesese penumbra asfinţitului, încît nimeni nu vedea lămurit faţa celuilalt; dar parcă încetase orice suflare ; doar lordul bătrîn tuşi încetişor. Cel dintîi care se mişcă fu cîntăreţul; «ari brusc şi tăcut în picioare şi prinse a se preumbla tăcut de colo pînă colo prin capătul cel îndepărtat al sălii, locul obişnuit al domnului Henry. Noi eram presupuşi a bănui ca se lupta acolo sa-şi înăbuşe rămăşiţele emoţiei. Căci curînd se întoarse şi se lansă într-o investigaţie asupra caracterului irlandezilor (totdeauna atît de greşit înţeleşi şi pe care dînsul îi apăra) ; încît încă mai înainte de a se aduce luminile, conversaţia noastră se desfăşura în tonul obişnuit. Dar chiar şi atunci, îmi părea că obrazul doamnei Henry era niţeluş palid, şi încă ceva — dînsa se retrase aproape de îndată.

Cel de-al doilea semn al schimbării de tactica fu un prieteşug pe care acest diavol viclean îl porni cu nevinovata domnişoară Katharine ; erau veşnic laolaltă, mîna în mină precum doi copii, ori dînsa căţărată pe genunchii lui. Asemenea tuturor faptelor sale diavoleşti, şi aceasta rănea în mai multe chipuri. Era ultima lovitură pentru domnul Henry, să-şi vadă copilaşul înstrăinat împotrivă-i, îl făcu aspru cu biata făptură nevinovată, ceea ce iarăşi îl mai coborî cu o treaptă in preţuirea nevesti-si şi (în cele din urmă), fu o trăsătură de unire între doamnă şi Senior. Subt această înrîurire, vechea lor rezervă se topea zi de zi. Curînd urmară plimbările prin păduricea lungă, statul de vorbă în pavilionul cu cea mai frumoasă privelişte şi mai ştiu eu ce altă duioasă familiaritate. Sînt convins că doamna Henry, ca şi multe alte femei de treabă, se simţea cu conştiinţa integră, dar poate că izbiuea asta, mai închizînd ici colo un ochi. Căci chiar şi pentru un observator atît de neatent ca mine, se vădea limpede că sentimentele ei binevoitoare erau de-o natură mai emoţionanta decît afecţiunea de soră. Nuanţele glasului ei deveniseră mai multiple, avea în privire o lumină şi-o dulceaţă, era mai blîndă şi drăguţă cu noi toţi, chiar şi cu domnul Henry, chiar şi cu mine ; îmi părea ca toată fiinţa ei emână o calmă, melancolică fericire.

Să asiste într-una la asta — ce chin pentru domnul Henry ! însă tot aceasta ne-a adus în cele din urmă eliberarea, după cum voi spune curînd.

Ţinta şederii Seniorului nu era mai aleasă (oricît ar fi poleit-o ei) decît să

stoarcă bani. Nutrea un oarecare proiect cu privire la o avere de dobîndit în Indiile franceze, după cum îmi scrisese Cavalerul ; şi suma necesară în acest scop »?ra ceea ce venise el să caute. Pentru restul familiei asta însemna ruina; însă milordul, în părtinirea-i de necrezut, stăruia me-

Teu să i se acorde. Familia se micşorase într-atît (în fapt nu mai erau alţii de-acelaş neam decît tatăl şi cei doi Iii) încît devenea posibil a se abate de la prevederea de moşteni re-ina- lienabilă şi a se înstrăina o porţiune din domeniu. Şi la consimţirea acestui lucru fu adus domnul Henry — mai întîi prin aluzii, iar mai apoi prin presiune lăţişa. N-ar fi faci[1].t-o niciodată, sînt convins, de nu s-ar fi aflat sub povara obidei *;e-l chinuia. De n-ar fi fost nerăbdarea sa pătimaşă de a-şi vedea fratele plecat, nu s-ar fi îndepărtat astfel de simţirea sa proprie şi de tradiţiile neamului său. Chiar şi aşa, el le vîndu scump consimţămîntul, grăind cel puţin de data asta deschis şi arătîndu-le în adevărata ei lumină această treabă mîrşavă.

— Luaţi aminte, spuse, că-i o nedreptate faţă de liul ce s-.u putea să-l am cîndva.

— Dar nu este probabil sa-l ai, ripostă milordul.

— Dumnezeu ştie ! făcu domnul Henry. Doar considerind cumplita poziţie falsă în care mă aflu faţă de fratele meu şi faptul că dumneavoastră, milord, îmi sînteţi părinte, şi aveţi dreptul a-mi porunci, îmi pun semnătura pe această hîrtie. Dar mai întîi voi spune un singur lucru : am fost constrîns, într-un chip iipsit de mărinimie ; şi prima oară cînd veţi mai fi ispitit, milord, să-i asemuiţi intre dînşii pe feciorii dumneavoastră, vă rog să vă amintiţi ce^am făcut eu şi ce-a făcut dînsul. După fapte este drept a se judeca.

N-am văzut om mai stînjenit ca milordul în acea clipă ; pînă şi-n obrajii săi veştezi năvăli sîngele.

— Gîndesc că nu-i un moment foarte cuminte ales, pentru a te plînge Henry. Scade meritul mărinimiei tale.

— Nu vă amăgiţi, milord, răspunse domnul Henry. Această nedreptate n-o fac din mărinimie faţă de dînsul, ci din ascultare faţă de dumneavoastră.

— De faţă cu străinii... prinse a bîigui milordul, încă şi mai penibil atins.

— Nu-i nimeni de faţă în afară de Mackellar, a spus domnul Henry. El mi-e prieten. Şi, milord, de vreme ce nu-1 consideraţi străin cînd asistă la frecventa mea învinuire din par- te-vă, ar fi prea aspru pentru mine să fiu nevoit a-1 considera astfel, cînd e de faţă la atît de rara mea apărare.

Mai că-mi vine să cred că milordul şi-ar fi revocat hotărîrea ; dar Seniorul veghea.

— Ah! Henry, Henry, interveni dînsul, tot tu eşti cel mai bun dintre noi. Aspru, dar dintr-o bucată. Ah ! omule, aş vrea să fiu şi eu ca tine de bun !

Şi la această dovadă a generozităţii favoritului său, mi'.or- dul a revenit asupra şovăielii sale, şi actul a fost semnat.

De îndată ce fu cu putinţă, pămînturile din Ochterhall au fost vîndute, la un preţ mult inferior valorii lor, şi banii re- mişi lipitorii noastre şi transportaţi în Franţa printr-un trimis particular. Sau, cel puţin, aşa spunea el ; dar între timp am suspectat că nu plecaseră atît de departe. Şi iată că acum acel om izbîndise a duce la capăt tot ce-1 interesa — o dată mai mult buzunarele lui erau doldora cu aurul nostru — şi cu toate astea punctul pentru care consimţisem la acest sacrificiu tot ne era refuzat: oaspetele tot mai zăbovea la Durrisdeer. De făcca asta din răutate, ori fiindcă nu sosise încă timpul pentru aventura sa în Indii, ori fiindcă trăgea nădejde în ce-şi pusese în gînd cu privire la doamna Henry, ori din ordinul Guvernului, cine ar putea spune ? dar de zăbovit zăbovi — şi asta timp de săptămîni.

Veţi observa că spun : din ordinul Guvernului ; deoarece cam în timpul acela s-a strecurat la iveală secretul dezonorant al acelui om.

Cel dineîi care mi P. dat a înţelege >ceva, a fost un arendaş de pe moşie, care broda în închipuire tot felul de interpretări cu privire la şederea Seniorului, şi încă şi mai mult la siguranţa în care se afla ; căci acest arendaş era simpatizant al iacobiţilor şi pierduse un fiu la Culloden, ceea ce îi facea vederea mai critică.

— Un lucru, zicea, nu pot eu să nu-1 găsesc ciudat ; şi anume cum a ajuns dînsul la Cockermouth.

— La Cockermouth ? am repetat eu, amintindu-mi brusc de mirarea mea dintîi, cind am dat cu ochii de acel om de- bareînd într-o ţinută atît de impecabilă, după o atît de lungă călătorie pe mare.

— Păi da, îmi răspunde arendaşul, de-acolo l-a luat pe corabie căpitanul Craii. Credeaţi c-a venit din Franţa pe mare ? Aşa am crezut şi noi, toţi.

Eu am frămîntat niţel în cap această ştire şi-apoi m-am dus cu ea la domnul Henry.

— Iată o împrejurare bizară, am zis, şi i-am povestit ce aflasem.

— Ce importanţă are în ce chip a venit, Mackellar, de vreme ce-i aici ? gemu Domnul Henry.

— Aşa e, aşa e, totuşi mai gîndiţi-vă. Oare asta nu miroase niţel a înţelegere cu Guvernul ? Doar ştiţi cît ne miram pînă acum de siguranţa în care se află.

— Stai, zise domnul Henry. Lasă-mă să mă gîndesc puţin.

Şi pe cînd se gîndea i se ivi iar pe faţă acel zîmbet înverşunat care semăna puţin cu al Seniorului. Dă-mi hîrtie, spuse.

Şi fără a mai pierde o vorbă, se aşeză şi scrise unui cunoscut al său (nu voi da nume inutile, era însă un domn foarte sus- pus). Această scrisoare am expediat-o prin singurul om pe care mă puteam bizui într-un asemenea caz, Macconochie ; iar bă- trînul îşi struni bine calul, încît fu înapoi cu răspunsul mai curînd chiar decît cutezam eu, în nerăbdarea mea, a-1 aştepta. Şi citind răspunsul, domnul Henry avu iarăşi acel zîmbet înverşunat.

— E serviciul cel mai de seamă ce mi l-ai făcut, Mackellar, a zis. Cu asta în mînă îi voi da un brînci. Fii atent ce-o să se întîmple astăzi, la masă.

în timpul mesei, aşa dar, domnul Henry propuse o oarecare foarte publică apariţie a Seniorului, iar milordul, după cum sperase, obiectă că era prea primejdioasă.

— A ! zise domnul Henry, foarte degajat, nu mai e nevoie să vă feriţi de mine. Sînt la fel de iniţiat în secret ca şi dumneavoastră.

— In secret ? întrebă lordul. Ce vrei să spui, Henry ? îţi dau cuvîntul meu că nu sînt părtaş la niciun secret de la care eşti tu exclus.

Seniorul se schimbase la faţă, văzui că fusese atins într-o încheietură a armurii sale.

— «* Cum ? făcu domnul Henry întorcîndu-se către dînsul cu

o expresie de grozavă uimire. Văd că-ţi slujeşti cu credinţă stăpînii ; dar gîndeam că

vei fi fost îndeajuns de uman încît să-i potoleşti orice grijă tatii.

— La ce te referi ? Nu permit să se discute public treburile mele. îţi poruncesc să încetezi imediat, a strigat Seniorul

într-un chip foarte nerod şi pătimaş, mai curînd ca un copil decît ca un bărbat.

— Te pot asigura ca nu se aşteaptă din parte-ţi chiar atîta discreţie. a continuat domnul Henry. Căci iată ce-mi scrie corespondentul meu — şi despăturind hîrtia, ceti ; „Este, fireşte, atît în interesul Guvernului, cît şi al domnului pe care poate că e cel mai bine să continuăm a-l numi domnul Bally, a se ţine secretă aceasta înţelegere; dar nu s-a intenţionat nicicînd ca propria-i familie să continue a îndura îngrijorarea pe care-o descrieţi cu atita simţire, şi sînt bucuros a fi eu, unul, acela care vă poate astimpăra orice temeri. Domnul Bally este în aceeaşi deplină siguranţă în Marea-Britanie ca şi dumneavoastră."

— E cu putinţa ? a strigat milordul, privindu-şi fiul cu mare uimire şi cu şi mai multă suspiciune zugrăvită pe chipu-i.

— Dragă tată, a zis Seniorul, care intre timp îşi şi revenise în mare măsură. Sînt cum nu se poate mai fericit că taina poate fi dezvăluită. Instrucţiunile primite de mine de la Londra erau în sensul contrariu şi mi se impunea să ţin secretă clemenţa Guvernului, fără a vă excepta pe dumneavoastră — ba chiar s-o ţin anume faţă de dumneavoastră secretă — şi asta vi-o pot dovedi negru pe alb — de nu cumva voi fi distrus scrisoarea. Trebuie că şi-au schimbat părerea foarte degrabă, căci toată povestea este recentă de tot — sau mai curînd. corespondentul lui Henry trebuie să fi priceput greşit această latură, după cum, pare-se, a priceput greşit şi restul. Ca să vă spun adevărul, ***Sir,*** continuă, cu ton vizibil tot mai firesc, eu ani presupus că această inexplicabilă favoare făcută unui rebel, era etectul vreunei solicitări venind din partea dumneavoastră, iar îndemnul la tăinuire în familia mea, urmarea dorinţei dumneavoastră de a vă ascunde bunătatea. Din care pricina, am fost cu atît mai grijuliu de a mă supune ordinelor. Rămîne acum de văzut pe ce altă calc să se fi putut abate clemenţa asupra unui atît de notoriu infractor ca mine ; căci nu cred că fiul dumneavoastră are nevoie a se apăra de aluzia ce pare s-o

conţină scrisoarea lui Henry. N-am mai auzit pînă acum de vreun Durrisdeer care să fi fost renegat sau spion — zise ţanţoş.

Şi astfel, se părea că reuşise a scăpa din vîrtejul primeidiei şi că ieşise teafăr la mal — dar ar fi să nu ţinem seama de-o gr<?>eala ce-o făcuse şi de dirzenia domnului Henry, care ^ra să arate acum că avea ceva din spiritul fratelui sau.

— Zici câ povestea e recentă *i* a întrebat domnul Henry.

— A survenit de curînd, răspunse Seniorul, cu o frumoasă arătare de tărie şi totuşi nu fără de-un tremur in «las.

— Chiar atît de curînd ? a intrebat din nou domnul Henry, ca unul care n-ar mai şti ce să creadă şi despăturiudu-şi iarăş* scrisoarea.

Nu se afla un cuvinţel despre data înţelegerii în acea hîr- lie, dar mm era să ştie asta Seniorul ?

— Se pare că pe mine m-a ajuns destul de tîr/.iu, a rostit dînsul, cu un rîs.

Şi la auzul acelui rîs, care suna fals, ca un clopot plesnit, milordul îl privi iarăşi, de-a curmezişul mesei şi văzui buze- le-i veştede strîngîndu-se tare.

— Nu, spuse domnul Henry tot cu privirea aţintită asupra scrisorii, dar îmi amintesc vorbele tale. Ai spus că a survenit foarte de curînd.

.Şi iată că avurăm o dovada a victoriei noastre, şi totodată cea mai puternică mărturie a îngăduinţei de necrezut a mi- lordului ; căci ce altceva face Domnia sa decît că intervine spre a-1 scăpa pe favoritul său din ruşinoasa-i dare în vileag !

— Gîndesc, Henry, zise dînsul, cu un fel de zel penibil, gîndesc ca n-ar mai fi nevoie să discutăm în contradictoriu. Pînă la urmă sîntem cu toţii bucuroşi să-l aflăm pe fratele tău în siguranţă ; în privinţa asta sîntem cu toţii uniţi ; şi ca supuşi recunoscători, ni se cuvine să închinăm un pahar în sănătatea regelui şi pentru mărinimia sa.

Astfel fu scăpat din încurcătura Seniorul ; dar cel puţin fusese adus în poziţie defensivă ; ieşise cam schiopiş din acea situaţie şi fusese dezbrăcat în mod public de atracţia primejdiei personale în care se găsea. Bătrînul Lord, în fundul inimii sale, ştia acum că fiul său preferat era un spion al guvernului ; iar doamna Henry (indiferent cum explica ea povestea) se purta remarcabil de rece cu discreditatul erou romanţios. Astfel, în cea mai fină urzeală a duplicităţii, se afla cîte un puncţ slab, care, de ştii să-l atingi

hotărît, va slăbi întreaga ţesătură; şi dacă prin această lovitură reuşită n-am fi zdruncinat idolul, cine ştie ce s-ar fi putut întîmpla cu noi în momentul catastrofei ?

Şi totuşi, pe vremea aceea se părea că nu realizasem nimic. Nu trecuse mai mult de o zi, două, şi el ştersese cu desă- vîrşire urmele răsturnării sale şi după toate aparenţei", sta la fel de sus ca şi mai înainte. Cît despre bătrînul Lord Durris- deer, dînsul era scufundat în părtinire părintească ; nu era atît iubire, care ar trebui să fie un sentiment activ, cît o apatie şi o amorţeală a celorlalte energii ale sale; iar iertarea (dacă e să folosim atît de greşit un cuvînt nobil) se revărsa din- tr-însul, fără voie, ca lacrimile senilităţii. Cazul doamnei Henry altul era ; doar cerul ştie ce va fi găsit dînsul a-i spune, ori cum va li convins-o a-şi lepăda dispreţul. Una dintre cele mai rele urmări ale sentimentului este că glasul ajunge să aibă mai multă importanţă decît vorbele, şi cel ce vorbeşte decît ceea ce se vorbeşte. Dar o scuză trebuie să fi găsit Seniorul, sau poate descoperise chiar vreun meşteşug de-a suci această demascare în avantajul său ; căci după un timp de răceală, se păru că lucrurile stăteau mai îngrijorător ca oricînd între dînsul şi doamna Henry. Erau pe atunci necontenit împreună. N-aş vrea să se creadă că arunc o umbră de vină asupra doamnei, în afară de ce-i de atribuit unei orbiri pe jumătate voite; dar gîndesc acum că-n acele ultime zile ea se juca foarte de aproape cu focul; şi de greşesc sau nu în această privinţă, un lucru e sigur şi-i prea de- ajuns : aşa gîndea domnul Henry. Bietul domn şedea zile întregi în odaia mea ; şi părea întruparea unei atît de mari dezolări, încît nici nu cutezam a-i vorbi ; dar este de crezut că găsea oarecare alinare măcar şi în prezenţa mea şi în siguranţa că-1 înţeleg. Erau şi zile cînd stăteam de vorbă. Ciudată conversaţie : nu se numea niciodată vreo persoană, nici nu se referea nimeni la vreo împrejurare individuală ; totuşi aveam în gînd aceeaşi problemă, şi amîndoi ştiam asta. Poţi ajunge la o mare măiestrie în această ciudată artă : să stai de vorbă despre ceva ore întregi, fără a rosti vreodată un nume sau măcar o aluzie. Şi-mi amintesc că mă-ntrebam dacă tot folosindu-se de asemenea isteţime firească, o curta toată ziua Seniorul pe doamna Henry (după cum era evident) fără ca nicicînd să n-o facă a se retrage, speriată, în rezervă.

Ca să arăt cît de departe ajunseseră lucrurile cu domnul Henry, voi reda nişte vorbe ale sale, rostite (după cum am bună pricină a nu uita) în zîua de 26 fevruarie 1757. Era vreme

nepriincioasă, un fel de întoarcere în iarnă ; fără de vînt, cu un ger amarnic, lumea întreagă albită de chiciură, cerul apăsător şi cenuşiu, marea întunecată şi tăcută ca văgăuna unei cariere de piatră. Domnul Henry şedea lipit de cămin şi dez- bătea (cum avea pe atunci obiceiul) dacă „un om“ trebuie să facă „anumite lucruri", dacă „un amestec este înţelept" şi alte asemenea propoziţiuni generale, pe care fiecare dintre noi le foloseam cînd eram singuri împreună. Eu stam la fereastră, privind afară, cînd trecură jos, prin dreptul geamurilor, Seniorul, doamna Henry, şi domnişoara Katharine, acest trio ce devenise nedespărţit. Copila alerga de colo pînă colo, în- cîntată de ger ; Seniorul îi vorbea doamnei de aproape, la ureche, într-un fel ce părea (chiar de la distanţa la care mă găseam) plin de o diavolească graţie insinuantă ; iar dînsa la rîndu-i privea în jos, ca pierdută în ascultare. Mi-am ieşit brusc din rezerva obişnuită.

— Să fiu în locul dumneavoastră, domnule Henry, aş da lucrurile pe faţă milordului.

— Mackellar, Mackellar, a vorbit el atunci, dumneata nu vezi şubrezenia situaţiei mele. Nu pot merge la nimeni cu asemenea josnice gînduri — şi la tatăl meu cel mai puţin dintre toţi ; ar însemna să cad în sufletul lui pînă la cel mai adînc dispreţ. Şubrezenia situaţiei mele, a continuat, stă în mine însumi — că nu-s cineva care atrage iubire. Am gratitudinea lor, cum spun ei, toţi ; asta mi-i bogata răsplată ! Dar în sufletele lor nu mă aflu ; nu-i îmboldeşte nimic a gîndi ca mine şi nici în favoarea mea. Asta mi-e lipsa cea mare !... Se sculă în picioare şi călcă peste tăciunii din foc pînă-i înăbuşi. Dar o metodă oarecare trebuie găsită, Mackellar, spuse, întoreînd brusc capul către mine, trebuie găsită o cale. Eu sînt un om cu multă răbdare — mult prea multă, încep să mă dispreţuiesc. Şi totuşi, desigur că nicicînd n-a fost om pe lume încîlcit într-o asemenea plasă !

Şi căzu iarăşi în neagra-i meditaţie.

— Fiţi mai voios, am spus eu. Are să spargă buba de la sine.

— De mult am trecut dincolo de mînie, a întîmpinat dînsul ; şi această remarcă avea atît de puţină coerenţă cu a mea, încît am renunţat sa !e lămuresc pe-amîndouă.

CAPITOLUL V

Relatare a tot ce s-a petrecut în noaptea de 27 fevruarie 1757

în seara convorbirii la care m-am referit, Seniorul plecă de pe domeniu ; fu plecat de asemenea şi o bună parte a zilei ce urma, acea fatala zi de 27 ; dar unde s-a dus, sau ce-a făcut, nu ne-a trecut de fel prin gînd sa întrebam, pîna in ziua următoare. Daca am fi cercetat, şi daca din întîmplare am fi aflat, poate că totul

ar fi decurs altfel. Dar cum tot ce-am făcut, s-a petrecut fără cunoaştere din partene, şi ca atare trebuie judecat, voi relata aceste întîmplări după cum ne-au apărut ele nouă. în clipa cînd luau naştere, şl voi păstra toate cîte le-am descoperit eu de atunci încoace pentru epoca dezvăluirii lor. Căci am ajuns acum la una dintre părţile sumbre ale relatării mele, şi trebuie să pregătesc pe cititor la indulgenţă faţă de patronul meu.

Toata ziua de 27 a stăruit acea vreme aspră ; era un frig de-ţi tăia răsuflarea, neguri pluteau prin văzduh ca fumul din hogeaguri ; în căminul încăpător din sala mare a conacului un morman de buturugi se prefăcea în jăratic ; unele din pasările primăverii ce-o apucaseră prea degrabă spre miazănoapte şi nimeriseră prin ţinuturile noastre, ne asaltau ferestrele casei sau ţopăiau ca înnebunite pe brazdele îngheţate. Pe la amiazi se ivi o sclipire de soare, luminînd un foarte plăcut peisaj de iarnă geroasă : dealuri şi păduri îuveşmîntate în alb, corabia lui Craii aşteptînd un vînt prielnic sub promontoriul stîncos Craig Head, suluri de fum înălţîndu-se din fiece fermă sau colibă. O dată cu înserarea, pîcla năpădi totul ; se lăsă întunericul, se făcu linişte, sub cerul fără stele. şi foarte frig — o noapte neobişnuită in acest timp al anului şi prielnică, parcă, întîmplărilor stranii.

Doamna Henry se retrase, după cum avea acum obiceiul, foarte devreme. Nu de mult începusem a ne trece serile cu cîte-o partida de cărţi — alt semn ca oaspetelui nostru i se tăcuse lehamite de monotonia de la Durrisdeer. Nu pornisem de mult jocul, cînd Lordul cel bătrîn se strecură dela locşorul său de lîngă foc şi ieşi pe tăcute, să caute căldura culcuşului. Noi trei rămaşi laolaltă n-aveam a împărtăşi nici dragoste nici curtenie ; niciunul dintre noi n-ar fi şezut o clipa în plus pentru a face plăcere celuilalt ; totuşi, minaţi de obişnuinţa şi cum tocmai se împărţiseră cărţile, am continuat să jucăm înainte, de formă, spre a slirşi partida. Trebuie să spun ca obiş- nuiam cu toţii a ne culca tîrziu şi cu toate că milordul ne părăsise mai devreme ca de obicei, era trecut de miezul nopţii, iar servitorii se culcaseră de mult. Şi se cuvine să mai adaug ceva: ca deşi niciodată nu-1 văzusem pe Senior influenţat cît de cît de băutură, băuse din belşug în acea seară şi poate că (fără ca aceasta să

se fi cunoscut) era niţeluş înlierbintat.

Oricum va fi fost, fapt este că sări dintr-o dată în una din schimbările lui de atitudine ; şi de cum se închise uşa îndărătul milordului ţi'fără cea mai mică schimbare în glas, trecu de Ia o vorbire obişnuită, cuviincioasă, la un şuvoi de insulte.

— Dragă Henry, e rîndul tău, rostise mai înainte şi acum continuă : e lucru ciudat cum pînă şi la o biată partidă de cărţi, îţi dai în vileag bădărănia. Joci, lacove, ca un ţărănoi cu căciulă, ca un marinar într-o tavernă. La fel de searbăd, la fel de meschin în plăcerea de a cîştiga şi cu acea ***lenteHT cThebete qui me fait rager*** [I] ***;*** e ciudat să am eu un asemenea Irate. Pînă şi „Picioare cinstite" are o oarecare vioiciune cînd îi e primejduită miza ; dar cît de sinistră şi plicticoasă poate fi o partidă cu tine, e cert că nici n-am cuvinte sa descriu.

Domnul Henry continua a-şi privi cărţile, de parca ar fi considerat foarte serios ce să joace ; dar gîndurile îi erau aiurea.

— Doamne Dumnezeule, n-ai să mai termini în vecii vecilor ! a strigat Seniorul. ***Quel lourdaud !*** [II] Dar ee te încurc eu pe tine ! cu expresii franţuzeşti ! Degeaba le spui unui ignorant ca tine ! ***Un lomdaud,*** dragul meu frate, e cum am spune noi, un bădăran, un necioplit, o buturugă cu căpăţînă ; un individ lipsit de orice graţie, uşurinţă, agerime, de orice dar de-a plăcea, de orice strălucire firească, unul precum îl poţi vedea, oricînd doreşti, dacă te uiţi în oglindă, iţi spun lucrurile astea pentru binele tău, te asigur — şi în afară de asta, „Picioare cinstite" (mă privi şi-şi înăbuşi un căscat) — una dintre distracţiile mele în această fundătura lugubră, e să vă perpelesc ca nişte castane-n jăratic, pe dumneata şi pe stăpînul dumitale. In cazul dumitale simt o mare plăcere cînd constat că porecla, deşi nu-i decît rustică, are totdeauna darul de-a te face să te crispezi. Dar cîte- odată îmi

---

I încetineală de îndobitocit care mi (ace «2 turbez, (fr.)

II* Ce individ greoi ! (Fr.)

dă mai multă bătaie de cap dumnealui de colo, dragul de el, care acum pare să fi adormit jucînd. Nu vezi cît de potrivit îți e aplicat epitetul pe care ți l-am lămurit adineauri, dragă Henry ? Să-ți demonstrez. De pildă, cu toate acele calităţi solide pe care-s încîntat să ţi le recunosc, nu ştiu nici o femeie pe care s-o fi cunoscut cîndva amîndoi, să nu mă fi preferat pe mine și — așa cred — continuă cu glas cît se poate de mătăsos, de parcă ar fi chibzuit — așa cred — care să nu continue a mă prefera.

Domnul Henry puse jos cărţile. Se ridică în picioare domol de tot, părînd între timp să se gîndească foarte atent la ceva.

— Laşule ! spuse încetişor, de parcă şi-ar fi vorbit sie- însuşi.

Iar apoi, fără grabă şi fără vreo violenţă osebită, îl lovi pe Senior peste gură.

Seniorul sări în picioare, ca transfigurat. Nicicînd nu-1 văzusem pe omul acesta atît de frumos.

— O lovitură! strigă. Eu nu primesc o lovitură nici de la Dumnezeu din cer !

— Stapîneşte-ţi glasul, îi spuse domnul Henry. Vrei ca tata să intervină iarăşi să te scape ?

— Domnilor, domnilor ! am strigat eu, încercînd să mă bag între dînşii.

Seniorul mă prinse de umăr şi îndepărtîndu-mă cu o lungime de braţ, mă ţintui în loc şi continuă să-i vorbească fratelui său:

— Ştii ce înseamnă asta ? a întrebat.

— A fost fapta cea mai premeditată din viaţa mea, i-a răspuns domnul Henry.

— Trebuie să curgă sînge — pentru asta trebuie să curgă sînge ! zise Seniorul.

— Dcie Dumnezeu să fie sîngele tău ! a răspuns domnul Henry, şî-apoi s-a îndreptat către perete şi-a desprins o pereche de săbii ce atîrnau acolo printre altele, fără de teacă. Pe acestea le-a înfăţişat Seniorului, cu vîrfurile îndreptate spre dînsul. Mackellar va veghea să ne fie jocul cinstit, a spus domnul Henry. Gîndesc că-i foarte util.

— Nu e nevoie să continui a mă insulta, a ripostat Seniorul, luînd la întîmplare una dintre săbii. Te-am urît toată viaţa.

— Tata abia s-a culcat, a zis domnul Henry. Trebuie sa ieşim undeva, afară din casă.

— E un loc excelent în păduricea lungă, a răspuns Seniorul.

— Domnilor, am strigat eu, ruşine amîndurora ! Fii ai aceleiaşi mame, aţi fi în stare să vă luaţi unul altuia viaţa ce vi-a dat-o ea ?

— Chiar aşa, Mackellar! a răspuns domnul Henry, cu acclaşi calm pe care-l arătase tot timpul.

— Una ca asta o voi împiedica-o ! am strigat.

Şi iată acum o pată a vieţii mele. Cînd am rostit acele vorbe, Seniorul mi-a îndreptat spre piept tăişul săbiei ; vedeam lumina jucîndu-se dealungul lamei de oţel ; şi atunci am înălţat braţele şi-am căzut în genunchi pe podea în faţa lui.

— Nu, nu ! am ţipat ca un copil.

— Din spre partea ăstuia n-o să mai fim stingheriţi, a spus Seniorul. E bine să ai un laş în casă.

— Ne trebuie lumină, a spus domnul Henry, de parcă nu s-ar fi ivit nicio

întrerupere.

— S-aducă Dîrdîilă ăsta o pereche de luminări, a dat idee.» Seniorul.

Spre rușinea mea fie spus, eram încă atît de orbit de luciul acelei lame de oțel, încît m-am oferit s-aduc un felinar.

— Nu ne trebuie un fe-fe-linar, m-a maimuţărit Seniorul. N-adie pic de vînt. Hai, pun’te pe picioare şi ia două luminări şi porneşte înainte. Eu vin In urmă cu asta — şi-mi plimbă pe sub ochi sclipetul spadei.

Am luat cele două sfeşnice şi am pornit înaintea lor. (Astăzi mi-aş da mîna dreaptă să nu fi făcut acei paşi; dar un fricos e în cel mai bun caz un sclav.) Pe cînd mergeam, îmi clănţăneau dinţii in gură. Era aşa cum spusese el ; nu adia nici o suflare ; parcă se închegase aerul din acel ger Iară de vînt ; >i pe cînd înaintam la lumina luminărilor, bezna se boltea deasupra capelelor noastre ca un acoperiş. Niciun.cu- vînr nu I u rostit ; nici un zgomot nu se auzea, în al ară de scîr- ţîitul pagilor noştri dealungul cărării îngheţate. Frigul nopţii se revărsa asupra-mi ca o căldare cu apă ; umblînd, dîrdU iam nu numai de spaimă ; dar cei doi care veneau în urmă-mi, cu capetele descoperite ca şi mine ţi abia ieşiţi din sala încălzita, păreau a nici nu-şi da seama de vreo schimbare.

— Aici e locul, spuse Seniorul. Pune jos luminările !

Făcui precum îmi spusese, şi îndată llăcările se înălţară drepte şi luminară ca într-o încăpere închisă, in mijlocul arborilor sticlind de chiciură ; şi-i văzui pe aceşti doi fraţi luîndu-şi locurile.

— îmi cam vine lumina-n ochi, spuse Seniorul.

— îţi acord orice avantaj, îi răspunse domnul Henry, dîndu-se puţin într-o latura, căci gindesc c-ai să mori.

Vorbele lui păreau mai curînd triste decît altcum ; avea însă o vibraţie în glas.

— Henry Durie. a spus atunci Seniorul, două vorbe înainte sa-ncep. Tu eşti priceput la scrimă, ştii să mînuieşti o floretă ; dar îţi dai prea puţin seama ce mare deosebire e să ai în mină o sabie ! încît ştiu ca vei cădea. Totuşi ia aminte cit e de puternică situaţia mea ! De cazi tu, eu mă duc dintr-a- ceastă ţară, acolo unde mi-am trimis dinainte banii. De cad eu, ce se-ntîmpla cu tine ? Părintele meu. nevasta ta, — care, după cum foarte bine ştii, e îndrăgostită de mine —, chiar şi copilul tău — care ţine la mine mai mult ca la tine — cum mă vor răzbuna dînşii 1 Te-ai gîndit la asta, dragă Henry ?... îl privi pe frate-său cu un surîs, apoi făcu o reverenţa ca în sala de. scrimă.

Un cuvînt nu scoase domnul Henry, ci răspunse la salut, şi apoi se auziră săbiile încrucişîndu-se.

Eu nu-s un bun arbitru al jocului, în plus, îmi pierdusem capul, de frig şi de spaimă şi de groază ; dar se pare că domnul Henry a luat şi a păstrat iniţiativa în această angajare, năvălind cu o arzătoare şi stăpînită turbare asupra vrăjmaşului său. Tot mai de-aproape îl încolţea, pînă ce Seniorul făcu brusc un salt înapoi, gemînd un blestem ; şi cred că acea schimbare îi aduse iarăşi lumina în ochi. Iar îşi încrucişară săbiile, pe noul teren ; dar acum parcă şi mai de-aproape, domnul Henry stăruind cu si mai mare furie, iar Seniorul, fără îndoială, cu încrederea zdruncinată. Căci, de bună seamă, acum se recunoştea pierdut, şi gusta fiorii reci ai groazei de moarte ; altfel n-ar fi încercat lovitura necinstită. Nu pot spune că ani observat-o. ochiul meu neexersac n-a fost nici- cînd îndeajuns de ager încît să perceapă amănunte, dar se pare că prinse tăişul fratelui sau cu mîna stîngă, lucru ce nu-i îngăduit. Cert este că domnul Henry n-a scăpat decît printr-un salt în lături ; la fel de sigur că Seniorul, avîn- tîndu-se în aer, s-a poticnit şi a căzut într-un genunchi, iar înainte de a se putea urni, sabia îi străpunse trupul.

Am scos un strigăt pătrunzător, degrabă înăbuşit, şi-am alergat într-acolo, dar trupul se şi prăbuşise ; se zbătu o clipă asemenea unui vierme strivit, şi-apoi rămase zăcînd fără mişcare.

— Uită-te la mîna lui stîngă, îmi spuse domnul. Henry.

— Sîngtra tare, am răspuns.

— înăuntrul palmei ? a întrebat.

— E sfîrtecată înăuntrul palmei, am răspuns.

— Am ştiut că aşa-i, a zis dînsul, apoi a întors spatele.

I-am desfăcut acelui om hainele ; inima stătuse, nu se auzea nici cea mai slabă zvîcnire.

— Ne ierte Dumnezeu, domnule Henry ! am rostit. E mort.

— Mort ? a repetat dînsul, cam prosteşte ; şi-apoi, înăl- ţînd glasul : — Mort ? mort ? a repetat — apoi şi-a zvîrlit brusc la pămînt sabia însîngerată.

— Ce-i de făcut ? am zis. Veniţi-vi în fire, domnul meu, e prea tîrziu acum — trebuie să vă stapîniţi.

Se întoarse şi-şi pironi privirea asupră-mi.

— O, Mackellar ! strigă şi-şi ascunse faţa în mîini.

L-am tras de pulpana hainei.

— Pentru numele lui Dumnezeu — şi în numele nostru al tuturor, fiţi mai bărbat! am spus.

— Ce-i de făcut ?

îşi descoperi faţa şi mă ţinti cu aceeaşi privire prostească :

— De făcut ? repetă. Şi-n acea clipă privirea îi căzu asupra trupului, şi

iarăşi strigă : O ! ducînd mîna la frunte, de parcă nu-şi putea aminti ce se-ntîmplase, apoi întorcîndu-se,
mă lăsă şi porni către conacul Durrisdeer, într-o ciudată fugă poticnită.

Am stat o clipă să mă gîndesc ; mi s-a părut că datoria mi-e cît se poate de limpede de partea celui în viaţă, încît am alergat după dînsul, lăsînd luminările pe pămîntul îngheţat şi trupul zăcînd în lumina lor, sub arbori. Dar oricît alergam, dînsul mi-o luase înainte ; pătrunsese în casă, suise scările şi-l găsii în sala cea mare, în picioare în faţa focului, cu faţa iarăşi ascunsă în mîini, şi cum sta aşa, se vedea bine că trupul i se zbătea în fiori.

— Domnule Henry, domnule Henry, am zis, asta ne va răpune pe toţi.

— Ce faptă-i aceea pe care-am făcut-o ? a strigat dînsul, şi apoi, privindu-mă cu o faţă ce n-o voi uita niciodată, a întrebat : Cine-i va spune bătrînului ?

întrebarea asta m-a lovit în inimă ; dar nu era vreme de slăbiciune. .M-am dus şi i-am tumat un pahar de coniac.

— Beţi asta, i-am zis, beţi tot; l-am silit să înghită, ca pe un copil, şi fiind încă sfîrşit de frigul nopţii, i-am urmat şi eu pilda.

— *Trebuie* să i se spună, Mackellar, a repetat dînsul. Trebuie.

Şi căzu brusc într-un jilţ — jilţul bătrînului lord, de lîngă cămin, şi rămase acolo, zgîlţîit de sughiţuri de plîns fără lacrimi.

Descurajarea îmi cuprinse sufletul: era limpede că au puteam aştepta niciun ajutor dela domnul Henry.

— Bine, am zis, staţi aci şi lăsaţi totul pe seama mea. Şi luînd în mînă un sfeşnic, am ieşit din încăpere şi am pornit să străbat casa cufundată în întuneric. Nu era nicăieri nicio mişcare ; trebuia sa presupun că totul trecuse neobservat; şi acum rămînea de văzut cum puteam să mă strecor prin restul casei în aceeaşi taină. Nu era un ceas menit şovăielilor, şi am deschis uşa către camera doamnei, fără măcar să bat, şi-am intrat înăuntru cu îndrăzneală.

— S-a întîmplat vreo nenorocire ! a strigat dînsa, ridicîn- du-se în capul oaselor, în culcuş.

— Doamnă, am zis, eu ies iar pe coridor, iar dumneavoastră îmbrăcaţi-vă cit puteţi mai repede. Sînt multe de făcut.

Nu m-a mai supărat cu nicio întrebare, şi nici nu mă făcu s-o aştept prea mult. Mai înainte să-mi fi putut pregăti o vorbă din ce aveam a-i spune, fu în prag, făcîndu-mi semn să intru.

— Doamnă, am spus, dacă nu puteţi fi foarte vitează, trebuie să mă duc altundeva.; căci de nu-mi vine nimeni în- tr-ajutor în noaptea asta, s-a sfîrşit cu neamul Durrisdeerilor.

— Sînt foarte curajoasă, a răspuns ea ; şi m-a privit cu un soi de zîmbet, foarte dureros, dar foarte viteaz totodată.

— S-a ajuns la un duel, am spus.

— Un duel ? a repetat dînsa. Un duel ! Henry şi...

— Şi Seniorul, am întregit eu. Au fost atît de îndelung îndurate lucruri de care dumneavoastră nu ştiţi nimic, pe care nu le-aţi crede dacă le-aş spune. Dar în seara asta s-a

mers prea departe, şi cînd el v-a insultat...

— Stai, m-a oprit dînsa. El ? Cine ?

— O ! doamnă, am strigat, neputîndu-mi înfrîna amărăciunea —, îmi puneţi o asemenea întrebare ? Atunci într-adevăr, mă pot duce aiurea după ajutor, nu-i de aşteptat aicea !

— Nu ştiu cu ce te-am jignit, zice dînsa. Iartă-mă şi fă-mă în sfîrşit să înţeleg ce s-a întîmplat.

Dar eu nu cutezam încă a-i spune, nu ştiam dacă mă pot bizui pe dînsa ; şi faţă de aceasta îndoială, şi cu simţămîntul de neajutorare ce-mi da, m-am năpustit asupra bietei femei cu o vorbire ce aducea a mînie.

— Doamnă, i-am spus, vorbim despre doi bărbaţi; unul dintre dînşii v-a insultat; şi dumneavoastră mă întrebaţi care. Vă voi ajuta să găsiţi răspunsul. Cu unul dintre aceştia doi v-aţi petrecut toate ceasurile zilei ; v-a dojenit celălalt ? Cu unul aţi fost totdeauna bună, cu celălalt, Dumnezeu mi-e martor şi judecător între noi doi — gîndesc că nu întotdeauna | v-a părăsit cîndva dragostea lui ? In noaptea aceasta unul dintre cei doi bărbaţi i-a spus celuilalt, de faţa cu mine — de faţă cu un străin plătit pentru serviciile sale — că dumneavoastră sînteţi îndrăgostită de dînsul. înainte să mai spun un cuvînt, veţi răspunde singură la întrebarea ce mi-aţi pus-o! Care din ei a fost ? Ba nu, doamnă, răspundeţi-mi Ia alta întrebare: De s-a ajuns la acest sfîrşit îngrozitor, a cui e vina ?

Ha >i-a pironit privirea asupra-mi ca năucită.

— Doamne Dumnezeule î a strigat intîi într-un fel de izbucnire, apoi şi-a şoptit sie-însăşi : Dumnezeule mare. apoi iar a stricat : Fie-ţi mila. Mackellar, ce rău s-a întîmplat ? Sînt pregătită, pot s-aud tot.

— Nu sînteţi încă pregătită s-auziţi, i-am răspuns. Orice a fost, mai întîi veţi recunoaşte că e vina dumneavoastră. ^

— O ! a strigat dînsa, prinzînd a-şi frămînta niîmile, omul ăsta o sa mă înnebunească ! Nu mă poţi înlătura *pe mine* din gîndul dumitale ?

— Nu mi-e de lei gîndul la dumneavoastră, am strigat. Mi-e gîndul numai şi numai la dragul, nefericitul meu stăpîn.

— Ah ! a strigat, ducind mîna la inimă, Henry e mort ?

— Vorbiţi mai încet, am răspuns eu. Celalalt.

Am văzut-o clătinindu-se ca trestia şfichiuită de vînt şi nu ştiu dacă din laşitate ori din deznădejde, mi-am întors privirea în lături şi mi-am aţintit-o în podea.

— Sînt ştiri înspâimîntatoare ce vi le-aduc, am spus în cele din urmă, cînd muţenia ei începu a mă înfricoşa oarecum ; iară dumneavoastră şi mie ni se cuvine să fim cu atît mai viteji, de e să lie salvată această casă. Dînsa tot nu răspundea nimic. Mai este apoi şi domnişoara Katharine — am adăugat — de nu

scoatem noi la cap această problemă, moştenirea ei e de aşteptat să fie ruşinea.

Nu ştiu dacă gîndul la copila sa, ori cuvîntul necruţător ruşine, Iu ceeace o dezlegă din încleştare ; atîta ştiu că la vorbele mele din urmă i se desprinse de pe buze un sunet cum n-am mai auzit nicicînd unul la fel ; de parc-ar fi zăcut pîn-atunci îngropată sub un nume şi-ar fi cătat să dea ııı lături povara. Iar în clipa următoare îşi regăsise un fel de glas.

— Luptă a fost ? şopti. N-a fost ? şi se opri în pragul acelui cuvînt.

— Luptă dreaptă a fost din partea dragului meu stăpîn, i-am răspuns. Cît despre celălalt, fu răpus chiar pe cînd dădea o lovitură necinstită.

— Nu acum ! a strigat dînsa.

— Doamnă, am întîmpinat eu, ura faţă de-acel om îmi dogoreşte în piept ca o văpaie ; da, chiar acum ca e mort. Dumnezeu ştie că aş fi oprit lupta de-aş fi cutezat. Spre ruşinea mea, n-am făcut-o. Dar cînd l-am văzut doborît, de-aş mai fi putut avea o singură alia simţire ııı afara milei pentru sta* pînul meu, simţirea aceea ar l i fost de fericire că eram scăpaţi.

Nu ştiu daca a priceput ce-i spuneam ; dar următoarele ei cuvinte fură :

— Milordul ?

— Aceasta o iau asupră-mi, am spus.

— Nu-i vei vorbr cum mi-ai vorbit mie ?

— Doamnă, i-am răspuns, nu mai aveţi pe altul la care să vă gîndiţi ?

— Altul ? a repetat dînsa.

— Soţul dumneavoastră, i-am amintit. Ha mă privi cu o faţa pe care nu se putea citi nimic. îi veţi întoarce spatele ? am întrebat.

Dînsa continua să ma privească ; apoi duse mîna la inima.

— Nu, rosti.

— Să va binecuvinteze Domnul pentru acest cuvint! Du- ceţi-vă acuma la dînsul, acolo unde >ade, în sală ; vorbiţi-i
— n-are importanţă ce-i spuneţi ; daţi-i mîna dumneavoastră ; spuneţi-i „Ştiu totul“ şi dacă va miluieşte Domnul îndeajuns încît şă fiţi în stare, spuneţi-i : „lartă-mă ![a]

— Să-ţi dea Dumnezeu tărie, >i milă, a zis dînsa. Mă voi duce la soţul meu.

— Să va luminez pîn-acolo, am spus, apucînd sfeşnicul.

— Voi găsi drumul pe întuneric, a zis ea, înfiorîndu-se, >i gîndesc că de mine se înfiora.

Aşa ne-am despărţit, dinsa luînd-o pe scări în jos, unde o lumina slabă străbatea pe sub uşa sălii celei mari, iar eu de-a lungul coridorului către uşa milordului. Pare greu de spus de ce, dar n-am putut da năvala la bătrîn, cum ani fost in stare s-o fac mai înainte, la tînăra lemeie : oricît mi-era de sila, a trebuit să bat.

Dar aţipeala lui de bătrîn era uşoară, sau p^ate că nici nu dormea şi la prima bătaie fui poftit să intru.

Şi dînsul se aşezase în capul oaselor în culcuş ; loarte vîrstnic şi palid părea ; şi de unde, îmbrăcat pentru lumina zilei, era oarecum arătos în înfăţişare, acum se vădea şubred şi mîc, şi (peruca fiind pusă de-o parte) chipul nu-i era mai mare ca al unur copil. Aceasta m-a umplut de sfială ; nu mai puţin bănuiala nenorocirii, în privirea sa rătăcită. Totuşi glasul cu care mă întrebă ce mă aducea la el era cumpănit şi paşnic.

Mi-am pus silnicul pe un scaun, m-am sprijinit de piciorul patului ţi m-am uitat la dînsul.

— Lord Durrisdeer, i-am spus, vă este foarte binecunoscut că eu sînt

pärtinitor în familia Domniei voastre.

— Sper că nu sîntem niciunul dintre noi părtinitor, a în- tîmpinat dînsul. Că-1 iubiţi sincer pe fiul meu, sînt totdeauna bucuros a recunoaşte.

— O ! mîlord, am trecut de ceasul acestor forme de curte- nie, am răspuns eu. De e să scăpăm ceva din vîltoare, trebuie să privim faptul în faţă. Părtinitor *sînt;* părtinitori am fost cu toţii; ca unul ce-s părtinitor mă aflu aici în mijlocul nopţii, pentru ca să mă străduiesc a vă convinge. Ascultaţi-mă ; înainte să plec, vă voi spune tot.

— Sînt totdeauna gata a vă asculta, domnule Mackellar, a răspuns dînsul, şi aceasta la orice ceas, fie de zi, fie de noapte, căci totdeauna aş fi convins că aveţi un temei de-a vorbi. Aţi mai vorbit şi altădată în scop foarte întemeiat, n-am uitat asta.

— Sînt aici spre a apăra vcauza stăpînului meu, am spus. Nu e nevoie să vă amintesc faptele sale. Domnia voastră ştiţi prea bine cum se poartă. Ştiţi cu cîtă, mărinimie a întîmpinat totdeauna pe celălalt — a întîmpinat dorinţele Domniei voastre, m-am corectat, poticnindu-mă la. cuvîntul fiu. Ştiţi — trebuie să ştiţi — cît a suferit, a suferit din pricina soţiei sale.

— Domnule Mackellar ! a strigat milordul, ridieîndu-se în culcuş ca un leu mînios.

— Aţi spus că mă veţi asculta, am continuat eu. Ceea ce nu ştiţi, ceea ce trebuie să ştiţi, unul dintre lucrurile despre care vin a vă vorbi, este persecuţia ce-a trebuit s-o îndure cînd nu eraţi de faţă. Nici nu intorceaţi bine spatele, că cineva pe care nu cutez a-1 numi în faţa Domniei voastre se năpustea asupră-i cu cele mai nesimţitoare batjocuri ; îi da peste nas
— iertaţi-mă, milord — îi da peste nas cu părtinirea Domniei voastre. îl numea Iacov, îl facea bădăran. îl hărţuia cu ironii fără inimă, pe care nici lin bărbat nu le-ar îndura. Şi de cum se iveşte unul dintre dumneavoastră ceilalţi, în aceeaşi clipă se şi schimbă ; iar stăpînul meu e nevoii să zîmbească şi sa facă reverenţe omului care l-a împroşcat cu insulte. Eu, unul, ştiu ce va să zică, pentru că mi-am avut şi eu partea — şi vă spun că o asemenea viaţă c de neîndurat. A dăinuit atîtea luni ;
începînd cu debarcarea acestui om ; cu numele de lacov a fost întîmpinat stăpînul meu, din prima scară.

Milordul făcu o mişcare, ca pentru a da de-o parte aşternutul şi a se ridica.

— Daca-i adevărat cecace spui... zise.

— Oare arăt ca un OIVI taie îndrugă minciuni ? l-am întrerupt, oprindu-1 cu un gest.

— Ai fi trebuit să-mi spui de la început.

— Ah, milord ! intr-adevăr aşa ar li ircbuit, ţi sînteţi îndreptăţit a detesta pe-un asemenea slujitor lipsit de credinţă ! am strigat.

— Voi face rinduială, a spus dîimil, de îndată.

Şi iarăşi a încercat a se scula din pat.

Din nou l-am oprit.

— N-am sfîrşit, i-am zis. De-ar li vrut Domnul să fi fost numai atît! Pe toate acestea,

dragul, nelericitul meu patron le-a îndurat, lipsit de ajutor sau îmbărbătare. Tot ce-i puteaţi da mai bun, dumneavoastră înşivă, era recunoştinţa. O, dar şi dînsul era fiul dumneavoastră, ca şi celălalt! Nu avea alt părinte. în ţinut era urît, ştie Domnul cu ce ură nedreaptă. Avea parte de-o căsnicie lipsită de iubire. Se afla lipsit din toate părţile de duioşie sau sprijin — scumpă inimă, generoasa şi nobilă, ursită nefericirii !

— Lacrimile dumitale îţi lac mare cinste, iar pe mine mult mă ruşinează, zise milordul. cu un tremur convulsiv. însă mă nedreptăţeşti. Henry mi-a fost totdeauna drag, foarte drag. James (nu neg asta, domnule Mackellar), James mi-e poate mai drag ; dumneata nu l-ai văzut pe James al meu intr-o lumină favorabilă ; a suferit de pe urma nefericirilor ce l-au lovit ; nu trebuie decît să ne amintim cit de mari şi de nemeritate au fost. Şi chiar acum, tot dînsul are firea cea mai duioasă. Dar nu despre dînsul vreiu să vorbesc. Iot ce spui dumneata despre Henry, este cît se poate de adevărat ; nu mă. surprinde ; îi cunosc mărinimia. Vei spune poate că trag folos din această cunoaştere ? L cu putinţă ; există virtuţi primei- dioase ; virtuţi care te ispitesc si abuzezi de ele. Domnule Mackellar, am să-i dau reparaţie! Am să fac rînduială în toate astea. Am fost slab ; şi ce-i mai rău, am lo*>i nepăsător !

— Nu pot să vă aud acuzîndu-vă, milord, cu ceea ce mai am a vă spune, pe conştiinţă, i-am răspuns. N-aii fost slab ; aţi fost înşelat de un ipocrit diabolic. Aii văzut şi dumneavoastră cum v-a amăgii tu privire la primejdia in care se găsea ; toată vremea v-a amăgit : la fiece pas din cursul vieţii sale. Aş vrea să vi-I smulg din inimă, aş vrea să vă silesc a deschide ochii asupra celuilalt fiu al dumneavoastră ; ah , aveţi alături de dumneavoastră un fiu !

— Nu, nu, a zis dînsul, — doi Iii — am doi tii.

Am făcut atunci un gest de disperare care i-a stîrnit atenţia : s-a uitat la mine schimbîndu-se la faţă.

— Mai este ceva şi mai rău îndărătul acestor lucruri ? şi

i se. stinse glasul, după ce se înălţase pentru a pune această întrebare.

— Cu mult mai rău, am răspuns. în noaptea aceasta i-a zvîrlit domnului Henry uimitoarele vorbe : „Nu ştiu nici o femeie cunoscîndu-ne pe aniîndoi. care să nu ma li preferat pe mine şi să nu continuie, cred. a mă prefera !“

— Nu vreau să aud nimic împotriva fiicei inele, strigă, şi din graba cu care mă opri într-astă direcţie, deduc că nu fusese chiar atît de orbit precum îmi închipuiam cu, şi că privise cu destulă îngrijorare asedierea doamnei Henry.

— Nu mă gîndesc să arunc nici o vină asupră-i, am strigat eu. Nu c asta. Acele cuvinte i-au tost spuse domnului Henry de faţă cu mine ; şi dacă nu le găsiţi îndeajuns de făţişe, au/.iţi-lc şi pe acestea care au urmat foarte curînd : ,.Soţia ta, care e îndrăgostită de mine !“

— A fost o dispută ?

Ani încuviinţat, dînd din cap.

— Trebuie s-alerg la ei, spuse, pornind iarăşi să se ridice din aşternut.

— Nu, nu ! am strigat eu. oprindu-1 cu braţele întinde.

— Dumneata nu ştii, a spus dînsul. Acestca-s cuvinte primejdioase.
— Oare nu pot cu nimic să va fac a înţelege, milord ?
Ochii săi mă scrutau cu disperare, implorind adevărul.
Mă aruncai în genunchi lingă patul său.
— O. milord, am strigat, gîndiţi-vă la cel ce vi-a rămas ; gîndiţi-vă la acest biet păcătos, zămislit de dumneavoastră, pe care vi l-a născut soţia dumneavoastră şi pe care nimeni dintre noi nu l-ain îmbărbătat după cum am fi putut ; gîndiţi-vă la dînsul, nu la dumneavoastră ; dînsul e-al doilea care păli- meşte — gîndiţi-vă la dînsul ! Aceasta-i poarta durerii — poarta lui Cristos, poarta lui Dumnezeu ; oh ! stă deschisă. Gîndiţi-vă la dînsul, precum şi dînsul la dumneavoastră s-a gîndit. „Cine-i va spune bătrînului ?" acestea i-au fost cuvintele. Pentru aceasta am venit; pentru aceasta sînt aici, ru- gîndu-mă la picioarele dumneavoastră.
— Lasă-mâ să ma scol, a strigat, impingîndu-mă de-o parte ; şi fu î.i picioare înaintea mea.
Glasul îi tremura ca o pînză în vînt, totuşi vorbea desluşit şi tare ; chipul i se albise ca neaua, însă ochii uscaţi, priveau cu tărie.
— Prea multe vorbe, zise. Unde s-a petrecut ?
— în pădurice.
— Şi domnul Henry ? m-a întrebat.
Iar după ce-i spusei, faţa bătrînă i se zbîrci, îngîndurată.
— Şi domnul James ?
— L-am lăsat zăcînd, i-am răspuns, cu luminările alături.
— Luminări ? a strigat. Şi a alergat la lereastră, a deschis-o şi a privit afară. Ar putea fi iscodite de pe drum.
— Unde nu trece nimeni la un ceas ca acesta.
— Nu are a-face, a stăruit dînsul. Totuşi, s-ar putea. Ascultă ! a strigat. Ce-i asta ?
Se auzea plescăitul foarte uşor al unor lopeţi, care visleau lin în golf ; îi spusei ce era.
— Contrabandiştii, s-a lămurit milordul. Aleargă numai- decit, Mackellar, stinge luminările acelea. între-timp mă îmbrac ; şi cînd te întorci, putem discuta ce e mai înţelept de făcut.
Am orbetăit pe scări pînă jos şi am zbughit-o pe uşa. De la o bună bucată, se putea zări o licărire, presărînd stropi ile lumină prin pădurice ; pe o noapte atît de întunecoasă, ar fi putut fi observată dc la o depărtare de nu ştiu cîte leghe ; şi mă mustrai amarnic pentru imprudenţa mea. Dar cu cît mai cumplit cînd ajunsei la faţa locului! Unul dintre sfeşnice -.ta răsturnat, iar lumînarea din el, stinsă. Cealaltă ardea cu flacără statornică, aşternînd un strat mare de lumină pe pă- mîntul îngheţat. în cuprinsul acelui spaţiu, prin puterea con- trastului şi a beznei de sus, totul părea mai luminos, ca pe lumină de zi. Iar în mijloc se afla pata de sînge, şi, ceva mai departe spada domnului Henry, cu măciulia de argint, dar de
cadavru nici urma. Cum stăm aşa, privind năucit, mi se zbatea inima dc coaste, mi se zbirlisc părul pe ţeastă, într-atît era de stranie priveliştea, într-atita de sinistră spaima ce-o trezea. M-am uitat în dreapta şi-11 stingă, pământul era ca

de cremene, nu trăda nimic. Am stat și mi-am ascuţit auzul pînă ce-mi ţiuiră urechile, dar noaptea era pustie în juru-mi ca o biserică goală ; nici un susur nu venea din spre ţărm ; îmi părea c-aş fi auzit şi un ac picînd pe cîmp.
Am stins luminarea ; s-a abătut în juru-mi negura neagră de parcă m-ar fi cotropit o gloată vrăjmaşa ; şi-am mers înapoi către conacul Durrisdeer, cu bărbia în piept, înfiorîndu-mă în cale de cîte ori mă fulgera cîte o presupunere înspăimîntătoare. în pragul uşii se mişcă o laptură, venind în întîmpinarea mea şi mai că ţipai de groază înainte s-o recunosc pe doamna Henry.
— 1 -ai spus \ mă întreba.
— Dînsul m-a trimis, i-am răspuns. A pierit de-acolo... Dar dumneavoastră de ce sînteţi aici ?
— A pierit! repetă dînsa. Ce-a pierit *i*
— Trupul, i-am răspuns. De ce nu sînteţi lîngă soţul dumneavoastră ?
— A pierit ? a întrebat dînsa iarăşi. Nu sc poate, nu te-ai uitat bine. Haide înapoi.
— Nu mai e nici o lumină acum. i-am răspuns. Nu îndrăznesc.
— Eli pot .să văd pe întuneric. Stau de atita vreme aici — de atîta vreme... Hai, dă-mi mina.
Ne-am înapoiat în pădurice, mîna-n mină. pînă la locul spaimelor.
— Luaţi aminte la sîngc. i-am spus.
— Singe ? a strigat şi s-a tras înapoi cutremurîndu-se.
— Bănuiesc că trebuie să fie, am zis. Eu sînt ca şi orb.
— Nu, spuse dînsa, nu e nimic. N-a fost cumva un vis ?
— Ah, de-ar fi vrut Domnul să fie aşa !
Ea iscodi sabia, o culese de pe jos, şi zărind sîngele, o lasă iar să cadă, desfăcînd larg miinile.
— Ah ! a strigat. Apoi, regăsindu-şi într-o clipă curajul, o luă în mîini pentru a doua oară şi-o înfipse pînă in miner în glia îngheţată. Am s-o iau in casă şi-am s-o curăţ bine, zise
ţi din nou iscodi din ochi împrejurimile. Nu se poate să ti fost mort! adăugă.
— Nu se simţea nici o pîlpîire a inimii, am spus eu, şi apoi, aducîndu-mi aminte : De ce nu sînteţi lingă soţul dumneavoastră ?
— E-n zadar, a răspuns ea, nu vrea să-mi vorbească.
— Să nu vă vorbească dumneavoastră ? am exclamat. O ! n-aţi încercat.
— Ai dreptul să te îndoieşti de mine, mi-a răspuns cu o blîndă demnitate.
Atunci, pentru întîia oară, m-a cuprins mîhnirea pentru dînsa.
— Dumnezeu ştie, doamnă, am strigat. Dumnezeu ştie că nu-s atit de aspru pe cît par ! tn noaptea asta groaznică, cine-şi mai poate lustrui cuvintele ? Dar sînt prieten tuturor care nu i-s vrăjmaşi lui Henry Durie.
— E penibil, atunci, că şovăiţi cu privire la soţia sa, a spus dînsa.
Am văzut dintr-odată, de parcă mi s-ar fi ridicat un văl de pe ochi, Cu cîtă

nobleţe îndurase această nemaipomenită nenorocire şi cu cîtă mărinimie mustrările mele.
— Trebuie să ne întoarcem şi să-i spunem milordului, am zis.
— Nu pot să dau ochi cu dînsul ! a strigat.
— îl veţi afla mai puţin zguduit ca noi toţi, am încercat s-o liniştcsc.
— Şi totuşi, nu pot să dau ochi cu dînsul, a zis iar.
— Bine, atunci vă puteţi întoarce la domnul Henry, îl voi vedea eu pe milord.
Pe cînd ne înapoiam, eu purtînd şfeşnicele, dînsa spada (stranie povară pentru acea femeie), îi veni alt gînd.
— Să-i spunem lui Henry ? m-a întrebat.
— Să hotărască milordul, am răspuns eu.
Milordul era aproape gata îmbrăcat cînd am ajuns în oJaia lui. Mă ascultă încruntîndu-se.
— Contrabandiştii ! spuse. Dar oare mort sau viu ?
— Eu l-am crezut... m-am oprit, sfiindu-nu a rosti cuvîntul.
— Ştiu. Dar puteai foarte bine să te înşeli. De ce l-ar fi luat de acolo dacă n-ar fi fost viu ? întrebă. O ! iată o 1 ir<;ă poartă tic nădejde. Trebuie să pretindem c-a plecat — cum a şi venii — fără să dea nimic de ştire pentru a nc pregăti. Trebuie înlăturat orice scandal.
Am văzut că pornise, ta noi toţi ceilalţi, a nu se mai gîndi decit la neamul lor. Acum că toţi membrii in viaţă ai lamilicî erau cufundaţi în durere de neleeuit. era ciudat cum nc în- turnam cu toţii către aceasta abstracţiune implicită a familiei în sine şi căutam a-i da trup, împăindu-i golul aşa-zisei reputaţii; şi nu numai Durii înşişi, ci chiar şi intendentul lor plătit.
— Să-i spunem domnului Henry ? 1-ain întrebat.
— Voi vedea, a zis. Mai întîi. mă voi duce la dînsul ; apoi am să ies cu dumneata spre a cerceta pădunicea şi a chibzui.
Am coborît în sală. Domnul Henry şedea la masa, cu capul proptit într-o mină ; părea o stană de piatră. Nevastă-sa sta puţin mai inapoia sa, cu mîna la gură ; era limpede că nu-1 putea îndupleca.
Bătrînul .Lord se îndrepta cu pas cumpănit către locul unde şedea fecioru-său ; şi faţa îi era cumpănită, dar parca-mi parea puţin cam rece. Cînd se apropiase indeajuns, întinse amîndoua mîinile şi rosti :
— Fiul meu !
Cu un strigăt sfîşietor, sugrumat, domnul Henry sări în picioare şi căzu de gîtul tatălui său ; strigînd şi plîngînd, de ţi-era mai mare jalea să asişti.
— O, tată. striga, tu ştii că-1 iubeam, ştii ca la început îl iubeam ; aş fi murit pentru dînsul — ştii asta. nu ? Mî-aş fi dat viaţa pentru dînsul şi pentru tine. O ! spune c-o ştii. O! spune că mă poţi ierta. O. tată, tată. ce-am făcut — ce-am făcut ? Şi-am copilărit laolaltă !...
Şi tot plîngea şi suspina şi-l mîngîia pe bătrîn, şi se atîrna de gîtul său, cu patimă, ca un copil îngrozit.
Iar apoi dete cu ochii de nevastă-sa (ai fi spus că o vede pentru prima oara) cum sta şi plîngea ascultîndu-l, şi in clipa următoare îi căzu la genunchi.
— Şi, ah. mîndra mea, iubita mea. striga, şi ţie trebuie să-ţi cer iertare ! Nu soţ — ci doar ruina vieţii ţi-am fost! Dar tu m-ai cunoscut pe cînd eram

copilandru ; pe-atunci nu era pic de răutate în Henry Durie. nu voia decît să-ţi fie tottiea-
uria prieten. L tot el. e copilandrul cu care te jucai în pruncie oh — n-o să poţi niciodată, niciodată, să-l ierţi ?

îu toată aceasta vreme milordul părea un spectator rece şi binevoitor, cu mintea netulburată. La primul strigat care. Intr-adevăr, ar fi lost de-ajuns pentru a aduna toata casa împrejuru-ne, îmi spusese, peste umăr :

— închide uşa ! ^i acum dădu din cap, ca şi cum şi-ar fi vorbit sie-şi. De-acu il putem lăsa în seama nevesti-si, zise. Ada o lumină, domnule Mackellar.

Pe cind ieşeam iarăşi afară, însoţit de milord. mi-am dat seama dc un lenomcn ciudat ; deşi era de tot întuneric, iar noaptea inca timpurie. îmi parea că adulmec zorile. Totodată trecea un Ireamăt printre crengile arborilor, încît răsunau ca marea cind i-s valurile line, şi la răstimpuri aerul ne pufnea uşurel in obraz, iar vilvătailc luminării sc /bateau. Împresuraţi de această forfotă, cred c-am zorit şi mai tare. Cerceta- răiii sccna duelului, unde milordul a privit sîngcle cu stoicism : şi trecînd mai departe către debarcader, am dat în ccle din urmă peste o oarecare mărturie a adevărului. I iînclcă, mai întîi de toate. în locurile unde se afla cîte o băltoacă pe cărare, gheaţa era fărimată, şi în chip vizibil din călcăîura mai multor oameni ; apoi. doar niţel mai încolo, un arbore tînăr se frînscse. iar jos la debarcader, unde stau. de obicei trase la ţărm luntrile contrabandiştilor, alta pată dc sînge însemna locul unde fără nicio îndoială fusese lăsat jos trupul, spre. a sc odihni cei ce-1 purtaseră.

Această pată nc-am apucat s-o spălăm cu apă din nu*.re. adueînd-o în pălăria milordului, iar pe cind ne că/neam astfel, se abătu deodată cu vaier asupră-ne o pală de vini şi într-o clipă ne. lăsa în beznă.

— Are sa ningă curînd, a spus milordul ; şi asta tii-i cea

mai bună nădejde. Haide acum sa ne înapoiem, nu piuem face nimic pe întuneric.

Pe cînd mergeam către casă, iar vîntul se îmblinzise din nou. ne-am dat seama de-o răpăială puternică în preajma noastră în noapte; iar cînd am ieşit dc subt adăpostul arborilor, am găsit ploaia biciuind păniîntul.

în tot acest timp, limpezimea de cuget a milordului, nu mai puţin ca sprinteneala sa trupească, nu încetase a-mi nutri uimirea. Puse virl la toate cu prilejul -datului ce ţinurăm la înapoiere.

— Contrabandiştii, zicea, cu siguranţă că l-au pus pe Senior la adăpost, — deşi cu privire la întrebarea de-1 luaseră mort sau viu, sîntem încă în voia presupunerilor.

Ploaia, cu mult înainte de lumina zilei, avea să şteargă toate urmele celor întîmplate; noi trebuia să profităm de aceasta. Seniorul sosise fără veste, după lăsarea serii; acum trebuia pretins că plecase la fel de brusc, înainte de ivirea«ori- lor; şi pentru a face să pară plauzibilă toată povestea, nu mai rămînea decît ca eu să mă sui în iatacul unde locuise, pentru a-i aduna şi ascunde bagajele. Ce-i drept, eram încă la discreţia contrabandiştilor, aceasta fiind însă slăbiciunea fără de leac a vinei noastre.

L-am ascultat cu mirare, după cum am mai spus, şi m-am grăbit să mă supun. Domnul şi doamna Henry părăsiseră sala ; milordul, de dragul căldurii, se grăbi a se înapoia în culcuş ; încă nu mişca nimeni dintre servitori. Cu sufletul împovărat de o groaznică singurătate, am urcat scara turnului şi-am intrat în odaia celui mort. Fui cît se poate de uimit s-o găsesc toată în neorînduiala plecărilor. Dintre cele trei geamantane ale sale, două şi fuseseră încuiate ; al treilea sta încă deschis şi aproape plin de lucruri. Dintr-odată mă fulgeră o bănuială a adevărului. Omul fusese în cele din urmă pe ducă ; nu-1 aştepta decît pe Craii ; iar Craii aştepta vîntul. La un ceas timpuriu al nopţii, acei oameni ai mării îşi dăduseră seama că vremea e-n schimbare ; barca venise să dea semnalul şi să cheme călătorul pe punte, iar oamenii bărcii se poticniseră de dînsul, zăcînd scăldat în sînge. Ba îndărătul acestor fapte, se ascundeau încă şi mai multe. Această plecare rînduită de mai înainte arunca oarecare lumină asupra nemaipomenitei sale insulte din ajun ; fusese o lovitură de adio — ura nemai- fiind frînată de strategie. Şi încă ceva : felul acelei insulte şi purtarea doamnei Henry duceau la o anumită concluzie, pe care n-am adeverit-o niciodată şi pînă-n ziua marii judecăţi nici n-o voi putea adeveri : concluzia că în cele din urmă îşi pierduse stăpînirea, se avîntase prea departe în avansurile sale şi fusese respins cu asprime.

Nu poate nicicînd li adeverit, după cum spun, dar pe cînd stam în acea

dimineaţă printre bagajele sale, gîndul ăsta mi-era dulce ca mierea.

în valiza deschisa mi-am cufundat un pic mîna înainte de a o închide. Cele mai frumoase dantele şi rufe fine, multe rinduri din acele costume elegante şi simple în care-i plăcea sa apara ; o carte, două, şi acestea dintre cele mai bune — *Ciorneiitariile* . lui Cezar, un volum al domnului Hobbes *Henriada* domnului de Voltaire, o carte despre Indii, una de matcmatică, depăşind cu mult cîtă învăţasem eu — pe acestea le-am remarcat, cu simţiri foarte amestecate. Dar în geamantanul deschis nici un fel de hîrtii. Aceasta m-a pus pe gînduri. Era cu putinţă ca omul să fie mort ; dar devreme ce contrabandiştii îl luaseră cu dînşii, aceasta nu mai apărea prea probabil. încă mai era cu putinţă să moară din acea rană ; dar sc putea şi să nu moară. Iar pentru acest din urmă caz, eram hotarit să am în mina mijloacele de-a ne apăra întru- cîtva.

Unul după altul i-am cărat geamantanele pînă la o cămara din podul casei. pe care o ţineam încuiată ; apoi m-am dus în odaia mea, după chei, şi înapoindu-mă în cămara podului, avui mulţumirea să găsesc două chei care se potriveau îndeajuns de bine. într-unul din geamantane am găsit o casetă din piele veneţiană, pentru păstrat scrisori ; pe-aceasta am deschis-o, tăindu-o cu briceagul ; de-aici încolo (după cîte m-am putut încredinţa) omul acela avea să depindă de bunăvoinţa şi mila mea. Sc afla în casetă un teanc întreg de corespondenţa galantă, datînd în cea mai mare parte din epoca petrecută la Paris, şi, cc era mai interesant pentru scopurile mele, aveam în mină copiile propriilor sale raporturi către Secretarul de Stat englez şi originalele răspunsurilor primite ; un şir cît sc poate de compromiţător ; de asemenea natură încît publicarea lor ar fi înseninat năruirea onoarei Seniorului şi punerea Lînni preţ pe capul său. Chicoteam de unul singur par- curgînd acele documcnte ; îmi frecam mîinile, cîntam cu glas tare. de bucurie. Mă surprinse ziua în această plăcută îndeletnicire ; şi "'i--' iun •

I *Hohl** i\t Ţ15R8—filozof şt soctoVţ: englez.

mi-am leoădat sîrguinţa ; atîta c-am păşit pînă la fereastră şi-am privit afară o clipă. Chiciura pierde, lumea se întunecase iarăşi, în golf se dezlănţuiseră ploaia şi vîntul. Iar corabia lui Craii, mă încredinţai, părăsise locul dc ancoraj ; deci Seniorul (mort sau viu) se hurducăia acum pc coamele Mării Irlandei.

Hsie nimerit sa adaug aci foarte puţinele precizări cc le-am putut pescui în urma asupra intîmplărilor din acea noapte. Mi-a trebuit multă vreme pînă sa culeg aceste ştiri, căci noi nu cutezam a întreba făţiş, iar contrabandiştii nia priveau pe mine cu duşmănie, cînd nu ma batjocoreau. Au trecut aproape şase luni pînă sa ştim sigur ca omul supravieţuise ; şi au trccut ani pînă ce am aflat dela unul dintre oamenii lui Craii (care din cîştigul lui necurat deschisese circiumă) cîteva amănunte ce-mi par a avea iz de adevăr. Contrabandiştii îl găsiseră, pare-se, pe Senior, proptindu-se anevoie într-un cot şi ba holbîndu-se împrejuru-i, ca năuc, ba pironindu-şi privirea asupra luminării sau asupra miinii sale scăldate în sînge. După sosirea lor, sc pare ca şi-ar fi venit în fire şi le-ar fi poruncit să-l duca pe puntea vasului şi să-şi ţină gura ; iar cînd căpitanul l-a întrebai cum de ajunsese la asemenea ananghie, el a răspuns cu o izbucnire pătimaşa de blesteme, apoi, ne mai putîndu-sc stapîni, a leşinat. Dînşii au ţinut oarecare sfat ; însă dintr-o clipă într-alta aşteptau vînt prielnic ; luau bani buni pentru a-l duce pe sub mîna în Franţa, şi n-aveau niciun interes a zăbovi.

Tn al ară dc asta, era destul de iubit de aceşti odioşi nemernici ; ei îl socoteau condamnat la moarte, nu ştiau în ce întîmplare nenorocită îşi dobîndise rana şi-o luau drept faptă de oameni de treabă a-l scoate din calea primejdiei. Astfel Iu luat pe corabie, se tămădui în timpul călătoriei şi începea a se întrema cînd Iu debarcat la Havre-de-Cîrace. Ce-i cu adevărat remarcabil : n-a suflat nimănui o vorbă despre duel, şi niciunul dintre contrabandişti nu ştie pînă-n ziua dc azi în ce dispută ori de mîna cărui vrăjmaş, căzuse. Să fi fost vorba de orice alt bărbat, aş fi atribuit aceasta unei rezerve fireşti, fiind vorba de dinsul, n-o puteam atribui decît orgoliului. Nu putea îndura să recunoască, poate nici chiar faţa de sine-însuşi, că fusese înfrînt de unul pe care-1 ofensase atît de tare şi pe care-l dispreţuia atît .de cumplit.

CAPiToi.ur vi

Rezumat al întîmplărilor din timpul celei de-a doua absenţe a Seniorului

La boala cea grea cârc s-a declarai în dimineaţa uimitoare, mă pot gîndi cu sufletul împăcat, ca la ultimul necaz adevărat ce s-a abătut asupra stăpînului meu ; >i chiar şi-atest nccaz a fost poate o deghizată îndurare de-a Domnului ; taci ce durere trupească s-ar fi putut asemui tu chinurile cugetului său ? Doamna Henry şi cu mine îl vegheam.

Bătrînul milord venea la răstimpuri să întrebe cum ii merge, dar de obicei nu trecea pragul odăii, tini amintesc tuni într-un rînd, cînd nădejdea era aproape pierdută, dînsul păşi pînă la

căpătîiul patului, privi cîtăva vreme thipul fiului său. şi se întoarse apoi în lături, cu un anume gesi (o înălţare a ţapului şi-a mîinii) ce mi-a rămas în minte ta ceva trape ; atîta mîh- nire şi atîta dispreţ pentru bietele nevoi pămmteşti exprima atei gest. Dar cea mai mare parte din timp. doamna I lenry şi tu mine eram numai noi doi în odaia bolnavului, veghind tu rîndul noaptea şi ţinîndu-ne unul altuia de urît in timpul zilei — căci era o veghe lugubră. Domnul I lenry. tu ţapul ras legat cu un şervet, sc zbătea încoace şi intclo far' dc alinare, lovind patul cu mîinile. Limba nu i se astîmpăra o clipa ; îi curgea glasul ca o apă, incit mi-cra şi silă să-l mai aud. 1 ia de remarcat — şi pe mine mă jignea asta nespus — că vorbea tot timpul despre nişte lucruri fără însemnătate, despre drumuri încoace şi încolo, despre cai — tc poruncea nurcu să i se înşeueze, gindind poate (bietul de el !) t-ar putea călare să fugă mai degrabă de neliniştea sa —, despre treburi prin grădină şi năvoade de pescuit şi (ceea te mai ales mă făcea să turbez cînd îl ascultam) necontenit despre afacerile sale, notînd cifre şi ciorovăindu-se ca arendaşii. Nu pomenea o dată de taică- său ori de nevastă-sa ţi nici de Senior, afară doar în primele zile, cînd cugetul său zăbovea pe de-a-ntregul în trecut, şi se vedea băieţandru, la o anume joacă de copil nevinovat, cu frate-său laolaltă. Aceasta fu cu atît mai mişcător cu cît se părea că Seniorul fusese cu acel prilej în primejdie de a-şi pierde viaţa — căci într-un rînd bolnavul strigă : Oh ! Jamie se îneacă ! Oh ! scăpaţi-1 pe Jamie !“ repetînd asta într-una cu mare patimă.

Pe doamna Henry şi pe mine, aceasta, cum spun, ne mişcă ; însă cumpăna gîndurilor rătăcite ale stăpînului meu trăgea într-o parte ce nu-i oglindea avantajos caracterul, de parcă ar fi îndreptăţit calomniile fratelui său ; de parcă ar fi ţinut a se dovedi un om cu sufletul uscat, cufundat pîn' la urechi în preocuparea de-a face bani. Să fi fost eu singur pe lingă dînsul, nu m-aş fi sinchisit deloc ; dar toată vremea, ascultîndu-1 cin* tăream efectul vorbelor sale asupra soţiei acestui om, şi-mi spuneam că el e în pierdere pe zi ce trece. Eram singurul ins de pe suprafaţa globului care îl înţelegea şi mă simţeam ho- tărît sa mai fie şi altcineva. De-avea să moară acum şi o dată cu trupul să i se stingă virtuţile ; ori de-avea să scape cu zile şi să se înapoieze la moştenirea-i de dureri, cînd îi va fi dat; eram hotarît să fac ca acest om să fie plîns din suflet în primul caz. şi bine primit, fără gînduri ascunse, într-al doilea, de către făptura pe care dînsul o iubea cel mai mult — soţia sa.

Neputînd găsi prilejul de a vorbi deschis, m-am tot gîndit pînă m-am hotărît la un fel de dezvăluire prin documente ; şi timp de cîteva nopţi, ieşind de la priveghiul din camera bol- navului, în loc să dorm, m-am îndeletnicit cu pregătirea a ceea ce-aş putea numi „dosarul" meu de dovezi. Aceasta a fost însă partea cea mai uşoară a misiunii mele. Acum venea ce era mai greu : prezentarea acelei dezvăluiri doamnei mele — o trudă care aproape că-mi depăşea puterile. Timp de cîteva zile am tot umblat cu hîrtiile Ia subsuoară iscodind, în timp ce stam de vorbă cu doamna, un moment prielnic a-mi sluji de introducere. N-am să neg că s-au ivit cîteva ; numai că în acele clipe parcă mi se lipea limba de cerul gurii ; şi gîndesc că pînă în ziua de azi m-aş mai fi plimbat cu pachetul meu la

subsuoara, clc nu m-ar li eliberat de şovăielile mele o întîm plare fericită. Avu lot într-o noapte cînd, o dată mai mult, părăseam odaia fără a-rni fi realizat intenţia şi eram disperai dc laşitatea mea.

— Ce porţi cu dumneata, domnule Mackellar - m-a întrebat doamna. în ultimele zile te văd mereu venind şi plecînd cu acelaşi vraf sub braţ.

M-am întors din prag fără o vorbă, am pus hîrtiile în faţa ei, pe masă, şi am lăsat-o citindu-le. Despre ce conţineau, am să dau cititorilor o oarecare idee ; cel mai nimerit va fi să reproduc o scrisoare de-a mea care deschidea şirul şi după care (conform unei lente deprinderi) am păstrat copie. Ea va arăta totodată moderaţia mea în aceste chestiuni — pc care unii au pus-o cu uşurinţă la îndoiala.

„Durrisdeer, 1757

Onorată Doamnă,

Trag nădejde că fără o pricină întemeiată nu m-aş îndepărta de la locul ce mi se cuvine ; îmi dau seama însă cît de mult rău a decurs în trecut pentru întreaga Domniei voastre nobilă casă din acel nefericit nărav al tăinuirii şi reticenţei; iar hîrtiile asupra cărora cutez a vă atrage luarea-aminte sînt hîrtii de familie, care cu toatele merită cu prisosinţă a fi cunoscute de dumneavoastră.

Anexez o însemnare a hîrtiilor, cu observaţiile trebuincioase, şi rămîn, Onorată Doamnă,

al Domniei Voastre îndatorat şi supus servitor, *Ephraim Mackellar.*

însemnarea llîrtiilor

„A. Copie după zece scrisori din partea lui Ephraim Mackellar către D-sa Dl. James Durie, din curtoazie numit Senior de Ballantrae, în timpul şederii celui din urmă la Paris ; cu datele...

Notă : a se citi în legătură cu B şi C.

B. Şapte scrisori originale din partea numitului S. de Ballantrae către numitul E. Mackellar, cu datele...

C. Trei scrisori originale Jiu partea numitului S. Je Ballantrae către onorabilul domn Henry Durie, cu datele...

De iiohit: preJate mie Je către domnul llenry, spre a li se răspunde. Copiile răspunsurilor inele A 4, A 5 şi A 9, la aceste scrisori. înţelesul comunicărilor domnului Henry, după care nu găsesc copie, poate fi dedus din acelea ale denaturatului său

frate.

D. O corespondenţă, în original şi în copie, extinzîn- du-se asupra unei perioade de trei ani, pînă în ianuarie, anul curent, între numitul S. de Ballantrae şi..., Subsecretar de Stat ; douăzecişişapte în total. De notat : găsite printre hîrtiile Seniorului.

Istovit, cum mă allam, de veghe şi «înduri dureroase, îmi era cu neputinţa să dorm. Toată noaptea m-am plimbat prin camera mea, frămîntînd în minte întrebarea : „ce va ieşi din asta ?“ şi căindu-niă uneori de cutezanţa amestecului meu în chestiuni atît de particulare ; şi de cum miji prima licărire a zorilor, fui la uşa odăii bolnavului. Doamna **Henry** deschisese larg obloanele şi chiar fereastra, temperatura fiind blîndă. Privea cu stăruinţă înaintea ei, unde nu era nimic de văzut, afară doar de albastrul dimineţii, prin desişul arborilor. La zgomotul intrării mele nici măcar nu întoarse faţa : o împrejurare **ce** mi se păru dc foarte prost augur.

— Doamna, am început, şi apoi iarăşi : doamnă — dar n-am mai putut spune nimic.

Și nici doamna Henry nu mi-a venit în ajutor cu o vorbă.

în această situaţie ce părea fără ieşire, am început să culeg hîrtiile risipite pe masa, şi primul lucru care m-a izbit, fu că vraful părea să se fi subţiat. Le-am parcurs o dată, şi încă o dată, dar corespondenţa cu ministrul, pe care mă bizuiseni atîta pentru viitor, nu era de găsit. Am privit spre cămin ; printre jăraticul ce se spu/.ea, fîlfîiau în curent fişiuţe de scrum ; şi cînd văzui asta, îmi pieri sfiala.

— Dumnezeule mare, doamnă ! am strigat, cu glas nepotrivit în odaia unui bolnav — Dumnezeule mare, doamnă, ce-aţi făcut cu hîrtiile mele ?

— Le-am ars, a răspuns doamna Henry, întoreînd capul. E de a| uns, e prea mult. că le-am văzut, dumneata şi cu mine.

— Frumoasa treabă aţi făcut ! Și totul pentru a salva reputaţia unui om care-şî cîştiga pîinea vărsind singele camarazilor săi, cum mi-o 'cîştig eu muindu~mi pana în cerneala.

— Pentru' a salva reputaţia accstei familii pe care o slujiţi, domnule Mackellar, întîmpinâ dînsa, şi pentru care aţi făcut atît de mult pînă acum.

— *E* o familie pe care nu mai voi s-o servesc de aci înainte, am

strigat eu, căci m-a adus la deznădejde. Mi-aţi aruncat sabia din mîini ; ne-aţi lăsat pe toţi lipsiţi de apărare. Aveam pentru orice împrejurare acele scrisori cu care-i puteam da în cap ; >i acum — ce e de făcut ? Sîntem toţi într-o situaţie atît de falsa încît nu îndrăznim să-i arătăm uşa acelui om ; ne-am aprinde paie-n cap, căci tot ţinutul i-ar ţine parte. Aveam această unică armă si-l ţin în frîu şi acum s-a dus

— acum n-are decît să reapară mîine, şi va trebui cu toţii să şedem cu dînsul la masă, să hoinărim cu dînsul prin parc, sau să-i fini parteneri la joc de cărţi — că de altceva nu ne arde

— doar ca să-i facem trîndavia mai plăcută ! \u, doamnă ! Să vă ierte Dumnezeu, dacă poate, căci eu, unul, nu pot!

— Mă surprinde a te afla atît de candid, domnule Mackellar, spuse doamna Henry. Ce preţ pune omul aceta pe reputaţie ? Ştie însă cît de mult o preţuim noi, ştie că mai bine am muri decît sa dăm în vileag acele scrisori ; şi dumneata presupui ca n-ar trage foloase din această ştiinţă ? Ceea ce numeşti spada dumitale, domnule Mackellar — şi care in- tr-adevăr spadă ar fi lost împotriva unui bărbat cu o rămăşiţă de decenţă — n-ar fi fost împotrivă-i decît o spadă de mucava. Ţi-ar rîde în faţă la o asemenea ameninţare. Dînsul pe degradare se întemeiază ; asta îi e tăria ; în zadar vrei să lupţi cu asemenea caractere. Aceste ultime cuvinte le strigă, cu o oarecare deznădejde, apoi adăugă, mai calm : \Tu, Domnule Mackellar ; m-am gîndit la problema asta toată noaptea, şi nu exista ieşire. De avem hirtii, sau de n-avem. uşa acestei case este deschisă pentru dînsul ; el e moştenitorul legal, fireşte ! De-am încerca să-l excludem, totul s-ar întoarce împotriva lui Henry ; mi-ar fi iarăşi dat să văd aruneîndu-se cu pietre după el cînd iese în stradă. A, dacă moare Henry, e altceva! Au călcat interdictia de alienare şi-au înstrăinat pămîntul, pentru scopurile ce le-au convenit ; dar domeniul revine fiicei mele ; şi eu voi veghea cine pune piciorul pe el Dar dc va trăi Henry, bietul meu domn Mackellar, şi ck se întoarce acel om, va trebui sa suferim ; atîta c-atunci vom suferi

împreună.

Făcînd toate socotelile, îmi plăcea starea de spirit a doamnei Henry şi nici nu puteam nega oarecare putere de convingere argumentării ei cu privire la hîrtii.

— Sa nu mai vorbim despre asta, am spus. Nu pot decît să mă căiesc de-a fi încredinţat unei doamne originalele ; a fost în cel mai bun caz o procedare neconformă purtării ce se cere în afaceri. Cît despre vorbele mele că voiesc a părăsi slujirea acestei familii, doar limba mea le-a rostit; şi puteţi fi pe pace. Locul meu e la Durrisdeer, doamnă Henry, de parcă aici m-aş fi născut.

Trebuie să recunosc c-a părut a răsufla uşurată pe deplin, cînd a auzit aceste vorbe ale mele ; încît ne-am început acea dimineaţă — după cum aveam să continuăm timp de atiţia şi atîţia ani — coaliţia noastră în relaţiile cuvenite de îngăduinţă şi respect.

într-aceeaşi zi, desigur predestinată bucuriei, am observat amîndoi primul semn de însănătoşire la domnul Henry, iar pe la orele trei ale după-amiezii următoare, el îşi regăsi judecata şi mă recunoscu pe mine, cu cele mai vădite mărturii de afecţiune ; dar pe doamna, care se găsea de asemenea în cameră, lîngă pat, nu părea s-o remarce. Adevărul e că (pierindu-i febra) era atît de istovit încît după acea singură sforţare căzu iar în. letargie. Cursul întremării sale fu de-aci

înainte încet dar egal; în fiece zi i se îmbunătăţea pofta de mîncare, în fiece săptămînă puteam observa cum îi sporesc forţele şi cum se îngraşă ; iar mai înainte de sfîrşitul lunii, părăsise patul şi începusem chiar a-l duce afară pe terasă, unde şedea într-un jilţi

Tocmai pe vremea aceea, îngrijorarea doamnei Henry şi a mea fu poate cea mai pronunţată. Temerile pentru viaţa lui încetaseră ; le luă încă locul o teamă mai mare. Fiecare zi ne aducea mai aproape de o zi a socotelilor; iar zilele treceau şi totuşi nu intervenea nimic. Domnul Henry se întărea, avea convorbiri lungi cu noi despre o mulţime de subiecte felurite, tatăl său venea să-l vadă, şedea cu el şi iar plcca ; şi totuşi nu intervenea nici o aluzie la tragedia recentă ori la supărările de mai înainte cârc duseseră la ea. Oare îşi amintea şi ascundea îngrozitoarea-i cunoaştere ? sau i se ştersese totul din minte ? Aceasta era problema care ne făcea să-l iscodim tre- murînd, toată ziua, cît ne găseam în preajmă-i şi ne ţinea treji noaptea, în paturile noastre singuratice. Nici nu ştiam în care dintre aceste alternative să sperăm, apărînd ambele atît de nefireşti şi mărturisind atît de neîndoielnic o minte nesănătoasă. De îndată ce-mi încolţise această teamă, începusem să-i observ purtarea cu amănunţită luare-aminte. Dădea-n vileag ceva din firea copilului: îl însufleţea o voioşie cu totul străină de caracterul său de odinioară ; lucruri mărunte, pe care pînă aci le dispreţuise, îi stîrneau foarte lesne un interes ce devenea stăruitor. Pe cînd era doborît de mîhnire, eu ii fusesem singurul confident, şi pot chiar spune singurul prieten, iar cu nevastă-sa era în termeni de dezbinare ; după însănătoşire, totul se schimbă, trecutul era uitat, nevasta era cea dintîi şi chiar singura în gîndurile lui. Către dînsa se înturna în toate tulburările sale sufleteşti, ca un copil către maică-sa, părînd sigur de înţelegerea şi afecţiunea ei; o chema ori de cîte ori avea nevoie de ceva, cu acea familiaritate niţel exigentă şi mereu nemulţumită, care denotă o certitudine a

îngăduinţei ; $i trebuie să-i fac dreptate femeii şi să spun că niciodată nu I dezamăgea. într-adevăr, pentru dînsa această purtare schimbată era nespus de mişcătoare ; şi cred că într-ascuns o simţea ca pe o mustrare; încît în zilele dintîi o vedeam refugiin- du-se din odaie, ca să poată plînge în voie. Mie însă, această schimbare nu-mi părea firească, şi considerînd-o laolaltă ru toate celelalte, începui a mă întreba, cu multă nelămurite şi îngrijorare, dacă judecata lui mai era în întregime dreaptă.

Cum această îndoială s-a prelungit mulţi ani de-a rîndul. cum am îndurat-o de fapt pînă la moartea stăpîmilui meu >i ne-a înnourat toate relaţiile de-atunci încoace. îmi este îngăduit să zăbovesc asupră-i mai cu de-amănuntul. C înd Iu in stare să-şi preia din nou, în oarecare măsură, conducerea tre- bilor, avui multe prilejuri a-1 supune la înccrcări precise. \u era lipsit de înţelegere, nici de autoritate ; dar vechiul interes statornic pierise ; obosea uşor şi prindea a căsca, iar în relaţiile băneşti, aducea o uşurinţă cu totul deplasată, la limita neglijenţii. l' adevărat ca. dcoarcce nu mai aveam tic luptat cu exigenţele Seniorului, era mai puţină nevoie de-a înălţa la rangul dc principiu stricteţea în cheltuieli ; dc-a nc lupta pentru fiece bănuţ. Iarăşi adevărat ca n-aveau nimic exccsiv aceste relaxări, căci altminteri nu le-aş fi losi părtaş. Dar toate astea marcau o schimbare, foarte uşoară, totuşi foaru: perceptibilă ; şi cu toate ca nimeni n-ar fi putut spune că stăpînul meu îşi pierduse cît de cît minţile, nimeni iarăşi n-ar fi putut nega că se abătuse de la firea sa.

Pîna la urmă a rămas astfel schimbat, in purtări şi in înfăţişare. Ai fi zis că-i zăboveşte în vine văpaia febrei ; gesturile îi erau pripite, graiul cu mult niai volubil, fără ca totuşi ceva sa fi fost cu adevărat greşit. Întreaga sa stare de spirit era

accesibilă impresiilor plăcute, pe care le întîmpina bucuros, dîndu-le mare atenţie ; insa cea mai mică aluzie la neplăceri sau supărări o primea cu vizibilă nerăbdare şi-o înlătura, uitînd de ea îndată. Acestui temperament schimbat i~a datorat fericirea zilelor sale dc mai tîrziu ; şi totuşi, dacă pe undeva l-ai fi putut numi smintit pe acest om, apoi într-aceasta era. Mare pane din viaţa noastră ne-o petrecem contemplînd ceea ce nu putem tămădui ; domnul Henry însă de nu-şi putea înlătura grija printr-un elort al minţii, trebuia neapărat şi cu orice preţ să-i anihileze cauza ; încît făcea alternativ şi pe struţul şi pe taurul. Acestei asidue laşităţi în faţa suferinţei sînt nevoit a-i atribui toate gesturile nefericite şi excesive ce le-a făcut de-aci încok). de-a lungul vieţii. Desigur ca aci trebuie căutat motivul pentru care l-a bătut pe McManus, rin daşul cailor, — lucru atît de neobişnuit la dînsul pînă atunci şi care a fost atît de mult comentat la timpul cînd s a petrecut. Tot acestei trăsături trebuie să-i atribui >i pierderea totală a unei sume de aproape două sute de pfunzi, din care aş fi putut salva mai mult de jumătate, dacă nerăbdarea lui mi-ar fi îngăduit. Iii însă prefera pierderea sau orice extremitate desperată, unei prelungiri a încordării lui mintale.

Aceste explicaţii m-au dus departe de ceea ce ne tulbura pentru moment ; dacă-şi amintea recenta sa

fapta îngrozitoare . sau dac-o uitase ; iar de şi-o amintea. în ce lumină o considera.

Adevărul năvăli brusc asupră-ne şi fu intr-adevar una dintre cele mai mari surprize ale vieţii mele.

Fusese scos la aer de citeva ori şi acum începea sa umble cîte puţin, sprijinit de braţul cuiva, cînd s-a întîmplat sa ră- mîn singur cu dînsul pe terasă. S-a întors către mine. cu un ciudat zîmbet furiş, cum îl au şcolarii cînd se simt vinovaţi, şi-mi zise în şoaptă confidenţiala şi fără cea mai mica introducere :

— Unde l-aţi îngropat ? *

Eu am rămas încremenit ; nu i-am putut răspunde.

— Unde l-aţi îngropat ? a repetat. Vreau să-i văd mor- mîntul.

M-am gindit că cel mai'bun lucru e să iau laurul de coarne.

— Domnule Henry, i-am spus, am a va da o ştire care vă va bucura nespus. După cît se poate omeneşte .prevedea, mîi- nile dumneavoastră nu-s pătate de sînge. Judec după anumite indicii, după care s-ar părea că fratele dumneavoastră n-a fost ucis ; şi că, leşinat, a fost dus pe puntea corăbiei lui Craii. Acum însă, s-ar putea să se fi însănătoşit pe deplin.

Nu i-am putut descifra faţa.

— James ? a întrebat.

— Fratele dumneavoastră, James, am răspuns. N-aş vrea să trezesc o nădejde ce s-ar putea dovedi amăgitoare, îniă în inima mea gîndesc că, foarte probabil, este în viaţa.

— Ah ! făcu domnul Henry, şi ridieîndu-se brusc din jilţul său, cu mai multă vioiciune decît dovedise pînă atunci, îmi puse un deget în piept şi exclamă într-un fel de geamăt şoptit : Mackellar (acestea îi fură vorbele aidoma) nimic nu l poate ucide pe-acel om ! Nu e muritor. în vecii vecilor va trebui să-l port în spate.

Şi aşezîndu-se iar, căzu într-o tăcere îndărăinică.

O zi, două, mai tîrziu, cu acelaşi zîmbet tainic, şi privind mai întîi în preajmă de parcă ar fi voit sa se încredinţeze că eram singuri, îmi zise :

— Mackellar, cînd vei avea vreo ştire, neapărat să mă în- cunoştiinţe^i. Trebuie să nu-1 scăpăm din ochi ; altminteri se va abate asupră-ne cînd ne vom aştepta mai puţin.

— Nu-şî va mai arăta faţa pe-aici, am zis eu.

— Ba da, o ya face ; spuse domnul Henry. Oriunde voi fi eu, va fi şi el.

Şi iarăşi privi împrejuru-i.

— Nu trebuie să nutriţi acest gînd, domnule 1 lenry, l-am îndemnat.

— Nu, într-adevăr, a răspuns, ăsta-i un sfat foarte bun. Nu ne vom mai gîndî la asta, decît atunci cind vei avea ştiri.

Şi încă nu ştim, adăugă, s-ar putea să fi murit totuşi.

Felul în care spuse asta, mă convinse temeinic de ceea ce mai că nu cutezam a suspecta ; că departe de-a simţi vreo căinţă pentru tentativa sa, doar îi deplîngea nereuşita. Această descoperire o păstrSi pentru mine, temîndu-mă să nu-i aducă un prejudiciu pe lîngă soţia sa. Dar aş fi putut să-mi cruţ această osteneală : ea ghicise singură şi găsea acel simţămînt foarte firesc. De fapt, n-aş putea spune ca nu eram toţi trei de aceeaşi părere ; şi nici o ştire care ar fi ajuns la Durrisdeer n-ar fi fost unanim mai bine primită ca ştirea morţii Seniorului.

Aceasta mă aduce a vorbi despre cel care alcătuia excepţia, bătrînul milord. De îndată ce începu a slăbi îngrijorarea pentru stăpînul meu, mi-am dat seama, privindu-1 mai atent pe domnul cel bâtrîn, că se petrecea cu el o schimbare ce parca a prevesti urmări ucigătoare.

Faţa îi era palidă şi umflată ; pe cînd $edea lîngă cămin, cu canea lui latinească, prindea a moţăi, iar cartea iî scăpa din mîini şi se rostogolea în cenuşa vetrii ; în unele zile tîra un picior, în altele îi era graiul poticnit. Bunăvoinţa purtării sale părea şi mai desavîrşita ; se întrccea în scuze pentru cea mai mică osteneală, era foarte atent cu toţi, iar faţă de mine arăta o cît se poate de măgulitoare curtenie. Intr-o zi, cînd trimisese după avocatul său (cu care rămăsese mult timp între patru ochi), mă întîlni pe cînd străbatea cu paşi trudnici sala cea inare, şi-mi prinse mina, cu bunătate.

— Domnule Mackellar, îmi spuse, am avut numeroase prilejuri de a-ţi preţui scrviciile la justa lor valoare şi astăzi, cînd îmi refac testamentul, mi-am luat libertatea de-a te numi pe dumneata drept unul dintre executori. Cred că porţi destulă dragoste casei noastre pentru a-ini aduce acest serviciu.

Tocmai în acea perioadă, îşi petrecea partea cea mai mare din zi intr-o somnolenţă din care adesea era foarte greu a I trezi ; părea să li pierdut orice socoteală a anilor ; iar în cîteva rinduri (mai cu seamă cînd se trezea) s-a întîmplat s-o cheme pe soţia sa sau pe un vechi slujitor, a cărui piatră de mormînt era cotropită de muşchi.

De-ar fi fost să depun juramînt în faţa legii, ar fi trebuit să dcclar că era inapt a testa şi, totuşi, nicicînd n-a existat un testament mai cumpănii in toate privinţele >l dovedind o judecată mai excelentă, atît asupra oamenilor cît şi asupra tre- bilor.
) S

Destrămarea sa, fără să fi dăinuit foarte mult, se producea în gradaţii infinitesimale. Facultăţile sale decădeau laolaltă, statornic ; puterea mădularelor aproape că-l părăsise — surzise cu totul, vorbirea i se prefăcuse într-un mormăit — şi totuşi, pînă la sfîrşit, izbutea a dovedi ceva din vechea sa curtenie şi bunătate ; strîngea mîna oricui îl ajuta, mie îmi dărui

una din cărţile sale latineşti, pe care, cu trudiă, scrisese frumos numele meu, şi in mii de chipuri ne amintea cît era de mire pierderea ce aproape s-ar fi putut spune c-o şi suferisem. Spre sfîrşit, puterea de-a articula îi revenea cinci şi cind, în cîte-un fulger — de parcă doar ar fi fost uitat meşteşugul vorbirii, cum îşi uită lecţia un copil — şi ici, colo. îşi aminteşte cîte-o parte. Cam spre sfîrşitul ultimei sale seri, rupse brusc tăcerea cu aceste cuvinte din Virgil :

„*Gnatique patrisque*, *alina, precor, miserere*“ rostite perfect şi cu accentul potrivit.

La auzul acestor cuvinte limpezi, am tresărit cu toţii din feluritele noastre îndeletniciri, dar în zadar ne-am îndreptat către dînsul; şedea tăcut şi, după toate aparenţele, nătînt;. Puţin mai tîrziu, fu dus în pat — mai anevoie ca oricînd — şi cîndva în timpul nopţii, fără nici o violenţă în agonic, îşi dete duhul.

într-o perioadă mult mai tîrzie, s-a întîmplat să vorbesc despre aceste amănunte unui medic — om de-o atît do inalta faimă încît $ovăi a-i cita numele. După cum vedea dînsul lucrurile, tatăl şi fiul au suferit amîndoi de aceeaşi afecţiune : tatălui din tensiunea nefireştilor sale mîhniri, fiului poate i:i aţîţarea febrei, fiecăruia dintre dînşii i se rupsese un vas in creier — şi este probabil (adăugă acel medic) că va fi Losi in familie o predispoziţie pentru accidente de această natură. Tatăl a fost doborît, fiul a regăsit toate aparenţele exterioare ale unui ins sănătos ; dar e probabil că se produsese o distrugere în acele gingaşe ţesuturi în care sălăşluieşte sufletul şi-şi împlineşte trebile pămîntene — celor cereşti nădăjduiesc că

[1] Zeiţ5, indur.î-tt, rogu-te, de părinţi ji dc copii 'lat.).

nu Ic pot pune stavila asemenea accidente materiale. Şi iarăşi, la o cercetare mai matură, aceasta se adevereşte fără o fărîmă de importantă. ; căci cel ce ne-o judeca faptele vieţii, este tot acelaşi care ne-a zămislit intru slăbiciune.

Moartea bătrînului milord fu prilejul unei alte uimiri pentru noi cei care priveam cu luare aminte la purtarea urmaşului său. Pentru oricine sta să se gîndească, cei doi feciori îl omorîseră amîndoi pe părintele lor, iar despre cel caic pusese mina pe sabie s-ar fi putut chiar spune că-1 omorîse cu mina lui ; insă pe noul milord nu părea să-l tulbure nici un asemenea gînd. Era grav după cuviinţă ; mai că n-aş putea spune că era mîlinit ; poate doar c-o mîhnire plăcută, vorbind despre cel mort c-o voioşie plina de regrete, relatînd vechi pilde ale caracterului său, zîmbind la evocarea lor — şi cînd veni ziua funeraliilor — împlinind conştiincios dupa reguli onorurile cuvenite. îmi puteam da searria, în plus. câ găsea o temeinică mulţumire in accesul său la titulatură, de la care nu admitea de fel să se abată nimeni vorbindu-i.

Iar acum păşeşte in scenă un nou personaj, unul care şi-a jucat şi el rolul în povestea noastră. Mă refer la actualul Lord, Alexander. a cărui naştere (17 iulie 1737) umplu sărmanului meu stăpîn cupa fericirii. Nu-i mai rămase atunci nimic de dorit ; şi nici răgazul (le- a mai dori ceva. Intr-adevăr, nu s-a mai pomenit un părinte atît de drăgăstos şi alintator precum se arătă dînsul. în lipsa feciorului său se simţea mereu prost. De era copilul pe-afară, tatăl supraveghea

norii, să vaza daca nu cumva plouă. Dc era noapte, se scula din pat ca să-l privească dormind. Pină şi conversaţia lui deveni obositoare pentru străini, de vreme ce vorbea aproape numai de fecioru-sau. în chestiunile privind domeniul, totul era plănuit avîndu-se în vedere indeosebi pe Alexandcr ; auzeai, de pilda : „Să ne-a- pucam de sădit îndată, pentru ca să crească pădurea pînă la majoratul lui Alexander" sau : „Asta va pica minunat la timpul'căsătoriei lui Alexander". Zi de zi, această absorbire a fiinţei sale devenea mai evidenta, cu multe amănunte mişcătoare şi cu unele foarte viednice de condamnat.

în curînd copilul fu in stare a se preumbla cu dinsul, mai întîi pe terasă, mînă în mină, iar mai apoi cutreierînd amîndoi parcul domeniului ; şi aceasta deveni cu vremea îndeletnicirea cea mai de seamă a milordului. Prin toată împrejurimea

era familiar zvonul celor două glasuri (auzindu-se dc departe, căci vorbeau lare) ; iar eu, unul, îl găseam mai plăcut decît larma păsărelelor. Era frumos sa vezi perechea întoreîndu-se, încărcată cu ramuri de tufişuri înflorite — tatăl la fel de încins la faţă şi uneori la fel de tăvălit prin noroaie ca şi copilul ; căci erau părtaşi deopotrivă la iot soiul de pctreceri băieţeşti, săpînd prin nisipul ţărmului, meşterind zăgazuri de şuvoaie şi cîte altele ; iar uneori ii vedeam uitîndu-se la vite, prin cîte un gard, cufundaţi deopotrivă într-o contemplare copilăreasca.

Pomenind de aceste hoinăreli, mi-amintesc de o scena ciudată la care am fost martor. Era prin preajma un drum pe care eu, unul, nu treceam niciodată fără emoţie, atît de adesea îl străbătusem cu însărcinări jalnice, atît de multe se abătuseră pe-acolo asupra casei Durrisdeer. Dai acel drum tiind la în- demîna din ioate locurile de dincolo de Mucklc Ross, eram minat a-l folosi, deşi foarte în sila. cam o data la două luni. S-a întîmplat, pe cind era domnul Alexander ııı vîrstă de vreo şapte-opt ani, să am eu nişte treburi în partea cealaltă, dis-de- ' dimineaţă, şi să intru în pădurice, pe cînd făceam cale întoarsă, pe la orele nouă ale unei dimineţi strălucitoare. Era în acel anotimp cînd padurea-i toata în culori priinâvăratice, arbuştii spinoşi toţi înfloriţi, iar păsările cintă cit le ţine gura. In contrast cu aceasta voioşie, păduricea părea şi mai posomorita, iar eu mă simţeam şi mai apăsat de simţirile ce-mi trezea. în această stare de spirit, m-a izbit neplăcut să aud zgomot la mică depărtare in faţă-mi şi să recunosc glasurile stăpînului meu şi domnului Alexander. Am grăbit pasul şi în curînd i-am văzut. Se al Iau împreuna în luminişul unde av usese loc duelul, stăpînu-mcu cu o mînă pe umărul feciorului sau. şi vorbindu-i cu oarecare gravitate. în celc din urmă, cînd a înălţat capul la apropierea mea, mi «,-a părut ca-1 văd luminîn- du-se la faţă.

— A ! zice, iată-l pe bunul Mackellar. Tocmai îi spuneam lui Sandy povestea locului acestuia, cum a fost o dată un om pe care diavolul încerca să-l ucidă şi cînd colo fu cit p-aci să-l ucidă el pe diavol.

Mi se păruse destul de ciudat c-a adus copilul in acel loc ; că acum mai şi perora asupra faptei sale, întrecea măsura.
Dar avea să mmcw ceva şi mai râu ; căci indreptindu-se către fecioru-său, continuă :

— Poţi să-l întrebi pe Mackellar ; dînsul a fost de faţă şi a văzut întîmplarea.

— E adevărat, domnule Mackellar ? mă întrebă copilul. Şi l-aţi văzut într-adcvăr pe diavol ?

— N-am auzit de povestea asta, am răspuns eu, şi sînt foarte grăbit s-ajung la treburile mele.

Am spus asta pe un ton cam acru, punîndu-ma, pînă una alta, în gardă — stînjenit cum eram în acea situaţie ; deodată însă îmi năvăli în cuget amărăciunea trecutului şi groaza acelei scene la lumina luminărilor. Mă gîndii că, la o întîrziere de-o secundă în agilitatea parării, copilul ce-l aveam în faţă n-ar fi văzut nicicînd lumina zilei şi emoţia ce-mi tulbura totdeauna inima în acea pădurice întunecată, izbucni în cuvinte :

— Dar atîta-i adevărat, că printre arborii aceştia l-am în- tîlnit pe diavol şi că aici l-am văzut doborît! am strigat. Binecuvîntat fie Domnul că ne-a îngăduit a scăpa cu viaţa, binecuvîntat fie Domnul că zidurile casei Durrisdeer mai stau încă piatră peste piatră ! Şi, domnule Alexander, de cîte ori s-o întîmpla să treci prin acest loc, chiar de-ar fi să fie peste o sută de ani de-aci înainte şi să te afli în cea mai aleasă şi veselă tovărăşie, ai face bine să păşeşti deoparte şi să-ţi aminteşti a te ruga o clipă.

Milordul îşi plecă cu gravitate capul.

— Ah !, spuse, Mackellar are totdeauna dreptate. Hai, Alexander, scoate-ţi pălăria. Şi, cu aceste vorbe se descopcri şi invocînd cerul cu un gest al mîinii : O, Doamne, spuse, îţi mulţumesc, şi-ţi mulţumeşte şi feciorul meu pentru multa Ta îndurare şi bunătate. Lasă-ne, Doamne, a ne Ducura de linişte cîtăva vreme ; apără-ne de omul rău. Loveşte-1 Doamne, peste gura-i mincinoasă !

Ultimele vorbe îi scăpară ca un strigăt; şi — fie că mînia stîmită în sufletul său de amintiri îi înăbuşi glasul, fie că-şi dete seama că era un ciudat fel de-a se ruga, fapt e că se opri brusc aci ; şi după o clipă îşi puse iar pălăria pe cap.

— Gîndesc că aţi uitat ceva, milord, am spus eu. „Ne iartă nouă greşelile noastre, precum iertăm noi greşiţilor noştri. Căci a Ta e împărăţia, şi puterea, şi slava, acum şi în vecii vecilor. Amin“.

— A ! e lesne de spus, zise milordul. E foarte lesne tle spus. Mackellar. Dar eu să iert! Cred c-aş apare ca un personaj foarte nătîng de-aş avea afectarea să pretind una ca asta.

— Copilul, milord ! i-am amintit eu, cu oarecare severitate, căci găseam felul său de-a vorbi puţin potrivit pentru urechile unui copil.

— Da, foarte adevărat, răspunse el. îs urite vorbe pentru un prunc. Hai să căutăm cuiburile.

Nu mai ştiu dacă tot în acea zi, dar curînd după convorbirea de mai sus, milordul, găsindu-mă singur, mi st destăinui însă şi mai mult, în aceeaşi privinţă.

— Mackellar, îmi spuse, sînt acum un om foarte fericit.

— Şi eu cred la fel milord, i-am răspuns, şi vederea acestei fericiri îmi face şi mie inima voioasă.

— Fericirea te obligă, nu crezi ? zise dînsul, pe gînduri.

— într-adevăr, i-am răspuns, şi mîhnirca de asemenea. Da- că-i vorba să ne gîndim ce-ar fi mai bun de făcut — după umila mea părere, cu cît am pleca mai degrabă de aci. cu atît mai bine ar fi pentru toate părţile.

— Da, dar de-ai fi în locul meu, l-ai ierta ? m-a întrebat milordul.

Bruschcţea atacului m-a cam uluit. E o lege ce nc este impusă cu stricteţe, i-am răspuns.

— Vorbe — astea-s vorbe ! Dumneata îl ierţi pe-accl om ?

— Ei bine — nu ! am zis. Să mă ierte Dumnezeu, dar nu pot.

— Atunci dă mina cu mine ! a exclamat m'lordul. cu un fel dc vioioşie.

— E prost prilej de-a da mîna, pentru nişte creştini, am întîmpinat eu. Voi aştepta, cred, unul mai conform Evangheliei.

Am rostit asta cu un mic zîmbet ; cit despre milord. cl părăsi încăpcrca rîzînd în gura mare.

Cît era milordul dc robit copilului, nu pot găsi cuvinte să spun. Se pierdea cu totul în această preocupare ; treburile, prieteniile, soţia, fiind cu iotul date uitării ori mijindu-i în amintire doar c-o penibilă sforţare, de parcă s-ar fi luptat cu o băutură adormitoare. Cel mai mult se observa asta cu privire la nevastă-sa. De cînd cunoşteam eu Durrisdeerul. dînsa fusese povara gîndurilor sale, magnetul ochilor săi — şi acum ea trecuse cu tbtul în umbră. îl vedeam cum intra pe uşa cite unei odăi şi-o măsura din ochi, treeînd-o cu vederea pe doamnă, ca pe-un cline întins lîngă vatră.

Pe Alexander îl căuta ; şi doamna ştia bine asta. Uneori îl auzeam

vorbindu-i atît de aspru, încît mai că ma îmboldea inima sa intervin ; pricina era aceeaşi : într-un fel oarecare îl contrariase pe Alexander.

Fără îndoiala că era un soi de judecată ce se abătuse asupra doamnei. Fără îndoială, se schimbaseră rolurile, cum numai providenţa le poate schimba — acum era rîndul ei să fie neglijată, al ei, care ani de-a rîndul primise cu atîta răceală orice semn dc afecţiune. Cu atît mai mare îi este meritul de a fi jucat bine acest rol.

Re/uita dc-aci o situaţie bizară : că o dată mai mult aveam în casă două tabere şi că eu eram acum dintr-aceea a doamnei. N u că vreodară aş fi lepădat dragostea ce-o purtam stăpînului meu. Dar — una la mină — dînsul avea mai puţină nevoie de tovărăşia mea. Apoi, nu mă puteam împiedica de-a asemui cazul domnului Alexander cu acela al domnişoarei Katharine, pentru care stăpînul meu nu găsise niciodată cea mai mică atenţie. *jîi în al treilea rînd eram jignit de schimbarea ce-o dovedea soţiei sale şi care nu impresiona ca un soi de infidelitate. De altminteri, nu puteam decît să admir statornicia şi bunătatea ce le arăta dînsa. Poate că sentimentul ei faţă dc nvlord, întemeiat de la început pe milă, să fi fost mai curînd acela al unei mame decit al unei soţii ; poate că-i plăcea să-i vază atît de fericiţi laolaltă pe cei doi copii ai ei, ca să spunem aşa — mai cu seamă ea unul dintr-înşii suferise atîta pe nedrept, în trecut. Dar cu toate acestea — şi cu toate ca nici-cînd n-am putut descoperi la dinsa o seînteie de gelozie — spre a-şi alunga singurătatea, era nevoită a recurge la biata domnişoara Katharine, cea neglijata ; iar eu la rîndu-mi ajunsei să-mi petrec tot mai mult orele de răgaz cu mama şi cu fiica. Ar fi neserios a face prea mult caz de această dezbinare, căci era o familie plăcută, faţă de cele obişnuite ; totuşi distanţa exista ; dacă-şi dădea seama sau nu milordul, mi-a rămas îndoielnic. Gîndesc că nu (era atît de total absorbit de fecioru- său !) dar noi ceilalţi o ştiam şi într-un fel suferearn ştiind-o.

Ce ne tulbura insa mai mult ca orice, era marea şi cresclnda primejdie pentru copil. Milordul il întrupa din nou, aidoma, pe taică-sau ; era de temut ca iecioru-său sa n-ajungă a se arata a doua întrupare a Seniorului. Timpul a dovedii aceste temeri cu totul exagerate. Desigur nu se afla astăzi in Scoţia un gentilom mai vrednic de stimă decît al şaptele.a Lord Durrisdeer. Despre propria mea ieşire din serviciul Dumisale nu se cuvine sa vorbesc, mai cu seamă în aceste însemnări scrise numai pentru a-l justifica pe părintele său..

{Nota Editorului. Aici au fost omise cinci padini din manuscrisul domnului Mackellar. Cercetîndu-le, atn rămas cu impresia că domnul Mackellar, la virsta-i înaintată, era un slujitor cam exigent. Împotriva celui de-al şaptelea Lord Durrisdeer (de care de altminteri, nici n-avem a ne ocupa) nu se afirmă nimic important. — R. L. S.)

...Dar pe vremea aceea ne era teamă ca nu cumva milordul să crească, în persoana fiului, o a doua ediţie a fratelui său. Doamna încercase a introduce o oarecare disciplină sănătoasa ; dar fusese bucuroasă să renume — şi acum privea şi dînsa, cu tainică nelinişte, cum mergeau lucrurile. L'neori se întîmpla să şi vorbească despre asta, în cîte-o aluzie ; alteori, cînd i se aducea la cunoştinţă cîte un exemplu monstruos al îngăduinţei milordului, se trăda cu un gest sau poate c-o exclamaţie. Cit desf»re mine. ma obseda gîndul acesta zi şi noapte ; nu atît din grija peniru copil, cît peniru părinte. Omul adormise, era cufundat înir-un vis — orice trezire brutala avea inevitabil a se dovedi ucigătoare. Să poată supravieţui zădărnicirii acelui vis era de neccnceput ; iar teama discreditării visului mă făcea să-mi acopăr îngrozit faţa. Această preocupare cbnliiuiă fu cea care mă stîrni în cele din urmă a obiecta — lucru ce merită să fie povestit mai pe larg.

Milordul şi cu mine şedeam intr-o /i la aceeaşi ma>a. îndeletnicindu-ne cu o treaba plicticoasă, ce trebuia cercetată cu de-amănuntul. Am mai spus că-şi pierduse tragerea de inimă de odinioară pentru asemenea îndeletniciri ; se vedea bine că-i mîncau tălpile să plece ; arăta necăjit, obosit, şi parcă mai bătrîn decît îl observasem eu vreodată pînă atunci. Presupun că faţa lui absentă m-a îmboldit să iau subit acea iniţiativă.

— Milord, am spus, cu capul plecat, prefăcîndu-mă a-mi continua îndeletnicirea, sau mai bine daţi-mi voie să vă numesc iarăşi „domnule Henry", căci mă tem să nu vă mîniaţi şi vreau să ne gîndim la timpurile dc odinioară...

— Bunul meu Mackellar ! a exclamat dînsul, cu atîta bunătate, încît era cit p-aci să renunţ la ceea ce-mi propusesem. Dar mi-am amintit că vorbeam pentru binele lui şi m-am ti- nut dîrz.

— N-aţi stat niciodată să cumpăniţi ce faceţi ? am întrebat.

— Ce fac ? a repetat dînsul. N-am fost niciodată tare la dezlegat ghicitori.

— Ce faceţi cu fiul dumneavoastră ? am întregit.

— Aşa, zise dînsul, c un oarecare ton de înfruntare în glas, şi ce fac cu fiul meu ?

— Tatăl dumneavoastră a fost un om minunat, am spus eu, abătîndu-mă de la drumul drept. Dar gîndiţi c-a fost un părinte înţelept ?

Se scurse un timp de tăcere, înainte ca el să vorbească.

— Eu nu spun nimic împotrivă-i, răspunse apoi. Aş avea poate destulă pricină ; dar nu spun nimic.

— Vedeţi, aţi avea pricina, am continuat. Şi totuşi tatăl dumneavoastră a fost un om minunat ; n-am cunoscut niciodată vreunul mai desăvîrşit sau mai înţelept, în afară de-acest singur punct, în care s-a poticnit. Acolo unde el s-a poticnit, este foarte cu putinţă ca altul să cadă. Dînsul avea doi feciori.

Dintr-o dată, \milordul ciocăni mînios în masă.
— Ce-nseamnă asta ? strigă. Vorbeşte pe faţă !
— Bine, voi vorbi, am spus, cu vocea aproape strangulată de bătăile inimii. De vă continuaţi îngăduinţa faţă de domnul Alexander, mergeţi pe urmele tatălui dumneavoastră. Aveţi grijă, milord, ca (atunci cînd va creşte marc) fiul dumneavoastră să nu calce cumva pe urmele Seniorului.
N-avusesem nicio clipă intenţia de-a înfăţişa situaţia într-un chip atît de crud, dar cînd ţi-e frică la culme, te-apucă un curaj de o speţă brutală, cea mai brutală dintre toate — şi cu aceste vorbe spuse pe şleau, mi-am înecat corăbiile. N-am primit niciodată răspuns. Cînd am ridicat capul, milordul se sculase în picioare, şi în clipa următoare se prăbuşi pe podea. Criza sau atacul n-a dăinuit mult ; îşi reveni în fire, cu privirea rătăcită duse mîna la cap — pe care în aceea clipă eu i-l sprijineam — şi cu o voce frîntă :
— Mi-a lost rău... fa tu şi puţin după aceea : Ajuu-ină. L-am pus pe picioare, iar cl se ţinea binişor, deşi sprijinind
mina de masă.
— Mi-a fost rău, Mackellar, — spuse din nou. S-a rupt ceva, Mackellar — sau era gata a se rupe — şi-apoi am văzut tulbure şi s-a mistuit tot — şi-mi pare că eram tare mînios. Nu face nimic, Mackellar ; nu face nimic, dragul meu. Dumitale nu ţi-aş putea clinti un fir de păr de pe cap. Prea multe au fost şi-au trecut de cînd sîntem alături. A rămas ceva între noi. Dar, Mackellar, cred că acuma o să mă duc la doamna Henry — cred c-o să mâ duc la ea acum, spuse, şi ieşi cu pas destul de cumpănit din odaie, lăsîndu-mă copleşit de căinţă.
In curînd uşa se deschise furtunos şi doamna se repezi înăuntru cu ochi săgetînd de mînie.
— Ce va să zică toate astea ? a strigat. Ce i-ai făcut soţului meu ? Nimic nu e-n stare a te învăţa să ramîi la locul dumitale în casa asta ? N-o să-ncetezi nicicînd a interveni şi-a te amesteca ?
— Doamna mea, am zis eu, de cînd mă aflu în casa asta, am avut parte de vorbe aspre din belşug. A fost o vreme cînd îmi erau pîinea de toate zilele — şi pe toate le-am înghiţit. Dar cu privire la ziua de astăzi, puteţi să-mi spuneţi orice vorbe vreţi ; nicicînd n-a veţi să găsiţi o ocară îndeajuns de aspră pentru asemenea prostie. Şi totuşi intenţia mi-a fost cum nu se poate mai bună. I-am spus totul cu sinceritate, după cum le-am însemnat aci ; şi după ce mă ascultă pînă la sfîrşit, rămase pe gînduri, iar eu îmi dădeam scama cum vrăjmăşia ei scadca.
— Da, spuse, intenţia, intr-adevăr, ţi-a fost bună. Acclaşi gînd l-am avut eu însămi, mai bine zis aceeaşi ispită — şi asta mă face să te iert. Dar, pentru Dumnezeu — nu poţi pricepc că nu mai poate îndura noi suferinţe ! Mai mult nu mai poate îndura ! a strigat, li întinsă coarda, gata să plesnească. Ce sa ne gîndim la v iitor dacă putem avea o zi, două, bune ?
— Amin, am răspuns. N-am să nu mai amestec. Sînt destul de mulţumit că recunoaşteţi bunăvoinţa intenţiei mele.
— Da, spuse doamna ; dar cînd a fost s-o realizezi, trebuie să presupun că te-a părăsit curajul ; căci ceea ce ai spun a fost spus cu cruzime.
S-a oprit, m-a privit ; apoi, deodată, a zîmbit puţin şi a spus un lucru ciudat :
— Ştii ce c>ii dumneata, domnule Mackellar ? Eşti o lata bătrînă.
Nici uri incident demn a fi înseninat nu s-a mai. petrecut în familie pînă la reînapoierea acelei pieze-rele, Seniorul.
Dar trebuie să intercalez aici un al doilea extras din memoriile Cavalerului Burke, interesant în sine şi cît se poate de necesar pentru scopul meu. E singura dată cind ii urmărim pe Senior în călătoriile sale indiene şi prima oara cînd se vorbeşte în aceste file despre Secundra Dass. Este de remarcat un fapt, ce apare foarte limpede aci (să-l fi ştiut noi, cu vreo douăzeci de ani în urma, cîte calamităţi şi dureri ar fi putut fi ocolite!) — şi anume, că Secundra Dass vorbea englezeşte.

CAPITOLUL VII

Aventură a C avalerului dc Burke în India.
(extras din memoriile sale)

...lată-ma, a^a dar, pe străzile acelei ceîavi, al cărei nome nu mi-1 pot aminti, şi ale cărei împrejurimi, chiar şi atunci, mi- erau atît de puţin cunoscute încît nu ştiam dacă s-o iau spre miază-zi sau spre miază-noapte. Cum alarma se dăduse subit, pornisem la fugă fără încălţări şi fără ciorapi ; pălăria îmi fusese smulsă din cap ın învălmăşeală ; sacul meu cu echipament era în mîinilc englezilor ; n-aveam alt soţ, decît pe Ci- paez *, altă armă decît spada, şi niciun afurisit de ban în buzunar. Pe scurt, eram pentru oricine pe lume, asemenea unuia dintre acele peisonaje cu care ne-a obişnuit domnul Galland în elegantele dumisale poveşti. Acei gentilomi, va veţi aminti, nimereau mereu în nişte incidente extraordinare ; iar eu însumi mă găseam pe cale a nimeri intr-unui atît de uimitor, încît mărturisesc că pînă în ziua de azi, nu-1 pot explica.

.Cipaezul era un ins foarte de treabă ; slujise mulţi ani sub steagul francezilor şi s-ar fi lăsat tăiat în bucăţi pentru orişicare dintre bravii compatrioţi ai domnului Bally. Este acelaşi individ (nu-mi mai amintesc de loc cum îl chema) despre care am mai povestit o surprinzătoare pildă de mărinimie — şi anume, cînd ne-a găsit pe domnul ae Eessac şi pe mine adormiţi pe metereze înfrînţi de băutura, şi ne-a acoperit cu paie, în timp ce trecea pe acolo comandantul. Incit m-am consultat cu el, fără nicio reticenţă. Era o întrebare gingaşă, ce sa ne facem, dar în cele din urmă ne-am hoiărît să escaladăm zidul

[1] lapone/, (poetic).

unei grădini, unde desigur aveam să putem dormi în umbra pomilor şi poate c-aveam să găsim un prilej de-a intra în posesia unei perechi de papuci şi a unui turban. în aceea parte a oraşului, n-aveam decit dificultatea alegerii, căci era un car tier alcătuit în întregime din grădini între ziduri, iar potecile ce Ic despărţeau erau la aceea ora din noapte deşerte.

Suindu-mă eu pe spinarea C.ipaezului, am picat curînd amîndoi într-o livadă mare, împrejmuită cu ziduri şi plină de pomi. Tot locul mustea de umezeala care, în aceea ţară. este cît sc poate de nesănătoasă, mai cu seama pentru albi ; totuşi oboseala îmi era atît de extremă, încît adormisem pe jumătate cînd Cipaezul mă readuse în simţiri. La capătul îndepărtat al acelci grădini împrejmuite strălucise deodată o lumină puternică, ce continua să ardă statornic printre frunze. Era o împrejurare cît se poate de neobişnuită într-un asemenea loc şi la o ase menea oră, aşa că, în situaţia noastră, se cuvenea să procedăm de aci înainte cu oarecare sfială. Cipaezul fu trimis în recunoaştere, şi destul de curînd so întoarse cu ştirea ca picasem cît se poate de prost, deoarece casa aparţinea unui om alb. care după toate probabilităţile era englez.

— Zău, am zis, dacă e de văzut un om alb. vreau să dau ochii cu el ; căci, slavă Domnului ! mai sînt şi alţii pe lume afară de acel tip unic !

Cipaezul mă conduse aşa dar către un loc de unde vedeam limpede casa. lira încinsă de-o verandă vastă; o lampă, arzînd cu o flacără foarte bine întreţinuta, era aşezată pe duşumeaua verandei, iar de fiece parte a lămpii şedea cîte un bărbat, cu picioarele încrucişate, după moda orientală. Amîndoi erau de altminteri înfofoliţi în văluri ca indigenii, şi totuşi unul dintre ei, nu numai că era un om alb, ci şi unul foarte bine cunoscut mie şi cititorului, fiind într-adevăr, însuşi acel Senior de Ballan- trâe, despre ale cărui vitejie şi talente am avut de vorbit atît de adesea. Mă ajunsese vestea că venise în Indii deşi nu ne întîlnisem niciodată pînă la urmă şi auzisem prea puţin despre activităţile sale. Dar, bine-înţeles, de cum l-am recunoscut şi **m-am** văzut lîngă un camarad atît de vechi, **am** presupus că tribulaţiile mele se sfîrşiseră. Am păşit în plină lumină a lunii, ce strălucea foarte putcrnic şi strigîndu-mi prietenul pe nume, i-am încredinţat în cîteva cuvinte jalnica mea situaţie.

El s-a întors, a tresărit aproape imperceptibil, m-a privit drept în față în timp ce vorbeam şi după ce am terminat, i s-a adresat însoţitorului său in barbarul dialect indigen. Al doilea personaj, care avea o înfăţişare extraordinar de firavă, cu picioarele ca nişte bastonaşe şi fiecare deget cît o

coadă de pipă [1], se ridică acum.

— *Sahib,* spuse el, nu înţelege limbă engleză. Eu înţelege şi eu vede că dumneavoastră face mică greşală, oh ! care poate întîmpla uşor. Dar *Sahib* place şti cum ajuns dumneavoastră în gradină.

— Ballantrae! am strigat, ai neruşinarea, ochi tn ochi cu mine, să te faci că nu mă cunoşti ?

Pe faţa lui Ballantrae nu clinti un muşchi ; sta cu privirea aţintită asupră-mi, ca un chip cioplit într-o pagodă.

— *Sahib* nu înţelege limbă engleză, îi turui iar gura băştinaşului, dar *Sahib* place ştie cum ajuns dumneavoastră în grădina.

— O ! să-l ia dracu ! ani zis eu. I-ar place si ştie cum am ajuns în gradină, hai ? Bine-atunci, omule dragă, aibi bunătatea şi spune-i *Suhibuhii,* o dată cu sentimentele mele afectuoase, că ne aflăm aci doi soldaţi, pe care nu i-a întîlnit în viaţa lui şi de care nici n-a auzit, dar Cipaezul e o bomboană de băiat, şi eu sînt o bomboană de băiat ; iar dacă nu ne dă cineva o masă zdravănă cu multă carne, şi cîte un turban şi nişte papuci, şi preţ de-un mohur de aur monedă măruntă, ca să ne descurcăm mai uşor, zău, amice, că ţi-aş putea arăta o grădină unde are să fie bucluc.

Ei îşi duseră farsa atît de departe încît conversară cîtăva vreme în hindustană, iar apoi hindusul cu acelaşi zîmbet, însă oftînd, de parcă i-ar fi foarte lehamite s-o tot repete, zise iar :

— *Sahib* place ştie cum ajuns dumneavoastră în grădină.

— Aşa stă povestea ? zic eu, şi punînd mîna pe mînerul săbiei, îi poruncesc Cipaezului s-o tragă.

Hindusul lui Ballantrae, tot zîmbind, scoate atunci un pistol, din sîn, şi cu toate că pe faţa lui Ballantrae nu clintea un muşchi, îl cunoşteam îndeajuns de bine spre a fi convins că era pregătit.

— *Sahib* crede mai bine dumneavoastră plecaţi, zice hindusul.

Li, $i ca sa tiu sinccr. cam la fel credeam şi eu ; căci zarva pistolului ar fi însemnat pecetluirea sorţii noastre — ne-ar fî dus la spin/urătoare pe amîndoi.

— Spunc-i ***Siii?ibultti*** ca nu-1 consider un gentilom, zic eu de colo, şi mă intorc sa plec, cu un gest de dispreţ.

Nu nia iudepartasem nici cu trei paşi, cînd vocea hindusului mă chcamă înapoi :

— S***abil?*** place ştie daca dumneavoastră sînteţi un păcătos dc irlandez, zice, şi la aceste cuvinte, Ballantrae zîmbi şi-mi lacu o plecăciune loarte aclinca.

— Cc-nseamnă asia > am exclamai eu.

— ***Safab*** spui întrebaţi pe amic dumneavoastră Mackellar, zise hindusul. ***Siihib*** spui sînteţi chit.

— Spune-i ***Sahibului*** c-o să viu eu de hac coţcarilor scoţieni de cum nc-om mai intîlni.

Cînd am plecat, perechea a îainas cu zîmbetul pe buze.

Fără îndoiala că şi în purtarea mea s-ar putea găsi unele puncte negre şi ta lin bărbat (oricîi ar fi el de viteaz şi cuceritor) care se adresează posterităţii, dînd seama de isprăvile

I .Vorj *ȷ d-lui Mjckelhr.* Pâră îndoială SccunJra Dass.

sale, trebuie, aproape in mod ceri, să se aştepte a împărtăşi soarta lui Cezar şi a lui Alexandru. întîmpinmd oarecari detractori. Dar cu un singur lucru sînt sigur că nu i s-ar putea niciodată da peste nas lui Francis Burke ; el. unul, niciciad n-a întors spatele unui prieten... (Aci urmează un pasaj, pe care colonelul Burke şi-a dat osteneala să-l şteargă înainte de a-mi trimite manuscrisul. Fără îndoială că va fi fost o foarte firească deplîngere a ceea cc dînsul presupunea a fi o indiscreţie din parte-mi ; deşi, intr-adevăr eu nu-mi pot aminei niciuna. Poate domnul Henry să fi fost mai puţin prudent ; sau — este destul de posibil — Seniorul va fi găsit mijlocul a a-mi cerceta corespondenţa şi va fi citit scrisoarea din Troyes ; drept răzbunare pentru care fu comisă această crudă farsa la adresa domnului Burke, pe cînd se găsea în asemenea nevoie apăsătoare. Seniorului, oricît dc răutăcios era, nu-i lipsea o oarecare afecţiune lirească ; gîndesc că la început el a fost sincer ataşat de domnul Burke ; dar gîndul trădării secase însăşi izvoarele prieteniei sale loarte superficiale şi firea lui detestabilă apăruse in toată goliciunea, li. Mack.)

CAPITOLUL VILI

Vrăjmaşul in casă

F lucru ciudaT ca n-aş şti sa spun data — şi încă data unui incident care mi-a schimbat din temelie tot rostul vieţii şi ne a trimis pe toţi trei m ţări străine.

Dar adevărul este c-am fost zdruncinat in toate deprinderile mele şi că-mi găsesc însemnările zilnice în mare neorîn- dîiială

— ziua pe-alocuri neindicată timp de cîte-o săptămîna, două, şi toata redactarea notiţelor ca a unui ins aproape disperat.

în tot cazul, era spre sfîrşitul lui martie, ori pe la începutul lui aprilie, în 1764. Dormisem greu, şi mă trezisem cu presimţirea unui lucru rău ce-avea să se-ntîmple. Atita-mi împovăra sulletul această simţire, ineît coborii jos în grabă, îmbrăcat numai în cămaşă şi pantaloni, şi-mi amintesc că-mi tremuri mina pe balustrada scării. Era o dimineaţă cu un soare rece, şi c-o pojghiţă groasă de chiciură albă, iar in preajma conacului Durrisdeer cîntau mierlele cît Ie ţinea gura, din cale afară de dulce; şi prin toate odăile fremăta zgomotul mării. Cînd am trecut pe lingă uşile sălii mari, m-a oprit un alt soi de zgomot — al unor glasuri. M-am apropiat şi-am rămas locului, ca un om care-ar visa.

Era desigur un glas omenesc — şi asta în casa stăpînului meu — pe care eu totuşi nu-1 cunoşteam ; era, sigur, o vorbire omenească — şi asta în ţara mea de baştină — şi totuşi, oricît îmi ascuţeam urechea, nu puteam prinde nici o silaba. Mi s-a trezit în minte un basm vechi, despre o zînă (sau poate va fi fost doar o străină călătoare) care se zice că ar fi mas la casa strămoşilor mei. cu cîteva generaţii în urmă ; stătuse vreme de-o săptămînă, grăind adesea într-o limbă care nu Ie spunea nimic celor ce-o auzeau şi se dusese iarăşi, după cum venise, sub negura nopţii, nelăsînd în urmă-i nici măcar un nume. Puţină teamă simţeam, dar curiozitate de fel ; şi-am deschis uşa sălii şi-am intrat.

Tacimurile cinei din ajun se aflau încă pe masă ; obloanele încă mai erau închise, deşi printre crăpăturile lor mijea ziua ; iar încăperea cea mare era luminată de-un singur sfeşnic şi de reflexele jucăuşe ale văpăii din vatră. Lipiţi de vatră şedeau doi bărbaţi. Pe cel înfăşurat într-o manta şi cu cizme în picioare, l-am cunoscut îndată : era pasărea piaza- rea. care se înapoiase iarăşi. Despre celălalt, stînd cu nasul în spuza din vatră, înfofolit ca o mumie, nu-mi dădeam seama decît că-i un străin, c-o culoare de piele mai oacheşă ca a oricărui bărbat din Europa, foarte firav la trup, c-o frunte neobişnuit de înaltă şi c-o privire ascunsă. Mai multe legăturele şi o valiză mica erau împrăştiate pe jos, şi dupa puţinătate:) bagajelor, cît şi după condiţia cizmelor peticite grosolan de vreun cîrpaci de ţară nu prea conştiincios, se putea lesne vedea că răul nu propăşise.

La intrarea mea se sculase în picioare ; ni se încrucişară privirile şi nu ştiu de ce, dar mi se înalţă curajul în sullet, ca ciocîrlia într-o dimineaţa de mai.

— Ha ! am zis, dumneavoastră sînteţi ? bucuros de nepăsarea glasului meu.

— Chiar eu, vrednice Mackellar, zise Seniorul.

— 'De data asta aţi adus cîinile negru pe urmele dumneavoastră în formă vizibilă, am continuat.

— Tc referi la Secundra Dass, fu replica Seniorului. Sa vă fac cunoştinţă. E un domn originar din India.

— Hm ! am spus. Eu nu-s mare admirator nicî al dumneavoastră nici al prietenilor dumneavoastră, domnule Bally. Totuşi, ia să vă vedem puţin la lumina zilei ! Spunînd asta, am deschis obloanele ferestrei din spre răsărit.

La lumina dimineţii, mi-am putut da seama că omul se schimbase. Mai tîrziu, cînd furăm cu toţii împreună, m-a mirat mai mult cît de uşor trecuse vremea peste dînsul ; dar prima impresie fu alta.

— începeţi a îmbătrîni, am spus.

Faţa lui s-a umbrit.

— Dacă te-ai vedea pe dumneata, poate n-ai mai stărui asupra acestui subiect.

— A ! am răspuns eu, dispreţuitor, vîrsta înaintată pe rs.ine nu mă supără. Cred că eu, unul, am fost întotdeauna bătrîn : iar acum, slavă Domnului, sînt mai bine cunoscut şi mai respectat. Nu oricine poate spune asta, domnule Bally ! Liniile ce brăzdează fruntea dv. sînt adevărate calamităţi ; viaţa începe să se strîngă în preajma dumneavoastră ca o temniţă ; curînd va bate la uşă moartea ; şi nu văd din ce parte vă va veni mîngîierea.

Aci Seniorul îi spuse ceva lui Secundra Dass, în hindustană ; iar eu atît înţelesei — şi, mărturisesc deschis, îmi făcu destul de multă plăcere — că observaţiile mele îl necăjiseră. în tot acest timp, vă asigur, mintea mea se îndeletnicise cu alte probleme, chiar în timp ce-l batjocoream pe vrăjmaş ; şi în primul rînd, în ce fel să comunic cu milordul, in taină şi în grabă. Către această întrebare îmi îndreptam acum toată puterea cugetului meu, în scurtul răgaz de care mai dispuneam ; cînd, deodată, mutîndu-mi privirea, l-am văzut pe cel la care mă gîndeam stînd în pragul sălii, după toate aparenţele foarte calm. De cum îmi întîlni privirea, trecu pragul. Seniorul îl auzi venind şi înaintă şi dînsul, din cealaltă parte ; la o distanţă de cîţiva paşi, cei doi fraţi se opriră locului, privindu-se unul pe altul, cu stăruinţă ; apoi milordul zîmbi, făcu o uşoară plecăciune şi se întoarse grăbit.

— Mackellar, zise, trebuie să îngrijim de-o gustare pentru aceşti călători.

în chip vizibil Seniorul era niţel descumpănit; vorbirea şi atitudinea ce le adoptă fură însă cu atît mai insolente.

— Sînt flămînd ca un şoim, zise. Vezi să fie ceva bun, Henry.

Milordul se întoarse spre el cu acelaş surîs sever. „Lord Durrisdeer” spuse apăsat.

— Oh! niciodată în familie, replică Seniorul.

'— Oricine în această casă îmi dă titlul cuvenit, făcu milordul. Dacă dumneata preferi să faci o excepţie, te voi ruga să cumpăneşti ce impresie va face asta străinilor, şi de n-ar putea fi tălmăcit drept urmare a unei gelozii neputincioase.

îmi venea să bat din palme de îneîntare : mai cu seamă ca niik'jdul nu-i de te timp să răspundă, ci, poftindu-ma prin- ir-un semn să-l urmez, părăsi îndată, sala.

— Vino repede, mii spuse ; trebuie să maturăm gunoiul din casă.

Şi o luă înainte prin coridoare, cu un pas atît de iute încît abia mă ţineam după dinsul. drept către uşa lui John Paul ; o deschise Iară să bată şi intră în odaie. John părea sa doarmă adînc, dar milordul nu se prelăcu a-l trezi mai întîi.

— John Paul, zise. vorbind cu glasul cel mai liniştit ce-i cunoşteam, *1-,u slujii vreine îndelungata pe tatăl meu, altfel Le-aş alunga din casă ca pe un ciine. Dacă in |umătate oră te voi alia plecat, vei continua să-ţi primeşti leala la Edinburgh. De mai lîncezeşti pe-aci >au prin St. Rride — om bătrîn, slujitor bătrîn. orice-as ii. V.M găsi un mijloc cu mult mai uimitor de-a te pedepsi peniru reaua ta credinţă. Scoala-te şi te du. Pe uşa prin care î-ai lăsat să intre, vei pleca din această casa. Nu vreau ca fiul meu să-ţi mai vadă vreodată faţa.

— Sînt bucuros să văd că suportaţi situaţia cu atîta linişte, am zis eu. cind furăm iarăşi singuri alară.

— C u linişte ? a strigat, apoi mi-a luat mina şi-a aşezat-o în dreptul inimii sale ; îl lovea în coaste ca un baros.

Faţă de această descoperire, ma cuprinse uimirea şi spaima. Nici o constituţii.* omenească nu era in stare a îndura o tensiune atît de violenta ; a sa. care-şi ieşise cîndva din ţîţîni. mai puţin ca oricare; şi am hotarît în inima mea că trebuie pus capăt acelei situaţii monstruoase.

— Cred c-ar li bine să-i dau de ştire doamnei, am spus.

De lapt, ar fi trebuit să meargă el însuşi să-i spună ; am contat însă — şi nu în van — pe indiferenţa sa.

— Aşa, aşa, confirmă dînsul. du-te de-i spune. Eu voi grăbi servirea micului dejun ; o să apărem la masă cu toţii, chiar şi Alexander ; trebuie să aibă aerul că sîntem netulburaţi.

Am alergat spre camera doamnei şi fara vreo cruzime pregătitoare i-am desvăluit ştirea.

— in sufletul meu m-am hotărit dc mult, zise dînsa trebuie să ne facem bagajul în taină, astăzi, şi sa plecam în taină, la noapte. Slavă cerului, mai avem o casă ! Prima corabie ce pleacă într-acolo, ne va duce la New York. -

— ţ>i cu el cc facem ? am întrebat.

— Ii lăsăm Durrisdeerul, a stricat dînsa. Să facă ce pofteşte cu moşia.

— Nu chiar aşa, cu voia dumneavoastră, am spus eu. Are să aibă pe urmele sale un dulău care nu-i va da pas. Culcuş va avea şi hrana va avea. şi cal de călărit, de sc va purta cum trebuie, însă cheile, dacă binevoiţi* doamnă, vor fi pe mîna unuia, Mackellar. Vor li limite tu grijă, puteţi să vă-ncredeţi într-însul.

— Domnule Mackellar! a strigat dinsa, îţi mulţumesc pentru gîndul acesta. Totul va fi lăsat în mîinile dumitale Dacă noi trebuie să ne ducem într-o ţară sălbatică, ie las pe dumneata să ne răzbuni. Trimete-1 pe Macconochie la St. Bride, sa faca rost, în taină, dc cai, şi să-l cheme pe avocat. Milordul trebuie să lase o împuternicire.

1n clipa aceea intră pc uşă milordul şi ii de/văluiram planul nostru.

— Nici sa n-aud de una ca asta, a strigat dinsul ; ar crede că mi tern de el. Am să rămîn în casa mea, de vrea Dumnezeu. pînă voi muri. Nu se află pe lume nimeni care să mă silească a-mi părăsi casa. O dată pentru totdeauna, aci sînt şi aci voi rămîne,5*în ciuda tuturor diavolilor din iad !

Nu pot da mei o idee despre vehemenţa cuvintelor sale şi a felului în care le rosti ; dar ramaserăm amîndoi înfricoşaţi, mai cu seamă eu care iuseseni martor la stăpînirea cc-şi impusese

cu puţin înainte.

Doamna îmi aruncă o privire încărcată de-o rugă ce-mi merse la inimă şi mă readuse în fire. I-am făcut un semn tainic sa plece, şi cînd am rămas singur cu milordul, m-am dus la dînsul, în capătul odăii, unde alerga de colo pînă colo, ca unul pe jumătate nebun, şi i-am pus mîna pe umăr, cu hotărîre.

— Milord. o data mai mult am să liu cel care spune lucrurilor pe nume. Dc e să fie pentru ultima dată, cu atît mai bine, fiindcă rolul acesta a sfîrşit prin a mă obosi.

— Nimic nu mă va face să-mi schimb părerea, a răspuns dînsul. Nu refuz să te ascult, ferească Sfîntul, dar nimic nu mă va face să-mi schimb părerea. Spuse aceasta cu fermitate, fără nicio urmă a violenţei de adineauri, ceea ce îmi şi spori nădejdea.

— Foarte bine, am spus. Am timp de pierdut. Am făcut semn spre un jilţ, iar el a luat loc şi m-a privit. Mai ţin minte
o vreme cînd doamna vă neglija foarte tare, am spus.

— N-am vorbit niciodată despre asta, pe atunci, a replicat milordul, roşind foarte tare ; iar acum lucrul acesta s-a schimbat cu desăvîrşire.

— Ştiţi în ce măsură s-a schimbat ? am întrebat eu. Cît de mult s-a schimbat totul ? S-au inversat rolurile, milord ! Acum doamna vă cerşeşte un cuvînt, o privire — da, şi-o cerşeşte în zadar. Ştiţi cu cine-şi petrece dînsa zilele pe cînd dumneavoastră lipsiţi de acasă, hoinărind după joacă prin grădini ? Milord, doamna e bucuroasă a şi le petrece ca un oarecare plicticos şi bătrîn vătaf de ţară, cu numele de Ephraim Mackellar; şi cred că dumneavoastră ar trebui să ţineţi minte ce înseamnă asta, căci de nu greşesc, şi dumneavoastră aţi fost cîndva nevoit să recurgeţi la aceeaşi tovărăşie.

— Mackellar ! a strigat milordul, sculîndu-se în picioare. O, Doamne, Mackellar !

— Nici numele lui Mackellar, nici numele lui Dumnezeu nu pot schimba adevărul, — am zis, iar eu vă aduc la cunoştinţă un fapt. Acum spuneţi-mi dacă e creştinească purtarea, ca dumneavoastră care aţi suferit atîta, să faceţi pe un altul să sufere Ia fel ? Dar atît de absorbit sînteţi de noul dumneavoastră prieten, încît pe cei vechi îi uitaţi cu desăvîrşire. Vi s-au şters pur şi simplu din amintire. Şi totuşi ei v-au stat alături în ceasurile cele mai întunecate — şi nu cea de pe urmă soţia dumneavoastră! Dar vă trece vreodată prin minte să vă gîndiţi la doamna ? Vă gîndiţi vreodată prin ce-a trecut dînsa în noaptea aceea ? — sau ce fel de soţie vi-a fost de atunci încoace ? — sau în ce fel dc situaţie se află ea astăzi ? Cîtuşi de puţin. Mîndria dumneavoastră vă îmboldeşte să ră- mîneţi aci şi să-l înfruntaţi pe dînsul pîn' la urmă — şi ea trebuie să rămînă alături de dumneavoastră. O, mîndria milordului, fireşte — ăsta-i lucrul de căpetenie!... Şi totuşi, doamna-i femeie, iar dumneavoastră sînteţi un cogeamite spătos de bărbat! Dînsa-i femeia pe care aţi jurat s-o ocrotiţi 5 şi — mai mult decît atît — este mama scumpului dumneavoastră fiu.

— Ţi-s spusele foarte aniare. Mackellar, a zis el. dar ştie Domnul, ma tem că-s foarte adevărate. Nu m-am dovedit vrednic de fericirea mea... Adu-o înapoi pe doamna.

Dînsa aştepta în apropiere să afle rezultatul. Cind am adus-o înăuntru, milordul, luindu-ne ficcăruia cîte o mînă, ţi le-a aşezat pe-amîndouă pe piept.

— Doi prieteni am avut în viaţa, a zis. Tot sprijinul ce mi-a fost dat să ain, de la unul sau celălalt dintre ei mi-a venit. Cînd aveţi voi amîndoi acelaşi gînd, cred că m-aş arăta un cîinc nerecunoscător...

îşi strînse foarte tare gura şi ne privi cu ochii umezi.

— Faceţi ce poftiţi cu mine, zise. dar sa nu gîndiţi cumva... Se opri iar. Faceţi ce vreţi cu mine ; ştie Domnul că va iubesc şi vă stimez..

Şi lăsîndu-ne mîinile, se întoarse cu spatele şi se duse la fereastră, să privească lung afară. Dar doamna fugi după dînsul, strigindu-1 pe nume, şi i se aruncă de gît, izbucnind într-un plîns pătimaş.

Fu am ieşil din odaie şi după ce-am închis uşa inapoia mea, am stat şi i-am mulţumit lui Dumnezeu din adîncul inimii.

l a micul dejun ne-am adunat cu toţii în jurul mesei, după voia milordului. între-timp, Seniorul se descotorosise dc cizmele sale peticite, şi-şi aranjase ţinuta potrivit ceasului ; Se- cumira Dass nu mai era înfofolit în halate, ci purta un costum cumsecade, simplu, negru, care-l prindea ciudat de prost; şi cînd intră familia, cei doi se aflau lîngă fereastra mare, privind afară. Se întoarseră, iar omul cel negru (cum îl şi porecliseră oamenii casei) făcu o plecăciune aproape pînă la genunchi ; Seniorul însă preferă a se avînta în întîmpinare, în chip de membru al familiei. Doamna îl opri, făcînd o reverenţă adîncă, de unde se afla, în capătul sălii, şi ţinîndu-şi copiii în urma ei. Milordul sta ceva mai în frunte ; încît iată-i adunaţi pe cei trei veri de la Durrisdeer, faţă-n fată. Asupra tuturor trei, mîna vremii îşi lăsase vizibil pecetea ; mi se părea a citi un *memento mori* pe chipurile lor schimbate ; şi ce mă întristă şi mai tare, omul rău era cel care-şi purta mai faimos anii. Doamna se transfigurase cu desăvîrşire în matroană — o femeie căreia i-ar fi şezut bine în capul unei mese cu o droaie de copii şi dc oameni de casă. Milordul devenise slab de mădulare, se gîrbovise, mersul lui avea o mişcare de fugă, de parca

l-ar li deprins din nou de la domnul Alexander ; faţa îi era trasă ; parca puţintel mai lungă ca odinioară ; şi purta uneori un surîs foarte straniu îmbinat, care mie-mi părea şi amar şi patetic. Seniorul însă tot se mai ţinea drept, deşi poate cu sforţare ; fruntea îi era brăzdată prin mijloc cu linii imperioase, gura parcă sta gata sä' poruncească. Avea toată gravitatea şi ceva din splendoarea Satanei în *Paradisul Pierdut.* Nu mă puteam împiedica de a-1 privi cu admiraţie ; ceea ce mă mira, era că-1 priveam cu atît de puţină teamă.

insă, îmr-adevăr (cită vreme am şezut cu toţii în jurul mesei) făcea impresia că autoritatea lui pierise cu desăvîrşire şi câ-şi retrăsese de tot ghearele. Noi îl cunoşteam ca pe un magician care poruncea elementelor; şi iată-1 colo, preschimbat într-un gentleman obişnuit, stînd la taifas în timpul gustării de dimineaţă, ca oricare altul din împrejurimi. Căci acum cînd ta- iăl său nu mai era în viaţă, iar milordul şi doamna se împăca- seră, într-a cui ureche era sa-şi verse calomniile ? Mă năpădi ca o revelaţie cît de enorm supraapreciasem subtilitatea acelui om. îşi păstrase răutatea ; era la fel de fals cum fusese totdeauna, dar acum că se dusese împrejurarea pe care i se întemeia puterea, şedea colea neputincios; tot vipera, insa uzîndu-şi veninul picătură cu picătura. Alte două ginduri îmi mai trecură prin cap, în timp ce tot mai şedeam la micul dejun : primul, că era în încurcătură — cît p-aci să zic descurajat — văzîndu-şi răutatea cu totul inutilă ; al doilea gînd, fu că poate milordul avea dreptate şi că procedam greşit fugind de un vrăjmaş descumpănit. Dar apoi mi-a revenit in gînd zbuciumul inimii bietului meu stăpîn şi mi-am adus aminte că pentru a-i salva viaţa, făceam pe laşii.

Cînd masa se sfir>i, Seniorul mă urmă în camera mea şi iuîndu-şi un scaun (pe care eu nu i-1 olerisem de tel) ma întrebă ce intenţii aveam noi cu dînsul.

— Pai, domnule Bally, casa va rămîne mai departe deschisă, pentru cîtva timp.

— Pentru cîtva timp ? a repetat el. Nu ştiu dacă înţeleg bine ce vrei să spui.

— E destul de limpede, am precizat eu. Va ţinem de batirul reputaţiei noastre ; de îndată ce vă veţi fi compromis public prin vreo purtare proastă de-a dumneavoastră, vă vom face iarăşi bagajul.

— Ai devenit un ticălos neruşinat, lăcu Seniorul, incruntîn- du-şi sprîncenele către mine într-un chip inlricoşător.

— Am învăţat la o şcoală bună, îmi Iu

răspunsul. Şi trebuie să fi bagat de seamă şi dumneavoastră că o dată cu moartea bătrînului Lord, puterea dumneavoastră s-a dus pentru totdeauna. Nu nia mai tem de dumneavoastră acuma, domnule Bally, mi se pare chiar, ierte-mă Domnul, că-mi face oarecare plăcere sa va văd.

El izbucni într-un hohot de rîs, care văzui bine că era prefăcut.

— Am venit cu buzunarele goale, zise, după o scurtă tăcere.

— Nu cred ca vor fi bani de dat, am răspuns eu. V-a> sfătui să nu contaţi pe asta.

— Voi avea şi eu ceva de spus în această privinţă, a replicat dînsul.

— Zău ? ma mirai eu. \u pot să ghicesc ce-ar putea fi.

— O '. te prefaci încrezător în poziţia voastră — făcu Seniorul. Dar eu încă mai păstrez un puna tare — faptul că voi ăştia de-aici vă temeţi de-un scandal, pe cînd pe mine mă amuza.

— îertaţi-mă, domnule Bally, am spus eu. N^Tu ne temem cîtuşi de puţin de lin scandal în care v-am avea pe dumneavoastră potrivnic.

El rîse iarăşi.

— Ai studiat arta replicii, spuse. Dar de vorbit e foarte lesne, şi cîteodată Ioane amăgitor. Vă avertizez cinstit : voi fi vitriol în casa asta. Aţi proceda mai cuminte să puneţi banii pe masă şi să mă vedeţi plecat. Şi cu aceasta îşi llutură mîna către mine şi părăsi încăperea.

Puţin după aceea sosi milordul cu avocatul, domnul Car- lyle ; se aduse o sticla dc vin vechi

şi băurăm cu toţii cîte un pahar, înainte de a ne apuca de treabă. Apoi se proiectară şi se desăvirşiră documentele necesare, prin care bunurile din Scoţia ne erau încredinţate spre administrare domnului Car- lyle şi mie.

După ce fură aranjate aceste formalităţi, milordul spuse:

— Mai rămîne un punct, domnule Carlyle, în care doresc să ne faceţi dreptate. Aceasta plecare subita, care coincide cu înapoierea fratelui meu, va fi desigur comentata. Aş dori **să** descurajaţi orice legătură între aceste doua evenimente.

— Iau nou milord, spuse domnul Carlyle. — Sen... domnul Bally nu vă însoţeşte aşa dar ?

— lata un punct pe care trebuie să-l abordez, zise milordul. Domnul Bally rămine la Durrisdeer, în grija domnului Mackellar, şi n-am intenţia ca măcar sa ne cunoască destinaţia.

— Dar din spusele ce vor circula, începu avocatul.

— A ! dar, domnule Carlyle, în privinţa asta trebuie să domneasca o taină împărtăşită numai de noi, îl întrerupse milordul. Nimeni în afară de dumneata şi Mackellar nu trebuie să fie iniţiat în mişcările noastre.

— Deci domnul Bally rămine aici ? Aşa, zise domnul Carlyle. Împuternicirile ce le lăsaţi... se întrerupse iar. Domnule Mackellar, apasă asupră-ne o povară cam grea.

— Fără îndoială, *Sir,* am zis.

— Fără îndoială, a întărit el. Domnul Bally nu va avea nimic de zis ?

— Nu va avea nimic de zis, răspunse milordul, şi sper ca nu va influenţa pe nimeni. Domnul Bally nu e un bun sfătuitor.

— îmi dau seama, replică omul legii. în paranteză, o întrebare : domnul Bally dispune de mijloace de trai ?

— După cîte înţeleg, nu dispune de nimic, răspunse lordul. Eu îi dau hrană, încălzit şi luminat, în această casa.

— Si in materie de alocaţie ? Dacă este să împărtăşesc responsabilitatea, veţi admite ca i cît se poate de dorit ca să vă înţeleg punctele de vedere, spuse avocatul. In chestiunea alocaţiei ?

— Nu va exista nici o alocaţie, preciza milordul. Doresc ca domnul Bally să trăiască foarte retras. N-am fost totdeauna satisfăcuţi de purtarea sa.

— Iar în materie de bani, am adăugat eu, a dovedit în chip infamant că nu ştie să-i gospodărească. Domnule Carlyle, aruncaţi o privire pe această listă, unde am adunat diferitele sume ce le-a ridicat acest om din administraţia domeniului în ultimii cincisprezece, douăzeci de ani. Suma totală e frumuşică.

Domnul Carlyle schiţă un fluierat.

— Habar n-aveam de asia, comentă. Vă cer încă o dată scuze, milord, dacă am aerul că vă îndemn prea stăruitor ; dar este într-adevăr de dorit să pătrund intenţiile dumneavoastră. In cazul, posibil, că domnul Mackellar ar muri, m-aş afla singurul dumneavoastră împuternicit. Domnia Voastră
n-ar prefera mai curînd ta domnul Lia.lly să — Iun — să părăsească vara *t*

Milordul aruncă o privire domnului Carlyle.

— De ce mă întrebaţi asia ? zise.

— înţeleg, milord, că domnul Bally nu e comod pentru familia sa, făcu avocatul, zîmbind.

Subit faţa milordului s-a-ncleştat.

— Aş vrea să-l ştiu în iad ! strigă, şi-şi turnă un pahar cu vin, cu o mîna atît de tremurîndă, încît îşi vărsă jumătate în sîn. Era a doua oară cînd, în mijlocul unei purtări cît se poate de normale şi înţelepte, ţîşnise la suprafaţă animozitatea sa — purtare ce-1 ului pe domnul Carlyle, care începu să-l observe pe milord cu ascunsă curiozitate; iar mie îmi restabili certitudinea că procedam cum era mai bine din punct de vedere al sănătăţii şi raţiunii milordului.

, în afara acestei explozii întrevederea fu condusă foarte satisfăcător. Fără îndoială că domnul Carlyle avea să vorbească, niţel cîte niţel, după obiceiul avocaţilor. Ne era aşa dar îngăduit a crede că pusesem temelia unor sentimente mai bune în ţinut, iar proastele purtări ale Seniorului desigur c-aveau să desavîrşească ceea ce începusem noi. într-adevăr, înainte de-a pleca, avocatul ne informă că şi mijiseră în afară oarecari suspiciuni ale adevărului.

—Poate c-ar trebui să vă lămuresc, milord, spuse, zăbovind cu pălăria în mînă, că n-am fost pe de-a-ntregul surprins de dispoziţiile Domniei Voastre cu privire la domnul Bally. Despre purtările Domniei Sale a cam ieşit cîte ceva în vileag cînd a fost data trecută la Durrisdeer. S-a cam vorbit despre o femeie din St. Bride', faţă de care Domnia Voastră v-aţi purtat cum nu se poate mai frumos, iar domnul Bally cu o destul de mare cruzime. Apoi a mai survenit şi alienarea părţii de moşie — foart? mult dezbătută. Pe scurt, n-a fost lipsă de vorbărie, încoace şi încolo, iar unii dintre atotştiutorii noştri au adoptat opinii foarte hotărî te. Eu rămăsesem în expectativă, cum se cuvine profesiunii mele ; însă lista aceea a domnului Mackellar mi-a deschis definitiv ochii. Cred, domnule Mackellar, că dumneata

şi cu mine, nu-1 vom mai lăsa sa-şi facă de cap.

Cit ne mai rămăsese din acea zi importantă se scurse în chip spornic. Politica noastră era de a nu-1 pierde din ochi pc inamic, încît la rîndul tneu stăm de strajă ca şi ceilalţi. Gînde^c că lui i se ridica moralul văzînd cît de atenţi eram faţă de dînsul ; ştiu însă că, în acelaşi timp, pe nesimţite, moralul meu scădea. Ce mă descuraja mai cu seamă era abilitatea acelui om de-a ne dibui necazurile şi a ne descoase. Poate c-aţi simţit cîndva (după vreun accident de călărie) mîna unui om priceput a pune oasele la loc — cum dibuie pe rînd toţi muşchii şi-i cercetează cu artă şi-apoi se lasă hotărît pe locul vătămat ? La fel era limba Seniorului de pricepută a iscodi; şi ochii săi la fel de ageri a observa. Se părea ca, fără a fi spus nimic, lăsasem să-nii scape tot. Mai înainte să-mi dau seama cum stau, dumnealui, deplîngea ca şi mine faptul că milordul ne neglija, pe doamna şi pe mine, şi ca avea faţă de fecioru-său o îngăduinţă vătămătoare. Asupra acestui din urmă punct, îl văzui cu mare spaimă revenind în repetate rînduri. Băiatul arătase faţa de unchiul său o oarecare reţinere temătoare ; înclinam foarte tare a crede că taica-săii făcuse prostia săl dăscălească împo- trivă-i — ceea ce era un început puţin înţelept ; şi cînd nia uitam la bărbatul din faţa mea, încă atit de chipeş, vorbitor atît de iscusit, avînd a istorisi atît de multe şi felurite aventuri, îmi dădeam seama că era întocmai personajul în stare a captiva fantezia unui băieţandru. John Paul plecase abia

dimineaţa, nu era de presupus că rămăsese pe de-a-ntregul mut cu privire la subiectul lui favorit ; încît iată-1 acum pe domnul Alexander în rolul Didonei, c-o înflăcărată curiozitate de a afla ; şi iată-1 de cealaltă parte pe Senior, ca un diabolic Eneas, ştiind poveşti, cîte şi mai cîte lucruri dintre cele mai plăcute urechilor oricărui tînăr : despre bătălii, naufragii pe mare, oştiri puse pe fugă, despre pădurile din vest (iar de cînd cu ultima-i călătorie peste mări) şi despre străvechile cetăţi din Indii. Cît de isteţ puteau fi folosite aceste momeli şi ce imperiu putea fi astfel durat, puţin cîte puţin, în sufletul unui copilandru, îmi era izbitor de limpede. Nu exista interdicţie îndeajuns de puternică încît să-i ţină departe unul de altul pe aceştia doi, atîta vreme cît Seniorul se afla în casă ; căci de va fi greu a vrăji şerpi, nu-i însă lucru prea anevoios a fermeca o aşchiuţă de bărbat care nu poartă de prea multă vreme pantaloni lungi. îmi amintesc, din trecutul meu, de un fost marinar locuind intr-o casă singuratică, dincolo de Eiggate Whins (îmi pare c-o numise după Portobello) şi cum plecau în cîrd băieţii din Leith către dînsul ţi stau şi-i ascultau istoriile înţesate cu blesteme, îngrămădindu-se buluc în juru-i, ca ciorile împrejurul unui hoit — lucru ce-l observam adesea, cînd treceam şi eu pe-acolo, sărbătoarea, ca student tînăr. în căutarea unei petreceri de natuiă mai meditativa. Mulţi dintre acei băieţi se duceau la dînsul, Iară îndoială, înfruntînd o poruncă hotă'rîtă ; mulţi se ţi temeau de bruta bătrînă din care-ţi făcuseră erou, sau chiar îl urau ; şi-i vedeam fugind de dînsul cînd era cherchelit, sau aruncînd cu pietre în el cînd era beat. Şi totuşi se înfiinţau acolo în fiece sîmbâtă ! Cu cît mai lesne avea să cadă un băiat ca domnul Alexander sub inlluenţa unui aventuricr-gentilom, distins la înfăţişare ţi la grai, care-ar concepe capriciul de a-l ademeni,

şi o dată inlluenţa dobîndită, cît de uşor se putea folosi pentru pervertirea copilului ! Cred că nici de trei ori nu-l pomenise duşmanul nostru pe domnul Alexander, cînd am ţi simţit încotro i se-ndreaptă cugetul ; ţi tot alaiul de ginduri si de amintiri pomenite mai sus, îmi zvîcni în minte. Puteţi li siguri că m-am cutremurat ţi am avut impulsul de-a da înapoi, de parcă s-ar fi deschis o prăpastie de-a curmezişul iniei cărări. Domnul Alexander : iată punctul cel slab, iată Eva cea coruptibilă din raiul nostru pieritor ; iar şarpele îi ţi adulmecase urma, şuierînd. Vă asigur că m-am apucat de pregătiri c-o atît mai mare stăruinţă, pierindu-mi orice şovăială şi avînd în faţă-mi, parcă scrisă cu litere uriaşe, primejdia zăbovirii. Din clipa aceea îmi pare că n-am mai şezut jos şi nu mi-am mai tras sufletul. Aci eram la postul meu de veghe pe lîngă Senior şi indianul său, aci în pod termi- nînd de împachetat cîte o valiză ; aci îl expediam pe Macconochie pe poarta lăturalnică şi pe drumeagul din pădure, s-o ducă la locul de îiitilnire, şi iarăşi mă sfătuiam în grabă cu doamna, din cîteva vorbe. Acesta fu dedesubtul traiului nostru Ia Durrisdeer, în acea zi ; dar pe faţa totul părea la locul lui. ca într-o familie aşezată în reşedinţa-i strămoşească ; iar daci se va fi observat cît de cît vreo perturbare, Seniorul va fi atribuit-o zguduirii resimţite de noi faţă de venirea sa neaşteptată şi spaimei ce eri obişnuit s-o inspire.

Cina se petrecu în chip onorabil, se schimbară apoi salutări reci, şi toată ceata părăsi sala, îndreptîndu-se fiecare către iatacul său. Eu l-am însoţit pînă la urmă pe Senior. îl instalasem uşă în uşă cu indianul lui, în aripa de nord ; aceasta fiind cea mai îndepărtată şi putindu-se i/.ola prin uşi de restul casei.
Văzui că era un prieten binevoitor sau un bun stăpin (nu ştiam care din două) pentru Secundra Dass al său — îngri- jindu-se să-i fie bine, aţiţînd focul din camera sa cu propria-i niînă, cînd indianul se plînse că îi era frig, interesîndu-se ds orezul cu care se hrănea străinul, vorbindu-i cu ton plăcut în limba hindustană — în timp ce eu stam prin preajmă, cu luminarea în mînă şi prefăcîndu-mă că pic de somn. în cele din urmă, Seniorul observă semnele mele de oboseală.

— Bag de seamă, zise că ţi-ai păstrat toate fostele obiceiuri : devreme la culcare şi devreme în picioare. Hai, du-te ţi cască-n iatacul dumitale !

Ajuns în camera mea am făcut obişnuitele gesturi de-a mă dezbrăca, pentru a-mi putea mai lesne măsura timpul — >l după ce-am terminat tot tipicul mi-am aşezat la indemîna aprinzătoarea cu iască şi-am suflat în lumînare. Cam vreo oră mai tîrziu, am făcut iar lumină, am încălţat ghetele îmi ce le purtasem pe cînd îl vegheam pe milord în timpul boa- lei sale, şi am pornit a străbate casa, spre a-i

aduna pe ceilalţi. Erau cu toţii îmbrăcaţi şi aşteptau. Milord, doamna, domnişoara Katharine, domnul Alexander, Christie camerista doamnei; observai efectul ce-l are misterul asupra unor per soane cu totul nevinovate : unul după altul scoteau prin crăpătura uşii un chip alb ca hîrtia. Ne-am strecurat pe portit i lăturalnică şi am ieşit în noapte, a cărei beznă abia de-o stră pungeau vreo două stele ; încît la început am bîjbîit, potic- nindu-ne şi căzînd printre tufişuri. La cîteva sute de yarzi[1] mai sus, pe cărarea din pădure, ne aştepta Macconochie, cu un felinar mare, încît restul drumului l-am străbătut destul de lesne, dar totuşi într-un fel de tăcere vinovată. Niţel mai sus de schit, cărarea dădea în drumul mare ; şi cam la un sfert de milă mai încolo, în locul numit Engles, unde înccp mlaştinele, am găsit luminile celor două trăsuri, lucind ca două puncte scînteietoare, în marginea drumului.

Abia de fu rostit un cuvînt, două, la despărţire — şi numai cu privire la treburile noastre ; ne-am strîns mîinile-n tăcere, am întors feţele — şi asta ne-a fost despărţirea ; caii au luat-o la trap, luminile alergau ca focul ielelor peste hîrtoapele smîr- cului — se scufundară îri3ărătul rîpei Stony Brae — şi iată-ne, pe Macconochie şi cu mine. singuri în drum, cu felinarul nostru. Ne mai rămînea ceva pentru care merita să zăbovim : ivirea caleştii sus pe Cartmore. Călătorii se pare că ajunseseră în vîrful dealului, priviseră o ultimă dată înapoi şi văzuseră că felinarul nostru nu se urnise încă de la locul despărţirii. Căci o lampă fu scoasă dintr-una din trăsuri, şi legănată de trei ori în sus şi-n jos, în semn de adio. Şi-apoi duşi fură, cu adevărat ; după ce aruncaseră o ultimă privire bunului acoperiş al Durrisdeerului, îşi îndreptaseră feţele către o ţară barbară. Niciodată nu ştiusem pînă acum cît era de uriaşa această bolta a nopţii în care noi doi sărmani slujitori — unul bătrin, celalalt pe cale a îmbătrîni — stam pentru întiia oară părăsiţi : niciodată nu simţisem pînă acum cît de mult depindeam eu de sprijinul altora. Conştiinţa singurătăţii îmi ardea măruntaiele. Părea că noi, cei rămaşi acasă, eram adevăraţii surghiuniţi, şi că Durrisdeer şi ţinutul Solwayului şi tot ce-mi făcea ţara patrie, aerul ei bun de respirat şi limba ei plăcută, se dusese, era departe peste mare, cu vechii mei stăpîni.

Cit a mai rămas din noaptea aceea, am tot umblat de colo pînă colo pe drumul cel drept, meditînd asupra viitorului şi asupra trecutului. Gîndurile mele, care la început zăboveau cu duioşie pe lîngă cei de curînd plecaţi, luară un caracter mai bărbătesc, pe cînd consideram ce-mi rămînea de împlinit. Se făcuse ziuă pe crestele munţilor dinlăuntru şi păsăretul începuse a striga, şi fumul fermelor a se înălţa din sinul pîrjolit al smîrcurilor, cînd îmi îndreptai faţa spre

I 1 yard = 0.914 m.

casă şi coborîi cărarea spre locul unde scînteia în lumina dimineţii acoperişul Durrisdeerului, lîngă mare.

La ora obişnuită l-am poftit pe Senior jos şi i-am aşteptat calm sosirea în sală. El privi în juru-i, văzu încăperea goală şi pe masă numai trei tacîmuri.

— Ne-am adunat puţini astăzi la masă. Cum se face ?

— Trebuie să ne deprindem cu gîndul că de-aci încolo nu ne vom aduna mai mulţi, i-am răspuns.

El mă privi dintr-o dată aprig:

— Ce-nseamnă toate astea ? întrebă.

— N-am mai rămas aici decît dumneavoastră, eu şi prietenul dumneavoastră, domnul Dass, i-am răspuns. Milordul, doamna şi copiii au plecat într-o călătorie pe mare.

— Pe cuvîntul meu ! exclamă el. E oare posibil ? Ţi i-an» înspăimîntat într-adevăr într-atîta pe scumpii dumitale stăpîni dc şi-au luat zborul atît dc pripit ? Dar asta nu-i un motiv să ni se răcească militarea. Ia loc, tc rog. domnule Mackellar. spuse, aşezindu-se în capul mesei, unde avusesem de gînd să şed eu, şi cît mincăni, îmi poţi da amănuntele acestei evaziuni.

îmi clădeam seama câ era mai tulburat decît arătau vorbele sale si m-am hotărît sa fiu la fel de rece ca şi dînsul.

— Eram pe cale să va rog a lua loc în capul mesei, fiindcă deşi sînt pus dintr-o dată în situaţia de a fi gazdă, n-aş putea niciodată uita că dumneavoastră aţi fost, totuşi, un membru al familiei.

Cîtva timp făcu pe amfitrionul, dind porunci lui Macconochie, care lc primea cu o mutra acră şi îngri jindu-se îndeosebi de Secundra.

— Si unde s-a retras buna mea familie ? întrebă cu indiferenţă.

— A ! Domnule Bally. asta-i altă chestiune. Nu am instrucţiuni a face cunoscută destinaţia lor.

—. A mi-o lace cunoscută *mie,* mă corectă.

— Nimănui, am ripostat.

— E mai puţin vexant aşa, comentă Seniorul. *C'cst du bon ton* *, fratele meu îşi desăvirşeşte mereu manierele. Şi cum ră- mîne cu mine, scumpe domn Mackellar ?

— Veţi avea masă şi casă. domnule Bally, i-am răspuns. Am permisiunea să vă ţin la dispoziţie pivniţa, care este rezonabil de bine aprovizionată. Nu va trebui decît să fiţi în termeni buni cu mine — ceea, ce nu-i lucru greu — şi nu veţi duce lipsă nici de vin, nici de cal de călărit.

Sub un pretext îl trimise pe Macconochie afară.

— Şi de bani ? se inlormă. Trebuie sa mă port bine cu bunul meu

amic Mackellar şi pe'ntru a obţine bani de buzunar ? Iată o plăcută întoarcere la principiile copilăriei.

— Nu vi s-a stabilit nici o alocaţie, l-am informat, însă voi lua asupră-mi să aveţi ce cheltui cu moderaţie.

— Cu moderaţie, repetă el. Şi o veţi lua asupra dumneavoastră ?

îşi îndreptă spatele şi apoi, privind imprejuru-i la şirurile întunecate de portrete de pe pereţi:

— în numele strămoşilor mei, va mulţumesc, zise ; apoi, revenind Ia tonul ironic : Dar trebuie sa se fi prevăzut desigur o alocaţie pentru Secundra Dass ? Nu e cu putinţa sa se fi pierdut din vedere ţi asta !

— îmi voi face o însemnare şi-o sa cer instrucţiuni cînd voi scrie, i-am răspuns.

La care dînsul, schimbîndu-şi brusc tonul, se aplecă înainte, cu un cot spriji-t de masa şi întrebă :

— Găseşti asta foarte înţelept ?

— Execut ordinele primite, domnule Bally, am spus.

— Cum nu se poate mai modest, îmi întoarse vorba Seniorul, dar poate nu la fel de isteţ, \li-ai spus ieri ca puterea mea a pierit o data cu moaţtea tatei. Atunci cum se face ca un membru al Camerei Lorzilor fuge la adăpostul întunericului din casa unde strămoşii sai AU ţinut piept nni multor asedii ? — ca îşi ascunde adresa, care nu este desigur lipsită de interes pentru Maiestatea Sa şi pentru întreaga conducere a treburilor obşteşti ? Şi că mă lasă pe mine în stă- pînirea şi-n grija părintească a nepreţuitului sau Mackellar ? Asta miroase a teama adevărata şi nu lipsită de pricini.

Am vrut să-l întrerup cu o nu prea veridică dezminţire ; dar el mă împiedică, dintr-un gest al mîinii şi vorbi mai departe :

— Am spus, miroase, a teamă, dar voi spune mai mult decît atît — această teamă eu o consider întemeiată. M-am întors în casa asta cu oarecare repulsie. Dat fiind felul ultimei mele plecări, nimic altceva decît necesitatea nu mă putea hotărî să mă înapoiez. Bani, totuşi, îmi trebuie neapărat. Nu vreţi sa mi-i daţi de bună voie ! bine, am puterea să vă silesc, în decursul unei săptămîni, iară a părăsi Durrisdeerul, am să descopăr unde au fugit acei

nerozi. Am sa*i urmez ; şi cînd îmi voi fi fugărit vînatul pîna-i va pieri sufletul, am sa înfig un cui in familia asta. care-o va face iar ţăndări. Am să văd atunci dacă milordul Durrisdeer (cuvinte rostite cu un dispreţ şi o furie de nedescris) va alege să cumpere absenţa mea — iar voi aveţi să vedeţi daca în acel moment hotărăsc să trag folos sau să mă răzbun.

Eram uluit să-I aud vorbind atît de făţiş. Ardea de mînie (asta era adevărul) că milordul izbutise să-i SMpe, se simţea în postura ci*lui păcălii, încît nu mai avea chef să-şi măsoare vorbele.

— Găsiţi *asta* foarte înţelept ? l-ani îngînat eu.

— în ultimii douăzeci de ani am trăit de pe urma bietei mele înţelepciuni, mi-a răspuns c-un zîmbet de îngîmfare ce părea aproape nerod.

— Şi aţi rămas pînă la urmă un cerşetor, am întregit eu. dacă cerşetor nu-i prea puţin zis.

— Te-aş ruga să observi, domnule Mackellar, strigă cu o bruscă furie imperioasă, în care nu mă puteam împiedica de a-l admira — că eu îmi dau toata osteneala să fiu cuviincios ; fa şi dumneata la fel, dacă vrei să fim lll termeni buni.

în tot tîmpul acestui dialog, mă simţisem incomodat de atenţia cu care mă observa Secundra. Chiar de la primul cu- vînt, nimeni dintre noi nu se prefăcuse a mînca, fiecare îşi prinsese ochii de faţa celuilalt — de inima celuilalt, ai fi putut spune : iar ochii indianului mă tulburau printr-o anumită strălucire mobilă, ca de pricepere. Dar am înlăturat această închipuire, spunîndu-mi o dată mai mult că el nu înţelegea englezeşte, că doar din gravitatea ambelor glasuri, şi din dispreţul şi mînia ce răzbeau pe-alocuri într-acela al Seniorului, simţea că se petrece ceva important.

Timp de trei săptămîni am continuat a trăi laolaltă în conacul Durrisdeer. Fu începutul acelui timp cum nu se poate mai neobişnuit al vieţii mele, pe care trebuie să-l numesc intimitatea mea cu Seniorul. Dintru-ntîi, purtarea sa era oarecum schimbătoare, ba cuviincioasă, ba întorcîndu-se la vechiul obicei de-a mă batjocori pe faţă ; şi într-amîndouă atitudinile îl întîmpinam la jumătatea drumului. Slavă providenţei, acum nu mai eram silit a-mi măsura purtarea faţă de dînsul ; iar de sprîncene încruntate nu m-am temut nicicînd, doar de săbii scoase din teacă. încît mă şi distrau oarecum aceste schimburi de

necuviinţe ; şi uneori nu eram lipsit de inspiraţie în replicile mele. în cele din urmă, într-o seară, la cină, avui o vorbă cu haz, care-l cuceri pe deplin. Nu mai contenea a ride. Apoi spuse :

— Cine-ar fi ghicit ca baba asta să ascundă-n fustele ei cît de cît spirit ?

— Nu e spirit, domnule Bally, ani zis eu, e doar umorul firesc al unui scoţian — c umor get-beget — şi într-adevăr, n-am avut niciodată pretenţia de-a trece drept om de spirit.

Din ceasul acela n-a mai fost niciodată necuviincios cu mine, ci totul se petrecea între noi într-o manieiă glumeaţă. Unul dintre prilejurile noastre de căpetenie d-a şagui era cînd cerea un cal, încă o sticlă cu vin sau ceva bani. Atunci venea la mine cu aerul unui băieţaş de şcoală, iar eu jucam jocul şi mă prefăceam c-aş fi taică-său, cu grozav de mult haz de-amîndouă părţile. Era greu să nu bag de seamă că acum mă preţuia mai mult, ceea ce gîdila biata mea vanitate omenească. în afară de asta (era firesc să presupun că fără a-şi da seama) trecu la un fel de-a se purta nu numai familiar, ci chiar prietenos ; şi aceasta din partea unuia care mă detestase atîta vreme, nimerea şi mai sigur la ţintă.

Rareori ieşea ; uneori chiar reluza invitaţiile.

— Aş, spunea, ce mă interesează prostănacii aceia de lorzi- ţărănoi. Stau acasă, Mackellar şi-om bea amîndoi în tihnă o sticla de vin, şi-om sta de vorbă, plăcut, ca de-obicei.

Şi-ntr-adevar, oricine ar fi rămas încîntat fiind de faţă la mesele noastre de la Durrisdeer, atît de multă vervă se cheltuia în discuţie.

Adesea îşi exprima mirarea de-a nu fi ştiut să guste mai înainte tovărăşia mea.

— Dar îţi dai seama, adăuga, eram în tabere potrivnice. Şi-acum la fel sîntem, dar să nu mai pomenim de asta. Te-aş preţui cu mult mai puţin de n-ai fi, cu-atîta dîrzenie, credincios patronului dumitale.

Trebuie luat în consideraţie că pe-atunci el îmi părea cu totul neputincios a face vreun rău ; şi-apoi, cît de îmbietor e acel soi de măgulire cînd (după mulţi ani) i se face tîrzie dreptate caracterului şi darurilor unui om. Dar nici nu ma gîndesc a mă dezvinovăţi. Eram de condamnat ; îl lăsam să-mi întindă momeala, tra să mă îmblînzească ; pe scurt, dulăul de pază mi se pare că era s-adoarmă deabinelea cînd fu trezit brusc.

Trebuie să mai spun că indianul se afla mereu pe drumuri ; ba pleca în cîte-o călătorie, ba se întorcea iar la Durrisdeer. Nu vorbea niciodată, decît doar în graiul său, cu Seniorul; umbla fără de zgomot ; şi mereu dadeai de el, unde te aştep-
tai mai puţin, cufundat în profunda neatenţie la 1.0Ic din preajmă-i — din care obişnuia a sc tre/i speriat la venirea ta, spre a-ţ.1 lacc apoi. parcă-n batjocură, cîte-o plecăciune slugarnică pînă-n păinint, cum ştia cl. Părea atît de domol, atît dc tirav, atît dc învăluit in gîndurile sale, încît ajunsesem să nu prea mai ţin scamă de el, sau chiar să-l compătimesc, drept un biet surghiunuit din ţara-i de baştină. Şi totuşi nu-i îndoiala că această creatură trăgea mereu cu urechea ; nu-i îndoială că datorita faptelor sale ascunse şi credinţei mele de-a fi în siguranţa a ajuns Seniorul să ne cunoască taina.

într-o scara foarte vijelioasă, după cină, în timpul căreia ne

veselisem încă mai mult ca de obicei, căzu lovitura asupră-mi.
>

— l oarte frumos şi foarte bine, zise Seniorul, dar acum e timpul să ne facem bagajele.

— Cum aşa ? am strigat. Plecaţi ?

— Plecăm cu toţii mîine dimineaţă, îmi răspunse. Mai întîi către portul Glasgow, şi de acolo spre ţinutul New York.

Bănuiesc ca voi fi gemut cu glas tare.

— Da, urmă el. m-am cam fălit ; am zis o săptămînă — şi mi-au trebuit aproape douăzeci de zile. Dar nu-i nimic. Re- cîştig eu timpul ; mă voi grăbi cu atît mai mult.

— Aveţi banii pentru călătoria asta ? am întrebat.

— Scump şi inocent personaj. îi am. zise el. Condatnnă-mă, dacă vrei, pentru duplicitatea mea ; dar în timp ce storceam bănuţi dela tăticu, aveam şi eu nişte bănişori puşi de-o parte pentru vreme rea. O să-ţi plăteşti singur călătoria pe marc, dacă doreşti să mă însoţeşti în atacul nostru din flanc ; atît cît am, ajunge pentru Secundra şi pentru mine — mai mult

. nu — am destul pentru a fi primejdios, dar nu destul pentru a fi darnic. E totuşi un loc, pe capra trăsurii, pe care ţi-1 pot oferi, fiind preţul modest — încît poate plcca împreună întreaga menajerie : cîinele dc pază, maimuţa şi tigrul.

— Merg cu dumneavoastră, am zis.

— Contez pe asta, îmi răspunse. M-ai văzut la păinînt, vreau să mă vezi şi victorios. Pentru această plăcere iau riscul să te văd muiat pînă la piele pe vremea asta ticăloasă.

— Şi-apoi ştiţi foarte bine. am adăogat eu, că tot n-aţi putea scăpa de mine.

— Uşor nu mi-ar fi, zise dînsul. Ai pus degetul pe punctul nevralgic, cu obişnuitul duinitale excelent bun-simţ. Nu mă lupt niciodată cu inevitabilul.

— Presupun că e inutil sa-ncerc a vă îndupleca ?

— Absolut inutil, crede-mi, îmi răspunse.

— Şi totuşi, dacă mi-aţi da răgaz, aş putea scrie, am prins a spune.

— Şi care ar fi răspunsul milordului Durrisdeer ? întrebă el.

— De... am zis, asta-i buba.

— Şi-apoi. e cu atît mai eficace să mă duc eu singur continuă el. Dar toate acestea-s vorbe de prisos. Mîine la ora şapte, trăsura de poştă va fi la poarta. Fiindcă, vezi dumneata, Mackellar, eu

pornesc din poartă, nu mă furişez prin pădure, ca să iau poştalionul undeva în marginea drumului — să zicem la Engles ?
între tiinp mă hotansem ferm.
— Puteţi să-mi acordaţi o zăbavă de-un sfert de oră la St. Hride ? l-am întrebai. Am de lichidat o mică afacere cu Cari yle.
— Şi o oră, dacă vrei. îmi răspunse. Nu încerc a tăgădui că banii pentru locul dumitale sînt pentru mine o preocupare, încît ai putea uşor să ajungi primul la Glasgow cu cai de călărit.
— De, am refleetat eu cu glas tare, n-am gîndit niciodată că voi părăsi bătrîna Scoţie.
— Are să te învioreze.
— Va fi, pentru cineva, o călătorie nefericită, i-am răspuns. Cred, V/r, că pentru dumneavoastră. îmi şopteşte ceva în suflet — şi-atîta înţeleg limpede — că asta-i o călătorie care va aduce nenorocire.
— De vrei să faci pe proorocul, glumi el, ascultă ce-i afară. Vuia o vijelie aprigă, venind dinspre cîmpia Solwayului şi
ploaia plesnea în geamurile mari.
— Ştii cc prevesteşte furtuna, măi vraciule ? şăgui Seniorul, cu pronunţare gros populară, cică unuia, Mackellar, ar' s5-i fie al naibii dă rău pă mare.
Cînd am ajuns în odaia mea, m-am aşezat pe marginea patului şi, într-o chinuitoare aţîţare, am ascultat cu urechea
încordată zbuciumul năprasnic al vijeliei, care izbea mînioasă în acel vîrf al casei. Cu apăsarea din sufletu-mi, cu vuietul sinistru al vîntului printre turnuri şi continua trepidaţie a zidăriei, nu se lipi somnul de mine o clipă. Şedeam cu luminarea alături, privind spre ochiurile negre ale ferestrei, prin care furtuna părea mereu gata a se năpusti înăuntru, şi-n acel cîmp gol vedeam un şir de urmări care făceau să mi se zbîrlească părul pe cap. Copilul corupt, căminul spulberat, stă- pînul meu mort sau mai rău decît mort, stăpîna cufundată in deznădejde — toate astea le vedeam zugrăvite viu pe-ntu- neric ; iar larma vîntului părea a-şi ride de neputinţa mea.

CAPITOLUL IX

Călătoria domnului Mackellar cu Seniorul

Poştalionul trase în faţa porţii pe o ceaţa deasă, pătrunzătoare. Ne luarăm adio în tăcere : conacul Durrisdeer stînd cu jgheaburi picurinde şi cu ferestrele închise, ca un locaş închinat melancoliei. Observai că Seniorul ţinea capul afară, privind înapoi către aceste ziduri biciuite de ploaie şi-acele acoperire lucioase, pînă fură brusc înghiţite de ceaţă ; şi trebuie să presupun că o firească tristeţe se abătuse asupră-i la aceasta despărţire ; ori fost-a cumva vreo' prevedere a sfîrşitului ? în cele din urmă, pe cînd suiam alături, pe jos, prin udătură, coasta cea lungă a măgurii din spre Durrisdeer, el prinse mai întîi a fluiera şi-apoi a cînta cel mai trist dintre cîntecele noastre de ţară care-i face adesea pe oameni să plîngă în cîte-o circiumă, *Willie Pribeagul.*

Vorbele cu care însoţea dînsul acel cîntec, nu le-am mai auzit pe nicăieri, şi nicicînd n-am putut da peste ele scrise, însă cîteva dintre cele mai potrivite cu plecarea noastră îmi mal stăruie în amintire. O strofă începea aşa :

„Casa casă mi-cra p-atunci, dragul meu, zîmbeau multe chipuri in ea;

Casa casă-i era copilului; dragul meu, fericit era-n ea.

Şi se sfîrşea cam aşa :

Acu, cînd mijeşte de zi pe faţa cîmpiei,

Stă singură casa şi rece e vatra —
Stcie singură dc-tieu, de-o lăsară cu tocii *
('ei cu inimi blajine, credincioase inimi,
(Cărora dragă li-era vechea vatra."

N-aş putea li bun judecător al meritului acestor versuri — erau într-atîta sfinţite de tristeţea melodiei — ţi-mi erau cîn- tate (sau mai curînd susurate, ca un cîntec de alinat pruncii) de către un cîntareţ meşter, şi la vreme atît de potrivită.

Cînd slîrşi, el mă privi în faţă şî vâ/u că-mi

lăcrămau ochii.

— Ah, Mackellar, zise, crezi că eu n-am niciodată păreri Je rău ?

— Nu cred c-aţi putea ti un om într-atîta de rău de n-aţi avea tot ce trebuie pentru-a fi un om bun.

— Aş, nu-i aşa, îmi răspunse, nu-i de loc aşa. Buba e că ***nu doresc*** a li bun, evanghelistule...

Dar mi s-a părut c-a oftat cînd s-a suit din nou în poştalion.

Ziua întreagă am călătorit pe aceeaşi vreme mizerabila, ceaţa împresurîndu-ne în de-aproape, cerul şiroindu-şi necontenit lacrimile asupra capului meu. Drumul ducea peste dealuri mlăştinoase, unde alt zgomot n-auzeai decît ţipătul pasărilor de apă prin buruiana uda şi revărsarea pîraielor umflate.

La răstimpuri, tot picotind, mă lura somnul şi de-ndată m-alundam în cîte-un coşmar hîd şi cu tîlc rău, din care mă trezeam înăbuşindu-mâ.

Lineori, cînd suiam cîte-o coastă abruptă şi roţile se urneau încet, îmi răzbeau în auz glasurile dinăuntru, grăind în acea limbă tropicală care mie-mi părea la fel de nearticulată ca şi ţiuitul păsărilor. Alteori, cînd suişul era mai lung, Seniorul cobora din trăsură şi umbla alături de mine, mai mult tăcînd. Şi toată vremea, fie că dormeam, Iie că eram treaz, aveam în faţa ochilor aceeaşi neagră privelişte a nimicirii ce ne păştea şi aceleaşi chipuri se înfăţişau vederii mele, atît că acum se aflau zugrăvite pe ceaţa dealurilor. De una din aceste imagini îmi

amintesc, ce-mi sta în faţă in culori atît de vii, c-aş fi putut să jur ca-i aievea. Mi-1 arăta pe stăpînul meu, şezînd la o masă, într-o odăiţa, îşi ridica încet capul ce-1 ţinuse pîn-aci îngropat în mîini şi căta către mine c-o privire pustiită de orice nădejde. Prima oară va/usem chipul acesta zu-
grăvit pe sticlele negre ale geamurilor, în ultima mea noapte la Durrisdeer ; m-a urmărit apoi intr-una, întorcmdu-sc, dea- lungul unei jumătăţi din călătorie — şi totuşi n-a fost amă-girea unui lunatic, căci am ajuns la o vîrstă coaptă şi înaintată fără vreo vătămare a inteligenţei, şi nici (dupa cum eram pe-atunci ispitit a presupune) vreo prevestire cerească a celor ce-aveau să. vină, căci s-au întîmplat tot felul de calamităţi, dar aceasta una nu, şi văzut-am multe de plins, dar chipul acesta nicicînd.

Se hotărî sa continuăm călătoria toată noaptea şi — ciudat lucru — de îndată, ce se lăsă amurgul, sufletul mi s-a maî înviorat. Lumina strălucitoare a felinarelor trăsurii, arun-cîndu-şi razele pînă .111 miezul ceţii şi asupra cailor fumegînzi şi-a vizitiului înfofolit în straiele-i de şiac, inii va fi oferit o perspectivă în sine mai voioasă decît ce-mi arătase ziua, sau poate ca mintea mea obosise de-atita melancolie. în tot cazul, petrecui cîteva ore de trezie în care gîndurile nu mi erau lipsite de oarecare mulţumire, deşi trupul mi-era pătruns de umezeală şi istovit şi mă cufundai în cele din

urma, intr-un somn firesc, fără vise. Dar pasă-mi-te, mintea mea se trudea mai departe, chiar şi-ıı adîncul somnului ; şi se trudea c-o brumă de înţelegere. Căci dintr-odată sării din somn, cu capul limpede, exclamînd dc unul singur:

„Casa casă-i era copilului* dragul meu, fericit era-n ea“

— uluit să găsesc în aceste stihuri o potrivire, pe care-n ajim n-o observasem, cu ţelul detestabil al Seniorului în călătoria de faţă.

Ne găseam atunci pe calc a intra in Glasgow, unde cu- rînd dejunarăm laolaltă intr-un han şi unde fu vrerea diavolului să găsim o navă gata a ridica pînzele. Ne cumpararăm locuri ııı cabina, şi două zile mai tir/iu, ne duceam lucrurile pe bord. Nava se chema ***Fâr' de Pereche***, era de pe vremuri şi cu nume loarte potrivit. Dupa părerea tuturor, avea să fie ultima ei călătorie ; pe cheiuri, oamenii clătinau din cap şi unii trecători străini mă preveneau că era o hodoroagă putredă, din cale afară de încărcata, care negreşit "avea să se scufunde daca mtîmpina vreo furtună. Drept urinare, ramaserăm noi singurii pasageri. Căpitanul MacMurtrie fiind un bărbat tăcut, absorbit de treburile sale, care vorbea limba Glasgowului cu rostire ceha, iar ajutoarele sale, marinari din topor, oameni tăr’dc învăţătură, veniţi pe corabie prin tam- buchiu. Seniorul şi cu mine eram siliţi a ne mulţumi fiecare cu tovărăşia

celuilalt.

Pâr[9] de Pereche ieşi de pe Clyde purtata de-un vînt bun şi cam o săptămînă ne bucurarăm de vreme frumoasă şî de senzaţia înaintării. Eu, unul, descoperii (mirîndu-mă) că eram marinar din născare, într-atît cel puţin că nu mă chinuia niciodată răul de mare. Sănătatea mea era totuşi departe de obişnui ta-i cumpăna ; fie din pricina tangajului, fie din a claustrării sau a hranei sărate, sau poate dintr-a tuturor laolaltă, suk* rea ni de-o umoare întunecată şi de-o chinuitoare încordare. Rosiul pentru care mă aflam pe-această navă poate-şi avea şi el o parte într-acestea — gîndesc însă că nu mai mult; răul, oricare va li fost, izvora din anturajul meu ; şi de nu era vina navei, atunci era a Seniorului. Ura şi teama îs rai tovarăşi de căpatîi ; dar (spre ruşinea mea fie spus), le-am mai gusta şi prin alte locuri, am mers la culcare şi m-am deşteptat însoţit de ele, am mîncat şi-am băut cu ele alături, >i totuşi nicicînd, mai'nainte, şi nici mai tîrziu, nu-mi fu atît de otrăvită fiinţa toată, cu trup şi cu suflet, ca atunci, pe puntea navei ***har' de Pereche.*** Mărturisesc deschis că vrăjmaşul meu îmi dădea o destul de frumoasă pildă de răbdare şi îngăduinţă, în cclc mai rele din aceste zile, dovedind cea mai răbdătoare jovialitate, stînd cu mine la taifas cît de mult îi îngăduiam, iar cînd îi respingeam amabilitatea, întinzându-se pe covertă pentru a citi. Cartea ce-o avea cu dînsul Ia bord, era faimoasa ***Clarissa*** a domnului Richardson ![1] şi

I*$amnel Richardson* (1689—1761), scriitor

printre alte mărunte dovezi de curtenie, obişnuia a-mi ceti cu glas tare fragmente din ea ; nici cel mai virtuos recitator n-ar fi redat mai puternic părţile patetice ale acestei lucrări. Eu replicam cu fragmente din ***Biblie*** — care constituia întreaga mea bibliotecă şi în plus avea pentru mine farmecul prospeţimii, căci (sînt mîhnit s-o mărturisesc) totdeauna — şi chiar pînă în ziua de azi — mi-am neglijat pe cît se poate îndatoririle religioase. El, unul, gusta meritele acestei opere, ca rafinatul cunoscător ce era ; şi uneori mi-o lua din mîna, răsfoia paginile ca unul care-i cunoştea alcătuirea, şi-mi dădea o ripostă de şi mai mare preţ. Era însă ciudat cît de puţin punea dînsul în practică ceea ce gusta in lectură ; trecea totul ca prin înălţime deasupra capului său, asemenea unei furtuni de vară. Lovelace şi Clarissa, poveştile despre mărinimia lui David, psalmii penitenţi sale, solemnele întrebări din cartea lui Iov, mişcătoarea poezie a proorocului Isaia — lui îi erau doar prilej de distracţie, precum scîrţîitul scripcii la vreun han unde aştepţi schimbarea cailor de poştă. Această sensibilitate superficială şi asprime lăuntrică mă înturna împotrivă-i ; părea dintr-o bucată cu acea bădărănie făr’ de ruşine ce ştiam că zace sub spoiala manierelor sale distinse — şi uneori mi se făcea silă de dînsul dc parcă ar fi fost schilod — şi uneori mă trăgeam înapoi, ca din faţa unui fel de strigoi. Aveam iarăşi clipe cînd îmi apărea ca o făptură de carton — ca şi cum ar fi fost de-ajuns a străpunge cu destulă agerime masca palidă a făpturii sale, spre a nu găsi înăuntru decît un gol. Această senzaţie groaznică (şi gîndesc că nu numai imaginară) îmi sporea aversiunea laţa de vecinătatea lui ; începusem să mă înfior cind se apropia de mine ; erau clipe cînd îmi venea să-mi strig dezgustul ; erau zile cînd mi se părea că l-aş putea lovi. întru întărirea acestei stări de spirit contribuia desigur şi ruşinea că-n ultimele noastre zile la Durrisdeer căzusem la un fel de îngăduinţă faţă de-acel om, şi de mi-ar fi spus atunci careva că voi reveni la asemenea simţăminte, i-aş fi rîs în obraz. Este posibil ca el să nu fi simţit acest paroxism de repulsie ce

mă înfrigura ; totuşi gîndeam că era mult prea ager pentru una ca asta, şi că mai degrabă îl stăpînea, dintr-o lungă viaţă de trîndăvie, nevoia absolută de-a nu fi singur, care-1 silea să înfrunte şi să rabde aversiunea mea nedîsimulată. Şi-apoi e sigur că-şi iubea sunetul glasului, după cum, de fapt, iubea în întregime toate părţile şi însuşirile fiinţei sale — un fel de nerozie care aproape inevitabil însoţeşte răutatea. L-am văzut constrîns — cînd cu mă dovedeam recalcitrant a-i ţine lungi discursuri căpitanului corăbiei ; şi aceasta cu toate că omul îşi mărturisea vădit nerăbdarea bîţîind nenorocit din mîini şi picioare şi răspunzînd doar cu cîte o icnitură.

După prima săptămînă în larg, dădurăm de vînturî potrivnice şi de vreme rea. Marea se dezlănţuise. *Făr' de Pereche* fiind o navă de moda veche şi greu încărcată, avea un ruliu de neînchipuit, încît căpitanul tremura pentru catargele sale, iar eu pentru zilele mele. Nu înaintam de fel în direcţia voită.
O insuportabilă proastă dispoziţie se statornici pe navă : matrozi, ofiţeri şi căpitan ciorovăindu-se cit era ziua de lunga. Cîte o vorbă necuviincioasă de-o parte urmată de-o lovitura din cealaltă parte, era un incident de fiecare /i. Au fost momente cînd tot echipajul a refuzat să-şi facă datoria ; iar noi cei din ariergardă ne-am aflat de două ori în defensiva — eu unul, purtînd pentru prima oară în viaţa mea arme — de teama rebeliunii.

In toiul acelei perioade anevoioase, sc iscă un adevărat uragan ; încît toţi presupuseră că nava se va scufunda. Eu rămăsei încuiat în cabină de la amiaza unei zile pînă la aslinţitul celei următoare ; Seniorul era undeva pe punte, biciuit de furtună. Secundra înghiţise o doctorie oarecare şi zăcea nesimţitor ; încît se poate spune că am petrecut aceste ore într-o

neîntreruptă singurătate.

La început eram atît de îngrozit încît nu mă puteam clinii, ba aproape nici gîndi ; mi-era cugetul ca înghețat. Curînd mi se strecură în inimă raza unui gînd alină tor. Dacă se scufunda ***Fâr de Pereche**** avea să ia cu ea în adîncurilc acelei mări nemăsurate ființa care ne inspira noua tuturor atîta icanu >i ură ; n-avea să mai existe niciun Senior de Ballantrae, aveau să zburde peștii printre coastele lui și toate urzelile sale fi-vor zădărnicite, iar nevinovații săi dușmani vor avea liniște. La început, după cum am spus, gîndul acesta îmi fu doar o rază de alinare, dar curînd crescu de mă inundă ca lumina plină a amiezii. Gîndul morții acelui om, a ștergerii sale de pe acest pămînt ce-l învenina pentru atît de mulți, puse stăpînire pe cugetul meu. Mîngîiam acest gînd, mă umplea de dulceață pînă-n rărunchi. Vedeam cu ochii minții cel din urmă salt al vasului, valurile năvălind din toate părțile în cabină, scurta luptă cu moartea ce-aveam s-o duc singur, în acel loc închis, îmi înșiram în minte aproape cu satisfacție grozăviile acestea ; totul, ba încă și mai mult mă simțeam în stare să îndur, de era ca vasul să-l ia cu sine în adîncuri, copleșit de aceeași distrugere, pe vrăjmașul casei bietului meu stăpîn. Către amiaza celei de-a doua zile, șuierul năprasnic al vîntului se mai potoli, nava nu se mai înclina atît de primejdios și începui sa văd limpede că trecusem

de culmea vijeliei. Martoră mi-e nădejdea în mila Domnului, că mă văzui ciudat de dezamăgit. L^itasem de nevinovaţii noştri tovarăşi de navă şi

nu mă mai gîndeam decît la mine şi la vrăjmaşul meu. Eu unul mă simţeam de pe atuncea bătrîn ; nu fusesem niciodată tînăr. Nu eram lacut pentru plăcerile lumii. Aveam prea puţine afecţiuni ; nu merita nici s-arunci un ban de argint spre-a ghici de era să mă-nnec acolo, pe loc, în Atlantic, ori să trec prin ciurul sorţii pentru a muri, cîţiva ani mai tîrziu, poate într-un chip nu mai puţin îngrozitor, în vreun pat de bolnav părăsit. Căzui în genunchi — ţinîndu-mă de dulapul din perete, altfel aş fi fost în aceeaşi clipă zvîrlit de partea cealaltă a cabinei ce se hîţîna — şi ridicîndu-mi glasul în mijlocul uraganului în descreştere, mă rugai necucernic să mi se ia viaţa.

„O, Doamne ! strigai, mai bărbat aş fi de m-aş ridica şi l-aş doborî p-acel ins ; dar încă din pîntecele mamii tu m-ai zămislit fricos! O, Doamne, tu m-ai zămislit astfel, Tu-mi ştii slăbiciunea, Tu ştii că de cum îşi arată moartea vreunul din chipurile sale, mă zgîlţîie spaima. Dar iată, acum robul Tău este gata, îndepărtatu-şi-a slăbiciunea de moarte. îngă- duie-mi să plătesc cu viaţa viaţa aceluia ; ia-le pe amîndouă, Doamne, şi îndură-te de nevinovaţi."

In asemenea cuvinte, doar şi mai necucernice încă, şi cu mai multe sacre conjurări, continuam să-mi revărs sufletul şi trebuie să presupun ca Dumnezeu nu mă asculta cu milă. Tot mai eram cufundat în chinuitoarea-mi implorare, cînd cineva, dînd de-o parte prelata, făcu să irupă în cabină lumina asfinţitului. Ruşinat, mă ridicai în picioare, împleticindu-mă şi fui uluit a mă găsi tremurînd şi cu tot trupul dureros de parc-aş fi fost tras pe roata de tortură. Secundra Dass, care dormise pîn' ce se istovise efectul leacului, sta într-un colţ, nu prea departe, holbîndu-se la mine cu ochi rătăciţi, iar prin spiraiul deschis, căpitanul îmi mulţumea pentru rugăciunile mele.

— Dumneata ai mîntuit nava, domnule Mackellar, zise. Nici-o iscusinţă marinărească n-ar fi izbutit s-o ţie pe apă. Putem spune pe drept: „în van fi-va straja străjerilor, de nu ţine Domnul cetatea !“

Eram stînjenit de greşeala ce-o făcea căpitanul ; stînjenit deasemenea şi de surpriza şi spaima cu care mă privi la început indianul, şi de linguşitoarele politeţuri cu care prinse curînd a ma copleşi. Acum ştiu că trebuie sa fi auzit şi priceput felul anumit al rugăciunilor mele. G sigur, fireşte, că de îndată a dezvăluit întîmplarea stăpînului său, şi privind înapoi

englez, consiJerat crfator al romanului modern.

c-o mai deplină cunoaştere pot înţelege acum ceea ce într-atîta mă nedumerea pe moment, acele zimbete ciudate şi (ca să zic aşa) aprobatoare, cu care mă onora Seniorul. Deasemenea, pot înţelege o vorbă ce-mi amintesc c-a scăpat-o în timpul conversaţiei din acea seară, cînd, ridicînd mîna şi zîmbind, mi-a zis :

— O, Mackellar, nu e fitecine pe-atîta de fricos pe cît se crede — şi nici pe-atît de bun creştin !

N-ar fi ghicit cît de adevărat grăia ! Căci fapt este că gîn- durile ce-mi veniseră în năvala furtunii îşi păstrau stăpînirea asupra sufletului meu, şi vorbele ce mi se suiseră pe buze nechemate în fervoarea rugii continuau a-mi suna în urechi t şi cu ce ruşinoase urmări se cade să relatez cinstit; căci n-aş putea îndura să joc un rol într-atita de neleal încît să descriu păcatele altora şi să le ascund pe-ale mele.

Yintul se potoli, dar valurile se înălţau şi mai năprasnice. Toată noaptea, *Făr' de Pereche* avu un ruliu îngrozitor ; miji ziua următoare şi iar alta, fără vreo schimbare. Devenise aproape cu neputinţă să traversezi cabina; marinari vechi şi cu experienţă erau trîntiţi pe punte, iar unul fu crunt schilodit în cădere. Fiece scîndură şi fiece scripet din vechea corabie se văieta sfîşietor, iar clopotul cel mare dela cabestanul ancorei dangănea jalnic, necontenit.

într-una din acele zile, Seniorul şi cu mine şedeam amîndoi, singuri, la capătul dunetei. Trebuie să spun că *Făr' de Pereche* avea o dunetă foarte înaltă. Cam din partea ei cea mai de sus porneau un şir de- parapete destul de zdravene, care apărau nava de valuri, iar acestea, apropiindu-se din fiece parte, de faţa corăbiei, se îmbinau cu parapetele din mijloc printr-o frumoasă balustrada de modă veche, strujită în chip de sul. Ca urmare a acestei întocmiri, (ce părea a fi avut în vedere mai mult frumosul decit folosul), apărarea sa găsea întreruptă

— şi încă în marginea externă a acelui loc înalt, unde, la anumite mişcări ale valurilor, ar fi putut fi de cea mai mare trebuinţă. în acel loc şedeam amîndoi, cu picioarele spînzu- rind, Seniorul între mine şi coasta parapetului, iar eu ţinîndu-mă cu amîndouă mîinile de gratiile spiraiului cabinei, căci deodată îmi dădusem seama limpede că era o poziţie periculoasă ; pricepeam asta cu atît mai lămurit cu cît aveam într-una înaintea ochilor măsura balansului nostru, în persoana

Seniorului, care se proiecta pe fundalul soarelui, în deschiderea dintre parapete. Ba îi era capul la zenit, iar umbra îi cădea mult dincolo de corabie, în celălalt bord, ba venea în jos, pînă aproape dedesubtul picioarelor mele, iar linia mării se sălta înalt deasupră-i,

ca tavanul unei odăi. Eu priveam această legănare cu o fascinaţie crescindă, cum se spune c-ar privi păsările şerpii. Capul mai mi-era ameţit ţi de-o uluitoare felurime de zgomote ; căci acum că se întinseseră toate velele, în -speranţa deşartă de-a o aduce în vînt, din reverberaţiile lor, nava bîzîia ca o fabrică. Vorbirăm mai întîi despre rebeliunea care ne ameninţase ; aceasta ne duse la subiectul asasinării — şi aci i se oferi Seniorului un subiect prea tare ca el să-i fi putut rezista. Zor nevoie să-mi spună o poveste — şi să-mi arate totodată cît putea fi de isteţ şi cît de afurisit. Era ceva ce făcea totdeauna cu afectaţie şi c-o dorinţă bătătoare la ochi de-a impresiona ; în general izbutea. Dar povestea aceasta, spusă cu glas puternic în mijlocul unui atît de mare tumult, şi de către un povestitor care ba îşi cobora privirea asupră-mi din înaltul cerurilor, ba şi-o aţintea în sus, dedesubtul tălpilor inele — această poveste anume, într-adevăr, puse stăpînire pe mine într-un chip cu totul deosebit.

— Prietenul meu, contele — aşa îşi începu povestea — duşmănea pe un anumit baron german, străin în Roma. Nu interesează motivul vrăjmăşiei contelui ; dar de vreme ce nutrea horă rîrea fermă de a se răzbuna — şi asta în deplină siguranţă a persoanei sale — el ascundea această vrăjmăşie chiar şi baronului. Intr-adevăr, acesta-i principiul dintîi al răzbunării — ura trădată e ură neputincioasă. Contele era un bărbat cu o minte curioasă, cercetătoare ; avea ceva din firea artistului ; de-şi punea în gînd să facă un lucru, acesta trebuia făcut cu riguroasă perfecţiune, nu numai în ce privea rezultatul, ci şi mijloacele şi uneltele înseşi; altminteri nu-l considera izbutit. S-a întîmplat într-o zi pe cînd călărea prin suburbiile oraşului, să dea peste un drum lăturalnic care bilurcindu-se, o lua către mlaştina ce se întinde prin preajma Romei ; de-o parte se alia un străvechi mormînt roman ; de cealaltă o casă părăsită, intr-o grădină cu chiparoşi. Acest drumeag îl aduse curînd la un cimp de ruine, printre care, în coasta unui deal, văzu o poartă deschisă şi, la mică depărtare, un singur pin pipernicit, nu mai mare ca un arbust de Viţă dc vie. Locul era pustiu şi plin de mister ; în inima contelui se trezi o şoapta : găsise ceva ce-i putea fi pri

elnic. Îşi lega calul de acel piu, luă în mînă cremenea şi amnarul, ca să-şi poată lumina drumul şi păşi înăuntrul colinci. Dincolo de pragul uşii se deschidea în zidăria veche, romană, un coridor care curînd se despărţi în două. Contele coti spre dreapta şi urmă acel drum, bîjbîind prin întuneric, pînă ce-l opri un fel de gard, cam de un cot înălţime, care se întindea peste toată lăţimea coridorului. Dibuind înaintea sa cu piciorul, dădu de-o bordură de piatră şlefuită — şi-apoi gol. Acum i se trezi, întreagă, curiozitatea şi culegînd

cîteva bețe putrede împrăștiate pe jos, aprinse un foc. în fața-i se afla o fîntînă adîncă ; desigur că pe vremuri vreun țăran din vecinătate o folosea ca să-și scoată apa și tot el trebuie să-i fi ridicat acea îngrădire. Multă vreme stătu contele sprijinit de stinghie, privind în golul fîn- tînii. Era o zidire romană și la fel cu tot ce-a ieșit din mîinile acelui popor, părea durată pentru vecie ; pereții mai erau tot drepți, iar încheieturile netede ; cine ar fi căzut înăuntru, în niciun chip nu s-ar fi putut salva. „Curios, gîndea contele, un impuls puternic m-a adus în acest loc. Oare în ce scop ? Ce-am dobîndit ? Ce mă îmboldește să-mi ațintesc privirea în abisul acestei fîniîni ?“ Cînd, brusc, stinghia cedă sub greutatea lui. Fu pe punctul de a se prăvăli cu capul înainte ; săltînd în lături spre a se feri, călcă pe ultimii tăciuni ce mai licăreau, stin- gîndu-i; de aci înainte, din focul ce-1 aprinsese, nu mai avu pic de lumină, ci doar un fum înecăcios. „Să fi fost mînat încoace ca să-mi aflu moartea ?“ își zise, cutremurîndu-se. Apoi îi fulgeră prin minte un gînd. Se tîrî în genunchi pînă la marginea gropii și acolo bîjbîi cu mîinile în juru-i. Stinghia fusese prinsă în doi pari drepți, nu se rupsese decît dintr-unul și tot mai atîrna de celălalt. Contele o așeză la loc cum o găsise, încît primul venit avea să-și găsească pierzania în acest loc ; apoi ieși orbecăind din catacombă, abia ținîndu-se pe picioare. în ziua următoare, pe cînd călărea prin Corso în tovărășia baronului, trăda înadins o preocupare intensă. Celălalt, după cum prevăzuse, îl întrebă care era pricina, și contele, după ce păru a se apăra cîtva timp, admise în cele din urmă că-i era sufletul foarte tulburat de un vis straniu. Cu asta socotise a-l stîrni pe baron — un om superstițios, care se prefăcea a disprețui superstiția. Urmară cîteva vorbe ironice, după care contele, de parcă dintr-o-clata nu s ar mai fi putut stăpini, își îndemnă agitat prietenul sa se ferească, fiindcă despre el visase. Cunoști îndeajuns firea omenească, bunul meu Mackellar, pentru a fi convins de

un lucru : şi anume că baronul nu mai avu linişte şi vru cu tot . dinadinsul să audă visul. Contele, încredinţat că n-avea să renunţe, îl ţinu ca pe jăratic, pînă ce socoti că-i era aţîţată la culme nerăbdarea, apoi cu aparentă silă se. dădu bătut.

— Vă previn, zise, va ieşi de-aci o nenorocire ; îmi spune ceva că aşa va fi. Dar de vreme ce nu-i chip s-avem linişte, nici dumneavoastră, nici eu, decît cu condiţia aceasta, asupra Domniei voastre cadă vina ! Iată visul: Se făcea că vă privesc călărind, unde nu ştiu, gîndesc totuşi că prin preajma Romei va fi fost, căci de-o parte aveaţi un mormînt străvechi, iar de alta o grădină cu chiparoşi. Ştiu că strigam şi strigam către dumneavoastră să vă înapoiaţi, năpădit de o groază cumplită ; de m-au- zeaţi, nu ştiu — ştiu doar atît că inaintaţi cu îndărătnicie Drumul vă aduse în cele din urmă într-un loc pustiu, printre nişte ruine, unde în coasta unui deal, se găsea o poarta, iar aproape de poartă un pin scîlciat. Acolo aţi descălecat (în timp ce eu tot mai strigam către dumneavoastră să vă feriţi) v-aţi legat calul de acel pin şi aţi intrat cu hotărîre pe-acea poartă, înăuntru era întuneric, dar în visul meu eu tot vă mai vedeam, şi tot vă mai imploram să nu înaintaţi. Dumneavoastră însă, orbecăind, aţi dibuit drumul de-a lungul peretelui din dreapta, aţi luat-o tot spre dreapta, pe un coridor lateral, şi-aţi ajuns la o cămăruţă, unde se afla o fîntînâ îngrădită cu nişte stinghii. Atunci — nu ştiu pentru ce — îngrijorarea mea pentru dumneavoastră a crescut la culme, încît se părea că strigam cît mâ ţinea gura, să vă feriţi, strigam că încă mai e timp, şi vă rugam să părăsiţi îndată acel vestibul. Acesta era cuvîntul pe ca- re-1 foloseam în vis şi-atunci părea să aibă un înţeles limpede, însă acuma, treaz, mărturisesc că nu ştiu ce va să zică. Tuturor ţipetelor mele, dumneavoastră nu dădeaţi nici cea mai mică atenţie, între timp vă sprijineaţi de îngrădire şi priveaţi în apă. Şi apoi, parcă aţi fi primit un mesaj — cred că nici măcar n-am priceput ce anume — atîta ştiu că de groază m-am trezit dm somn tremurînd şi plîngînd în hohote. Şi acum, a continuat contele, vă mulţumesc din inimă că aţi stăruit. Visul acesta mă apasă ca o povară, iar acum că l-am redat în cuvinte dc toate zilele, la lumina zilei, nu-mi mai pare cine ştie ce.

— Nu ştiu, făcu baronul. E totuşi ciudat în unele puncte. Un mesaj, aţi spus ? Ce vis bizar! — povestea asta o să-i amuze pe prietenii noştri.

— Nu-s chiar atît de sigur, zise comele. Mie inii inspiră oarecare aversiune. Mai bine s-o uităm.

— Neapărat, făcu baronul.

Şi intr-adevăr visul nu mai fu pomenit. C.iteva zile mai tîr- ziu,

contele propuse o plimbare călare prin Campagna, iar baronul, de vreme ce se împrieteneau mai îndeaproape zi de zi,
o acceptă cu mare plăcere. La înapoierea spre Roma, contele luă pe nesimţite un anumit drum. Nu trecu mult şi puse brusc frîu calului, duse cu violenţă mîna la ochi şi scoase un strigăt. Apoi îşi descoperi iar faţa, acum albă ca varul (căci era un actor desăvîrşit) ţi se holbă la baron.

— Ce e ? Ţi-e rău ? Ce-i cu dumneata ; exclamă baronul.

— Nimic, strigă contele. Nu e nimic. Mi s-a făcut brusc rău ; nu ştiu din ce. Să ne grăbim s-ajungem inapoi la Roma.

Dar între timp baronul privise imprejuru-i — şi iată, de partea stîngă a drumului, cum se întorceau spre Roma, văzu un drumeag, cu un mormînt de-o parte și o grădină cu chiparoşi de cealaltă.

— Da, zise, cu glas schimbat. Să ne întoarcem negreşit, în grabă, la Roma. Mă tem că v-aţi îmbolnăvit.

— O, pentru numele lui Dumnezeu ! strigă contele, cutremuri ndu-se, înapoi la Roma, vreau sa ma bag in pat.

Continuară drumul de întoarcere abia mai rostind ci te un cuvint; iar contele, care de fapt trebuia să meargă la o petrecere in acea zi, se băgă in pat şi pretinse că avea un acces de malarie. In ziua următoare se găsi calul baronului legat de-acel pin. iar de dînsul nu s-a mai auzit niciodată din ceasul acela. Ei, fost-a acesta un omor r întrebă Seniorul, întrerupîndu-se brusc din povestit.

— Sînteţi sigur că era un conte ? am întrebat eu.

— Nu sînt sigur de titlu, mi-a răspuns, dar era un gentilom de neam ; şi lerească-te Domnul, Mackellar, de-un vrăjmaş atît de subtil !

Aceste ultime cuvinte mi le adresă zimbind, de sus, din înalt; în clipa următoare era dedesubtul picioarelor mele. Eu continuam să-i urmăresc evoluţiile cu o fixitate copilărească, sim- ţindu-mi capul ameţit şi gol. Vorbii ca în vis :

— Atît de mare îi era ura pentru baron ? întrebai.

— il năpădea greaţa cînd se apropia acel om de dînsul, făcu Seniorul.

— Aşa simt şi eu, am zis.

— Nu zău ! Ce lucruri interesante aflu ! Stau ţi mă-ntreb de nu mă amăgesc cumva ? Dc am eu oare cinstea sa fiu pricina unor asemeni tulburări stomacale ?

Se pricepea bine să aleagă o atitudine graţioasă — chiar de n-ar fi fost altul să-l

admire în afară de mine — şi cu atît mai mult cînd se afla vreun element de primejdie. Şedea acum genunchi peste genunchi, eu braţele încrucişate pe piept, adaptîn- du-se balansului corăbiei cu un echilibru încîntator, ce-ar fi putut fi descumpănit de un fulg. Dintr-odată avui viziunea stă- pînului meu, şezînd la masă, cu capul ascuns în mîini ; dar cînd îşi arătă apoi chipul, ochii săi mă priveau încărcaţi de mustrare. Totodată îmi săgetară în amintire vorbele rugăciunii mele : ***„Bărbat aş fi de-aş doborî această făptura*** /“ Mi-am adunat laolaltă puterile şi pe cînd vasul o lua în jos spre vrăjmaşul meu. izbii în spre dînsul iute, cu piciorul. Mi-a fost scris sa ră- mîn cu vina acestei încercări, dar făr’ de folosul ei. Fie din propria-mi nehotărîre, fie din iuţeala lui de necrezut, el se feri de lovitură sărind în picioare şi apucîndu-se în aceeaşi clipă de-o parîmă.

Nu ştiu cît timp trecu ; eu zăcînd unde mă găseam, pe punte, copleşit de spaime, şi remuşcare, şi ruşine, el ţinîndu-se cu mîna de parîmă şi privindu-mă cu nişte ochi ce oglindeau simţăminte ciudat de amestecate. în cele din urmă vorbi :

— Mackellar, spuse, nu fac niciun fel de mustrări, dar îţi ofer o învoială. în ce te priveşte, presupun că nu doreşti ca această ispravă sa devină cunoscută — şi la rîndul meu mărturisesc deschis că nu ţin sa-mi trag răsuflarea într-o continuă teamă că voi ii asasinat de omul cu care stau la masă. Făgadu- ieşte-mi — dar nu, zice, oprindu-se, — nu ţi-ai venit în fire, încă nu eşti

destul de liniştit, ai putea cîndi mai tîrziu că am smuls această făgăduială slăbiciunii dumitale ; şi n-aş vrea să las o portiţă deschisă prin care să se poată strecura cazuistica, acea neonestitate a conştiincioşilor. Ia-ţi timpul să meditezi. Cu aceasta o zbughi ca o veveriţă pe puntea înclinată şi dispăru în cabină. Cam vreo jumătate de oră mai tîrziu, se îna- poie, şi mă găsi zăcînd cum mă lăsase.

— Ei, acum vrei sa-mi dai chezăşie cuvmtul dumitale de creştin şi de slujitor credincios al fratelui meu, că de-aci înainte nu voi mai avea să mă tem de vreo încercare de-a dumitale ?

— Vi-l dau, am zis eu.

— Te-aş ruga să-mi dai mîna, spre întărire a celor făgăduite. mai zise.

— Aveţi dreptul să puneţi condiţii, am răspuns, şi ne-am dat mîna.

După asta s-a aşezat îndată în acelaşi loc şi în vechea poziţie primejdioasă.

— Aveţi grijă ! am strigat eu, acoperindu-mi ochii. Nu pot îndura să vă văd stînd aşa. Orice tulburare a mării vi poate zvîrli peste bord.

— Eşti cît se poate de inconsecvent, răspunse zîmbind, dar făcîndu-mi voia. Cu toate astea, Mackellar, aş vrea să ştii că ai crescut cu un stînjen în stima mea. Crezi că nu-s în stare să preţuiesc fidelitatea ? Atunci de ce gîndeşti că-1 car după mine prin lume pe acel Secundra Dass ? Pentru că ar fi gata să moară sau să ucidă pentru mine şi miine ; pentru asta îl iubesc. De — poate să ţi se pară ciudat, dar îmi placi mai mult de cînd cu isprava din după masa asta. Te credeam magneti- zat de cele zece porunci, şi cînd colo... Afurisit să fiu dacă babei nu-i curgea totuşi sînge prin vine !... Ceea ce nu schimbă însă faptul, continuă, zîmbind iar, că ai făcut bine să-mi dai făgăduiala dumitale, altfel mă îndoiesc c-ai mai fi avut prilejul a străluci în noul dumitale meşteşug.

— Presupun, zisei eu, că se cuvine să vă cer iertare şi să cer iertare lui Dumnezeu, pentru tentativa mea. în tot cazul, mi-am dat cuvîntul, şi nu mi-1 voi călca. Dar cînd mă gîndesc la cei pe care-i

asupriţi.

Mă oprii.

— Viaţa e ceva ciudat, zise dînsul, iar omenirea o speţă foarte ciudată. Dumneata presupun că îl iubeşti pe fratele meu. Te asigur că nu-i decît obişnuinţa. Cercetează-ţi memoria ; şi ai să vezi că atunci cînd ai venit pentru prima oară la Durrisdeer, l-ai socotit un tînăr obişnuit, de inteligenţă mediocră. Azi e la fel de obişnuit şi mediocru, deşi nu mai e la fel de tînăr. Dacă în locul lui te-ai fi nimerit lîngă mine, astăzi ai sta cu aceeaşi tărie de partea mea.

— N-aş spune niciodată că sînteţi un om obişnuit, domnule Bally, am întîmpinat eu ; dar aci vă dovediţi de inteligenţă mediocră. Adineauri aţi arătat că vă bizuiţi pe cuvîntul meu. Cu alte cuvinte, pe conştiinţa mea — aceeaşi care, instinctiv, se fereşte de dumneavoastră, ca ochiul de-o lumină crudă.

— A, făcu el — dar eu altceva vreau să zic. Şi anume : de te-aş fi întîlnit în tinereţe. Trebuie să ţii seamă că n-am fost întotdeauna ceea ce sînt astăzi; iar de mi-ar fi ieşit în cale un prieten asemenea dumitale, n-aş fi fost niciodată astfel.

— Dar, domnule Bally, am zis eu, v-aţi fi bătut joc de mine ; nici zece vorbe cuviincioase n-aţi fi socotit că merită un nesărat ca mine, un „Picioare-cinstite“ cum îmi e porecla.

Dar acum se pornise de-a binelea pe acest nou făgaş de justificare, cu care mă obosi tot restul călătoriei. Fără îndoială, în trecut îi plăcuse a se zugrăvi, fără nicio necesitate, cît mai în negru, şi-şi făcuse falǎ din răutatea-i, arborînd-o ca pe-o pavăză blazonată. Nici nu era atît de nelogic încît să fi negat vreun punct din spovedaniile sale de odinioară.

— Acum însă, cînd ştiu că eşti o fiinţă omenească, îmi tot spunea, mă pot osteni să te lămuresc asupra mea ; te asigur, sînt şi eu uman şi am virtuţiile mele, ca şi cei din preajmă-mi.

Am spus că ma oboseau cuvîntările sale ; căci n-aveam ni- ciun alt răspuns a-i da, decît iarăşi şi iarăşi:

— Renunţaţi la ceea ce v-aţi pus în gînd acum şi întoarce- ţi-vă cu mine la Durrisdeer. Atunci vă voi da crezare.

De douăzeci de ori trebuie să i-o fi spus. Cînd îi vorbeam astfel mă privea dătinînd din cap.

— Ah, Mackellar, ai putea trăi o mie de ani şi nicicînd să nu-mi înţelegi firea, spunea. Bătălia aceasta e în curs acum, a trecut de mult ceasul chibzuinţei, iar ceasul milostivirii n-a sosit încă. A început între noi doi cînd am aruncat cu banul, în sala cea mare de la Durrisdeer, acum douăzeci de ani; am avut amîndoi izbînzi şi înfrîngeri; dar nici unuia dintre noi, nici prin vis nu i-a trecut să

cedeze; iar în ce mă privește, o data ce-am aruncat mănușa, îmi pun la bătaie şi viaţa şi cinstea.

— Nu dau doi bani pe cinstea dumneavoastră ! ripostam eu. Şi-apoi, dacă-mi daţi voie, aceste metafore în limba războiului sună cam prea frumos pentru treaba de care-i vorba. Vreţi să puneţi mîna pe nişte păcătoşi de bani; ăsta-i temeiul luptei dumneavoastră ; iar cît despre mijloace, care-s ele ? Să iscaţi mîhnire într-o familie care niciodată nu vi-a făcut vreun iau, să-l stricaţi (de veţi reuşi) pe propriul dumneavoastră nepot, şi să frîngeţi inima celui născut dintr-o mamă şi un tată cu dumneavoastră ! Un tîlhar de drumul mare, cârc ucide c-un ciomag murdar pe-o băbuţă-n broboadă de lină, ca să-i ia un ban de-un şiling şi-o hîrtie cu tabac de tras pe nas — iată ce fel de războinic îmi sînteţi.

Cînd îl atacam astfel (sau cam aşa) zîmbea, apoi ofta ca un om neînţeles. O dată îmi amintesc că s-a apărat ceva mai pe larg, cu nişte sofisticării curioase, ce merită a fi repetate, drept încă o lumină asupra caracterului sau.

— Se cunoaşte prea hine că n-ai fost militar, zicea, doar civilii gîndesc că războiul constă din tobe şi steaguri. Războiul (după cum foarte înţelept spuneau cei vechi) este *ult'una ra- tio*[1]. Cînd profităm fără cruţare de orice avantaj, înseamnă că facem război. Ah ! Mackellar, şi dumneata eşti un soldat dat dracului, în cancelaria intendentului de pe moşia Durrisdeer, ori de nu, te năpăstuiesc amarnic fermierii.

— Puţin îmi pasă ce este războiul şi ce nu este, i-am răspuns. Dar m-am săturat să v-aud cerînd respect din parte-mi. Fratele dumneavoastră e un om bun, iar dumneavoastră sînteţi un om rău — nici mai mult nici mai puţin.

— De-aş fi fost Alexandru[2], începu el.

— Aşa ne amăgim cu toţii, am strigat eu. De-aş fi fost Sfîntul Pavel, ar fi fost absolut acelaşi lucru ; aş fi prăpădit acea carieră, la fel cum vedeţi c-o prăpădesc acum pe-a mea.

— îţi spun, strigă dînsul, trecînd peste această întrerupere. De-aş fi fost cea din urmă biată căpetenie de prin Ţara-de- Sus, de-aş fi fost cel din urmă rege al vreunor negri în pielea goală, prin deşertul african, oamenii mei m-ar fi adorat. Sînt un om rău, aşa ? O! dar sînt născut pentru a fi un despot mărinimos, întreabă-1 pe Secundra Dass ȷ îţi va spune că-1 tratez ca pe un fiu. Leagă-ţi mîine soarta de-a mea, fii sclavul meu, bunul meu, să-ţi pot porunci cum poruncesc energiei propriilor mele mădulare sau voinţei mele — şi nu vei mai vedea acea faţă întunecată ce-o întorn asupra lumii la minie. Mie-mi

trebuie tot sau nimic. Dar cînd mi se dă tot, dau înapoi cu dobîndă însutită. Am o fire regească 5 asta Illa păgubeşte !

— Pîn'acu', mai degrabă i-a păgubit pe alţii,. am remarcat cu, ceea ce parca n-ar sta prea bine unei firi regeşti.

— Ce mai calea-valea ! a strigat. Chiar şi-acum, îţi spun, aş cruţa această familie, pentru care nutreşti un atît de mare

' Ultimul argument (lat.).

[1] Referire la Alexandru cel Mare.

interes, da, chiar şi-acum — chiar de mîine — i-aş lăsa sa lupte singuri. în chipul lor meschin, ţi aş dispărea în acel codru populat de asasini şi trişori ce-1 numim lumea. Şi mîine aş face-o ! Dar... dar...

— Dar cc ? am întrebat.

— Dar trebuie să-mi cerşească asta în genunchi. Şi gîndesc că şi-n public, adăugă, zîmbind. De fapt, Mackellar, mă îndoiesc dac-o fi existînd o sală destul de vastă ca să-mi fie pe plac pentru acest act de reparaţie.

— Vanitate, vanitate ! trăsei eu morala. Cînd te gîndeşti că o asemenea forţa a răului să fie guvernată de acelaşi sentiment ce-o face pe-o fetişcană a se maimuţări în faţa oglinzii !

— A, vorbe sint dc două feluri pentru orişice. E vorba care umflă şi vorba care micşorează ; cu o vorbă nu mă poţi infringe ! zise el. Spuneai mai ieri că mă încred în conştiinţa dumitale: de-aş avea şi eu chef să minimalizez, aş putea spune că mă bizui pe vanitatea dumitale. Ambiţia dumitale este sa fii *un homme de parole*[1] a mea este să nu accept în- frîngcrea. Zi-i vanitate, zi-i virtute, zi-i suflet mare — ce importanţă are ce nume-i dai ? Dar recunoaşte, în fiecare dintre noi, o pornire comună s amîndoi trăim pentru o idee.

Se va înţelege, din atîtea discuţii apropiate şi atîta răbdare de ambele părţi, că trăiam acum laolaltă in raporturi excelente. Intr-adevăr, aşa era, iarăşi; şi de data aceasta mai serios ca înainte. In afara unor dispute ca aceea pe care am încercat s-o redau, domnea nu numai consideraţie, ci, sînt ispitit să spun, chiar bunăvoinţă. Cînd m-am îmbolnăvit (ceea ce s-a învimplat scurt după furtuna cea marc) şezu lîngă culcuşul meu, ca să-mi ţină de urît cu

I Un am de cuvînt (fr.).

conversaţia sa, şi mă trată cu leacuri excelente, pe care eu le acceptam cu toată încrederea. El însuşi comenta cu acest prilej : Vezi, zicea, începi să mă cunoşti mai bine. Cu foarte puţin timp înainte, pe corabia asta singuratică, unde nimeni în afară de mine n-are o bruma de ştiinţă, ai fi fost convins că vreau să-ţi pun în primejdie viaţa. Şi, bagă de seamă, tocmai cind am descoperit ca dumneata aveai intenţia să mi-o pui în primejdie pe-a mea, am început a-ţi arăta cel mai mare respcct. Spune şi dumneata dacă asta dovedeşte un suflet mărunt. Nu prea

am gâsit ce răspunde. Inirucît mă privea pe mine însumi, îl credeam că-mi voia binele ; poate nu-s decît o victimă a prefăcătoriei sale şi într-aceasta, dar gîndeam pe-atunci (şi încă mai gîndesc) că mă privea cu sinceră bunăvoinţă. Ciudat şi trist fapt! îndată ce începu această schimbare, animozitatea mea se potoli, şi acele stăruitoare viziuni ale stăpînului meu încetară cu totul a mă bîntui. încît, poate era un adevăr în cele de pe urmă vorbe făloase ce le rosti acel om, în cea de-a doua zi a lunii iulie, cînd lunga noastră călătorie pe ape se găsea aproape sfîrşită, iar nava, alinată acum, odihnea la capătul din spre mare în vastul liman al New Yorkului, pe-o arşiţă înăbuşitoare, care curînd se schimbă într-un uluitor torent dc ploaie. Eu stam pe dunetă, privind ţărmul cel verde ce l-aş fi putut atinge cu mîna, şi cînd şi cînd fumul uşor al orăşelului ce se găsea a fi ţinta noastră. Şi tocmai pe cînd chibzuiam cum să i-o iau înainte cu un pas duşmanului cu care mă împrietenisem, mă simţii niţeluş stînjenit cînd dînsul se apropie de mine, cu mîna întinsă.

— Acum trebuie să-ţi spun rămas-bun, zise, şi asta pentru totdeauna. Fiindcă te duci acum iarăşi printre vrăjmaşii mei, unde toate prejudecăţile dumitale de mai înainte au să reînvie. Nicicînd n-am dat greş a vrăji pe cineva, atunci cînd am voit-o ; chiar şi dumneata, bunul meu prieten, ca să te numesc o dată astfel, chiar şi dumneata ai acum în amintire un portret al meu cu totul deosebit şi pe care niciodată nu-1 vei uita cu desăvîrşire. Călătoria n-a durat îndeajuns, altminteri ţi-aş fi întipărit şi mai adînc această impresie. Dar •acum totul s-a sfîrşit şi sîntem iarăşi pe picior de război. Judecă după acest mic interludiu cît sînt de primejdios; şi spune-le acelor neghiobi, încheie, cu un deget îndreptat către orăşel, să se gîndească încă şi încă o dată înainte de-a mă face să-i înfrunt.

CAPITOLUL X

Episoade ale luptei la New Vork

Am mai spus că eram hotărît să i-o iau înainte Seniorului cu un pas; şi — complice fiindu-mi căpitanul McMurtrie — aceasta se realiză foarte lesne : o ambarcaţie, pe puntea căreia
i se dăduse un loc Seniorului, se încărca parţial într-una din laturile vasului, în timp ce din cealaltă coastă a sa, era lansată o bărcuţă, ce mă duse pe mine singur. Nu mi-a fost mai anevoios nici să aflu îndrumare spre casa stăpînului meu, către care m-am îndreptat cu cea mai mare grabă şi pe care am gă- sit-o, situată la marginea acelei localităţi, — o

reşedinţă foarte potrivită, într-o grădină frumoasă şi cu o şură nemaipomenit de mare, hambar şi grajd totodată. Pe-acolo l-am găsit umblînd pe milord, cînd am ajuns; şi într-adevăr, acum era preocupat numai şi numai de treburile fermei sale. Am năvălit către dînsul, gîfîind de nerăbdare să-i aduc noutatea ; dar nu era nici o noutate, devreme ce între timp mai multe vase care întîlniseră în cale nava noastră *Păr de Pereche,* ajunseseră înaintea ci la destinaţie.

— Te aşteptăm de mult, zise milordul, şi la drept vorbind, în ultimele zile am încetat a te mai aştepta. Sînt bucuros să dau iar mîna cu dumneata, Mackellar. Gîndcam c-aţi ajuns pe fundul mării.

— Ah ! milord, de-ar fi dat Dumnezeu să fi ajuns acolo ! am exclamat. Ar fi fost mai bine pentru dumneavoastră.

— Ba de fel! zise dînsul, cu înverşunare. îmi convine de minune. Am o socotcală lungă de plătit, şi acum, în sfîrşit, pot să-ncep a o plăti.

Eu am strigat că mă mir de liniştea ţi siguranţa sa.

— O ! zise dînsul, aici nu sîntem la Durrisdeer şi mi-am luat măsurile de prevedere. Faima ce şi-a făcut-o îl aşteaptă ; i-am pregătit fratelui meu un bun-venit cum i se cuvine. în- tr-adevăr, întîmplarea m-a servit : am dat aici de-un negustor din Albany, care l-a cunoscut după anul '45 şi care avea nişte suspiciuni, foarte prielnice, c-ar fi comis un asasinat i e vorba de unul Chew, tot un om din Albany. Nimeni dintre cei de-aci nu se va mira că-i voi închide uşa casei mele. Nu-i va fi îngăduit a le vorbi copiilor mei, şi nici măcar a o saluta pe soţia mea. Cît despre mine, într-atîta voi face excepţia pentru un frate, că-i voi îngădui a-mi vorbi mie. Altminteri ar însemna să mă păgubesc de-o plăcere, adăugă milordul, frecîndu-şi mîinile.

Curînd îşi aduse aminte şi trimise degrabă curieri cu răvaşe la mai marii ţinutului, poftindu-i la dînsul. Nu-ini mai amintesc ce pretext folosi ; în tot cazul i-a reuşit ; şi cînd vechiul nostru vrăjmaş apăru în scenă, îl găsi pe milord plimbîndu-se in faţa casei, SUD umbra unor copaci, cu Guvernatorul de-o parte, şi felurite notabilităţi de cealaltă. Doamna, care şezuse pe verandă, se sculă de pe scaun, cu o expresie foarte plictisită, şi-şi duse copiii în casă.

Seniorul, bine îmbrăcat şi încins cu o elegantă sabie de plimbare, făcu o frumoasa reverenţă în faţa adunării, iar către milord înclină capul cu familiaritate. Milordul nu acceptă salutul, ci-1 privi pe frate-său cu sprîncenele încruntate.

— Hm, domnule, rosti în cele din urmă, ce vînt rău te-a îndreptat, dintre toate locurile din lume, tocmai încoace, unde spre ruşinea noastră a amîndurora, reputaţia dumitale ţi-a luat-o înainte ?

— Domnia voastră să binevoiască a vorbi cuviincios, milord ! strigă Seniorul, cu un frumos avînt.

— Ba o să binevoiesc a vorbi foarte pe şleau, răspunse milordul ;

fiindcă-i nevoie să pricepi limpede, care ţi-e situaţia. Acasă, unde lumea te cunoştea foarte puţin, mai era posibil să păstrăm aparenţele ; în provincia aceasta, ar fi cu totul zadarnic ; şi trebuie să-ţi spun că sînt ferm hotărît să nu mai îmi pese de dumneata. M-ai ruinat (cît pe-aci să mă laşi pe drumuri) după cum îl ruinaseşi înaintea mea şi pe tata, căruia i-ai şi frînt inima. Asupra nelegiuirilor dumitale braţul legii n-are putere; dar prietenul meu Guvernatorul a făgăduit ocrotire familiei inele, la seama, domnule ! strigă milordul, seu- turîndu-şi ameninţător bastonul către dînsul, de vei fi văzut rostind două vorbe dure orişice membru nevinovat al casei inele, legea va ti aplicată astfel incit îţi vei lua pedeapsa.

— Aşa ! făcu Seniorul, vorbind foarte rar. Va să zică, ăsta-i avantajul ce-1 oferă o ţară străină ! Acestor domni le este necunoscută povestea noastră. Bag de seamă. Dînşii nu ştiu că *eu* sînt Lordul Durrisdeer ; nu ştiu că *tu* eşti fratele meu mai mic şi că şezi în locu-mi pe temeiul unui legămînt de lamilie ; dînşii nu ştiu (căci de-ar şti, n-ar li văzuţi în relaţii de prietenie cu tine) că fiece pogon de pămînt e-al meu înaintea Atotputernicului Dumnezeu şi fiece bănuţ pe- care mi-1 refuzi, ca un hoţ, un sperjur şi un frate viclean mi-1 refuzi !

— Generale Clinton, am strigat cu, nu ascultaţi la minciunile lui ! Eu sînt intendentul moşiei — în tot ce spune nu-i o vorbă adevărată. Omul ăsta e un rebel surghiunit, deposedat de orice drepturi şi devenit spion plătit, asta îi e povestea, în două cuvinte.

Astfel, împins de mînia clipei, i-am dat în vileag infamia.

— Ascultă, măi omule, spuse Guvernatorul, intoreînd o faţă neînduplecată către Senior. Ştiu despre dumneata mai multe decît crezi. Ne-au ajuns crîmpeie din aventurile dumitale prin ţinuturile noastre — pe care ai face foarte bine să nu mă împingi a le cerceta mai îndeaproape. Este în primul rînd dispariţia domnului Jacob Chew, laolaltă cu toată marfa lui ; mai este problema : de unde ai venit la ţirm atît de încărcat cu bani şi giuvaere, cînd te-a cules o corabie de Ber- muda originară din Albany. Crede-mă, dacă las baltă aceste lucruri, este din compătimire pentru familia dumitale şi din respect pentru preţuitul meu prieten, Lordul Durrisdeer.

Se auzi un murmur de aprobare din partea localnicilor.

— Ar fi trebuit să-mi amintesc cum ia ochii în văgăuna asta un titlu de nobleţe, oricît de abuziv dobîndit, rosti Seniorul, cu faţa albă ca varul. Aşa dar. nu-mi rămîne decît să mor la uşa milordului, unde cadavrul meu va alcătui un foarte îmbucurător ornament.

— Termină cu ipocriziile dumitale, îi strigă milordul. Ştii foarte bine că nu asta am de gînd ; ci doar să mă apăr dc xalomnie şi să-mi apăr căminul de intruziunea dumitale. îţi ofer o alegere. Ori îţi plătesc

călătoria înapoi cu prima navă,

dîndu-ii astfel posibilitatea de a-ţi relua ocupaţiile in slujba Guvernului — deşi Dumnezeu ştie ca aş prefera să te vad jefuind la drumul marc! Ori dacă asta nu-ţi surîde, despre mine n-ai decît să stai aici ! M-am informat care-i suma minimă trebuincioasă la New York ca să-ţi ţii zilele şi sufletul; această sumă o vei avea, plătită săptămînal, şi dacă nu eşti capabil a o spori prin truda mîinilor vale, e timpul să te apuci să înveţi şi asta. Condiţia mea e următoarea : să nu vorbeşti cu nimeni din familia mea, în afară de mine, adaugă.

Gîndesc că n-am văzut niciodată un om intr-atîta de palid cum era Seniorul; totuşi se ţinea drept şi faţa îi era neclintită.

— Am întîmpinat aci nişte insulte foarte nemeritate, răspunse, de care nici prin gînd nu-mi trece să mă feresc fugind. Dă-mi fleacul acela de bani — nu mi-e ruşine să-i iau — sînt ai mei cum e tot ce ai — cum e pînă şi cămaşa de pe tine ; iar alegerea mea este să rămîn aici pînă cînd aceşti domni mă vor înţelege mai bine. De pe acum ei trebuie să-ţi bănuie drăceasca prefăcătorie, de vreme ce, cu tot zelul grozav ce pretinzi că-1 ai întru apărarea onoarei neamului tău, îţi face plăcere s-o înjoseşti în persoana mea.

— Toate astea-s vorbe foarte frumoase, zise milordul, dar pentru noi care te cunoaştem de mult, poţi fi sigur că ele nu înseamnă nimic. Nu faci decît s-alegi alternativa de pe urma căreia crezi că poţi profita mai mult. Ia-o în tăcere dacă eşti în stare — îţi va fi mai de folos, pînă la urmă, crede-mă, decît această ostentaţie de nemulţumire.

— O, mulţumire, milord ! a strigat Seniorul, cu o intonaţie crescîndă şi cu degetul arătător foarte evident ridicat spre cer. Fiţi pe pace, o să vină şi aceea. Mai rămîne acum să-i salut pe aceşti domni pe care i-am obosit cu chestiunile noastre de familie.

Şi făcu o reverenţă fiecăruia pe rînd, îşi potrivi sabia la şold şi ieşi falnic, lăsîndu-i pe toţi uluiţi de purtarea sa, iar pe mine nu mai puţin de purtarea milordului.

Aveam să intrăm acum într-o nouă fază a acestei dezbinări în familie. Seniorul nu era nicidecum atît de lipsit de resurse cum presupunea milordul, întrucît îl avea la îndemînă, cu desăvîrşire devotat intereselor sale, pe-un excelent artist în felurite lucrări de giuvaergerie. Cu alocaţia milordului
— nu chiar atît de redusă precum o înfăţişase — cei doi puteau exista ; şi tot cîştigul lui Secundra Dass putea fi pus
de-o parte pentru vreun scop viitor. Că aşa şi făceau n-am nicio îndoială. După toate probabilităţile, planul Seniorului era să adune o provizie îndestulătoare şi apoi să plece în căutarea acelei comori pe care o ascunsese cu mult înainte undeva prin munţi; iar de s-ar fi restrîns la asta, ar fi fost mai înţelept inspirat. Dar din nefericirc pentru dînsul şi pentru noi toţi,

minia l-a povăţuit. Ruşinea ce-o îndurase în public, la sosire ^— căreia uneori mă mir cum de-a reuşit a-i supravieţui — îi cocea în suflet; era in acea stare de spirit cînd — după cum spune vechea zicală — omul îşi taie nasul, să-i facă în ciudă obrazului, şi zor nevoie să se dea în spectacol, doar, doar, l-o face cumva de ruşine şi pe milord în oarecare măsură.

Alese într-un cartier sărac al oraşului o căsuţă de scînduri, singuratică, peste care-şi plecau crengile cîţiva salcîmi. Avea în faţă o mică deschidere boltită, ca aceea a unui coteţ de cîine, şi cam de înălţimea unei mese; în acel locşor bietul om care-o clădise ţinuse la vedere niscaiva mărfuri ce le vindea. Se vede că această împrejurare i-a ispitit fantezia Seniorului şi îi va fi dat ideea să facă ce-a făcut. Se pare că pe puntea corăbiei piraţilor dobîndise oarecare iscusinţă în mînuirea acului — cel puţin îndeajuns pentru a face pe croitorul de ochii lumii ; şi asta era tot ce-i trebuia pentru felul în care înţelegea el să se răzbune.

Deasupra acelei cuşti, fu atîrnată o firmă, cu următoarele cuvinte :

JAMES DURIE,

FOST SENIOR DE

BALLANTRAE Se Cîrpesc

frumos Haine.

SECUNDRA DASS

GENTILOM INDIAN RUINAI

Lucrări Fine de Giuvaergerie

Dedesubt, cînd avea de lucru, şedea gentilomul meu, crei- toriceşte şi înfigînd de zor acul. Spun, cînd avea de lucru, dar clienţii, cîţi veneau, erau mai degrabă ai lui Secundra, iar cusutul Seniorului va fi fost mai mult de Iclul aceluia al Penelopei. Nici cit să-şi pună unt pe pîine nu s-ar fi puuit bizui să cîştige, cu asemenea mijloc de trai ; pentru dînsul era deajuns ca numele Durie să fie tîrît în noroi, pe firma lui, şi ca cel care fusese cîndva moştenitorul acelei mîndre familii să şada chincit cu picioarele cruciş, în văzul lumii, ca o mustrare la adresa josnicei zgîrcenii a fratelui sau. Şi întru atîta îi izbuti planul, că se stîmiră murmure în oraş şi sc alcătui o tabără foarte ostilă milordului. Favoarea de care se bucura milordul pe lîngă Guvernator, îl expunea şi mai mult la atacuri din spre cealaltă parte ; iar

doamna (care niciodată nu fusese la fel de bine primită în colonie) intîmpina insinuări penibile ; intr-o adunare de femei, unde lucrul de mină ar fi fost cel mai firesc subiect, aproape că-i era cu neputinţă a pomeni de aşa ceva ; şi am văzut-o inapoindu-se roşie la faţă şi spunînd sus şi tare că nu se va mai duce nicăieri.

între timp milordul trăia în frumoasa lui reşedinţă, absorbit de exploatarea fermei, bucurîndu-se de simpatia celor ce-l cunoşteau mai de-aproape şi nepăsindu-i sau nedîndu-şi seama de rest. Se îngrăşa ; avea o faţă radioasă şi aferată ; pînă şi căldura cea mare părea să-i priască ; iar doamna, în ciuda propriilor ei plictiseli, mulţumea cerului, în fiecare zi, că părintele ei îi lăsase moştenire un asemenea rai. Dînsa asistase de la o fereastră la umilirea Seniorului; şi din ceasul acela părea a-şi fi dobîndit liniştea şi a fi la largul ei. Eu, unul, nu simţeam aceeaşi siguranţă ; pe măsură ce trecea timpul, mi se părea că în starea milordului este ceva nu pe de-a-ntregul sănătos. Era fericit, fără îndoială, însă temeiurile acestei fericiri erau ascunse ; chiar şi în sînul familiei, rumega cu vădită îneîntare un gînd numai şi numai al său ; şi pînă la urmă mi-a încolţit bănuiala (nevrednică de noi amîndoi) că ţinea o ibovnică undeva prin oraş. Totuşi, ieşea puţin şi ziua îi era încărcată de treburi ; adevărul era că de o singură perioadă din zi nu eram eu sigur în ce fel dispune — şi anume, la un ceas destul de timpuriu al dimineţii, cînd domnul Alexander îşi făcea lecţiile. întru apărarea procedării mele ce urmează, trebuie avut în vedere că eu totdeauna am nutrit oarecare teamă cum că stăpînu-meu n-ar fi pe de-a-ntregul în minţile sale ; şi cu duşmanul nostru încă atît de aproape, făceam bine să stau de veghe. Aşa dar, am găsit un pretext pentru a schimba ora cînd îl predam domnului Alexander bazele calculului aritmetic şi matematica ; în accl timp am urmat paşii stăpînului meu, ca un ciine.

în fiecare dimineaţă, pe vreme bună ori rea, îşi lua bastonul cu măciulie de aur, îşi punea pălăria pe ceafa — o deprindere luată de curînd şi care mie-mi arăta că-şi simte capul încălzit —- şi pornea a străbate un anumit circuit. La început drumul său trecea pe lingă nişte arbori plăcuţi şi pc lîngă un cimitir unde, cind ziua era frumoasă, obişnuia să şadă puţintel, meditînd. Ceva mai încolo drumul cotea la vale, către apă, şi se întorcea iar, de-a lungul radei portului, trecind şi pe lîngă dugheana Seniorului. Cînd se apropia de această a două parte ' a plimbării sale zilnice. Lordul Durrisdeer începea a păşi mai pe îndelete, ca un om care ar savura şi peisajul; iar în faţa dughenii, cam la mijloc intre aceasta şi marginea apei, obişnuia a zăbovi puţin, sprijinit în baston. Era ora cînd Seniorul şedea înlăuntru, pe seîndura sa. mînuind acul. Şi aşa, cei doi fraţi se priveau unul pe altul, cu

fețe crunte ; după care, milordul o lua iar din loc, zîmbindu-și.

Doar de două ori, neavînd încotro, a trebuit să joc acest rol ingrat al spionului. După aceea am fost sigur de ținta hoinărelilor milordului și de tainica sursă a montării sale. Iată-i ibovnica; ura și nu dragostea ii da culori sănătoase în obraji. S-or fi aflînd moraliști cărora le-ar ti plăcut descoperirea ; eu unul, mărturisesc c-am rămas cu inima grea. Găseam această stare de lucruri între doi frați nu numai odioasă în sine, ci și încărcată de amenințarea altor nenorociri, și-mi făcui obiceiul, pe cît îngăduiau numeroasele mele treburi, s-o iau pe un drum mai scurt și să fiu de față, în taină, la întîlnirea lor. Sosind într-o zi la fața locului cam cu întîrziere, după ce timp de-o săptămînă nu găsisem răgaz, am rămas înmărmurit de-a vedea că survenise o nouă faza. Trebuie să spun că, lipită de căsuța Seniorului, se afla o bancă, unde să poată ședea mușterii, cînd stăteau la sfat cu meșterul ; și acolo l-am găsit șe- zind pe milord, mîngîindu-și bastonul și plimbîndu-și ochii peste golf, cu vădită plăcere. Nici la trei picioare de el sta chincit Seniorul, împungînd cu acul. Nici unul dintre dînșii nu scotea o vorbă, și (în astă nouă situație) milordul nici măcar n-arunca o privire asupra vrăjmașului său. Nu puteam
decît presupune că-i savura mai nemijlocit vecinătatea sim- țindu-i persoana în imediată apropiere ; fără îndoială, sorbea adînc o plăcere detestabilă.

De cum se desprinse și se îndepărtă, mă dădui în vileag.

— Milord, milord, ce, purtare-i asta !

— îmi priește, nu vezi că mă-ngraș ? îmi răspunse dînsul; și nu numai vorbele sale, îndeajuns de ciudate, ci toată expresia întipărită pe chipu-i, mă izbiră neplăcut.

— Vă previn, milord, nu vă mai complăceți în aceste simțiri haine, i-am spus. Nu știu pentru care din două sînt mai primejdioase : pentru suflet ori pentru minte, dar — atîta vă spun — că tindeți a le ucide pe amîndouă.

— Dumneata nu poți înțelege, mi-a răspuns. N-ai avut niciodată asemenea munte de amărăciune pe inimă.

— Și de n-ar fi decît atît: îl veți împinge pe omul ăsta la cine știe ce grozăvie, întărîtîndu-l.

— Dimpotrivă ; îi zdrobesc moralul, zise milordul.

în fiece dimineață, aproape o săptămînă în șir, milordul își luă locul pe băncuță. Era un locșor plăcut, sub salcîmii verzi, cu priveliște asupra limanului și corăbiilor, și cu zvon de cîn- tece ale marinarilor la lucru, venind din depărtare. Aci ședeau cei doi, fără o vorbă și fără o mișcare decît a acului, sau a Seniorului rupînd cu dinții cîte un capăt de ață (căci tot mai făcea pe sîrguinciosul) — și aci mă străduiam a fi și eu de față — mirîndu-mă de mine, cît și de dînșii. De trecea vreunul dintre

prietenii milordului, el le da de departe bineţe, voios, şi adăuga în gura mare că venise să-i mai dea sfaturi bune lui frate-său, care acum (spre marea-i bucurie) se făcuse foarte hamic. Şi pînă şi aceasta Seniorul o îndura c-o faţă neclintită ; ce va fi fost în sufletul său, Dumnezeu ştie, sau poate numai Satana.

Dintr-odată, într-o paşnică zi a ceea ce se numeşte p-acolo „vara indiană", cînd pădurile se îmbrăcaseră în aur, în roz cărămiziu şi în roşu aprins, Seniorul puse jos acul şi izbucni într-un acces de veselie. Gîndesc că-1 va fi pregătit îndelung, pe tăcute, căci timbrul rîsului său era destul de firesc ; dar re- vărsîndu-se brusc dintr-o atît de extremă tăcere, şi-n circumstanţe atît de potrivnice veseliei, suna sinistru urechilor mele.

— Henry, zise, am făcut şi eu o dată o mişcare greşită, şi o dată ai fost şi tu destul de isteţ să profiţi de ea. Farsa cîr-
paciului se termină astăzi; și-ţi mărturisesc (cu complimentele mele) că învingătorul ești tu. Nu degeaba sîntem de-un sînge — iar tu ai niște idei de toată frumuseţea cînd e vorba să te faci neplăcut.

O vorbă nu scoase milordul; de parcă Seniorul n-ar fi rupt tăcerea.

— Haide, reluă Seniorul, nu fi îmbufnat; îţi păgubeşti atitudinea. Acum (crede-mă) îţi poţi îngădui să fii puţintel amabil ; de vreme ce pentru mine nu-i singura înfrîngere de acceptat. Aveam intenţia să continui comedia asta, pînă ce voi fi strîns bani destui pentru un anumit scop ; mărturisesc pe faţă, n-am curaj. Tu doreşti, fireşte, să nu mă mai aflu în acest oraş ; iar eu am ajuns pe altă cale la aceeaşi idee. Şi am a-ţi face o propunere, sau, dacă Domnia Sa Lordul prefera, de cerut o favoare.

— Cere-o, zise milordul.

— Vei fi auzit poate, urmă atunci Seniorul, am posedat cîndva în ţara aceasta o comoară considerabilă — dar n-are a face de-ai auzit sau nu — ăsta e faptul; şi am fost silit s-o îngrop într-un loc care mi-e bine ştiut. S-o recunosc a rămas acum singura mea ambiţie — şi comoara fiind a mea, îmi voi îngădui desigur fără părere de rău să reintru în posesia ei.

— Du-te şi ia-o, zise milordul. Eu n-am nimic împotrivă.

— Da, continuă Seniorul, dar pentru asta trebuie să găsesc oameni şi cărăuşi. Drumul e lung şi anevoios, iar ţinutul e bîn- tuit de indieni sălbatici. Avansează-mi doar suma trebuincioasa — fie că mi-o dai ca sumă întreagă în locul alocaţiilor, fie, dacă voieşti tu, ca împrumut, pe care ţi-ı voi plăti la înapoiere. Iar după aceea, dacă aşa vei hotărî, poţi să nu mă mai vezi niciodată.

Milordul îl privea ţintă, drept în ochi, pe chip plutindu-i un zîmbet aspru, dar nu scotea nicio vorbă.

— Henry, reluă Seniorul c-o linişte înspăimântătoare, şi totodată trăgîndu-se puţin înapoi — Henry am avut cinstea să-ţi vorbesc.

— Hai s-o luăm spre casă ! se-ndrepti milordul atunci către mine, care

stam şi-l trăgeam de mînecă; apoi se sculă de pe banca, se întinse, îşi potrivi pălăria pe cap şi, tot fară-a scoate o silabă de răspuns, o luă cu paşi hotărîţi de-a lungul ţărmului.

Cîtva timp am şovăit către care dintre cei doi fraţi să mă-n- drept, atît de serioasă îmi părea culmea încordării la care se ajunsese. Dar Seniorul îşi reluase îndeletnicirea, cu ochii plecaţi, cu mîinile părînd la fel de agere ca de obicei ; şi m-am hotărît să-l urmez pe milord.

— Sînteţi nebun ? am strigat, de îndată ce l-am ajuns. Vreţi să daţi cu piciorul unui prilej atît de minunat !

— E cu neputinţă să mai te-ncrezi în el ? mă întrebă milor- dul, aproape batjocoritor.

— Aş vrea să-l văd plecat din oraşul ăsta ! am strigat. Aş vrea să-l ştiu oriunde şi oricum decît aşa cum e !

— Eu am spus ce-am avut de spus, a replicat milordul, şi dumneata la fel. E deajuns.

Dar eu eram pornit cu tot dinadinsul a-1 scoate pe Senior de acolo. Să-l văd astfel aplecîndu-se iar cu răbdarea asupra peticitului său, era peste puterile închipuirii mele a accepta. Nu s-a născut om pe Lume să-nghită un şir atît de lung de insulte — iar Seniorul era mai puţin ca oricine în stare de aşa ceva. Adulmecam miros de sînge. Şi-mi jurai ca eu, unul, să nu mă dau în lături de la nimic, de s-o mai afla o fărimă de posibilitate a evita o crimă. Pentru aceasta, într-aceeaşi zi, intrai la milord, în camera sa de lucru, unde şedea aplecat asupra uneia din îndeletnicirile sale obişnuite.

— Milord, i-am spus, am găsit o investiţie convenabilă pentru micile mele economii. Dar ele-s din nefericire în Scoţia *;* va necesita cîtva timp ca să le pot ridica, iar afacerea de care vorbeam trebuieşte încheiată grabnic. N-ar putea Domnia Voastră găsi mijlocul de a-mi avansa această sumă, pe temfciul unei adeverinţe ce v-aş semna-o ?

Dînsul continuă cîtva timp a ceti, cu amărăciune în ochi.

—- N-am cercetat niciodată starea dumitale materială, domnule Mackellar, zise apoi. In afară de cauţiunea ce-ai depus, nu m-aş mira să n-ai un ban îii creditul dumitale.

— Sînt de mult în slujba dumneavoastră şi n-am minţit niciodată, nici n-am cerut pînă acum o favoare în folosul meu.

— Ceri o favoare în folosul Seniorului, replică el calm. Ma crezi atît de prost, Mackellar ? înţelege o dată pentru totdeauna că tratez această brută aşa precum am hotărît eu ; nu mă va abate din cale nici frica, nici îngăduinţa ; şi ca să mă lege la ochi, ar trebui cineva care să se priceapă a născoci viclenii mai puţin transparent; ca ale dumitale. Eu cer sa fiu slujit, slujit în chip leal ; nu să urzeşti in spatele meu >i să-mi desfaci mie iţele ; şi să-mi furi banii ca să mă înfrîngi.

— Milord, ani spus, aceasta-i vorbire foarte de neiertat.

— Mai gîndește-te o data, Mackellar, mi-a răspuns, şi ai să vezi că-i vorbire pe măsura faptei. De neiertat este subterfugiul dumitale. Neaga (daca poţi) că plănuiai cu aceşti bani a contraveni ordinelor mele şi-ţi voi cere iertare fără sfială. Dar dacă nu poţi, trebuie să ai tăria s-auzi zicîndu-i-se pe nume purtării dumitale.

— De gîndiţi c-am avut altă intenţie decît a vă salva... am îngînat.

— O ! bătrînul meu prieten, m-a întrerupt dînsul, ştii foarte bine ce gîndesc ! Iată — îţi întind mîna din toata inima ; dar de bani nu poate fi vorba, nu-ţi dau nici o lăscaie.

înfrînt din spre partea aceasta, ni-am dus glonţ în camera mea, am scris o scrisoare, am alergat cu ea în port, ştiind o corabie pe cale a ridica pînzele, şi m-am înfiinţat la uşa Seniorului puţin înainte de a se însera. Intrînd fără să mai împlinesc măcar formalitatea de-a bate, l-am găsit şezînd cu indianul său la o cină frugală, alcătuită din terci de mălai, cu puţin lapte. Căsuţa era pe dinăuntru curată şi sărăcăcioasă ; doar cîteva cărţi, pe un raft, o făceau mai deosebită, şi (într-un colţ) măsuţa de lucru a lui Secundra.

— Domnule Bally, am spus, eu am aproape cinci sute de pfunzi puşi de-o parte, în Scoţia — economiile unei vieţi grele. Corabia de colo duce o scrisoare pentru ridicarea lor. Aveţi răbdare doar pînă intră în port corabia de întoarcere, şi aceşti bani sînt ai dumneavoastră, în aceleaşi condiţii ce le-aţi oferit azi dimineaţă milordului.

El se sculă de la masă, înaintă către mine, mă luă de umeri şi privindu-mă în faţă zîmbi.

— Şi totuşi, ţii foarte mult la bani! Şi totuşi, îţi sînt dragi banii mai mult ca orice pe lume — în afară de fratele meu !

— Mă tem de bătrineţe şi de sărăcie !, am zis eu, şi asta-i altceva.

— Dinspre partea mea, zi-i cum vrei, îmi răspunse. Ah, Mackellar, de-ai face asta cît de cît din dragoste pentru mine, ce bucuros aş fi să primesc !

— Totuşi, am întîmpinat eu degrabă, o spun spre ruşinea mea, nu vă pot vedea în acest loc sărman, fără un zdruncin al conştiinţei. Nu-i singurul meu gînd, nici cel dintîi; şi totuşi îl am ! Aş fi bucuros să vă văd scăpat. Nu vă ofer banii din dragoste, departe de mine ; dar, martor mi-e Dumnezeu — mă mir şi eu de asta ! Vi-i ofer fără duşmănie.

— Ah ! făcu el, tot mai ţinîndu-mi umerii cuprinşi şi scu- turîndu-mă — ţii mai mult la mine decît crezi... Şi mă mir şi eu de asta ! adăugă, repetîndu-mi vorbele şi, presupun că întrucîtva şi glasul. Eşti

un om de treabă, şi de-aceea te cruţ.

— Ma cruţaţi ? am exclamat.

— Te cruţ, a repetat, dîndu-mi drumul şi întorcîndu-şi faţa. Apoi, îndreptîndu-şi-o iar către mine :

— Habar n-ai, Mackellar ce-aş face cu banii ! îţi închipui într-adevăr c-am înghiţit înfrîngerea ? Ascultă : viaţa mi-a fost un şir de nemeritate înfrîngeri; mereu a fost zvîrlit înapoi. Nerodul acela de Prinţ Charlie a ratat cu nesăbuinţa lui o situaţie foarte promiţătoare ; atunci se prăbuşi prima mea şansă. La Paris, împlîntasem iarăşi piciorul sus, pe scara onorurilor ; de data aceasta printr-o întîmplare — o scrisoare nimerind unde nu trebuia — am rămas iar dezbărat de totul. O a treia oară, am găsit un prilej potrivit şi cu nesfîrşită răbdare mi-am alcătuit o situaţie înaltă în India şi-apoi a venit Clive *, rajahul meu a fost dat peste cap, iar eu am scăpat din acea zguduire, ca un alt Eneas, cu Secundra Dass în spinare. De trei ori am suit pînă la cea mai înaltă treaptă — şi n-am încă patruzeci şi trei de ani. Cunosc lumea cum o cunosc puţini oameni cînd sînt c-un picior în groapă. Curtea şi cîmpul de luptă, Răsăritul şi Apusul ; îmi cunosc drumul ce-1 am de urmat şi văd o mie de putinţe. Sînt acum în plinătatea puterilor mele, mă bucur de-o sănătate excelentă şi-s neobişnuit de ambiţios. Ei bine, la toate astea renunţ ; nu-mi pasă de mor şi de n-o mai auzi nicicînd lumea de mine ; la un singur lucru

[1] *Lord Robert Cine* (1725—1774), general engle2. Prin politica sa abilă şi prin victoria dc la Plassey a pus bazele puterii engleze în India.

mai ţin — pe acela-1 voi avea. Ai griji ca nu cumva, cînd s-o prăbuşi acoperişul, să te zdrobească şi pe dumneata sub dărî- mături.

Pe cînd ieşeam din casa lui, cu orice nădejde de-a putea interveni nimicită, îmi dădui seama că era oarecare zarvă în port şi, ridicînd ochii, văzui o navă mare de curînd ancorată. Parc ciudat c-am putut s-o privesc cu atîta nepăsare, căci aducea moarte celor doi fraţi de la Durrisdeer. După toate episoadele îngrozitoare ale acestei dispute, după insultele, ciocnirile de interese, duelul dintre fraţi în pădurice, îi era dat unui biet scrib din Grub Street, care mîzgălea hîrtia pentru a-şi cîştiga un prînz şi căruia puţin îi păsa ce mîzgăleşte, ca-n chipul unei puteri magice, s-arunce un blestem peste patru mii de mile de ocean, trimiţîndu-i pe amîndoi aceşti fraţi către sălbatice pustiuri ale iernii, ca acolo să moară. Dar asemenea gînd era departe de cugetul meu atunci ; şi pe cînd toţi localnicii din juru-mi forfoteau, însufleţiţi de neobişnuita animaţie din portul lor, eu unul treceam printre dînşii, în tot drumul meu spre casă, pe de-a-ntregul absorbit de amintirea vizitei mele şi-a cu- vîntării Seniorului.

In aceeaşi seară ni se aduse acasă, de pe navă, un mic vraf de pamflete. A doua zi, milordul urma a merge cu Guvernatorul la o petreccre oarecare ; se apropia ora fixată, cînd eu am ieşit pentru o clipă din odaie şi l-am lăsat singur, frunzărind pamfletele. Cînd m-am înapoiat, l-am găsit cu capul pe masă, şi cu braţele zăcînd întinse printre hîrtiile mototolite.

— Milord, milord, am strigat, alergînd către dînsul, căci am presupus că avusese vreun acces.

El zvîcni în sus, ca o figurină pe arcuri, cu chipul atît de schimonosit de furie, încît într-un loc străin mai că nu l-aş fi recunoscut. Totodată înălţă brusc mîna deasupra capului, de parc-ar fi fost gata să mă lovească.

— Lasă-mă-n pace ! scrîşni, îar eu am fugit, pe cît mă duceau de iute picioarele tremurînde, s-o caut pe doamna.

Ea veni după mine, fără a pierde o clipă ; dar cînd ne-am înapoiat, dînsul încuiase uşa pe dinăuntru şi doar ne strigă, de cealaltă parte, să-l lăsăm. Ne uitarăm unul la altul — cu feţe albe ca varul — bănuind amîndoi că în cele din urmă lovitura se abătuse, năprasnic.

— Am să scriu Guvernatorului, ca să-l scu2, zise dînsa. Trebuie să ne păstrăm prietenii cei puternici.

Dar cînd luă condeiul, îi pică din mînă.

— Nu pot scrie. Dumneata poţi ?

— Să încerc, doamnă, am zis.

Privi peste umărul meu pe cînd scriam.

— Aşa — e bine — spuse, cînd terminai. Slavă Domnului, Mackellar, că te am pe dumneata ca sprijin ! Dar ce mai poate fi acum ? Ce, ce poate fi ?

în gîndul meu îmi ziceam că nu-i cu putinţă nici o explicaţie şi că nici nu era nevoie ; teamă mi-era că nebunia acestui om nu făcuse decît să izbucnească acum, într-un anume fel, ca flăcările îndelung înăbuşite ale unui vulcan ; dar acestei credinţe (de mila doamnei) nu cutezam să-i dau glas.

— E mai potrivit sa ne gîndim ce avem noi de făcut, am zis. Trebuie oare să-l lăsăm aicea singur ?

— Nu cutez a-l tulbura, mi-a răspuns. Poate natura ştie ce face; poate ea strigă prin dînsul, să fie lăsată-n pace ; iar noi bîjbîim în întuneric. Ah — da — aş zice să-l lăsăm.

— Atunci voi expedia scrisoarea, doamnă, şi mă voi întoarce aci, dacă îngăduiţi, să şed cu dumneavoastră.

— Te rog, aşa să faci ! a strigat doamna.

Toată după amiaza şezurăm alături, mai mult zăcînd, cu ochii la uşa milordului. Cugetul meu era irămîmat de scena ce se petrecuse adineauri, şi de ciudata-i asemănare cti viziunea mea. Trebuie să spun ceva despre asta, căci povestea s-a răs- pîndit, cu mare exagerare, şi am văzut-o chiar şi tipărită, indi- cîndu-se numele meu pentru precizări. Atîta era la fel : ini- lordul într-o odaie, cu capul căzut pe ntasă ; iar cînd îşi ridicase faţa, ea purta o expresie ce mă mîlinise pînă în fundul sufletului. Dar odaia era alta, poziţia milordului la masă de fel aceeaşi, iar faţa, cînd şi-o arăţase, oglindea o stare de furie penibilă, în locul acelei deznădejdi pătrunzătoare ce-o deosebise totdeauna în viziunea mea (în afară de-o singură dată, despre care am mai vorbit). Iată în sfîrşit adevărul întreg împărtăşit publicului; dar oricit de mare ar fi fost deosebirea, coincidenţa izbutea totuşi a mă umple de nelinişte. Toată după- amiaza, cum spun, am şezut meditînd asupra acestei asemănări — în sinea mea — căci doamna era îndeajuns de amărîtă, încît nici prin gînd nu mi-ar fi trecut s-o mai tulbur cu închipuiri. Cam pe la mijlocul acestui timp de aşteptare, i-a venit doamnei o idee isteaţă : a

trimis după domnul Alexander şi l-a pus să bată la uşa lui taică-său. Milordul i-a spus băiatului să-ţi vadă de-ale sale, însă fără pic de violentă, nici în glas, nici în vorbe: incit an început a nutri speranţa că accesul trecuse.

In cele din urmă, cînd se întunecă şi eram pe cale a aprinde o lampă ce sta pregătită, uşa s-a deschis şi iată-ı pe milord în pragul ei. Lumina nu era îndeajuns de tare încît să-i putem ceti faţa ; cînd vorbi, glasu-i îmi păru niţel schimbat, dar lipsit de orice slăbiciune.

— Mackellar, spuse, du răvaşul ăsta la destinaţie, cu mîna dumitale. Este strict conlidenţial. Găseşte persoana singură, cînd îl predai.

— Henrv, a grăit doamna, eşti cumva bolnav ?

— Aş, de unde, a răspuns dînsul certăreţ. Sînt ocupat. N-am nimic, atîta că-s ocupat. Ce mai e şi asta — să fii neapărat presupus bolnav, cînd ai treabă ! Trimite-mi cina aci, şi o damigeana de vin ; aştept vizita unui prieten. Cu altceva să nu fiu deranjat.

Şi după asta a încuiat iar uşa pe dinăuntru.

Răvaşul era adresat unui anume căpitan Harris, la un han sărăcăcios din cartierul portului. îl ştiam pe Harris (după faimă) drept un aventurier primejdios, foarte suspectat de piraterie în trecut, şi-avînd acum aspra îndeletnicire de-a face negoţ ' cu indienii. Ce-ar fi putut milordul să aibă a-i spune, sau el milordului, nu eram în stare să-mi închipui ; şi nici măcar cum de auzise milordul de el, afară doar de pe urma unui proces infamant din care scăpase de curînd acel om. !n tot cazul, m-am dus să predau mesajul cu neplăcere şi — puţin cît l-am văzut pe căpitan — mi-a ajuns ca să mă înapoiez cu mîhnire. L-am găsit într-o cameră ce duhnea greu, şezînd la lumina unei luminări scurse, cu o sticlă goală alături ; avea rămăşiţe de ţinută militară, sau mai de grabă se poate să fi fost o ostentaţie, căci manierele îi erau vulgare.

— Spune milordului cl-s sluga dumisak şi că în mai puţin de jumătate oră îl voi vizita, mi-a zis, după ce a citit biletul 5 iar apoi avu slugărnicia ca arătînd spre sticla goală, să-mi propună a-i cumpăra nişte băutură.

Deşi m-am înapoiat cît am putut de iute, căpitanul s-a înfiinţat şi el îndată după mine — şi a rămas pînă tîrziu noaptea. Cînta cocoşul pentru a doua oară cînd îl văzui (din fereastra odăii mele) pe milord luminîndu-i calea pînă la poartă, amîn- doi foarte înrîuriţi de libaţiunile lor şi la răstimpuri sprijinin- du-se unul de altul, pentru a

mai sta de poveste. Totuşi, a doua zi dimineaţă, milordul plecă devreme de-acasă, cu o sută de pfunzi în buzunar. N-am presupus nicicînd că s-a întors cu ei ; şi totuşi eram încredinţat că acei bani nu către Senior îşi găsiseră drum, căci toată dimineaţa am zăbovit prin preajma dughenii sale, într-un loc de unde se putea vedea din plin.

Aceasta fu ultima oară cînd Lordul Durrisdeer a ieşit pe poarta casei sale, înainte să părăsim New Yorkul ; umbla prin şură, ori şedea de vorbă cu ai săi, toate cam la fel ca şi mai înainte, în oraş însă nu mai fu văzut, iar vizitele de fiecare zi la Senior păreau uitate. Şi nici Harris n-a mai reapărut; sau cel puţin pînă la urmă nu.

Eu mă simţeam foarte apăsat de misterele printre care începusem să trăim. Se vedea limpede — după schimbarea obiceiurilor sale, dacă nu după altceva — că milordul era preocupat de un lucru grav ; dar ce să fi fost, de unde provenea, sau de ce trebuia acum să nu mai trecem dincolo de casă şi grădină, nu izbuteam a ghici. La fel de limpede era, se putea chiar dovedi, că pamfletele aveau un rol în această schimbare ra-, dicală. Pe cîte le-am putut găsi, le-am citit — erau toate cum nu se poate mai neînsemnate, şi de speţa obişnuită în gîlcevile triviale dintre partide. N-am izbutit să descopăr ceva care ar fi putut într-adevăr jigni chiar şi pe un înalt politician — iar milordul era mai degrabă un bărbat indiferent în chestiunile obşteşti. Adevărul este că acel pamflet din care se trăgea toată povestea, a stat toată vremea ascuns la sînul milordului. Acolo l-am găsit în cele din urmă, cînd zicea mort, în mijlocul pustiului nordic ; în asemenea loc, în asemenea negre împrejurări, aveam să citesc întîiaşi dată acele vorbe goale şi mincinoase ale unui pamfletar de-al Whigilor care, cu sforăitoare

[1] W/;jgc — partid politic constituit tn secolul al XVII-lea ; apâra interesele burgheziei comerciale şi industriale.

grandilocvenţă, se revolta împotriva indulgenţei faţă de iaco- biţi: „Alt Rebel notoriu. S-l, de B-, urmează a-şi redobîndi titlul continua acest pasaj. Această chestiune este de mult pendinte, deoarece respectivul a adus nişte foarte nonorabile servicii în Scoţia şi în Franţa. Despre fratele său, Lordul D-r, se ştie că nutreşte în fond aceleaşi simpatii; iar moştenitorul prezumtiv, care acum urmează a fi înlăturat, a fost cre<cut in cele mai detestabile principii. Conform vechii zicale: aşchia nu sare departe de trunchi. Favoarea unei reabilitări este insă prea de tot abuzivă încît să poată fi trecută cu vederea.

Unui om în toate minţile n-ar fi trebuit să-i pese cîtuşi de puţin de-o atît de evidentă scorneală ; ca guvernul să poată cîndva nutri o asemenea intenţie era de neconceput pentru orice fiinţă în stare de a gîndi — afară, poate, de nerodul care aşternuse pe hîrtie asemenea bazaconie; iar milordul, fără a fi fost vreodată o minte strălucită, fusese totdeauna de un bun simţ remarcabil. C-a putut să dea crezare unor asemenea vorbe, şi să poarte cu sine, ascuns la sînu-i, pamfletul, şi în inimă acele cuvinte, este dovada limpede a nebuniei sale. Fără îndoială că simpla menţionare a domnului Alexander, ameninţarea directă fluturată la adresa succesiunii copilului, precipitase ceea ce atît de îndelung a zăbovit a se dezlanţui.

Sau, de nu, stăpînul meu fusese de mult nebun cu adevărat, iar noi prea puţin ageri sau prea obişnuiţi cu dînsul, încît să ne dăm seama în ce măsură era bolnav.

Cam la o săptămînă după ziua pamfletelor, mă aflam la o oră tîrzie în dreptul portului — şi am cotit în spre casa Seniorului, cum făceam adesea. Uşa lui se deschise, revărsînd lumină pe drum. Văzui un bărbat plecînd de la dînsul, după ce-şi luaseră prieteneşte rămas-bun ; şi nu pot spune cît de uluit am fost a-1 recunoaşte pe aventurierul Harris. N-am putut deduce decît că mîna milordului îl adusese acolo ; şi mi-am prelungit plimbarea cufundat în gînduri foarte grave şi pline de aprehensiune. Era tîrziu cînd m-am înapoiat acasă — unde fui mirat a-l găsi pe milord pregătindu-şi valiza pentru o călătorie.

— De ce vii atît de tîrziu ? îmi strigă. Plecăm mîine la Albany, dumneata şi cu mine ; şi e într-adevăr timpul să-ţi faci pregătirile.

— La Albany, milord ? am exclamat eu. Şi ce căutăm oare acolo î

— Schimbăm decorul, mi-a răspuns.

Iar doamna, care se cunoştea că plînsese, îmi făcu senin să mă supun fără a mai discuta.. îmi spuse ceva mai tîrziu (cînd am găsit prilejul a schimba cîteva cuvinte cu dinsa) că el îi vestise brusc această intenţie, după o vizită a căpitanului Har- ris, ţi că toate strădaniile ei, fie de a-l hotărî să renunţe la acea călătorie, fie de-a dobîndi vreo lămurire a scopului ei, se dovediseră deopotrivă de zadarnice.

CAPITOLUL XI

Călătoria în pustiu

Avurăm o călătorie prielnică suind frumoasa apă a Hudso- nului —

vremea blîndă, dealurile de pe ţărmuri neobişnuit de frumoase în colorile toamnei. La Albany am luat reşedinţă într-un han, unde nici eu nu fui atît de orb şi nici milordul atît de viclean, încît sa nu-mi dau seama că plănuia a mă ţine închis. Lucrarca ce-o găsi pentru mine nu era chiar atît de presantă încît să fi trebuit să fie executată în afara hîrtiilor necesare. într-o odaie de han ; şi nici atît de însemnată încît sa fiu pus a copia cite patru, cinci exemplare după acelaşi document. M-am supus în aparenţă ; dar mi-am luat şi eu măsurile mele — în urma cărora binevoitoarea noastră gazdă îmi comunica zilnic noutăţile tîrgului. în felul acesta primii în cele din urmă o ştire, pe care pot să spun c-o aşteptam. Căpitanul Harris (mi se spuse) .,şi cu domnul Mountain, neguţătorul", plecaseră-n susul apei c-o barcă. Mai că mă temeam de ochii hangiului, atît de tare mă simţii apăsat de bănuiala vreunii complicităţi a stăpînului meu. Dar ieşii din încurcătură hotă- rîndu-mă a spune că pe căpitan îl cunoşteam oarecum, însă pe domnul Mountain de fel — şi-a întrebat dacă nai plecaseră şi alţii cu dînşii. Informatorul meu nu ştia. Domnul Mountain coborîse pe ţărm după nişte tîrguieli ce-i erau de trebuinţă ; cutreierase oraşul pe cînd îşi făcea cumpărăturile — bînd şi flecărind — şi după cîte se părea, el şi cei ce l-or mai fi însoţit ȝ se duceau către niscaiva ispravă îndrăzneaţă, căci Mountain vorbise mulr de nişte lucruri mari ce avea să le facă la înapoiere. Nu se aflase nimic mai mult, fiindcă dintre ceilalţi nu debarcase nimeni ; se pare că zoreau s-ajungă într-un anumit loc înainte de căderea zăpezii.

Şi iată că, într-adevăr, în ziua următoare, prinse a cădea o fulguială chiar în tîrg la Albany; dar se istovi făr[5] de veste cum şi venise, de parc-ar fi voit doar să ne amintească ce ne aştepta. Eu, unul, nu-mi făceam griji în această privinţă, cu- noscînd atît de puţin asprimea acelui ţinut, Cînd privesc înapoi, altfel vad lucrurile ; şi mă-ntreb uneori dacă parte din oroarea întîmplărilor ce-am să le povestesc cu de-amănuntul, n-au decurs din cerurile aspre şi cruntele vînturi la voia cărora ne aflam şi din gerul năprasnic ce avurăm a îndura.

Cum barca trecuse, am gîndit la început că urma să

părăsim şi noi oraşul. Dar nici gînd. Milordul îşi continua şederea la Albany, unde n-avea nici un fel de afaceri ce le-ar fi putut pretexta, şi mă ţinea lîngă dînsul, departe de adevărata-mi slujbă, prefăcindu-se că-mi dă de lucru. în această privinţă mă aştept, şi poate chiar merit, a fi criticat. Nu eram atît de prost încît să nu-mi fi făcut şi eu gîndurile mele. Nu-1 puteam vedea pe Senior dîndu-se pe mîna lui Harris, fără a mă aştepta la vreo uneltire vicleană. Harris avea o faimă ticăloasă
— iar milordul avusese a face cu el în taină ; Mountain, neguţătorul, se dovedise, după informaţiile luate, altul de-aceeaşi teapă ; treaba după care se duseseră cu toţii — regăsirea unor comori dobîndite pe căi rele — oferea ea însăşi puternică tentaţie la fapte viclene ; iar felul ţinutului prin care călătoreau, făgăduia scutire de pedeapsă vărsării de sînge. Da; e adevărat că nutream toate aceste gînduri şi temeri şi că ghiceam soarta Seniorului. Dar nu trebuie să uitaţi că eram acelaşi ins care voise să-l azvîrle de pe copastia unei nave în viitoarea valurilor ; acelaşi care puţin mai 'nainte, făr-o fărîmă de evlavie şi-n chip foarte sincer, se tîrguise cu Dumnezeu, cercînd a-l plăti ca să ucidă după placul meu. Şi iarăşi e-adevărat că mă înmuiasem în mare măsură faţă de vrăjmaşul nostru. Dar ăst lucru l-am considerat totdeauna drept o slăbiciune a firii mele omeneşti — şi chiar vinovat, cugetul îmi rămînea statornic înverşunat împotrivă-i. Adevărat e, iarăşi, că una era să iau pe umerii mei vina şi pericolul unei încercări de omor, şi alta să stau şi s-asist cum se mînjea şi se primejduia milordul. Dar chiar aci stă pricina neamestecului meu. Căci (de m-aş fi agitat în orişice fel în aceasta problemă) s-ar fi putut prea bine

sa

au izbutesc a-l salva pe Senior, dar negreşit l-aş fi făcut de ruşine pe milord.

Iată pentru ce n-am făcut nimic, şi pe-aceleaşi puternice temeiuri mă mai pot sprijini şi-acum pentru a-mi justifica purtarea. Trăiam între timp amîndoi la Albany, dar deşi singuri laolaltă într-un loc străin, în afară de saluturi formale, ne vor- beam şi ne vedeam foarte puţin. Milordul adusese cu sine cîteva recomandaţii către notabilităţile din oraş şi din împrejurimi ; pe alţii îi cunoscuse mai înainte la New York ; ceea ce avu doept urmare că ieşea foarte adesea şi că (trebuie s-o spun, cu toate neplăcerea) prea se dedase în întregime petrecerilor. Cînd se înapoia, mă găsea adesea îit pat, dar niciodată dormind ; şi mai că nu era noapte în cace sâ nu fi dat în vileag influenţa băuturii.. In timpul zilei continua a-mi impune nesfîrşite sarcini ; şi era remarcabil de isteţ a le născoci şi a mi le da să le refac — în chipul cum ţesea Penelopa. Eu niciodată nu mă dădeam îir lături,, cum am spus — doar eram plătit pentru a-i împlini poruncile — dar nici nu mă sileam a-mi ascunde perspicacitatea şi uneori îi zîmbeam în faţă cînd îmi dădea asemenea lucrări.

— Gîndesc că eu voi fi diavolul, iar dumneavoastră Michael Scott, am glumit într-o zi. Am durat pod peste apa Tweedului şi am despicat munţii Eildbni, şi-acum mă puneţi să-mpletesc funie din nisip ‘.

El mă ţinti cu ochi lucitori, apoi privi î» lături, dete din fălci, dar nu scoase o vorbă.

— Bine, bine, milord, am zis eu, ce porunciţi dumneavoastră e şi voia mea ; voi face treaba asta pentru a patra oară, dar v-aş ruga s-aveţi bunătatea a născoci altceva pină mîine căci, zău aşa, de treaba asta prea mi-i lehamite.

— N'u ştii ce vorbeşti, mi-a răspuns milordul, punîndu-şi pălăria pe cap şi întorcîndu-mi spatele. Ciudat lucru, că-ţi poate face plăcere să mă necăjeşti. Un prieten — dar asta-i altceva. Ciudat lucru, de cînd trăiesc m-a urmărit nenorocul. Şi acum tot de uneltiri mă văd înconjurat. Unde pun piciorul, dau de urzeli împotrivă-mi ! izbucni. Toată lumea s-a unit împotrivă-mi.

— De-aş fi în locul dumneavoastră, n-aş spune răutăţi abturde, i-am zis ; dar ştiţi ce-aş face : mi-aş pune capul în apă

* Aluzie la o legenda scoţiană.

rece — pentru că azi noapte aţi turnat în dumneavoastră mai mult decît puteţi duce.

— Crezi ? făcu dînsul, de parcă sugestia niea i-ar ii trezit un viu interes. Mi-ar face bine ? Uite ceva care n-am încercat niciodată.

— îmi amintesc de zilele cînd n-aveaţi de ce încerca una ca asta — şi tare mi-ar plăcea, milord, să se întoarcă acele zile, am adăugat. Dar adevărul gol-goluţ e că, de veţi continua asemenea abuz, vă veţi face mare rău.

— Se pare că n-o mai duc la băutura ca alia data. Mackellar, încuviinţa milordul. Mă da gata degrabă. Dar am să fiu mai atent de-aci-ncolo.

— Asta-i ce v-aş ruga. i-am răspuns. 'I'rebuie să nu uitaţi că sînteţi tatăl domnului Alexander ; daţi-i băiatului şansa de a-şi purta numele respectîndu-1.

— Aşa, aşa, zise el. Eşti un om c-o judecată foarte sănătoasă, Mackellar, şi m-ai slujit vreme îndelungată. Dar acu, daca nu cumva mai ai ceva să-mi spui. cu aş lua-o din loc. Dacă nu cumva mai ai ceva să-mi spui ? repeta, arzînd de nerăbdare, ca un copil, cum îl vedjai atît de ades in ultimul timp.

— Nu, milord, asta a fost tot, i-am răspuns, destul de rece.

— Atunci, eu zic că s-o iau din loc, a repetat milordul, siînd şi uitîndu-se la mine şi tot sucind între mîini pălăria, pe care o scosese iar de pe cap. Cred ca n-ai nevoie de nimic din oraş. Nu ? Eu trebuie să mă întîlnesc cu ***Sir*** illiam Johnson, dar să ştii c-am să fiu mai atent. Tăcu cîtva timp. apoi spuse zîmbind : Mai ţii minte locul acela. Mackellar — niţeluş mai la vale de Engles — unde curge pîriul pînă hăt afund în pădurea de frasini. Mi-aduc aminte cum stam acolo cînd eram flăcăiandru. Doamne, cum mi-amintesc dc* bine, deodată — ca de-un cîntec vechi ! Mă dusesem sa pescuiesc — şi prinse- sem la peşte ! Ah, ce fericit eram ! Mă întreb, Mackellar, de ce acum nu-s niciodată fericit ?

— Milord, am spus eu, cu mai multă cumpătare la băutură, aţi avea mai mare nădejde de mulţumire. E o vorbă din bă- trîtii că băutura te-amăgeşte, dar de mîngîiat nu te mîngîie.

— Fără-ndoială, zise, fără-ndoială ! Ei, acu o să mă duc.

— Bună ziua, milord, i-am urat.

— Bună ziua, bună ziua, mi-a răspuns, şi a ieşit în sfîrşit din odaie.

Dau această scenă drept o înfăţişare destul de ilustrativă a milordului în ceasurile dinaintea amiezii ; şi gîndesc că n-an\ izbutit a-l descrie bine pe stăpînul meu dacă cititorul nu-şi dă seama de o considerabila dccădcre. Să-l vezi pe-acest om astfel căzut : să-l ştii acceptat printre relaţiile lui drept un biet beţiv cu capul tulbure — binevenit (de-o fi ***fost*** cumva binevenit) doar graţie titlului sau ; şi sa-ţi aminteşti de virtuţile ce le dovedise odinioară împotriva unor asemeni vicisitudini ale soartei — nu era oare de ajuns pentru a te înfuria şi a te umili ?

Cînd era băut, se purta mai extravagant ; am sa evoc doar o singură scena, petrecuta cu puţin înaintea slîrşitului, care mi-a rămas puternic întipărită in amintire pînă-n ziua de azi, iar la timpul sau mi-a lăsat o impresie vecină cu groaza.

Stam întins in pat, treaz, cind l-am auzit cum urca scara, poricnindu-se si cmtind. Milordul nu era înzestrat pentru muzică — din întreaga lamilie la 1 ratele sau sc adunaseră toate darurile plăcute — incit dacă spun : cîntînd, trebuie sa înţelegeţi un fel de lălăit piţigăiat şi monoton — ceva care nu era nici grai nici cîntec. Ceva destul de asemănător se aude din gura copiilor, pînă nu ştiu ce-i ruşinea ; dintr-aceea a unui bărbat vîrstnic avea un efect ciudat.

Deschise uşa, cu zgomotoasă precauţie, aruncă o privire iscoditoare înăuntru, umbrindu-şi luminarea, îşi închipui că dormeam ; intră, puse sfeşnicul pe masa şi-şi scoase pălăria de pe cap. îl vedeam foarte lămurit : o mare şi tebrilă veselie părea să-i fiarbă în vine ; sta şi zîmbea şi se izmenea, cu ochii Ia luminare. Apoi ridică braţul, pocni din degete, şi se apucă a se dezbrăca. în ăst timp uitase de prezenţa mea, încît începu iar a cînta ; şi acum desluşeam cuvintele, care erau ale cîntecului vechi despre „Twa Corbies" ', repetate la nesfîrşit :

Şi peste oasele lui, cînd goale-or fi, reci,
Vîntul suila-va-n veci şi-n veci !

Am mai spus că n-avea pic dc talent muzical. Sunetele ce le scotea n-aveau vreo succesiune logică de fel, în afar’ că înejinau întrucîtva către tonalitatea minoră ; exercitau totuşi o primitivă putere asupra simţirilor cui l-asculta şi adaptîndu-se cuvintelor, exprimau sentimentele cîntăreţului c-o potriveala
barbara. O luă întîi în ritmul şi stilul unui recitativ bombastic, dar respingătoarea-i însufleţire molcomindu-se curînd, prinse a tărăgăna notele mai cu sentiment şi căzu în cele din urmă pîn’ la o treaptă de patos plîngăreţ ce-mi părea aproape de neîndurat. în aceeaşi măsură ji scădea şi vioiciunea dc Ia-nceput a mişcărilor, iar după ce se zbenguise scoţîndu-şi hainele, pîna rămase numai cu nădragii pe el, se aşeză pe marginea patului şi prinse a scînci. Nu cunosc ceva mai puţin respectabil ca lacrimile beţivului; ncmaiputînd să rabd acest jalnic spectacol, m-am întors cu spatele. Dar dînsul pesemne o pornise la vale pe-acel primejdios lunecuş în autocompasiune, din care
— pentru un ins răvăşit de veche mîhnire şi recentă băutură — nu poate fi oprire decît o dată cu istovirea. Lacrimile îi tot curgeau şi el tot şedea aşa, pe trei sferturi gol, în aerul rece al

odăii. Eu mă învinuiam ba că-s neomenos, ba că-s slab de înger ; cînd mă ridicam în capul oaselor, pentru a interveni, cînd mă struneam întru nepăsare şi mă sileam să aţipesc ; pînă ce, dintr-o dată îmi fulgeră prin gînd acel *quantum mutatus ab illo* [1] ; şi adueîndu-mi aminte de înţelepciunea, statornicia şi răbdarea lui de altădată, fui copleşit de o milă aproape pătimaşă, nu numai pentru stăpînul meu, ci şi pentru toţi fiii omului. Am sărit atunci de la locul meu, m-am dus către dînsul şi i-am pus mîna pe umărul gol, rece ca piatra. El luă mîinile de la ochi, dînd în vileag o faţă umflată şi mînjită de lacrimi ca a unui copil ; şi cînd l-am văzut astfel, am simţit iar tre- zindu-mi-se impacienţa.

— Ruşinaţi-vă ! i-am spus. Asta-i purtare de ţînc ! Poate c-aş fi stat şi eu acum să mă smiorcăi, de mi-ar fi fost voia să-mi umplu pîntecul cu vin. Dar m-am dus la culcare treaz, cum se cuvine unui om cumsecade. Haide, băgaţi-vă în pat şi terminaţi cu exibiţia asta jalnică !

— O, Mackellar, răspunse el, mă doare sufletul !

— Vă doare ? am strigat. Are şi de cc, gîndesc. Ce vorbe-au fost acelea pe care le cîntaţi cînd aţi intrat ? Să dovedim milă altora şi-atunci vom putea cere milă şi noi. Fiţi ori una ori alta, dar cu cei la jumătate dc drum, eu, unul, nu voi să am a face. De ştiţi să loviţi, loviţi şi de ştiţi să jeliţi, jeliţi.

—Strigă ! izbucni el, aşa e — loveşte ! Asta-i vorba ce-mi trebuie ! Omule, am răbdat prea şi prea. Dar cînd s-au atins

[4] Cît dc schimbat e faţă de odinioară (lat.).

de copil, cînd e ameninţat copilul — vigoarea sa de-o clipă se stinse în scîncet — copilul meu, Alexander al meu !... şi iar se porni pe plîns.

L-am apucat de umeri şi l-am zgîlţîit.

— Alexander ! am strigat... Vă gîndiţi vreodată la dînsul ? Dumneavoastră ? Aş ! Priviţi-vă-n faţă, ca un om cinstit, şi veţi vedea că doar v-amăgiţi singur. Soţie, prieten, copil, toţi îs deopotrivă daţi uitării — v-aţi înfundat într-un asemenea egoism, de-aţi ajuns ca un buştean de nesimţitor.

— Mackellar, spuse atunci, c-o uluitoare întoarcere la purtarea şi înfăţişarea sa de odinioară, poţi spune despre mine tot ce vrei, dar un singur lucru nu — egoist n-am fost niciodată.

— Orice-aţi spune, eu tot am să vă deschid ochii, l-am înfruntat. De cînd sîntem aci ? şi de cîte ori aţi scris familiei ? Mi se pare că-i întîiaşi data cînd v-aţi despărţit: dar scris-aţi vreodată ? Ştiu cei de-acasă de sînteţi în viaţa ori ba ?

Prea făţiş îl prinsesem la strîmtoare aici — şi aceasta trezi partea mai bună dintr-însul ; încetă a mai plînge, îmi mulţumi foarte pocăit, se vîrî în pat şi curînd adormi tun ; iar cel dintîi lucru ce-1 făcu în dimineaţa următoare, fu să s-aşeze a scrie doamnei ; şi încă o scrisoare foarte duioasă — deşi niciodată n-a mai terminat-o. într-adevăr, orice legătură cu New Yorkul se făcea prin intermediul meu ; se poate judeca ce sarcină ingrată era. Ce să-i spun doamnei şi-n ce cuvinte, pînă unde să duc făţărnicia, pînă unde cruzimea — frămîntarea aceasta adesea nu mă lăsa să dorm.

în tot acest timp, fără-ndoială, milordul aştepta cu crescîndă nerăbdare veşti de la complicii săi. Harris gîndesc că-i făgăduise că va îndeplini totul cu cea mai mare grabă ; timpul la care ar fi trebuit să primească o ştire trecuse; iar nesiguranţa aşteptării era un foarte prost sfătuitor pentru un om c-o inteligenţă vătămată. Gîndul milordului, în tot acest răstimp, stăruia, pe de-a-ntregul aproape, în pustietate, pe urmele cetei ale cărei fapte îl interesau într-atîta de mult. Necontenit îşi evoca popasurile şi înaintările lor, înfăţişarea ţinutului, săvîrşirea într-o mie de chipuri felurite a aceleiaşi groaznice fapte, şi-acea stăruitoare privelişte a oaselor Seniorului zăcînd împrăştiate în bătaia vîntului. Mereu descopeream aceste vinovate gînduri lăuntrice scoţînd capul în vorbirea lui, ca iepurii din vizuini. Cu atît mai puţin e de mirare că locul meditaţiilor sale începu a-1 atrage fizic.

L bine cunoscut pretextul ce l-a folosit. ***Sir*** William Johnson avea o misiune diplomatică în acelc ţinuturi; milordul şi cu mine (clin

I în limba populari scoţiană : *„Cei doi Corbit"*, ultimul fiind ih-tigur ntimeU familie ai eroilor baladei.

curiozitate, cum s-a pretins) l-am întovărăşit. ***Sir*** William avea foarte bună însoţire şi provizii din abundenţă. Vînătorii ne aduceau vînat, zilnic ni se prindea peşte prin rîuri, iar rachiul curgea ca apa. înaintam ziua şi făceam tabără noaptea, în stil militar ; se puneau şi se schimbau străji; fiece om îşi avea sarcina anume. Pentru ***Sir*** William se făceau toate astea. Erau ni uite aci care altădată mi-ar fi părut o frumoasa petrecere ; dar spre nenorocul nostru, vremea se dovedea extrem dc aspra ; zilele în prima perioada erau mai blinde, însă nopţile fură dintru-nceput geroase. Un vînt pătrunzător şi tăios sufla mai tot timpul. încît şedeam cu degetele învineţite în barcă, iar noaptea, cind ne pîrjoleam feţele la llacarile focului de tabără, hainele de pe noi parc-ar li fost de hîriie. O singurătate înspăimîntătoare ne înconjura paşii, ţinutul era cu desăvîrşire părăsit de vieţuitori, nu vedeai fum de locuri şi-n afar* de o singură barca de neguţători (în ziua a doua) n-am întilnit călători. Anotimpul era intr-adevăr înaintat, totuşi această părăsire a cursurilor de apa il impresiona şi pe ***Sir*** \Vil- liani ; nu o dată l-am auzit exprimind un sentiment de slii- ciune.

— Ma tem c-am venit prea tîrziu ; trebuie c-au dezgropat securea spunea, şi viitorul a arătat cît de just chibzuia.

NTu sînt în stare a descrie înnegurarea ce-ini stăpînea sufletul în timpul acestei calatorii. Eu nu-s făcut asemenea celor care îndrăgesc lucrurile nefireşti ; a vedea iarna sosind şi-a zăcea în cîmp, atît de departe de orice casă, mă apăsa ca un vis groaznic ; părea, intr-adevăr, un fel de înfruntare a. puterii divine ; şi acest gînd, care nu face decît sa mă pecetluiască drept laş, era în mare măsură sporit de cunoaşterea în sufletul meu a scopului pentru care venisem, tn plus, ma împovărau îndatoririle mele faţă de ***Sir*** William ; era în sarcina mea să-i ţin de urît, de vreme ce milordul se găsea total cui undat într-o stare vecină cu un ***pervigilium***[I], supraveghiind absorbit pădurea, nedormind mai de loc şi nescoţînd uneori, toată ziua, nici douăzeci de vorbe. Ceea ce spunea, încă mai era coerent,

dar se învîrtea aproape invariabil in jurul grupului pc care-l urmărea în nebuneasca-î pîndă. Obişnuia să-i spună lui *Sir* William adesea — şi mereu ca pe-o comunicare nouă — că avea „un frate, undeva, prin pădurile acelea" şi să-l roage a da instrucţiuni străjilor „să cerceteze unde era". „Sînt nerăbdător să ain ştiri de la fratele meu", spunea. Iar uneori pe cînd călătoream, îşi închipuia că vede mijind o canoe în depărtare pe apă — sau vreun foc de tabără pe ţărm — şi dădea în vileag o aţîţare penibilă. Era cu neputinţă ca *Sir* William să nu fie izbit de aceste ciudăţenii; şi, în cele din urmă, m-a luat de-o parte şi mi-a dat a înţelege neliniştea sa. Eu am dus o mînă la cap şi l-am clătinat; era foarte bucuros de-a avea prilejul să pregătesc oarecare mărturie faţă de posibile dezvăluiri.

— Dar in cazul acesta, a exclamat *Sir* William, este oare cuminte a-1 lisa in libertate ?

— Aceia care-l cunosc cel mai bine, i-am răspuns, sînt convinşi că-i preferabil să i se facă voia.

IVeghea <lat.).

— 1 Im, hm, a încheiat *Sir* William, asta nu-i treaba mea. Dar. de-aş li inţcles la timp, n-aţi li ajuns niciodată aici.

înaintarea noastră în acel ţinut sălbatic sc desfăşura de vreo săptamînă, fără de nici o întimplare, cînd făcurăm tabără pentru o noapte într-un loc unde nul curgea printre înălţimi impresionant de mari, înveşmintate în păduri. Focurile se făcuseră pe o întinsură de şes la marginea apei ; şi-am cinat şi ne-am tolănit să dormim în felul obişnuit. Se întîmpla ca în acea noapte să se lase un ger aprig ; atît de crunt mă-nşfaca şi-şi înfigea colţii prin învelişuri. încît suferinţa mă ţinu trea*

— şi fui iarăşi în picioare înainte de a miji ziua, ghemuîn- du-ma pe lîngă focuri sau tropăind de colo colo pc marginea rîului, sprs a-mi înfrînge durerile din mădulare. în sfîrşit, începură a se Tevărsa zorile peste înălţimile şi pădurile cărunte, pe cînd oamenii dormeau inlăşuraţi în halatele lor de blană, iar riul turbulent se prăvălea avîntindu-sc printre suliţi de ghiaţă. Stam şi priveam îinprejuru-mi, incotoşmanat în mantaua mea ţeapănă de blană de bivol, şi scoţînd aburi pe nările arse de ger, cînd dintr-o dată răsună dinspre marginile pădurii un strigăt aprig, ciudat. Străjile răspunseră, cei ce dormiseră săriră în picioare; unul arătă cu degetul, ceilalţi priviră într-acolo

— şi iată, pe liziera pădurii, între doi copaci, silueta unui bărbat întinzînd amindouă braţele, ca în extaz. în clipa urmă-
toare o luă la fugă în spre noi, se prăbuşi în genunchi la marginea taberei şi izbucni în lacrimi.

Era John Mountain, neguţătorul, scăpat din cele mai aprige primejdii, şi întîile lui cuvinte, de cum putu vorbi, fură întrebarea de-1 văzusem pe Secundra Dass.

— Pe cine ? a întrebat *Sir* William.

— Nu, am răspuns eu, nu l-am văzut de fel. De ce ?

— A, nimic, făcu Mountain. Va să zică, toi am avut dreptate. Şi spunînd aceasta, se lovi cu palma peste frunte. Dar ce-1 face să se-ntoarcă ? strigă. Ce-1 face să se-ntoarcă printre cadavre ? Trebuie să fie aici o blestemată de taină.

Iată o vorbire ce ne stîmi în cel mai înalt grad curiozitatea

— dar voi fi mai limpede dacă voi povesti acele incidente în ordinea în care au decurs în realitate. Dau mai jos o expunere ale cărei elemente le-am extras din trei surse, ce nu concorda în toate privinţele.

întîi, dintr-o declaraţie scrisă a lui Mountain, în care orice aspect criminal este cu dibăcie escamotat;

Al doilea, din convorbirile cu Secundra Dass ; şi *Al treilea,* din numeroase convorbiri cu Mountain însuşi, îrv care a binevoit a vorbi foarte pe şleau, adevărul fiind că mi considera complice.'

Povestirea neguţătorului Mountain

Echipajul care a pornit în susul rîului sub comanda comuna a căpitanului Harris şi a Seniorului, număra în total nouă inşi, dintre care (dacă îl las deoparte pe Secundra Dass) nu rămînea unul să nu fi meritat ştreangul. De la Harris în jos, cei ce se îmbarcaseră erau notorii în colonie drept nişte nelegiuiţi în stare de orice şi puşi pe vărsare de sînge ; unii erau piraţi cunoscuţi, cei mai mulţi traficanţi de rom; toţi destrăbălaţi şi beţivi, toţi potriviţi a se întovărăşi far' de remuşcări întru împlinirea acelei fapte viclene şi criminale. N-am aflat să fi fost multă disciplină în această bandă ; dar Harris şi cu alţi patru, Mountain însuşi, doi scoţieni — Pinkerton şi Hastie — şi unul pe nume Hicks — un cizmar beţiv — au stat la sfat şi s-auu înţeles asupra itinerariului. Din punct de vedere material erau ‘ îndestulător prevăzuţi cu de toate, iar Seniorul în special adu-

sese cu dînsul şi un cort, unde sa se poată la nevoie retrage şi care să-i asigure întrucîtva şi adăpost.
Chiar și această măruntă comoditate i-o luară în nume de rău însoţitorii săi. De altminteri era, într-adevăr, într-o poziţie atît de total falsă (şi chiar ridicolă) încît obişnuinţa sa de-a comanda şi toată arta lui de a se face plăcut erau aici de prisos. în ochii tuturor, afară de Secundra Dass, el trecea drept un prost credul oarecare, menit a cădea victimă şi mergînd inconştient la moarte. Era totuşi firesc ca el însuşi să se considere plănuitorul şi conducătorul expediţiei; cu greu s-ar fi putut purta altfel decît ca atare, iar de cum manifesta cît de cît autoritate sau condescendenţă, trădătorii din juru-i rîdeau pe înfundate. Eu eram atît de obişnuit să-l văd şi să mi-l închipui într-o poziţie de înaltă autoritate, încît atunci cînd am înţeles care-i era situaţia în această călătorie, mi-a părut rău şi mai că m-am ruşinat. Cît de curînd va fi nutrit dînsul o primă bănuială, nu puteam şti, însă cred că destul de tîrziu ; şi grupul înaintase într-atîta de mult în pustietate, încît niciun ajutor nu-l mai putea ajunge înainte ca să i se fi deschis pe deplin ochii asupra adevărului.

S-a petrecut aşa. Harris împreună cu alţi cîţiva se trăseseră la o parte în pădure, spre a se sfătui. Au tresărit speriaţi la auzul unui foşnet prin tufişuri. Le erau tuturor cunoscute meşteşugurile războinicilor indieni, iar Mountain nu numai că trăise şi vînase printre sălbatici, dar cucerise chiar şi oarecare faimă printre dinşii. El ştia să umble prin păduri fără a face zgomot şi să ia o urmă asemenea unui ogar ; încît, cînd surveni această alertă, fu trimis de către ceilalţi să pătrundă în desiş, spre a dobîndi pe nesimţite o lămurire. Se încredinţă degrabă că în imediata lui apropiere se afla un om, care se mişca precaut, însă fără pricepere, printre crengi şi frunziş ; şi ajungînd repede într-un punct avantajos, îl putu observa pe Secundra Dass cum îşi lua iute tălpăşiţa, tîrîş şi aruncînd mereu cîte o privire înapoi. Cînd văzu una ca asta, nu ştiu dacă să rîdă sau să plîngă, iar complicii săi, cînd se întoarse şi raportă, avură cam aceeaşi îndoială. Acum se vedeau scăpaţi de primejdia nui atac indian ; dar pe de altă parte, devreme ce Secundra Dass îşi da osteneala a-i spiona, era foarte probabil că ştia englezeşte iar dacă ştia englezeşte, era sigur că Seniorul avea cunoştinţă de întregul lor plan. Situaţia aceasta mai avea însă o

anumită latură. Dacă Secundra Dass cunoştea engleza şi ascundea acest fapt, Harris era şi el la fel de priceput în cîteva dintre limbile Indiei, dar cum cariera sa în această parte a lumii fusese cu mult mai mult decît doar dezmăţată, el nu găsise cu cale să dea în vileag această împrejurare. Fiecare dintre părţi avea aşa dar o ascunsă gaură de cheie, prin care putea iscodi convorbirile celeilalte. De îndată ce le fu limpede acest avantaj, conspiratorii se înapoiară în tabără. Harris, aflînd că hindustanul se retrăsese iar lîngă stăpînu-său, se tîrî pînă-n marginea cortului, iar ceilalţi şezură lîngă foc, trăgînd din lulele şi aşteptînd nerăbdători raportul. Cînd se întoarse în cele din urmă Harris, chipul îi era foarte înnegurat. Auzise îndeajuns încît să i se adeverească cele mai rele bănuieli. Secundra Dass era bun învăţăcel al limbii engleze ; el se tîrîse şi trăsese cu urechea timp de mai multe zile, Seniorul era acum pe deplin informat cu privire la conspiraţie şi cei doi aveau de gînd a se desprinde din rînduri, în dimineaţa următoare, cu prilejul străbaterii unei trecători, şi a fugi, înfundîndu-se la întîmplare în pădure; preferau tot riscul foametei, al întîlnirii cu dobitoacele sălbatice şi cu oamenii sălbatici, stării lor în mijlocul trădătorilor.

Ce rămînea de făcut, aşa dar ? Unii erau pentru a-1 ucide îndată pe Senior; dar Harris îi asigură că ar fi o crimă fără folos, ele vreme ce taina comorii avea să moară o dată cu cel care o îngropase. Alţii erau pentru renunţarea imediată la toată întreprinderea şi luarea drumului către New York : dar ispititoarea numire a comorii şi gîndul la lunga călătorie ce-o aveau înapoia lor, îi abătu pe cei mai mulţi de la asemenea gînd. îmi închipui că erau mai toţi nişte oameni limitaţi. Harris, înlr-adevăr, avea oarecari înzestrări şi cunoştinţe, Mountain nu era prost, Hastie era un om cu şcoală ; dar chiar şi aceştia, vădit, dăduseră greş în viaţă, iar ceilalţi erau drojdia pungaşilor de prin colonii. Concluzia la care ajunseră în cele din urmă, izvora mai mult din lăcomie şi speranţă decît din judecată. Şi anume : să mai amîne luarea unei hotărîri, să fie prudenţi şi să-l supravegheze pe Senior, să tacă şi (după cîte înţeleg) să se bizuie în întregime pe nădejdea că victima lor era deopotrivă de lacomă, însufleţită de speranţă ;i lipsită de judecata precum erau ei şi că poate totuşi îşi va da în mii- ni le lor viaţa şi comoara.

De două uri în cursul zilei urmatoare trebuie să fi nădăjduit Secundra ţi Seniorul că scăpaseră: şi de două ori furi încercuiţi ţi-ţi văzură planul zădărnicit. Seniorul, în afară ca a doua oară pili puţin, nu trăda nici o dezamăgire, se scuză pentru prostia ce-o făcuse răzleţindu-se de ceilalţi, le mulţumi celor care-1 capturaseră din nou, ca pentru un bine ce i l-ar fi făcut, ţi se alătură iarăşi caravanei, cu obiţnuita lui curtenie ţi voioţie în înfăţiţare ţi purtări. Dar e sigur că mirosise ceva ; căci de aci

încolo el ţi cu Secundra nu ţi-au mai vorbit decît în şoaptă, iar Harris degeaba trăgea cu urechea şi tremura pe lîngă cort. într-aceeaţi noapte se dădu de veste că urmau a lăsa bărcile ţi a continua drumul pe jos, împrejurare care (punînd capăt zăpăcelii ce se isca la cărarea bărcilor prin trecători) scădea în mare măsură şansele de scăpare.

Şi acum începu între cele două părţi o luptă tăcută — pentru viaţă de-o parte, pentru bogăţii de cealaltă. Se aflau acum în apropierea acelei zone a pustiului în care Seniorul însuşi urma să înceapă a juca rolul de călăuză ; ţi folosind aceasta drept pretext a-l persecuta, Harris ţi oamenii lui şedeau în fiecare seară pe lîngă dînsul în jurul focului, ţi se trudeau să-l prindă la strînsoare cu vreo mărturisire. Să fi lăsat să-i scape taina, el ştia bine că i-ar fi fost chezăţia morţii ; pe de alta parte, nu cuteza a respinge întrebările lor ; se cădea să ■ pară a le veni într-ajutor pe cît putea de bine, altminteri şi-ar fi dat în vileag bănuiala. Şi totuşi, Mountain mă asigura că nu l-a văzut o dată încreţindu-ţi fruntea. Cu viaţa-i atîmînd de un fir, şedea în mijlocul acestor hiene, ca un gospodar tihnit ţi deştept lîngă focul vetrei sale ; avea un răspuns pentru orişice — mai totdeauna un răspuns glumeţ ; evita ameninţările, ocolea insultele ; tăifăsuia, rîdea şi asculta, deschis la chip ; pe scurt, se purta într-un fel care nu putea decît dezarma bănuiala şi mai c-a reuşit să zdruncine însăşi cunoaşterea. într-â- devăr, Mountain mi-a mărturisit că nu rnai lipsea mult ca ei să înceapă a pune la îndoiala povestea căpitanului şi să-l presupună pe cel menit a le cădea victimă, cu totul neştiutor de planurile lor; de n-ar Ii fost faptul că el continua a se sus-trage întrebărilor (oricît ar fi făcut-o de isteţ) şi confirmarea, încă şi mai convingătoare, a repetatelor sale străduinţe de-a fugi. Pe ultima dintre acestea, care aduse lucrurile la culme,

o voi relata acum. Dar mai întîi trebuie poate să spun că

între timp calmul oamenilor lui Harris se istovea de tot ; nimeni nu prea se mai prefăcea a fi politicos; şi într-o împrejurare foarte neînsemnată, Seniorul şi Secundra fuseseră (sub un pretext oarecare) deposedaţi de arme. Dinspre partea lor însă, perechea în primejdie izbutea a păstra aparenţe ostentative de prietenie ; Secundra era numai temenele, Seniorul numai zîmbete ; iar în ultima seară înainte de izbucnirea făţişă a ostilităţilor, mersese atît de departe, încît le cîntase spre a-i înveseli. S-a remarcat şi faptul că mîncase cu neobişnuită poftă şi băuse mult, fără îndoială că într-adins.

Fapt este, că pe la trei dimineaţa a ieşit din cort,, la aer curat, gemînd şi văitîndu-se aşa încît să fie auzit, şi aidoma unuia care pătimeşte de pe urma încărcării stomacului. Cîtăva vreme, Secundra, în văzul tuturor, îi dădu îngrijiri stăpînului său, care în cele din urmă se mai uşură şi adormi pe pămîntul îngheţat, în spatele cortului, pe cînd indianul se înapoie înăuntru. La cîtăva vreme după aceasta se schimbă straja ; căreia
i se arătă unde zăcea Seniorul, înfăşurat în aşa zisa „robă de buffalo“ (un fel de mantie din blană de bivol sălbatic) ; iar de aci înainte straja nu şi-a luat ochii de la dînsul (aşa a declarat). La mijirea zorilor, se stîrni dintr-o dată un vînt şi suflă deoparte un colţ al mantiei; şi dintr-aceeaşi pală de vînt zbură învîrtejindu-se şi pălăria Seniorului, oprindy-se la cîţiva yarzi depărtare. Părîndu-i-se curios că cel ce dormea nu se trezise, straja atunci s-a apropiat; şi în clipa următoare, cu un strigăt puternic, a dat de veste taberei că prizonierul lor fugise. Li-1 lăsase pe indianul său care (în prima însufleţire a descoperirii) fu cît pe-aci să plătească zălogul cu viaţa şi care, de fapt, fu maltratat în chip inuman. Secundra însă, asaltat de ameninţări şi cruzimi, o ţinu morţiş — cu un extraordinar devotament — că el era cu totul neştiutor de planurile stăpînului său — ceea ce s-ar fi putut să fie adevărat — cît şi de felul cum fugise — ceea ce se putea demonstra ca era fals. Nu le rămase aşa dar nimic alt conspiratorilor decît a se bizui în întregime pe dibăcia lui Mountain. Noaptea fusese geroasă, pămîntul era îngheţat tun ; şi de cum se înălţă soarele, începu un dezgheţ puternic. Mountain se lăuda că puţini oameni ar fi fost în stare să dibuie acea urmă, şi încă şi mai puţini (chiar dintre băştinaşii indieni) ar fi găsit-o. Incit Seniorul profită de un avans lung înainte ca urmăritorii sai să-l fi adulmecat ţi trebuie c-a umblat c-o surprinzătoare energie pentru un om nedeprins a merge pe jos, deoarece era aproape de amiază cînd Mountain, în sfîrşit, îl zări. în această împrejurare neguţătorul se afla singur, toţi însoţitorii săi venind la o distanţă de cîteva sute de yarzi în urmă-i, după cum le ceruse. îl ţtia pe Senior neînarmat ţi în plus i se încinsese inima de alergătură ţi

de plăcerea vînătorii ; şi văzîndu-ţi atît de aproape vî- natul gonit — ţi-atît de lipsit de apărare ţi istovit, el se hotărî trufaş a împlini singur captura. încă un pas, doi, îl aduseră la marginea unei poieniţe ; în cealaltă margine, cu braţele încrucişate şi cu spatele răzimat de-un bolovan imens, ţedea Seniorul. E posibil ca Mountain să fi iscat vreun foţnet — sigur este, în tot cazul, că Seniorul a înălţat capul ţi-a privit de-a dreptul către acea parte a desişului unde sta la pîndă hăituitorul său. „Nu puteam şti sigur dacă mă vede“ spunea Mountain, „doar privea către mine, ca un om care ştie bine ce-are de făcut — şi tot curajul mi se irosi din inimă, ca romul din sticlă." Iar peste puţin, cînd Seniorul îşi desprinse iar privirea şi păru a relua acele meditări în care fusese cufundat înainte de venirea neguţătorului, Mountain O' şterse pe furiş înapoi, să caute ajutorul soţilor săi.

Iar acum începu capitolul surprizelor, căci iscoada abia îi informase pe ceilalţi asupra descoperirii sale, şi încă mai erau pe cale a-şi pregăti armele pentru a da năvală asupra fugarului, cînd el însuşi apăru în mijlocul lor, umblînd făţiş şi liniştit, cu mîinile la spate.

— A, oameni buni ! zise, cînd dădu cu ochii de ei. Iată o întîlnire norocoasa ! Hai să ne înapoiem în tabără.

Mountain nu pomenise de slăbiciunea sa, nici cum privise Seniorul spre desiş, zăpăcindu-1, încît (pentru toţi ceilalţi) se părea că omul venise înapoi de bună-voie. Cu toate astea, se iscă zarvă ; se auzeau blesteme, unii scuturau pumnii, alţii înşfăcaseră puştile şi ocheau.

— Să ne înapoiem în tabără, repetă Seniorul. Am de dat o lămurire, dar trebuie s-o dau în faţa tuturor. Iar între timp, în locul vostru, aş da de-o parte armele alea, pentru c-ar putea foarte lesne lua foc vreuna şi-ar face praf nădejdile voastre de comoară. Eu n-aş ucide gîsca cu ouăle de aur, zise, zîmbind.

1 arinecul superiorităţii sale triumfă o dată mai mult; şi ceata, fără vreo ordine specială, se porni înapoi. Pe drum. Seniorul găsi prilejul să-i strecoare două vorbe lui Mountain.

— Eşti un flăcău deştept şi îndrăzneţ, îi zise, dar nu ştiu dacă nu te năpăstuicşti singur. Te-aş povaţui să te gîndeşti dacă n-ai trage mai mult folos — da — şi n-ai fi în mai mare siguranţă, de m-ai sluji pe mine în loc de a sluji un ticălos de rînd ca domnul Harris. Gîndeşte-te la asta — a încheiat bătîndu-1 uşurel pe umăr — şi nu te pripi. Ai să vezi că, mort ori viu, nu-i bine sa mă ai de adversar.

Cînd ajunseră înapoi la tabără, unde Harris şi Pinker- ton îl păzeau pe Secundra, cei doi se repeziră la Senior ca nişte zgripţori şi rămaseră peste măsură de uimiţi cînd camarazii lor îi poftiră să se dea la o parte şi să asculte ce avea de spus „Domnul". Seniorul nu clipise în faţa

năvalei lor ; şi nici nu trădă cea mai mică înfumurare faţa de această dovadă a terenului cîştigat.

— Să nu ne grăbim, zise. întîi ospăţul, şi-apoi cuvîn- tările.

Iar apoi mîncară degrabă ; şi îndată ce se termină şi asta, Seniorul, sprijinit într-un colţ, începu a le vorbi. Grăi îndelung, adresîndu-se'fiecăruia dintre ei, în afară de Harris, găsind pentru fiecare (cu aceeaşi excepţie) cîte-o măgulire anume. îi numi „curajoşi şi cinstiţi", declară că nu întîlnise nicicînd tovărăşie mai veselă, muncă mai bine făcută sau su- ferinţi mai voios îndurate.

— Ei bine, zise, dacă m-ar întreba careva : De ce dracu' am fugit atuncea ? Nu prea merită să mai spun ce-aş răspunde, fiindcă gîndesc că voi o cam ştiţi cu toţii. O ştiţi ; însă nu ştiţi tot. Voi ajunge îndată şi la ceea ce nu ştiţi

— fiţi gata să prindeţi de veste, cînd s-o lămuri tot. Este pe-aci un trădător ; o să vă spun numele său înainte de-a sfîrşi; deocamdată ajungă-vă atît. Dar de va veni vreun altul, domnilor, şi mă va întreba : Bine, da' de ce dracu' m-am întors ? Ei, înainte de-a răspunde la întrebarea asta, am şi eu una de pus : Javra asta de Harris, *el* înţelege hindus- tana ? a strigat, ridicîndu-se într-un genunchi şi întinzîndu-şi mîna drept spre obrazul lui Harris, cu un gest amenințător de nedescris; iar după ce i se răspunse afirmativ — A ! — făcu, deci toate bănuielile mele se adeveresc — şi-am făcut bine să mă înapoiez. Ascultaţi, oameni buni, pentru întîia oară adevărul !

După care, se lansă într-o poveste lungă, spusă cu extraordinară dibăcie — cum îl suspectase demult pe Harris, cum aflase adeverirea temerilor sale şi cum Harris trebuie să fi înfăţişat anapoda cele petrecute între dînsul şi Secundra. Ajuns aci. execută o lovitură îndrăzneaţă, cu un efect excelent.

— Bănuiesc, spuse, că voi vă închipuiţi c-o să împărţiţi cu Harris, bănuiesc că gîndiţi că nu-i nici o primejdie — c-a- veţi voi grijă de asta ; e firesc să nu credeţi că un ticălos atît de sec la cap v-ar putea trage pe sfoară. Dar aveţi grijă ! Imbecilii ăştia au» un fel de şiretenie a lor, cum îşi are dihorul duhoarea ; şi poate-i o noutate pentru voi ca Harris s-a căptuşit mai dinainte cu bani. Da, pentru el, comoara ar fi o pleaşcă în plus. Voi trebuie s-o găsiţi sau să muriţi de foame după aceea. Dar el, el a fost plătit mai dinainte ; fratele meu l-a plătit ca să ma nimicească ; uitaţi-vă la el dacă aveţi vreo îndoială — uitaţi-vă la el cum rînjejte şi în- ghite-n sec, ca hoţul prins cu mina-n buzunarul altuia !

Apoi, după ce făcuse această fericită impresie, îi lămuri cum fugise, cum chibzuise mai apoi pe îndelete şi trăsese încheierea că-i. mai bine să se înapoieze, să le înfăţişeze tot adevărul şi să-şi încerce iarăşi

norocul cu dînșii ; convins cum era că ei îl vor răsturna de îndată pe Harris şi-şi vor alege alt conducător.

— Acesta-i adevărul curat, zise, şi în afara unuia singur, mă dau pe de-a-ntregul în mîinile voastre. în afara cui ? Iată-1 colo ! strigă, arătînd din nou pe Harris, iată unul care trebuie să moară ! Arme şi condiţii îmi sînt tot una ; pune- ţi-mă faţă-n faţă cu el şi, doar un băţ de mi-ţi da, în cinci minute v-arăt un hoit făcut terci, bun să se-ncaiere dinii pe el.

Se lăsase noaptea cînd sfîrşi ; îl ascultaseră într-o tăcere aproape deplină ; dar lumina focului nu prea îngăduia nimănui să citească pe chipul vecinilor în ce măsură izbutise dînsul a îndupleca sau a convinge. Pentru a lega privirile oamenilor de persoana sa, luase loc în punctul cel mai luminat şi-şi ţinea faţa în bătaia flăcărilor ; fără îndoială calculase bine

efectul. Cîtva timp domni tăcere, dar curînd întreaga adunare fu în focul disputei; în timp ce Seniorul sta tolănit pe spate, cu mîinile împreunate sub ceafă şi picior peste picior, ca unul căruia puţin îi păsa ce-are să iasă. Şi aci aş zice că bravada sa l-a dus prea departe şi i-a păgubit cauza. Fapt este că, după ce înclină o dată, de două ori, cînd într-o parte, cînd într-alta, opinia tuturor se statornici în cele din urmă împo- trivă-i. Poate că dînsul nădăjduia că, repetînd scena de pe corabia piraţilor, să fie chiar el ales căpetenie — şi poate chiar în condiţii destul de grele de acceptat. De altminteri, lucrurile ajunseseră 'într-atîta să încline de partea asta, că Mountain a şi lansat propunerea. Dar stînca de care s-a zdrobit a fost Hastie. Flăcăul acesta nu prea era iubit, fiind acru şi plicticos, cu o fire urîcioasă şi posomorită; dar dînsul studiase cîtăva vreme teologia la Edinburgh College, mai înainte ca destrăbălarea să-i năruie perspectivele ; iar acum îşi amintea şi folosea ce învăţase. într-adevăr, el nu începuse de mult a vorbi, cînd Seniorul se răsuci agale pe o coastă — lucru menit (după părerea lui Mountain) să ascundă începuturile deznădejdii ce
i se oglindeau pe chip. Hastie respinse tot ce auziseră, ca ne- avînd nimic a face cu ceea ce-i interesa ¡ dînşii comoara o voiau. Tot ce se spusese despre Harris s-ar fi putut să fie adevărat şi vor trebui să aibă grijă de asta la momentul oportun. Dar ce legătură avea cu comoara ? Auziseră o groază de vorbe ; adevărul însă era mult mai simplu : că domnul Durie era al naibii de înfricoşat şi-şi luase tălpăşiţa de cîteva ori. Iată-1 acum aici — prins ori întors de bună-voie, i se părea totuna lui Hastie — ce interesa era că se termina o dată tărăşenia. Cît despre flecăreala cu răsturnarea şi alegerea de căpitani, spera câ erau cu toţii oameni liberi şi în stare să-şi vadă singuri de treburi. Cu asta dumnealui le arunca praf în ochi, de asemenea şi cu propunerea de a se lupta cu Harris. „Nu se va lupta cu nimeni în tabăra noastră, atîta-1 asigur", spuse Hastie. Destul de anevoie am izbutit să-i luăm armele, prea am fi proşti să i le dăm înapoi. Dar dacă domnul gentilom nu caută decît distracţie, pot să-i ofer chiar mai multă decît doreşte. Fiindcă eu n-am intenţia să-mi petrec restul vieţii prin munţii ăştia ; şi-aşa am stat prea mult pe-aici ; şi propun să ne spună pe loc unde se află comoara, sau de nu să fie pe loc împuşcat. Şi iată — a încheiat, scoţmdu-şi arma — iată pistolul ce-am de gînd să-l folosesc.

—- Aşa bărbat zic şi eu ! strigă Seniorul, sculîndu-se în capul oaselor şi uitîndu-se cu admiraţie la cel ce vorbise.

— Nu te-am rugat să-ţi dai părerea în privinţa mea, a replicat Hastie, te întreb care din două ?

— Asta-i o întrebare de prisos, zise Seniorul. Cînd te mîna diavolul din urmă, mai poţi să pregeţi ? Adevărul e că sîntem acum cale de o

mică plimbare de locul cu pricina şi că mîine o sa vi-1 arăt.

Iar cu asta, de parcă s-ar fi rezolvat toate — şi întru totul după voia sa, o luă spre cort, către care Secundra pornise înainte.

Nu mă pot gîndi la aceste ultime ocolişuri şi zvîrcoleli ale vrăjmaşului meu de odinioară decît cu admiraţie — abia de se amestecă milă în acest sentiment — cu atîta dîrzenie, cu atîta curaj a rezistat acest om nenorocirilor sale. Chiar şi în acest ceas, cînd îşi dădu seama că era pierdut, cînd văzu că nu făcuse decît un schimb de duşmani, că-1 doborîse pe Harris ca să-l ridice pe Hastie, nici un semn de slăbiciune nu apăru în purtarea lui — ci se retrase în cort, încă din clipa aceea hotărît (trebuie să presupun) a înfrunta incredibilul risc al ultimului său mijloc de scăpare, cu aceeaşi expresie şi ţinută degajată, sigură de sine, elegantă, cu care ar fi plecat dc la un teatru pentru a se duce la vreun supeu de-al oamenilor de spirit. Dar, fără îndoială, cine ar fi putut privi înlăuntrul lui, i-ar fi văzut sufletul tremurînd.

Încă de pe la o oră timpurie a nopţii, se zvoni prin tabără că era bolnav ; şi primul lucru ce-1 făcu a doua zi dimineaţă, fu să-l cheme pe Hastie lîngă căpătîiul său şi să-l întrebe tare speriat dacă se pricepea la medicină. Fapt este că, astfel, se adresa cu viclenie uneia dintre vanităţile acelui student teolog decăzut. El îl cercetă, şi fiind măgulit, ignorant şi totodată foarte bănuitor, nu pricepu cîtuşi de puţin dacă omul era bolnav ori se prefăcea. Aşa stînd lucrurile, merse de-aci iarăşi la tovarăşii săi ; şi le spuse (lucru care oricum îl făcea să pară mai important), ca bolnavul nu mai avea mult pînă sa moară.

— Cu toate acestea, adăugă cu-n blestem, de-ar fi să cra- pe-n marginea drumului, şi tot trebuie să ne ducă-n dimineaţa asta la locul comorii.

Pe mai mulţi din tabără (printre care şi pe Mountain) îi revoltă însă asemenea brutalitate. Ei ar fi privit liniştiţi cum s-ar fi tras cu pistolul în Senior, sau ar fi tras ei înşişi cu pistolul în el, fără pic de milă ; dar se pare că-i mişcase oarecum lupta lui dîrză din ajun şi neîndoielnica sa înfringere ; pe de altă parte, începeau poate, de pe acum, să se împotrivească noului lor conducător ; în tot cazul, declarară că (dacă omul era bolnav) i se va da răgaz să se odihnească o zi, ori- cît ar fi Hastie de colţos.

în dimineaţa următoare, starea Seniorului se înrăutăţi vădit şi însuşi Hastie dete în vileag o brumă de simţire omenească, atît de lesne trezeşte bunăvoinţă pentru cel ce suferă* micar şi comedia de a-l doltorici. într-a treia dimineaţă, Seniorul i-a chemat pe Mountain şi pe Hastie la căpătîiul său, i-a vestit că e pe moarte, le-a dat amănunte depline cu privire la aşezarea ascunzătorii şi i-a rugat cu

stăruinţă să pornească fără zăbavă în cercetare încît sa vadă de-i amăgise, iar (de-ar da cumva greş dintru-ntîi) dînsul sa mai fie în stare a le îndrepta greşala.

Se năştea însă o dificultate, pe care dînsul desigur conta. Niciunul dintre acei oameni nu se încredea în celalalt, nici- unul dintre ei n-ar fi consimţit a rămîne în urmă. Pe de altă parte, deşi Seniorul parea cum nu se poate mai slăbit, nu grăia decît în şoaptă şi mare parte din timp zăcea în nesimţire, tot era cu putinţă ca boala-i să fi fost prefăcătorie ; iar dacă se duceau cu toţii la vînătoare de comoară, s-ar fi putut dovedi la înapoiere ca merseseră la vînătoare de gîscă sălbatică şi că-ntre timp prizonierul lor îşi luase zborul. Aşa dar se hotărîră în cele din urmă a se preumbla prin tabără şi a rămîne prin preajma, dînd drept motiv îngrijorarea lor pentru dînsul ; şi cert e — într-atîta ni-s de amestecate simţirile — că mai mulţi dintre dînşii erau sincer — dacă nu foarte profund — mişcaţi de primejdia firească ce-1 păştea pe cel pe care nesimţitori planuiau a-l ucide. După amiază Hastie fu chemat la patul bolnavului pentru a se ruga ; ceea ce făcu (oricît ar părea de necrezut) cu solemnă evlavie ; pe Ia opt seara, bocetele lui Secundra vestiră că totul luase sfîrşit ; şi mai înainte de orele zece, indianul, scurmînd pă- mîntul cu o verigă de lanţ, se trudea a săpa groapa. Zorii zilei următoare văzură îngropăciunea Seniorului, cu toţii luînd parte, cu toată gravitatea cuvenită ; iar trupul fu culcat în pămînt, înfăşurat într-o mantie de blana şi doar cu chipul descoperit — care era de-o paloare de ceară şi cu nările astu-
pate, după un obicei oriental de-al lui Secundra. De cum fu groapa umplută cu pămînt, vaietele lui Secundra înduioşară din nou fiece inimă ; şi se pare că această ceată de ucigaşi, departe de a privi cu ochi răi jeluirile lui, deşi întristătoare şi totodată primejdioase pentru siguranţa lor (în asemenea ţinut) se străduiau în chip necioplit cum le era felul, totuşi cu bunătate, să-l mîngîie pe indian.

Dar dacă firea omenească, chiar la cei mai răi dintre oameni, este uneori bună, ea rămîne, înainte de toate, lacomă ; încît îl lăsară i'urînd pe cel ce jelea şi se întoarseră la preocupările lor. Ascunzătoarea comorii fiind în imediată apropiere, deşi încă neidentificată, hotărîră a nu strica tabăra; şi ziua trecu pentru călători în zadarnică explorare a pădurilor din preajmă, în timp ce Secundra continua să zacă pe mormîntul stăpînului său. în noaptea aceasta, nu puseră nici o strajă,

ci se culcară cu toţii pe jos în jurul focului, cum obişnuiesc oamenii pădurii, cu capetele în afară, ca spiţele unei roţi. Dimineaţa îi găsi în aceeaşi rînduială ; atîta doar că Pinkerton, care sta culcat la dreapta lui Mountain, între acesta şi Hastie, fusese (în ceasurile de întuneric) măcelărit în taină, şi-acum zăcea cu trupul tot înfăşurat în manta, dar sus înspăimîntînd vederea eu priveliştea ticăloasă şi sinistra a capului scalpat.

Toţi din bandă erau în dimineaţa asta galbeni la faţă ca o ceată de strigoi, fiindu-le bine cunoscută tuturor stăruinţa indienilor cînd hotărau a se război cu vrăjmaşii (mai corect spus, a-i asasina). Puseră însă vina de căpetenie pe faptul câ nu stătuse nimeni de strajă ; şi înfierbântaţi de vecinătatea comorii, hotărîră să rămînă unde se găseau. Pinkerton fu în-Şropat alături de mormîntul Seniorului, supravieţuitorii iar îşi petrecură ziua în explorare şi se înapoiară cu sentimente amestecate, de îngrijorare şi nădejde, în parte siguri că erau foarte aproape de-a descoperi locul căutat, iar pe de altă pane (o dată cu întoarcerea întunericului) cotropiţi de teama indienilor. Mountain stătu de strajă primul ; el susţine că nici n-a dormit, nici nu s-a aşezat, ci a stat de veghe cu atenţie necontenită şi încordată, încît (atunci cînd văzu după stele că-şi împlinise timpul) foarte nepăsător s-a apropiat de foc, spre a-1 trezi pe cel ce urma să-i ia locul. Acesta (Hicks. cizmarul) dormea în partea ferită de vînt a cercului — aşa dar ceva mai departe decît cei dinspre vînt — şi într-un loc în-
tunecat de fumul ce se răspîndea într-acolo. Mountain se aplecă şi-l bâtu pe umăr; îndată mîna i se mînji de-o umezeală lipicioasă ; şi-n acea clipă rotindu-se vîntul, lumina focului căzu asupra omului ce dormea şi-l arătă, ca şi Pinker- ton, mort şi scalpat.

Era limpede : căzuseră în mîna unuia dintr-acei asasini in- dieni făr' de pereche în lume, care urmăresc uneori cîte-o ceată timp de zile întregi şi, cu tot drumul lung ce nu obosesc a-l străbate, cu toată pînda fără de somn, continuă a păstra avansul şi la fiecare sălaş fură cîte-un scalp. Faţă de această descoperire, căutătorii comorii, scăzuţi de pe acum la o biată mînă de oameni (şase inşi) căzură-n totală descurajare, puseră mîna la repezeală pe cîteva lucruri trebuincioase şi lăsînd baltă ce le mai rămăsese din avutul lor, fugiră în pădure, fără să mai stea la gînduri. Focul îl lăsară nestins şi pe tovarăşul lor mort, neîngropat. Toată ziua n-au încetat a fugi, hrănindu-se din mers, de la mînă la gură ; şi cum le era frică să doarmă, continuau să înainteze la întîmplare chiar şi în orele nopţii. Dar rezistenţa omenească e în curînd biruită ; cînd s-au odihnit în sfîrşit, au căzut într-un somn adînc, iar cînd s-au

trezit, şi-au dat seama că duşmanul tot le mai sta în cîrcă : moartea şi schilodirea se abătuseră o dată mai mult asupra pîlcului lor şi-l ciuntiseră.

Din toate astea, le era mintea ameţită ; greşiseră de tot drumul prin pustiu ; proviziile li se istoveau. Cu grozăviile ce au mai urmat e de prisos să mai încarc această relatare, care şi-aşa prea mult s-a prelungit. Ajungi să spun că atunci cînd în fine o noapte trecu -fără a mai fi vătămaţi şi cînd răsuflară iar cu nădejdea că ucigaşul renunţase în sfîrşit a-i urmări, Mountain şi Secundra erau singuri. Neguţătorul e ferm convins că nevăzutul lor vrăjmaş a fost vreun războinic dintre cei pe care-i cunoscuse cîndva şi că el, unul, a fost cruţat din bunăvoinţă. Indurarea arătată lui Secundra o explică pe temeiul că indianul din Răsărit era socotit a-şi fi pierdut minţile — în parte după faptul că de-a lungul tuturor spaimelor fugii şi-n timp ce alţii îşi lepădau pînă şi hrana, şi armele, Secundra-şi urma înainte mersul chinuit, purtînd pe umăr o sapă — şi-n parte după faptul că-n ultimele zile, cu mare aţîţare şi belşug de vorbe, grăia cu sine-însuşi, în lim- ba-i de baştină. Dar se arătă destul de zdravăn la minte cînd veni prilejul a grăi englezeşte.

— Crezi c-a plecat de tot şi nu mai întoarce ? a întrebat, la binecuvîntata lor trezire lăr' de vătămare.

— Mă rog lui Dumnezeu ca aşa să fie — aşa cred — cutez a crede că aşa e — răspunsese Mountain, aproape ca-ntr-o aiureală, după cum mi-a descris scena.

Şi într-adevăr, atît se simţea de tulburat, încît, pînă a doua zi dimineaţa, cînd ne-a întîlnit, nu prea era sigur de visase, ori de era un fapt că Secundra, îndată după aceea, se răsucise şi fără un cuvînt, luase drumul înapoi pe urmele pe care veniseră, întorcîndu-şi faţa către acele iernatice şi înfometate singurătăţi, pe-o cale din care fiece etapă era însemnată cu un cadavru mutilat.

CAPITOLUL XII

Călătoria in pustiu (urmare)

Povestea lui Mountain aşa cum fu înlăţişată lui *Sir* William Johnson şi milordului, era, fireşte, dezbărată de toate amănuntele iniţiale şi expediţia descrisă ca decurgînd fără evenimente, pînă la îmbolnăvirea Seniorului. Ultima parte, însă, fu povestită foarte impresionant, naratorul înfiorîn- du-se vădit la amintirile sale ; iar situaţia noastră în acele clipe,

la marginea aceluiaşi pustiu, cît şi interesele personale ale fiecăruia, îi deteră un public înclinat a-i împărtăşi tulburarea. Căci ştirile lui Mountain nu numai că schimbau lumea pentru Lordul Durrisdeer, ci şi înrîureau esenţial planurile lui Sir William Johnson.

Pe acestea îmi dau seama că trebuie să i le înfăţişez cititorului ceva mai pe larg. Ajunseseră la Albany vorbe de semnificaţie îndoielnică — zvonuri că s-ar pune la cale ostilităţi — şi atunci ambasadorul triburilor indiene, deşi se apropia iarna, se grăbise a pleca spre pustiu, pentru a înăbuşi răul în faşă. Aci, la hotare, afla că sosise prea tîrziu ; şi o alegere anevoioasă se înfăţişa acum unui bărbat a cărui îndrăzneală (făcînd toate socotelile) nu-i întrecea prudenţa. Poziţia sa faţă de vitejii cu obraze vopsite poate fi asemuită cu aceea a Lordului Preşedinte Culloden printre vitejii noştri de la munte, în anul patruzecişicinci ; vreau să spun că dînsul era pentru acei bărbaţi singurul purtător de cuvînt al cuminţeniei ; şi de erau să predomine îndemnurile la pace şi moderaţie, numai mulţumită influenţei lui se putea întîmpla asta. Deci, dacă se înapoia, provincia era sortită tuturor tragediilor abominabile ale războiului indienilor — casele ar fi fost mistuite de flăcări, călătorilor li s-ar fi tăiat toate drumurile ; iar oamenii pădurii şi-ar fi ridicat obişnuitul tribut dezgustător de scalpări omeneşti. Pe de altă parte, să continue a înainta spre nord, să primejduiască un grup atît de mic, înfigîndu-l mai adine în pustiu, s-aducă vorbe de pace printre sălbaticii puşi pe război şi bucurîndu-se a-l începe — iată o extremitate împotriva căreia era lesne de priceput că i se revolta cugetul.

— Am venit prea tîrziu, tot repeta, după care se cufunda în chibzuială, sprijinindu-şi în mîini fruntea plecată şi ciocănind pămîntul cu piciorul.

în cele din urma ridică faţa şi se uită la noi, adică la milord, la Mountain şi la mine, care şedeam în imediată apropiere, în jurul unui foc mic arzînd într-un colţ al taberei pentru cei ce doreau să stea mai la o parte.

— Milord. ca să fiu sincer cu Domnia ta, mă văd ajuns la două păreri, zise. Consider că-i foarte de trebuinţă să merg înainte, dar că nu-i nimerit a continua să mă bucur de tovărăşia dumneavoastră. Sîntem aci încă în preajma apei — şi gîn- desc că riscul spre sud nu contează. N-aţi vrea, Domnia ta şi cu domnul Mackellar, luînd oameni pentru o singură barcă, să vă înapoiaţi la Albany ?

Milordul, trebuie să spun, ascultase relatarea lui Mountain aţintind necontenit asupră-i o privire penibil de sfredelitoare ; iar de cînd se încheiase povestirea, şedea ca stăpînit de-un vis. Avea ceva foarte înfricoşător în înfăţişare ; ceva, în ochii mei, nu pe deplin omenesc : faţa descărnată şi sumbră şi copleşită de ani, gura dureroasă, dinţii dezveliţi într-un rînjet-continuu j globurile ochilor lucind izbitor între pleoape şi

plutind într-un cîmp alb injectat cu firişoare de sînge. Eu însumi nu-l puteam privi fără să-mi zbîrnîie nervii, fără acea senzaţie de neplăcere care predomină, cred, în sentimentele noastre faţă de boala celor ce ni-s dragi. Nu puteam să nu bag de seamă că ceilalţi abia erau în stare sa-i îndure vecinătatea — *Sir* William evitind a se găsi în apropierea lui, Mountain uitîndu-se în lături spre a nu-i întîlni privirea, iar cînd i-o întîlnea, pălind şi oprindu-se din povestit. Faţă de-acel îndemn al lui *Sir* Wil- liam, milordul păru totuși să-și redobîndească stăpînirea de sine.

— La Albany ? repetă, cu glas firesc.

— Sau cel puţin prin apropiere, îi răspunse *Sir* William. Nu exista siguranţa decit acolo.

— Cu mare scîrbă m-aş întoarce, zise milordul. Mie nu mi-i teamă de indieni, adăugă, c-o zvîcnire.

— Aş vrea să pot spune şi eu la fel, a replicat *Sir* William zîmbind, deşi dacă e careva să se încumete a o spune, acela s-ar cuveni să fiu eu. Dar trebuie să nu pierdeţi din vedere răspunderea mea. Faţă de faptul că de-aci înainte călătoria a devenit cît se poate de primejdioasă, iar interesul dumneavoastră (de veţi fi avut vreunul), spuse, definitiv adus la încheiere prin trista veste familiară ce-aţi primit-o, anevoie aş afla justificare de-ar fi să consimt ca dumneavoastră să continuaţi acest drum ; iar în cazul unor urmări regretabile, aş risca oprobriul public.

Milordul se-ntumă către Mountain.

— Din ce-a pretins c-a murit ? îl întrebă.

— Nu ştiu dacă vă înţeleg, înălţimea Voastră, făcu neguţătorul, oprindu-se, foarte consternat, din bandajarea unor degerături cumplite.

O clipă, milordul păru a se găsi în impas; apoi repetă, oarecum iritat:

— Te întreb din ce a murit. E desigur o întrebare limpede.

— A ! nu ştiu, îi răspunse Mountain. Nici măcar Hastie n-a ştiut. După cîte se părea, s-a-mbolnăvit aşa, cum se-mbolnă- veşte omu' — şi-a pierit — şi gata.

— Ei poftim, vedeţi! a încheiat milordul, îndreptîndu-se către *Sir* W'illiam. ,

— înălţimea Voastră este prea profund pentru înţelegerea mea, făcu *Sir* William.

— Cum, dar aici e vorba de o succesiune, zise milordul; titlul fiului meu s-ar putea pune la îndoială ; şi acest om fiind presupus decedat din nu se ştie ce, e firesc să se nască foarte multă suspiciune.

— Afurisit să fiu dacă-nţeleg! strigă *Sir* William. Doar omul e îngropat!

— N-am sa cred asta de fel, replică milordul, tremurînd de ţi-era silă să-l priveşti. N-am s-o cred! strigă iar şi sări în picioare. Arăta a mort ? se adresă iar lui Mountain.

— Ori de-arăta a mort ? îl îngînă neguţătorul. Era galben ca ceara. Păi, la ce i-ar fi folosit să se prefacă ? Nu vă spusei că l-am pus în

pămînt!

C-o mină făcută gheară, milordul îl prinse de haina pe *Sir* William. Acest om purta numele fratelui meu, zise, dar e lesne de-nţeles că n-a fost un om ca toţi oamenii.

— N-a fost om ca toţi oamenii ? Ce vreţi sa spuneţi ?

— Nu e de pe lumea asta, a şoptit milordul, nici el nici diavolul negru care-l slujeşte. I-am străpuns măruntaiele cu sabia mea, am auzit minerul săbiei zdrăngănirdu-i pe osul pieptului, i-am simţit sîngele fierbinte ţîşnindu-mi în obraz — de nu ştiu cîte ori, de nu ştiu cîte ori ! repetă, cu un gest de nedescris. Dar el tot n-a rnurit nicicînd, făcu, iar eu suspi- pinai c-un geamăt. Dece-aş crede că acum e mort ? Nu, nu cred pînă nu-1 văd putrezind, zise.

Sir William privi către mine, tras la faţă, Mountain îşi uitase de rănile lui — sta holbîndu-se şi căscînd gura.

— Milord am zis eu, vă rog, reveniţi-va !

Dar mi-era gîtlejul ars şi mintea atît de împrăştiată şi mie, încît n-am putut adăugi mai mult.

— Nu, zise Lordul — nu e de presupus că dînsul m-ar putea înţelege. Mackellar da, fiindcă el ştie tot, şi l-a mai văzut îngropat şi altă dată. M-a slujit cu multă credinţă, *Sir* William, acest Mackellar ; cu mîinile sale 1-a-ngropat — el şi cu tată- meu — la lumina a două sfeşnice de-argint. CePlalt e un duh slujitor; l-a adus cu el de la Coromandel. V-aş fi spus asta mai demult, *Sir* William, dar era un secret de familie...

Aceste ultime observaţii fură spuse cu un soi de calm melancolic, în timp ce criza de rătăcire părea a se îndepărta.

— Puteţi să vă-ntrebaţi şi singur ce înseamnă toate astea, continuă. Frate-meu se îmbolnăveşte şi moare, şi e-ngropat — aşa zic dînşii; şi totul pare foarte limpede. Dar de ce s-a înapoiat slujitorul ? Gîndesc că trebuie să vă daţi seama şi dumneavoastră singur c-acesta-i un punct ce necesită oarecare limpezire.

— Vă stau la dispoziţie, milord, peste o jumătate de minut, spuse *Sir* William ridicîndu-se. Domnule Mackellar, două cuvinte cu dumneavoastră — şi mă duse afară din tabără.

Gerul muşca, scîrţîindu-ne sub paşi, arborii ne-mpresurau încărunţiţi de chiciură, aidoma ca-n acea noapte în Păduricea Lungă.

— Bine-nţeles că asta-i nebunie curată ? făcu *Sir* William de îndată ce ajunsesem destul de departe pentru a nu fi auziţi.

— Mai e vorbă ! sigur c-aşa-i, am răspuns. Omul e dement. Gîndesc că-i limpede.

— Să pun să-l prindă şi să-l lege ? mă întrebă *Sir* William. Cu împuternicirea dumneavoastră, o fac. Dacă tot ce spune este delir, e sigur c-ar trebui legat.

Am privit în pămînt, şi apoi spre tabără — cu focurile-i strălucitoare şi cu oamenii care se uitau încordaţi după noi — şi-n preajma mea, spre păduri şi munţi ; numai pe *Sir* William in faţă nu-l puteam privi.

— *Sir* William spusei în cele din urmă, gîndesc că milordul nu este teafăr, şi de mult gîndesc aşa. Dar există trepte în nebunie, şi de se cade ca dînsul să fie lipsit de libertate — *Sir* William. nu-s eu judecătorul potrivit a hotărî aceasta, am încheiat.

— Judecător voi fi eu, îmi răspunse. Dar cer fapte. în toată aiureala aceea, a fost vreun cuvînt de adevăr sau de judecată sănătoasă ? Şovăiţi ? întrebă. Trebuie să înţeleg că dumneavoastră l-aţi mai îngropat şi-altădată pe acel domn ?

— De-ngropat, nu l-am îngropat, am zis ; apoi, făcîndu-mi în cele din urmă curaj : *Sir* William, afară doar de v-aş spune o poveste lungă, care priveşte mult pe-un neam ales (iar pe mine însumi cîtuşi de puţin) ar fi cu neputinţă să vă lămuresc. Porunciţi şi-o voi face — fie că-i bine, fie că nu. Dar, în orişice caz, atîta voi spune : că milordul nu-i chiar atît de nebun precum pare.

— Nu doresc a afla secretele dumneavoastră, hotărî *Sir* William, dar voi fi limpede, cu riscul necuviinţei, şi vă voi mărturisi că-mi face prea puţină plăcere actuala mea tovărăşie.

— Sînt cel de pe urmă care v-ar putea lua asta în nume de rău, am zis.

— Nu v-am cerut nici să mă mustraţi, nici să mă lăudaţi, domnul meu, a întîmpinat *Sir* William. Doresc pur şi simplu să mă dezbar de dumneavoastră ; şi în acest scop vă pun la dispoziţie o barcă şi oamenii trebuincioşi.

— E-o ofertă generoasă, am răspuns, după oarecare gîndire. Dar trebuie să-mi îngăduiţi*şi mie să spun un cuvînt în sprijinul celeilalte alternative. E firesc să fim curioşi a afla adevărul în afacerea aceasta ; eu însumi sînt oarecum curios ; milordul, după cum se vede, este prea şi prea. Chestiunea înapoierii indianului este enigmatică.

-----Şi eu cred la fel, m-a întrerupt *Sir* William, şi-mi propun (cum tot merg în acea direcţie) să lac cercetări temeinice pentru a o elucida. Fie că s-a dus să moară ca un cîine pe mormîntul stăpînului său, fie că nu, în tot cazul viaţa îi e în mare pericol, şi îmi propun, de voi putea, să i-o salvez. N-ai nimic rău de zis despre dînsul ?

— Nimic, *Sir* William, i-am răspuns.

— Dar celălalt ? continuă dînsul. L-am auzit pe milord, fireşte — dar după devotamentul slugii sale, trebuie să presupun că avea oarecari însuşiri nobile.

— Nu trebuie sa-ntrebaţi asta ! am strigat. Iadul poate avea flăcări nobile. L-am cunoscut timp de douăzeci de ani, şi totdeauna l-am urît, şi totdeauna I-am admirat şi totdeauna m-am temut de dînsul ca un sclav.

— Are aerul că vă forţez iar secretele, zise *Sir* William, dar, credeţi-mă, neintenţionat. E destul sa va spun că voi vedea mormîntul şi (de e cu putinţă) îl voi salva pe indian. Cu aceste condiţii, îl puteţi convinge pe patronul dumneavoastră a se înapoia la Albany ?

— *Sir* William, am zis, vă voi spune cum stau lucrurile. Dumneavoastră nu-1 vedeţi pe milord într-o lumină avantajoasă ; vi se pare desigur ciudat măcar şi faptul că eu îl pot iubi ; dar asta aşa-i; şi nu-s singurul care-l iubeşte. De va trebui să se înapoieze la Albany, numai cu forţa se poate îndeplini aceasta — şi va însemna condamnarea la pieire a raţiunii sale, poate şi a vieţii. Aceasta e credinţa mea sinceră ; dar sînt în mîinile dumneavoastră şi gata a mă supune, dacă vreţi să vă luaţi răspunderea de-a hotărî.

— Nu-mi iau nici o fărîmă de răspundere ; singura mea străduinţă e s-o evit! a strigat *Sir* William. Stăruiţi a contînua acest drum, fie! Eu, unul mă spăl pe mîini de toată povestea.

Și cu vorbele astea, se întoarse şi dete ordin a se ridica tabăra ; iar milordul, care aşteptase pe-aproâpe, veni îndată lîngă mine şi întrebă :

— Ce s-a hotărît ?

— Vi se va face pe plac, i-am răspuns. Veţi vedea mcr- mîntul.

Locul unde se afla mormîntul Seniorului putea lesne fi descris, de către călăuze ; se găsea, intr-adevăr, în preajma unui punct de reper al pustiului, un anumit şir de piscuri, bătătoare la ochi prin formă şi înălțime, unde-şi aveau obîrşia numeroase ape tributare acelei mări interioare, Lake Champlain, şi care de aci se prăvălesc şopotind la vale. încît era cu putinţă a ne îndrepta direct într-acolo — în loc să luăm în sens invers urma mînjită cu sînge a fugarilor — şi a străbate, în vreo șaisprezece ore de marş, o distanţă pentru care tulburatelor lor pribegiri le trebuiseră mai bine de şaizeci. Bărcile le-am lăsat, sub pază, pe rîu ; era desigur probabil să le găsim la înapoiere îngheţate tun ; iar micul echipament cu care am pornit în acea expediţie, includea nu numai nenumărate blănuri, menite a ne apăra de frig, ci şi un arsenal de rachete pentru călcat pe omăt, care să ne îngăduie a călători şi cînd avea să cadă inevitabila ninsoare. Multă grijă se vădi la

pornirea noastră ; marşul fu condus cu precauţie ostăşească, tabăra de noapte aleasă şi patrulată sîrguincios; şi tot o consideraţie de acest soi ne opri într-a doua zi, la nu prea multe sute de yarzi depărtare de ţintă. Noaptea fiind gata a se lăsa şi locul unde ne aflam prielnic ca adăpost sigur pentru o ceată cît a noastră de mare, *Sir* William se hotărî pe negîndite să oprească înaintarea.

în faţa noastră era şirul înalt de munţi către care ne îndreptasem toată ziua, pe drumuri întortocheate. De la cea dintîi mi- jire a zorilor, piscurile lor argintii fuseseră îndreptar înaintării noastre printr-o pădure încîlcită din ţinuturile mai joase, întreţesută cu şuvoaie agitate şi presărată cu pietroaie monstruoase ; piscurile (cum am spus) argintii — căci de pe acum, la altitudinile mai mari ningea în fiece noapte — însă şesurile şi pădurile doar suflate cu brumă. Toată ziua cerul fusese încărcat cu aburi urîcioşi, prin care plutea soarele şi licărea ca un ban de argint; toată ziua ne biciui obrazul stîng un vînt barbar de tăios, însă foarte curat de tras în piept. Spre s!îr- şitul după amiezii, vîntul se potoli totuşi ; norii, ne mai fiind înteţiţi, se împrăştiară ori se mistuiră ; soarele asfinţi îndărătul nostru în măreţie iernatică, răsfringîndu-şi vîlvătaia din urmă pe frunţile albe ale munţilor.

Se întunecă mai înainte de cina ; mîncarăm în tăcere, şi de cum îşi îmbucase grabnic hrana, milordul se furişe către marginea taberei, încotro mă grăbii să-l urmez. Sălaşul era pe-o înălţime, cu vederea spre un iaz îngheţat, măsurînd poate o
milă pe partea-i mai lungă ; jur împrejuru-ne unduiau codrii căţăraţi pe înălţimi sau aciuiaţi în văi; deasupra se înălţau munţii cei albi ; ţi mai sus încă, plutea luna într-un cer limpede. Nu adia o suflare; nicăieri nu pîrîia o crenguţă ; zgomotele taberei noastre erau înăbuşite şi înecate în liniştea înconjurătoare. Acum că pierise şi soare şi vînt, ţi se părea aproape cald, ca într-o noapte de iulie; ciudată nălucire a simţurilor, cînd pămîntul, văzduhul şi apa erau încleştate, parcă gata să crape din gerul năpraznic.

Milordul (sau cel căruia continuam să-i dau acest nume drag) sta cu un cot sprijinit într-o palmă şi cu bărbia cufundată în cealaltă, pierzîndu-şi privirea asupra codrilor. Ochii mei îi urmară pe-ai săi şi se odihniră aproape voios pe urzeala de promoroacă a pinilor, înălţaţi pe gorgoane scăldate de lună ori coborînd în vîlcele cotropite de negură. Foarte aproape, îmi spuneam, era mormîntul vrăjmaşului nostru ; dus acum unde cei răi încetează a mai isca supărare, cu-n morman de ţărînă îngrămădit deapururi asupra mădularelor sale, odinioară atîta de sprintene. Nu mă puteam gîndi la dînsul decît ca la unul oarecum fericit de-a fi sfîrşit cu temerile şi cu ostenelile omului, cu zilnica irosire a duhului şi cu-acel zilnic şuvoi al întîmplărilor, prin care musai să-noate

omul, la noroc, sub pedeapsa ruşinii sau a pieirii. Nu puteam să nu gîndesc ce bun e sfîrşitul acestei lungi călătorii; şi plutind astfel, la o cotitură cugetul meu îşi schimbă cursul către milord. Căci nu era oare şi milordul o făptură moartă ? un oştean schilodit, adăstînd zadarnic a fi iertat de slujbă, zăbovind, sub batjocuri, în prima linie de luptă ? Un om bun fusese, mi-1 aminteam — înţelept, cu o cuviincioasă mîndrie, fiu poate -prea supus, soţ într-atîta de iubitor, om care ştia să sufere şi să tacă, un om a cărui mînă mi-era drag s-o string. Brusc îmi înecă mila gîtlejul, cu-n sughiţ de plîns; îmi venea să izbucnesc în hohot amar, amintindu-mi-1 şi privindu-1 — şi astfel stîndu-i alături în vasta lumină a lunii, mă rugai fierbinte ori să fie dînsul iertat de pedeapsa vieţii, ori să-mi sporească mie tăria de-a stărui în dragostea ce-i purtam.

— O, Doamne !, spuneam, omul acesta a fost cel mai bun dintre toţi, faţă de mine şi-n sine, şi-acum mă-nfior la apropierea-!. N-a făcut niciun rău, sau doar atunci cînd l-au zdrobit mîhnirile ; iru-s decît rănile sale, venerabile, care încep sa
ne inspire silă. O. învălui-i-le Doamne, aceste răni, ia-1, Doamne, la tine, înainte să înceapă a fi urii!

Eram încă adincit în acest gînd lăuntric, cînd, deodată, un zgomot irupse în noapte. Nu era nici foarte puternic, nici foarte aproape, dar zvîcnind dintr-o atît de profundă şi prelungă tăcere, sculă în picioare tabăra ca o alarmă de trîm- biţe. Nici n-apucasem să-mi trag sufletul, că *Sir* William îmi sta alături, cu cei mai mulţi dintre călători adunaţi ciorchine îndărătu-i şi ciulind urechile, încordaţi. Mi se păru, cînd îmi aruncai privirea peste umăr, spre dînţii, c-o paloare alta decît cea din lumina de lună, le-nvăluia obrajii, iar razele lunii, răsfrînte într-un licăr în ochii unora şi umbrele cernind frunţile altora (după cum ridicau sau plecau capul s-asculte) dădeau grupului un aer straniu de aţîţare şi teamă. Milordul era-n frunte, ghemuit cu-n pas înaintea celorlalţi, cu mîna ridicată ca pentru a porunci tăcere — un om prefăcut în stană de piatră. Iar zgomotele bufneau într-una, se repetau fără răgaz, într-un ritm precipitat.

Deodată Mountain vorbi, gîfîind în şoaptă zgomotoasă, ca omul care ar afla uşurare :

— înţeleg acum, zise, şi pe cînd toţi ne-nturnam spre dînsul: indianul trebuie să fi ştiut ascunzătoarea... El e — dezgroapă comoara.

— Fireşte, mai e vorbă! exclamă *Sir* William. Am fost nişte gîşte că n-am putut presupune auta lucru !

— Un singur lucru e curios, reluă* Mountain, zgomotul pare să fie foarte aproape de fosta noastră tabără. Şi, iarăşi — nu văd cum de-a putut ajunge acolo înaintea noastră — doar de-o fi zburat!

— Lăcomia şi frica dau aripi, observă *Sir* William. Dar ticălosul ăsta

ne-a tras o spaimă — şi-mi dă-n gînd să-i plătesc cu aceeaşi monedă. Ce părere aveţi, domnilor, de-o vînătoare pe lună ?

Toţi încuviinţară ; se rînduiră lucrurile astfel ca Secundra. impresurat, să fie prins asupra faptului ; cîțiva dintre indienii lui *Sir* William grăbiră înainte; şi lăsînd tabăra sub strajă puternică, pornirăm a străbate adîncurile accidentate ale pădurii ; gerul trosnind, gheaţa uneori scrîșnind zgomotos sub paşii noţtri; iar deasupra capetelor bezna codrilor de pini şi prin goluri zdrenţele de lumină ale lunii. La un moment dat,

coborîrăm într-o văiugă ; ţi pe cînd ne lăsam în ea, zgomotele descrescură — mai că pieriseră. Povîrnişul dimpotrivă era mai deschis, doar presărat c-o mînă de pini şi cu cîțiva bolovani uriaşi care aruncau pete ca de cerneală pe poleiala lunii. Aici zgomotele începură a străbate pînă la noi, mai lămurite ; acum desluşeam zăngănitul fierului şi ne dam bine de tot seama de zorul nebun cu care cel ce săpa îşi mînuia unealta.

Pe cînd ne apropiam, p pasăre, două, îşi luară zborul şi plutiră cernite în lumina lunii ; iar în clipa următoare priveam printr-o perdea de arbori un tablou ciudat.

Un tăpşan îngust, dominat de munţii cei albi şi încercuit mai deaproape de codri, sta scăldat in strălucirea puternică a lunii. Obiecte grosolane de tot soiul, din cele ce alcătuiesc bunurile oamenilor trăind prin păduri, ziceau împrăștiate ici și colo pe jos, într-o neorînduială fără de noimă. Cam in mijloc sta un cort, argintat de chiciură ; cu uşa deschisă, căscată asupra întunericului dinăuntru. La un capăt al acestei mici scene, zăcea ceva semănînd a fi rămășița în zdrenţe a unui trup omenesc. Fără îndoială, dădusem peste așezarea taberei Iui Harris ; iată lucrurile lor împrăștiate în panica fugii ; în acel cort îşi dăduse ultima suflare Seniorul ; iar hoitul îngheţat ce zăcea în faţa noastră era trupul cizmarului beţiv. E totdeauna impresionant să dai peste locul unde s-a petrecut un episod tragic ; să dăm peste un asemenea loc după atîtea zile şi să-l găsim (în singurătatea unui pustiu) absolut neschimbat, nu putea să nu zguduie şi pe cel mai nepăsător dintre noi. Şi totuşi nu asta ne ului de încremenirăm locului, ci priveliştea (la care totuşi pe jumătate ne aşteptam) a lui Secundra cufundat pînă la glezne în groapa fostului său stăpîn. Își lepădase alături cea mai mare parte din veşminte şi totuși, braţele lui lirave şi umerii lui plăpînzi șiroiau de nădușală, sclipind în lumina lunii ; chipul îi era crispat de îngrijorată teamă și aşteptare ; loviturile în groapă răsunau înfundat, ca nişte hohote ; iar îndărătu-i, bizar deformată, umbra făpturii sale
— ca zugrăvită-n cărbune pc pămîntul suflat cu chiciură — îi repeta şi-i

maimuţărea mişcările repezi. Cîteva păsări de noapte îşi luaseră zborul, la apropierea noastră, apoi se aciuiară iarăşi pe-aceleaşi crengi, dar Secundra, absorbit de truda lui, nu auzea sau nu băga în seamă nimic.

îl auzii pe Mountain şoptindu-i lui *Sir* William :

— Doamne. Dumnezeule ! ăsta-i mormîntul! îl dezgroapă !

O ghicisem cu toţii, şi totuţi, la auzul acestor vorbe mă-nfiorai. *Sir* William se-avîntă aprig :

— Hienă afurisită şi nelegiuită! strigă. Ce-nseamnă asta ? Secundra săltă în sus, un mic strigăt gîfîit îi scăpă din gîtlej, unealta zbură din încleştarea mîinii — o clipă stătu cu ochii holbaţi asupra celui ce-i vorbise. în clipa următoare, iute ca săgeata, o luase spre cea mai îndepărtată parte a codrului; şi după altă clipă, înălţîndu-şi braţele cu un gest violent de hotărîre, prinse a reveni pe urmele sale.

— Bine — atunci veniţi — ajutaţi —, începuse să spună, însă între timp, milordul păşise alături de *Sir* William, luna îi lumina chipul din plin şi nici nu se desprinsescră bine acele cuvinte de pe buzele lui Secundra, cînd el văzu şi recunoscu pe duşmanul stăpînului său.

— El ! ţipă îngrozit, încleştîndu-şi mîinile şj ghemuindu-se.

— Haide, haide ! îi spuse *Sir* William. Nu-i nimeni aci care să-ţi facă rău, de eşti nevinovat, iar de eşti vinovat, degeaba fugi — ţi-s tăiate toate drumurile. Vorbeşte — ce faci aici printre mormintele morţilor, şi leşurile neîngropaţilor ?

— Dumneata nu asasin ? întrebă Secundra. Dumneata om încredere ? Dumneata aperi pe mine ?

— Am să te apăr de eşti nevinovat, îi răspunse *Sir* William. Am mai spus-o o dată, şi nu văd ce te face să te îndoieşti.

—- Ei toţi asasini! a strigat Secundra, de asta! El ucide — el asasin — arătîndu-1 pe Mountain ; aceia doi tocmit asasini — aratînd către milord şi către mine — toţi asasini buni spînzurat ! A ! Eu văd toţi legănaţi ştreang. Acum o să scap pe *Sabib ;* el o să vede pe voi legănaţi ştreang. *Sabib,* continuă, arătind spre mormînt, nu mort. El îngropat, el nu mort.

Milordului îi scăpă o icnitură ; se trase mai aproape de groapă şi rămase locului, pironindu-şi privirea înlauntrul ei :

— îngropat şi nu e mort ? exclamă *Sir* William. Ce aiureală e asta ?

— Vedeţi, *Sahib,* spuse Secundra, *Sabib* şi eu, singur cu asasini ; încercat tot fel scăpare, nu reuşit nimic. Atunci încercat fel asta ; bun la clima cald, bun la India ; aici în loc ăsta blestemat rece, cine ştie ?

Eu spui e grabă mare : dum'- neata ajuţi, dumneata aprinzi foc, ajuţi frecat *Sabib.*

— Ce tot spune ființa asta ? a strigat *Sir* William. Mi se-nvîrte capul.

— Eu spui dumneata eu îngropat pe el viu, zise Secundra. Eu învățat pe el înghite limba. Acum dezgrop pe el foarte repede ți el nu mai rău mult. Dumneata aprinzi foc.

Sir William se-ndreptă către cel mai apropiat dintre oamenii săi.

— Aprinde un foc îi porunci. Se pare că am parte numai de smintiți.

— Dumneata om bun, comenta Secundra. Acum eu duc dezgrop *Sahib.*

Se întoarse, după cum spusese, la groapă, și-și reluă truda de mai înainte. Milordul sta de parc-ar fi prins rădăcini, iar eu alături de dînsul, temîndu-mă de nu știu ce anume.

îngheţul nu pătrunsese încă-n adînc — şi curînd indianul zvîrli deoparte sapa şi începu a scoate pămîntul adunîndu-1 în pumni. Ptiţin după aceea scoase la iveală un colţ al unei mantii din blană de bivol; şi dupa asta îi văzui degetele prin- zîndu-se în fire de păr ; mai trecu o clipă şi luna lumină în- lăuntrul mornîntului ceva alb. Cîtăva vreme, Secundra, chin- cit în genunchi, zgîndări delicat cu degetele şi suflă din buze, pufăind ; şi cînd se mişcă în lături, văzui faţa Seniorului, în întregime dezvelită. Era alb ca varul, cu ochii închişi, cu urechile şi nările astupate, cu obrajii traşi şi nasul ascuţit ca al unui mort; dar, deşi zăcuse atîtea zile sub pămînt, nu prinsese cîtuşi de puţin a putrezi, şi — ce ne tulbură pe toţi ca foarte straniu, buzele şi bărbia îi erau învăluite de o barbă negricioasă.

—Doamne, Dumnezeule ! strigă Mountain — da' n-avea pic de barba — era ca un copil la faţă, cînd l-am băgat acolo !

— Se spune că morţilor le creşte părul, observă Sir William ; dar glasul îi era răguşit şi stins.

Secundra nu se sinchisea de observaţiile noastre; ca un cîine-femer scormonea febril în pămîntul afînat. Din clipă în clipă, silueta Seniorului, înfăşurat în mantia-i de bivol, se desluşea mai lămurit pe fundul micii albii de pămînt în care zăcea — luna strălucind puternic, iar umbrele celor din preajmă (care ba se trăgeau mai aproape, ba îndărăt) căzînd sau plutind uşor pe deasupra feţei ce se ivise din adine. Priveliştea aceasta ne ţintuia pe toţi într-o groază nemaisimţită.

Eu nu cutezam să-l privesc in faţă pe milord, dar cit au durat toate astea, n-am băgat de seamă să fi răsuflat; iar niţel mai departe (nu ştiu cine o fi fost) izbucni într-un spasm de plîns.

— Aşa, făcu Secundra, acum ajutaţi scot pe el.

De scurgerea vremii, habar n-am — vor fi trecut trei ore, sau

poate cinci, de cînd se trudea indianul a reînsufleţi trupul stăpînului său. Un singur lucru ştiu : că tot mai era noapte, iar luna coborîse foarte jos şi aşternea fîşii de umbre lungi peste tăpşan, cînd Secundra scoase un mic strigăt de satisfacţie, şi aplecîndu-mă iute înainte, mi se păru câ desluşesc şi eu o schimbare pe chipul de gheaţă al dezgropatului. în clipa următoare, îi văzui pleoapele pîlpîind ; iar în cealaltă se deschiseră larg, şi cel ce zăcuse mort mai multe săptămîni, mă privi o clipă în faţă.

Doar atîta arătare de viaţă mă pot făli a fi văzut. Am auzit de la alţii că s-a străduit vizibil a vorbi, că i-au mijit dinţii prin barbă, şi că fruntea i sc crispa într-o agonie de durere şi trudă. Şi poate c-aşa a fost: eu nu ştiu — aveam altceva de făcut. Căci în clipa cînd mortul deschise ochii, Lordul Durrisdeer căzu la pămînt iar cînd îl ridicai, era un cadavru.

Venise ziua, şi Secundra tot nu putea fi înduplecat să renunţe la zadarnicele sale străduinţe. *Sir* William, de cum se făcuse lumină şi după ce lăsase un mic grup sub comanda mea, îşi continuase drumul, în vederea misiunii ce-o avea ; indianul însă, tot mai freca mădularele inerte şi tot mai sufla căldură în gura mortului. Ai fi zis că atîta trudă ar fi izbutit a însufleţi şi o stană de piatră ; dar, în afara acelei unice clipe (care însemnase moartea pentru milord) duhul întunecat al Seniorului se ţinu departe de lutul ce-1 lepădase ; şi cam pe la ceasul amiezii, pînă şi credinciosul său slujitor fu în cele din urmă convins. Primi faptul cu nestrămutată linişte.

— Prea rece, comentă, bun în India, nu bun aici. Şi după ce rugă să i se dea puţină hrană (pe care-o înghiţi cu lăcomie de îndată ce-i fu pusă dinainte) se trase lîngă foc, aşezîndu-se alături de mine. Pe acelaş petic de pămînt se şi culcă, de cum mîncase, şi se cufundă într-un somn ca de copil. Cîteva ore mai tîrziu a trebuit să-l trezesc, pentru a-şi lua locul ca unul dintre îndoliaţi, la dubla înmormîntare. De-aci înainte s-a purtat mereu în acelaşi chip ; părea a fi învins de îndată, şi dintr-acelaşi efort, şi durerea peutru stăpînu-său şi teroarea

fată de mine şi de Mountain.
Unul dintre oamenii lăsaţi cu mine era dibaci în cioplitul pietrei; şi mai înainte ca *Sir* William să se înapoieze spre a mă lua cu sine, fu scrijelită pe-un bolovan următoarea inscripţie, cu a cărei copie fie-mi îngăduit a încheia pe deplin relatarea mea :

J.D.

MOŞTENITOR AL UNUI TITLU SCOŢIAN MAESTRU IN TOATE
ARTELE ŞI TOATE DARURILE ADMIRAT IN EUROPA, ASIA, AMERICA
PE TIMP DE RĂZBOI ŞI PE TIMP DE PACE IN CORTURILE
VÎNĂTOR1LOR SĂLBATICI ŞI IN CITADELELE
REGILOR
DUPĂ TOATE CÎTE DOB1NDI. ÎMPLINI ŞI ÎNDURA,
ZACE ACI UITAT!

H.D.

FRATELE SAU,
DUPA O VIATA DE NEMERITATA SUFERINŢA INDURATA CURAJOS
MURI APROAPE 1NTR-ACELAŞI CEAS ŞI DOARME 1NTR-ACELAŞI
MORMÎNT CU DUŞMANUL SĂU FRATE.

PIETATEA SOŢIEI SALE ŞI A UNUI BĂTRÎN SLUJITOR ÎNALŢĂ
ACEASTA PIATRA AMINDURORA

C U P R I N
S

C U P R I N S

[1] Ibid-, 2 septembrie 1905.

* Apud Lettîce Cooper : *Robert tonii* Stevenson, London, Home & Van Thal Ltd.. 1947, p. 57.

CUPRINS

* Pe ţesătura frmîntîrlor primei rebeliuni iacobite te desfăşoară aventurile lui Tom Jones, eroul lui Fielding, şi ale lui Henry Esraund. din romanul cu acelaţi litiu al lui W. M. Thackeray ; de aceleaşi tulburări sînt legate şi evenimentele din romanul Iui Walier Scott, *Rob Roy.*

[1] fntretuinţfod rermcnnl „ realii* Stevenson sc gîudeţte, de fapt, |a naiuraHşci. lVn- tni el scriitorul realist esic *„obiervurantl (sărman suftci, <u dncuntsu^eii sale tf* girt. *Acrosţ the Plaitis*.. p. 330. sbln. ns.j De altfel Stevenson cer?* scriitorului, iu* *vestni ade<ârate, ci tipice*,* fO *obiecţie,* in *Memoria a»ui Pnw.mts,* Tusîtala cJi- tion, voi. XXIX, p. 136), ceea ce conrnzice naturalismul, dar Ou ţj realismul.

* **R L Stevenson : vitros»** ***tht Plat*****»«, op. cit., p. 327.**

■ *K.* **L. Stevenson :** *Walt Whirman.* **în** *The*

Essays, **London, Macdonald, 1950, p. 41**

C U P R I N S

* **R. L Stevenson :** *Memoriei and Porttai:^* **op. cit., p. 136.**

* **R. I.. Stevenson :** *Across tht- Plaim,* **op. cit., p. 330.**

* **R. L. Stevenjon :** *Lampagiit,* **în** *Acrost tbe Plains,* **op. cit., pp. 331~332.**

[1] R 1. Su'v<nw«n . *Prima mea carte : „Comoara din imuli**, în *Ibt Ess*yi,* op. cit. p. 456.

[1] R. L. Stevenson :*Pulvis et timbra,* în *ACTOSS tht Plaîns*, op. cit., pp. 3?6—579

* R.. L. Stevenson : /tipii *de piraţi,* în ron. de F. Pipadache, Ed. Tineretului, Buc., 1960, pp. 51—52.

1R. L. Stevenson :*Markheim.* fn *The Creat Short Stories.* USA, The Pocket Li- brarjr, 1954, p. 160.

[1] Joc de >cuvinte, pe baza oumelui *Teach,* circ îoicanioă a învăţa pe alţii, a preda învăţături.

[1] Nota a domnului Mackellar.

Acest Teach *de pe Sarah* nu trebuie confundat cu faimosul

CUPRINS

Blacicbeard (Barba Neagră). Datele şi faptele nu concordă de fel. E cu putinţa ca cel dc-al doilea Teach si-şi fi fanpnunurat nunele de la primul ţi totodată $i-i fi copiat şi partea mai extravagantă a purtărilor. Pin a şi Seniorul de Ballantrae putea dobîodî admiratori.

[1] *Noiă a* *Mackellar.*

Oare nu în .-utasca consta toată explicaţia : ca acest Dutlofi, aidoma ofiţerilor, era IUI- ţtnuţ de stimulentul unei răspunderi î

[1] ***Notă j domnului \fach(l!ar.***

Eroare totală ; la acea dată, aici Torbi nu era dc căsătorie ; a se acilea mai sus, fi relatarea mea.

[1] Maoicre elegante (fr.).

[1] Aluzie la obiceiurile Pieilor Roşii baţiinaşe.

Dergropatu! sțcifrii "î!îsb-jli7a i»!%«â*>»ar?t «tarii de rj?.boi.